

dr. Bozsik Sándor - Paczolai Szabolcs

NYUGDÍJPÉNZTÁRAK

dr. Bozsik Sándor – Paczalai Szabolcs

NYUGDÍJPÉNZTÁRAK

Az önkéntes kölcsönös kiegészítő nyugdíjpénztárok
és a kötelező magánnyugdíjpénztárok működése

Miskolc, 2007

statisztika-PÉNZÜGY-Számvitel

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete az általa kiszabott bírságokból befolyt – a Felügyeletnél maradó – összeg terhére, a hatályos jogszabályok alapján nyilvános pályázatot hirdetett.

Ez a kiadvány a nyilvános pályázaton támogatást nyert el.

www.pszaf.hu

A kiadvány megjelenését a Magyar Pénztárszövetség támogatta.

www.mpszov.hu

Kiadó:

„A közgazdasági-módszertani képzés fejlesztéséért” Alapítvány

Felelős kiadó:

Dr. Bessenyei Lajos

Borító és belső grafika: Szatmári Zsolt

Lektorálta: Csordás Ferenc

Készült a Gazdász-Elasztik Kft. Nyomdájában

Felelős vezető:

Vesza József

ISBN 978 963 06 2091 8

ÁTTEKINTŐ TARTALOMJEGYZÉK

---

1. fejezet: A magyar társadalombiztosítás reformja
(*Paczolai Szabolcs*)
2. fejezet: A vegyes nyugdíjrendszer
(*Paczolai Szabolcs*)
3. fejezet: A nyugdíjpénztárak működése
(*Paczolai Szabolcs*)
4. fejezet: A nyugdíjpénztári tagsági jogviszony
(*Paczolai Szabolcs*)
5. fejezet: A nyugdíjpénztárak gazdálkodása
(*Paczolai Szabolcs*)
6. fejezet: A nyugdíjpénztárak szolgáltatásai
(*Paczolai Szabolcs*)
7. fejezet: A nyugdíjpénztári kifizetések elszámolása
(*Paczolai Szabolcs*)
8. fejezet: A pénztárak tájékoztatási tevékenysége
(*Paczolai Szabolcs*)
9. fejezet: A pénztárak szerepe az adózásban és a bér gazdálkodásban
(*Paczolai Szabolcs*)
10. fejezet: A nyugdíjpénztárak felügyelete
(*dr. Bozsik Sándor – Paczolai Szabolcs*)
11. fejezet: A nyugdíjpénztárak befektetési tevékenysége
(*Paczolai Szabolcs – dr. Bozsik Sándor*)
12. fejezet: Hogyan válasszunk nyugdíjpénztárt?
(*Paczolai Szabolcs*)

RÉSZLETES TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	11
I. A MAGYAR TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS REFORMJA.....	13
1. A társadalombiztosításról röviden.....	13
2. A társadalombiztosítás ellátásai.....	14
2.1. A nyugdíjellátás	14
2.2. Az egészségbiztosítási ellátás	16
3. A társadalombiztosítási rendszer finanszírozása	16
4. A társadalombiztosítási reform	18
4.1. A nyugdíjreform és okai.....	18
4.2. A tőkefedezeti nyugdíjrendszer megszületése	19
4.3. Az állami nyugdíjrendszer reformja	23
4.4. Az egészségügyi reform	24
II. A VEGYES NYUGDÍJRENDSZER	27
1. A felosztó-kirovó és a tőkefedezeti rendszer	27
1.1. A vegyes nyugdíjrendszer bevételei.....	29
1.2. A szolgáltatások alapja.....	30
2. A magánnyugdíjpénztári rendszer problémái	30
2.1. A magánnyugdíjpénztári rendszer járadékproblémája.....	30
2.2. A magánnyugdíjpénztári rendszer hiányosságai	30
2.3. A társadalombiztosítási nyugdíj szabályainak változása	31
3. Garanciák a tőkefedezeti nyugdíjrendszerben.....	32
III. A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK MŰKÖDÉSE.....	35
1. Nyugdíjpénztárak alapítása	35
1.1. Az alapítók köre.....	35
1.2. Önkéntes nyugdíjpénztár alapítási folyamata	37
1.3. Magánnyugdíjpénztár alapítási folyamata	38
2. Az alapszabály és az SzMSz.....	39
3. A pénztárak működési elvei	41
4. Nyugdíjpénztári típusok.....	46
5. A pénztárak szervezeti felépítése	49
5.1. Közgyűlés, küldöttközgyűlés	49
5.2. Igazgatótanács.....	53
5.3. Ellenőrző bizottság.....	55
5.4. Személyi, tárgyi és szabályozási feltételek	56
5.5. Ügyvezető	62
5.6. Befektetésekért felelős vezető.....	63
5.7. Szakértői bizottságok, testületek.....	64
5.8. Adminisztrációs és nyilvántartó szervezet.....	65

5.9. Belső ellenőrzés	66
5.10. Könyvvizsgáló	68
5.11. Aktuárius	69
6. A Pénztárak tagszervező és marketingtevékenysége	70
7. A pénztárak érdekérvényesítési lehetőségei.....	73
8. A pénztárak átalakulása, megszűnése	74
8.1. Pénztárak egyesülése	75
8.2. Pénztár szétválása	75
8.3. Ágazatok vegyes pénztárrá alakulása, szétválása	75
8.4. A pénztár végelszámolása	76
8.5. A pénztár felszámolása	76
IV. A NYUGDÍJPÉNZTÁRI TAGSÁGI JOGVISZONY.....	77
1. Taggá válás a nyugdíjpénztárban.....	78
1.1. Önkéntes nyugdíjpénztári tagsági jogviszony létesítése.....	78
1.2. Magánnyugdíjpénztári tagsági jogviszony létesítése.....	79
2. A tagok jogai és kötelességei.....	84
3. Az egyéni számla és hozzáférhetősége.....	85
4. Tagdíjbefizetés a pénztárakba.....	87
4.1. Az önkéntes nyugdíjpénztári tagdíj	88
4.2. A magánnyugdíjpénztári tagdíj	93
5. A pénztári kedvezményezett.....	99
6. A tagsági jogviszony megszűnése	102
6.1. Szolgáltatás igénybevétele	104
6.2. Visszalépés a társadalombiztosítási rendszerbe	104
6.3. Átlépés más pénztárba	107
6.4. Elhalálozás	111
6.5. Kilépés	115
6.6. Kizárás	115
6.7. Pénztár megszűnése	116
V. A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK GAZDÁLKODÁSA	117
1. A pénztárak gazdálkodási elvei.....	117
1.1. Önkéntes nyugdíjpénztárak sajátossága.....	118
1.2. Magánnyugdíjpénztárak sajátossága.....	118
1.3. Vegyes nyugdíjpénztárak sajátossága	118
2. A pénztárak gazdálkodási szabályai.....	119
2.1. Pénzügyi tervezés.....	119
2.2. Befektetési tevékenység szabályozottsága.....	121
2.3. Napi eszközértékelés.....	122
2.4. Kötelező értékelési szabályok.....	123
2.5. Könyvvezetési szabályok.....	124

2.6.	Beszámolási kötelezettség	125
2.7.	A gazdálkodás nyilvánossága	126
2.8.	A gazdálkodásról szóló tájékoztatás szabályai	129
3.	A pénztárak bevételei, kiadásai és tartalékai	130
3.1.	Tartalékmegosztási alapelvek	131
3.2.	A fedezeti tartalék	132
3.3.	A működési tartalék	134
3.4.	A likviditási tartalék	136
3.5.	Átcsoportosítás tartalékok között.....	138
4.	Befizetések megosztásának elvei	139
4.1.	Egységes megosztás.....	141
4.2.	Diszkriminatív arányos megosztás	142
4.3.	Tiszta vagy klasszikus sávos megosztás	143
4.4.	Fix díjjal kombinált megosztás	144
4.5.	A belépési költséggel kombinált megosztás	145
VI.	A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK SZOLGÁLTATÁSAI	147
	Az önkéntes nyugdíjpénztár szolgáltatásai.....	147
1.	Nyugdíjszolgáltatások.....	148
1.1.	Egyösszegű szolgáltatás.....	149
1.2.	Járadékszolgáltatás.....	150
1.3.	Vegyes vagy kombinált szolgáltatás	153
1.4.	A szolgáltatások igénylése	153
1.5.	A szolgáltatások kifizetésének költsége.....	154
1.6.	A nyugdíjszolgáltatások adózása	155
2.	Nem-nyugdíjszolgáltatások	156
2.1.	Várakozás idő letelte utáni kifizetések.....	156
2.2.	A várakozási idő letelte utáni kifizetések igénylése.....	159
2.3.	A várakozási idő letelte utáni kifizetések költsége	160
2.4.	Várakozás idő letelte utáni kifizetések adózása	160
3.	Tagi kölcsön	162
3.1.	A tagi kölcsön nyújtásának keretszabályai	162
3.2.	Miért és mikor előnyös a tagi kölcsön?	167
4.	Tagi lekötés	167
4.1.	A lekötés jellege	168
4.2.	Miért előnyös a tagi lekötés?	169
	A magánnyugdíjpénztár szolgáltatásai	169
1.	Egyösszegű kifizetés	171
2.	Járadékszolgáltatás.....	172
3.	A szolgáltatás igénylése.....	173
4.	A szolgáltatás kifizetésének költsége.....	174
5.	A szolgáltatás adózása.....	174

VII. A NYUGDÍJPÉNZTÁRI KIFIZETÉSEK ELSZÁMOLÁSA	175
1. Elszámolási módszerek.....	176
1.1. Önkéntes nyugdíjpénztári kifizetésekés elszámolási módszerük	178
1.2. Magánnyugdíjpénztári kifizetésekés elszámolási módszerük	183
1.3. A pénztári elszámolások összefoglaló jellemzése.....	185
2.2. A kifizetések teljesítése.....	187
VIII. A PÉNZTÁRAK TÁJÉKOZTATÁSI TEVÉKENYSÉGE.....	189
1. Kötelező tájékoztatási tevékenység	189
1.1. Személyes ügyfélszolgálat	189
1.2. A számlaértesítő	190
2. Önkéntes tájékoztatási tevékenység	198
2.1. Telefonos ügyfélszolgálat	198
2.2. Telefonos egyenleglekérdezés.....	198
2.3. Internetes szolgáltatások	198
2.4. Tagsági kártya	201
IX. A PÉNZTÁRAK SZEREPE AZ ADÓZÁSBAN ÉS BÉRGAZDÁKODÁSBAN	203
1. Foglalkoztatók lehetőségei a pénztárak kapcsán	203
1.1. Magánnyugdíjpénztár	204
1.2. Önkéntes pénztár.....	206
1.3. A Pénztárak és a hatékony bérezési rendszerek	211
2. Pénztári feladatok a foglalkoztatóknál	214
2.1. Magánnyugdíjpénztári tagdíjbevallás és befizetés.....	214
2.2. Önkéntes nyugdíjpénztári adatszolgáltatásés befizetés.....	220
3. A tagi befizetések és adókedvezmények	220
3.1. Magánnyugdíjpénztár	220
3.2. Önkéntes nyugdíjpénztár	221
X. A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK FELÜGYELETE	229
1. Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete	231
1.1. A PSZÁF kialakulása.....	231
1.2. A PSZÁF céljai és feladatai	231
1.3. A PSZÁF tevékenységének szabályozása.....	233
1.4. A PSZÁF tevékenysége	233
1.5. Az integrált felügyeleti intézményszervezete, hatásköre	235
1.6. A PSZÁF szabályozó tevékenysége.....	236
1.7. A PSZÁF tájékoztatási tevékenysége	237
1.8. A PSZÁF panaszkezelési tevékenysége	237
1.9. A PSZÁF pénztári ellenőrző, szankcionáló tevékenysége.....	238
2. A Gazdasági Versenyhivatal.....	243

3.	Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség	246
3.1.	Fogyasztóvédelmi bíróság	248
3.2.	Szabálysértési és büntetőeljárás	248
3.3.	Közérdekű kereset.....	249
XI.	A PÉNZTÁRAK BEFEKTETÉSI TEVÉKENYSÉGE	251
1.	Befektetési tevékenység végzése	252
1.1.	Befektetést végző szervezet	252
1.2.	Befektetési eszközök és korlátok	254
1.3.	Befektetési portfóliók.....	258
1.4.	Választható befektetési portfóliók	260
1.5.	Befektetések költségei	266
2.	Befektetési politika és a referenciaindex	271
3.	A befektetések értékelése	272
4.	A pénztári hozam	274
4.1.	A pénztári hozam megállapítása	275
4.2.	A hozam felosztása az egyéni számlákra	277
4.3.	A pénztári befektetési teljesítmény mérése:a hozamráták	279
4.4.	Az befektetési teljesítmény mérése az egyéni számlákon	281
	Függelék	286
A.	Ingtatlanbefektetés	286
B.	Hazai versus külföldi befektetés	287
C.	A kamatlábpolitika és hatása a befektetésekre	291
XII.	HOGYAN VÁLASSZUNK NYUGDÍJPÉNZTÁRAT?	297
1.	A hozamok alakulása	299
1.1.	A bruttó és nettó hozamráta alakulása	300
1.2.	A referenciahozam és a tényleges hozam	305
2.	A fedezeti tartalék arányának alakulása	307
2.1.	Tartalékok közti megosztás alakulása	308
2.2.	A fedezeti tartalék arányának hatása a tőkeképződésre	308
3.	A pénztári költségek	310
3.1.	Folyó befizetések terhelése	310
3.2.	Felhalmozott vagyon terhelése	311
3.3.	A pénztárak költségterhelésének alakulása	312
4.	Nyújtott szolgáltatások összehasonlítása	321
4.1.	Nyújtott szolgáltatások köre és mértéke	322
5.	Biztonságos működés megítélése	323
5.1.	Piaci részesedés mértéke: vagyon és taglétszám	323
5.2.	Tevékenységi engedély	323
5.3.	Felügyeleti és hatósági eljárások eredményei.....	324
5.4.	Intézményi háttér	325

6. Járulékos szolgáltatások nyújtása	325
6.1. A pénztárak által nyújtott információszolgáltatás	326
6.2. Elérhetőség, ügyintézési lehetőségek.....	326
Hivatkozott jogszabályok megnevezése és használt rövidítésük.....	329
Ajánlott irodalom	331

BEVEZETŐ

Nyugdíjreform. Régóta halljuk már ezt a szót, hol gyakrabban, hol ritkábban, hol halkabban, hol hangosabban. Különösebb magyarázat nélkül mindenki tudja már: ez nyugdíjrendszerünk, a nyugellátás megújítását jelenti. Sokszor hallottuk már az okokat is: sok a nyugdíjas, kevés a kereső, kevés a járulékot fizető; az állam az egyre növekvő terhet kevésbé képes elviselni. Jön az egyik megoldási lehetőség: az emberek ne kizárólag az államra támaszkodjanak, gondoskodjanak önmagukról. Milyen formában? Nyugdíjpénztárban.

Az időskori megélhetést biztosító nyugellátás rendszerét megújító intézkedések keretében 1993-ban megalakultak az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak, köztük az önkéntes nyugdíjpénztárak, amelyek az öngondoskodás jel-szavával – és állami adótámogatással – önkéntes megtakarításra ösztönzik az embereket öregkori biztonságuk növelése érdekében.

A reform nem állt meg, 1997-ben az újabb lépés a kötelező nyugdíjrendszer átalakítása, kötelező nyugdíjpénztárakkal való kiegészítése. A kötelező magánnyugdíjpénztárak és az állami nyugdíjrendszer összefonódva – ún. vegyes nyugdíjrendszert alkotva – közösen biztosítják a következő generációk időskori biztonságát.

A nyugdíjpénztári szféra az elmúlt években életünk és a pénzügyi kultúránk szerves részévé vált, nap mint nap találkozunk a pénztárakkal munkahelyünkön, hirdetésekben és sajtóhírekben. A lakossági megtakarításoknak egyre nagyobb hányadát teszik ki a pénztári megtakarítások, a pénztári szféra befizetéseinkből származó óriási vagyonokat – majdani nyugdíjünk alapjait – kezeli.

Jelen könyv a pénztártagsági jogviszony életciklusát követve a nyugdíjpénztárak működését és szolgáltatásaikat mutatja be. A kiadvány alapvetően a főiskolai és egyetemi szintű közgazdászképzésben kíván hasznosulni, de a pénztártagok és érdeklődők számára is nyújt hasznos információkat. Ennek érdekében a könyv nagyobb része a pénztárak működési mechanizmusait és szolgáltatási, tájékoztatási tevékenységét, majd a speciális területeket, a pénztárak befektetési tevékenységét és a pénztárválasztási szempontokat mutatja be.

A szerzők

I. FEJEZET

A MAGYAR TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS REFORMJA

1. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSRÓL RÖVIDEN

A nyugdíjpénztárak és a nyugdíjpénztári rendszer ismertetéséhez megkerülhetetlen a társadalombiztosítás rendszerének rövid és vázlatos ismertetése, mivel a pénztárak a társadalombiztosítási feladatot látják el, illetve egészítik ki.

A társadalombiztosítás az ember és családtagjai szociális biztonság iránti igényének társadalmi szintű jóléti intézménye a biztosított személy és családtagja megélhetési biztonságát fenyegető kockázatok kezelésére. A jóléti intézmény megelőzi, korlátozza, illetve elhárítja, vagy adott szinten tartja a kockázatokat.

A társadalombiztosítási rendszer azokat a szabályokat jelenti, amelyek megszabják, hogy kinek milyen hozzájárulásokat kell a társadalombiztosítás számára teljesíteni, illetve ki milyen jövedelemtranszferekre (szolgáltatásokra) és milyen feltételek mellett tarthat igényt. A társadalombiztosítás adott rendszeréhez különböző finanszírozási rendszer¹ tartozhat, amely a befizetett hozzájárulások konkrét formáit és az összegek hasznosítási módját jelenti.

A kötelező társadalombiztosítás hazánkban – számos más országhoz hasonlóan – a bismarcki modellel képezhető le. Németországban az 1880-as években Otto von Bismarck kancellár nevéhez fűződő folyamat eredményeképpen a társadalombiztosításnak három „klasszikus” ága alakult ki:

- a betegségi biztosítás (1883)
- a baleseti biztosítás (1884)
- a nyugdíjbiztosítás (1889)

A Magyar Köztársaság alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 70/E. §-a rendelkezik az állampolgárok szociális biztonságához való jogáról:

„(1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegyesség, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.”

---

¹ A legismertebb fedezeti módszerek a következők: felosztó-kirovó, tőkefedezeti és a várományfedezeti módszer.

Az Alkotmány rendelkezése a bismarcki modellel alapuló társadalombiztosítási rendszeren² és a szociális intézményrendszeren keresztül érvényesül. A német úttörők által kialakított rendszer a hazai viszonyokban a következőképpen működik:

- a nyugdíjbiztosítás a társadalombiztosítás nyugdíjbiztosítási ága,
- a betegségi biztosítás a társadalombiztosítás egészségbiztosítási ága,
- a baleseti biztosítás részben a nyugdíjbiztosítási ághoz és részben az egészségbiztosítási ághoz tartozik.

A munkanélküliségi biztosítás a társadalombiztosítás sajátos ágát képviseli, hazánkban az Alkotmányban megfogalmazott szociális rendszer egy eleme látja el ezt a funkciót (a Munkaerőpiaci Alap). A családtámogatás és egyéb szociális támogatások képezik a szociális ellátó rendszer további részeit. Jelen könyvnek ezek az ellátások nem képezik témáját.

2. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS ELLÁTÁSAI

Az állami társadalombiztosítás (továbbiakban: tb) ellátásait és az ellátásra jogosult személyek körét a Társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (továbbiakban: Tny.) és a Kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXII. törvény (továbbiakban: Ebtv.) határozza meg.

2.1. A NYUGDÍJELLÁTÁS

A nyugdíjellátás alapja

A **tb nyugellátásként** a keresettől, jövedelemtől függő **rendszeres pénzellátást nyújt**, amely meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén a biztosítottnak (volt biztosítottnak), illetve hozzátartozójának jár.

A tb nyugellátások szempontjából lényeges a szolgálati idő fogalma, amelyen a nyugdíj iránti jog alapul. Szolgálati idő az az időszak, amely alatt a biztosított nyugdíjjárulék fizetésére volt kötelezett, illetve megállapodás alapján nyugdíjjárulékot fizetett. (A járulékfizetési kötelezettség nélküli szolgálati időnek minősülő időszakot a Tny. külön határozza meg, ez azonban számunkra most nem fontos.) A biztosítási jogviszonyban eltöltött időt szolgálati időnek kell elismerni akkor is, ha a foglalkoztató a biztosított keresetéből, jövedel-

---

² Az Alkotmány nem állami társadalombiztosításról szól, általánosan fogalmazza meg a társadalombiztosítás rendszerét. Az egyszerűség és a társadalombiztosítási rendszerek historikus és elvi ismertetése mellőzése miatt mi a társadalombiztosítást állami társadalombiztosításként kezeljük.

méből a nyugdíjjárulékot levonta, azonban annak befizetését részben vagy egészben elmulasztotta, függetlenül attól, hogy a nyugdíjjárulék behajtására tett intézkedés eredményre vezetett-e.

A nyugdíjellátás típusai

Az előzőek alapján a tb nyugellátásai keretében saját jogú és hozzátartozói jogú ellátásokat nyújt. Ezek részletesebb megismerése a nyugdíjpénztári szolgáltatásokkal való összehasonlítás miatt lesz érdekes. A tb által nyújtott ellátások típusai a következők:

1. Saját jogú nyugellátások

- **öregségi nyugdíj:** meghatározott életkor elérése és meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén járó nyugellátás,
- **rokkantsági nyugdíj:** megrokkánás mellett meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén járó nyugellátás,
- **baleseti rokkantsági nyugdíj:** üzemi baleset (foglalkozási betegség) következtében történő megrokkánás esetén szolgálati időtől függetlenül járó nyugellátás.

2. Hozzátartozói nyugellátások

- **özvegyi nyugdíj:** az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy házastársának, meghatározott feltételek mellett élettársának, valamint elvált házastársának járó nyugellátás,
- **árvaellátás:** az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy gyermekének, örökbe fogadott gyermekének, meghatározott feltételek esetén nevelt gyermekének, testvérének, unokájának járó ellátás,
- **szülői nyugdíj:** az elhunyt biztosított (nyugdíjas) szülőjének, nagyszülőjének, meghatározott feltételek fennállása esetén nevelőszülőjének járó ellátás,
- **a baleseti hozzátartozói nyugellátás:** az elhunyt biztosított hozzátartozói részére baleseti hozzátartozói nyugellátás akkor jár, ha a sérült az üzemi baleset következtében meghalt.

Jól látható, hogy a nyugellátások nem kizárólag a meghatározott életkor elérésén alapulnak (időskori v. öregségi nyugellátás), a tb a biztosított állapotában (egészségromlás, testi vagy szellemi fogyatkozás) bekövetkezett változás miatt is nyújt nyugellátást. (Rokkantsági nyugellátásra jogosult az, aki munkaképességét legalább hatvanhét százalékban elvesztette és állapotában egy évig javulás nem várható.)

2.2. AZ EGÉSZSÉGBIZTOSÍTÁSI ELLÁTÁS

A **tb egészségbiztosítási ellátásként** a biztosítottak számára keresettől, jövedelemtől független **természetbeni ellátást és** a keresettől, jövedelemtől bizonyos mértékben függő **pénzellátást nyújt.**

A természetbeni ellátások alapelve, hogy a biztosítottak és az ellátásra jogosultak ellátása a járulékfizetés mértékétől független, a felmerülő igények kielégítése – bizonyos korlátokon belül – szükség szerinti (szolidaritás elve).

A pénzbeli ellátások igénybevétele során a szolidaritás elve mellett a biztosítás elve is érvényesül, ezért az ellátások a járulékfizetés alapjául szolgáló jövedelemhez kötődnek.

Az ellátás típusai

1. Természetbeni ellátások

- a betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatások (pl. fogászati szűrővizsgálat, újszülött fejlettségét ellenőrző, esetleges károsodásának korai felismerését szolgáló szűrővizsgálatok),
- gyógykezelés céljából végzett ellátások (pl. háziorvosi ellátások, fogászati ellátás, járóbeteg-szakellátás),
- egyéb egészségügyi szolgáltatások (pl. szülészeti ellátás, orvosi rehabilitáció, betegszállítás).

A fenti ellátások térítésmentesen, vagy vizitdíj, illetve kórházi napidíj fizetése mellett igénybevehető egészségügyi szolgáltatások. Ezekon túl árhoz nyújtott támogatások (pl. gyógyszer, gyógyászati segédeszköz árának támogatása) és az utazási költségtérítés képezik részét az ellátásoknak.

2. Pénzbeli ellátások

- terhességi-gyermekágyi segély,
- gyermekgondozási díj,
- táppénz.

Fenti ellátások alapvető rendeltetése a betegség vagy anyaság miatt kieső jövedelem pótlása.

3. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI RENDSZER FINANSZÍROZÁSA

A magyar állami társadalombiztosítás finanszírozása a munkavállalók és a munkáltatók által a bérek arányában meghatározott kulcsok alapján fize-

---

tett járulékokból történik ún. **felosztó-kirovó**³ elven. A felosztó-kirovó (F/K) fedezeti rendszerek lényege, hogy a társadalombiztosítási feladatok ellátása keretében kifizetett káresemények (nyugdíj, egészségügyi ellátás) költségeit osztják fel a rendszerben éppen bentlévő tagok között (a rendszerben a későbbi kifizetések fedezetére tőke nem képződik – ún. nem fedezett rendszer). Az F/K rendszer jellemzői:

- A generációk közötti szolidaritásra épít, azt feltételezi, hogy minden generáció ugyanolyan befizetésre lesz képes.
- A befizetett járulék és a kifizetett járadék aránya a halandóság, a gazdasági aktivitás és a járadékváromány (nyugdíj viszonya a bérhez) függvénye.
- A járulékok a gazdaság ingadozásától nagymértékben függnnek, míg a járadékfizetés tb-rendszerfüggő.
- Amennyiben a járulékok bérarányosak, akkor a rendszer az infláció esetén viszonylag stabil, bevételei növekednek, lehetőséget nyújtanak az inflációval megemelt nyugdíj kifizetésekben történő kompenzálására.
- A rendszer viszonylag könnyen változtatható. Az eseti beavatkozások nem igényelnek a rendszer szabályait felrúgó lépéseket.
- A tb nem válik tőkepiaci szereplővé, hanem kizárólag az államháztartás rendszerében maradnak a források. Ez egyben azt is jelenti, hogy forrás-többlet esetében az államháztartás más részeit finanszírozza.

Az F/K megfogalmazás nyugdíjra lefordítva azt jelenti, hogy az aktuális kifizetéseket az aktuálisan befolyó járulékokból finanszírozzák.⁴ Ez a rendszer a generációk szolidaritásán alapul, a generációk közti újraelosztást valósítja meg, azaz a mai aktív fiatalok fizetik a mai nyugdíjasok ellátásait. Ebben a logikában vannak olyan szereplők, akik aktuálisan (és hosszú évtizedekig) csak befizetők és vannak olyanok, akik csak az ellátást veszik igénybe. Az életkor emelkedésével, illetve az egészségügyi állapot romlásával a befizetők táborából folyamatos az átvándorlás az ellátásokat igénybe vevők táborába. A két tábor (és a befizetések és kiadások) közti „egyensúlyt” a születések és az elhalálozások, illetve különböző paraméterek (járulék mértékek, nyugdíjkorhatár stb.) biztosítják.

Az egészségügyi ellátás szempontjából is hasonló a helyzet, de ott a generációk közti újraelosztás mellett a rendszerbe éppen befizetők is igényelhetnek ellátásokat (eseti jelleggel, rövidebb-hosszabb ideig).

---

³ Angol elnevezése: PAYG – pay-as-you-go, azaz egy veszélyközösségben történt kifizetéseket utólag szétosztják a tagok (résztevők) között.

⁴ Amennyiben a befolyó járulékok nem elegendők az állam adókból származó költségvetési támogatással tudja támogatni a rendszert.

---

4. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI REFORM

Az 1970-1980-as években megindult társadalmi-gazdasági folyamatok a magyar felosztó-kirovó nyugdíjrendszer működőképességének alapjait rengették meg. Nyugdíjrendszerünk egyre nagyobb terhek mellett és állandó költségvetési pótlással tudott csak működni. A politikai-gazdasági rendszerváltást követően a demográfiai és munkaerőpiaci problémák szaporodtak és súlyosbodtak, ezért szükségessé vált a válságba jutott felosztó-kirovó nyugdíjrendszer gyökeres átalakítása, reformszerű megújítása. A nyugdíjreform szükségességének okai visszavezethetők a felosztó-kirovó rendszer jellemzőire, egy fennálló egyensúlyi helyzet megváltozására.

4.1. A NYUGDÍJREFORM ÉS OKAI

Demográfiai okok:

- népesség csökkenése,
- természetes fogyás növekedése,
- várható életkor emelkedése,
- korszerkezet átalakulása, előregedés, nyugdíjasok számának növekedése,
- nyugdíjas-kereső arány növekedése.

A fenti problémák nem magyar sajátosságok, nemzetközi viszonylatban a fejlett ipari országok hasonló kihívásokkal néznek szembe, egyre több nyugdíjast kell eltartania egyre kevesebb foglalkoztatottnak. További negatív hatás, hogy az aktív életszakasz a tanulási idő hosszabbodásával és a korai nyugdíjazásokkal fokozatosan lerövidült. Mindezen problémák a rendszer bevételi és kiadási oldalára egyaránt hatással voltak (és vannak).

Problémák a kiadási oldalon:

- nyugellátásokra fordított kiadások növekedése,
- egy főre jutó átlagnyugdíj növekedése,
- nyugdíjasok létszámának növekedése.

Problémák a bevételi oldalon:

- romló foglalkoztatottság, a munkanélküliek számának növekedése,
- lazult a járulékfizetési fegyelem, a fekete- és szürkegazdaság térnyerése következtében nőtt a járulékfizetés elkerülése.

Mindezek következtében a felosztó-kirovó rendszer finanszírozása egyre nehezebbé vált. Gyakorlatban ez azt jelenti, hogy egyre kevesebbet kellett egyre többfelé osztani, ez pedig matematikailag azt jelenti, hogy csökken az egy főre jutó ellátás összege. Ennek kapcsán többször hallhattuk, hogy „romba

---

dőlt” a nyugdíjrendszer, „nekünk már nem lesz nyugdíjunk”. Mindez igaz, de nem szó szerint. A felosztó-kirovó rendszer sosem megy „csődbe”, nem lesz teljesen finanszírozhatatlan, de a nyugdíjak értékállóságának biztosítása egyre nehezebbé válik, míg aztán a nyugdíjak értéke kisebb-nagyobb intenzitással elkezd csökkenni, majd végül egy szinte semmire sem elegendő, de létező minimális nyugdíjjá alakul át. Ez természetesen nem lehet cél, ezért megoldást kell(ett) találni. A főbb megoldási módszerek a következők lehetnek:

- nyugdíjkorhatár emelése,
- születésszám ösztönzése,
- korengedményes nyugdíj szigorítása,
- foglalkoztatás ösztönzése,
- munkanélküliség csökkentése,
- járulékkulcsok arányának változtatása,
- új nyugdíjbiztosítási modellek bevezetése, az öngondoskodás ösztönzése és támogatása.

4.2. A TŐKEFEDEZETI NYUGDÍJRENDSZER MEGSZÜLETÉSE

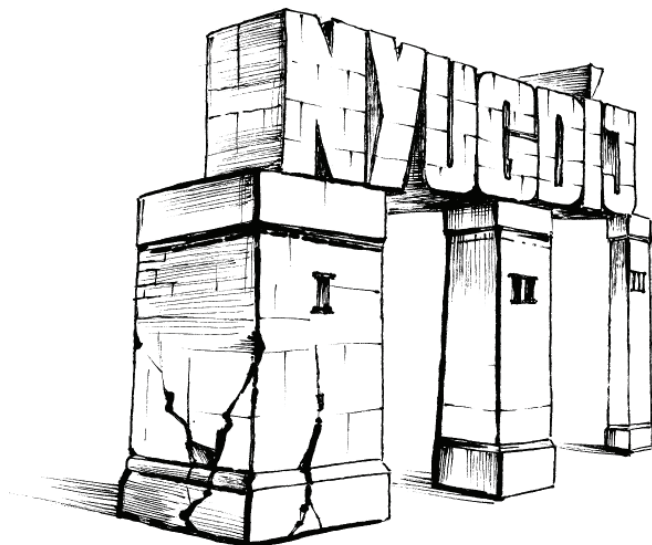
A fenti folyamatok tendenciózus jellege miatt gyakorlatilag 1990 óta folyamatosan születtek a nyugdíjrendszer átalakítását célzó Országgyűlési Határozatok, Kormányhatározatok és javaslatok majd a végrehajtást jelentő törvények. Az első mérföldkő 1993. november 6., amikor az Országgyűlés elfogadta az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló törvényt,⁵ amellyel életre hívta az öngondoskodáson alapuló önkéntes nyugdíj-, egészség- és öngógyező pénztári rendszert. Az ezt követő vitafolyamat után, a chilei modellt és Világbanki ajánlásokat figyelembe véve – a reformfolyamatok mintegy betetőzését jelentő – döntés született: az Országgyűlés 1997. július 15-én elfogadta az új nyugdíjrendszert szabályozó törvénycsomagot, amely értelmében a felosztó-kirovó társadalombiztosítási rendszer a tőkefedezeti elvű magán-nyugdíjrendszerrel együtt működik. A törvénycsomagban új Tny. és Ebtv. mellett a Magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény az, amely a tőkefedezeti elvű kötelező pénztárak alapítását és működését szabályozza.⁶

Ezek a döntések mindannyiunkat érintenek, évtizedekre meghatározzák a magyar gazdaság és társadalom helyzetét, jelentőségük ezért igen nagy. A magyar nyugdíjrendszer 1998 óta alapvetően három pilléren nyugszik, finanszírozása pedig vegyes rendszerben történik.

⁵ Rövid megnevezése: Öpt., de használatos a pénztártörvény elnevezés is.

⁶ Rövid elnevezése: Mpt., de használatos a pénztártörvény elnevezés is.

- I. pillér:** A **felosztó-kirovó** társadalombiztosítási rendszerben működő nyugdíjellátás, amely a szolidaritás elvére épülve generációk közti gondoskodáson alapul, ahol társadalmi kockázatközösség valósul meg. A nyugdíjak összegének megállapítása az állami társadalombiztosítás aktuális, folyó bevételei alapján – a mindenkori gazdasági helyzet adta lehetőségek és a politikai döntéshozók lehetőségei, szándékai függvényében –, törvényben meghatározottak szerint történik.
- II. pillér:** A **tőkefedezeti elven működő**, befektetési kockázatközösséget képező kötelező öngondoskodásra épülő **magánnyugdíjrendszer**, ahol a befizetésekből és azok hozamaiból képződött tőke nagysága határozza meg a majdani nyugdíjjaradék összegét.
- III. pillér:** Az önkéntes öngondoskodás elvére épülő tőkefedezeti **önkéntes kölcsönös biztosító nyugdíjpénztárak**, amelyekben az állampolgárok a kötelező (részben állami, részben magánnyugdíjpénztári) nyugellátásokon kívül előre gondoskodva (speciális takarékoskodás formájában) saját maguk gondoskodnak időskori megélhetésükről. Az önkéntes nyugdíjpénztárak kiegészítik az állami és a magánnyugdíjpénztári nyugdíjat. Ezt az állam jelentős adókedvezményekkel támogatja.

„Az állami tb nem képes egyedül fedezni a nyugellátást, ki kell egészíteni.”

Az új rendszer bevezetésével – a korábban szerzett jogok megtartását szem előtt tartva – az alábbi célokat kívánták elérni a döntéshozók:

- a társadalombiztosítás hosszú távú finanszírozhatóságának fenntartása, a költségvetés nyugdíjterheinek keretekben tartása,
- a megélhetést biztosító helyettesítési ráta kialakítása, a kiszámítható nyugdíjszínvonal biztosítása,
- a járulék szint fokozatos csökkentése úgy, hogy a társadalombiztosítás finanszírozhatósága ne kerüljön veszélybe,
- a járulékfizetés és a nyugdíj jellegű ellátások közti kapcsolat szorosságának növelése, ez a járulékcsökkenéssel együtt erősítse az érdekeltséget és a járulékfizetési fegyelmet,
- a szolidaritás megőrzése mellett (felosztó-kirovó társadalombiztosítás) az egyéni öngondoskodás bevezetése a kötelező nyugdíjrendszerbe a tőkefedezeti magánnyugdíjpénztárak létrehozásával,
- a tőkefedezeti rendszerben felhalmozódó megtakarításokon keresztül gazdaságélénkítés, a tőkepiac fellendülése és olcsóbb államadósság-finanszírozás.

Mielőbb továbblépnénk lényeges és furcsa fogalmi meghatározásokat kell pontosítanunk, tisztáznunk.

1. A **magánnyugdíjpénztár** és az **önkéntes nyugdíjpénztár egyaránt tőkefedezeti elvű** (és mint később látni fogjuk szinte ugyanolyan szabályok szerint működik), a pénztári vagy a tagok tulajdonában van. Ebből kifolyólag mindkét pénztár magán-jellegű és tulajdonosi képez, és nem közösségi, mint az állami tb, amelyben tulajdonosi jogok sincsenek.

A két pénztári intézmény közti tényleges különbség a tagságra és a befizetésre vonatkozó kötelezettség. A magánnyugdíjpénztárak ezekre nézve kötelezőek, az önkéntes nyugdíjpénztárak önkéntesek. Ezek után a helyes megfogalmazás tartalmilag a **kötelező nyugdíjpénztár** és az **önkéntes nyugdíjpénztár** lenne. Gyakorlati életben is fontos a megnevezés tartalmi megítélése, mivel a magánnyugdíjpénztárak kötelező résztvevői életünknek, biztosítási jogviszony – leegyszerűsítve: munkajogviszony – létesítésénél szükségszerűen kiemelt szerepük van: a tagdíjat a munkáltató kötelezően vonja le. Önkéntes nyugdíjpénztár esetében az említett kötelezettség nem áll fent.

2. Az önkéntes kölcsönös biztosító nyugdíjpénztárak nevükben több jelzőt is hordoznak. Az önkéntes jellegről már szóltunk, megfelelő tartalommal kitölthető. A „kölcsönös” és a „biztosító” jelző használata azonban már kérdéses, talán felesleges és zavaró is.

Az önkéntes nyugdíjpénztárban a tagok saját maguk teremtik meg majdani nyugellátásuk fedezetét, egymást kisegítő kölcsönhatásban nem állnak.

A pénztár (és a tagok) a tőkefelhalmozás időszakában semmilyen biztosítási értelemben vett kockázatot nem vállal(nak). Az egyedüli kockázat – amit közösen osztanak meg – a befektetési kockázat, amely a befizetésekkel képződött vagyon hozam- és tőkekockázatában nyilvánul meg. A felhalmozást követő ún. szolgáltatási szakaszban sincs kockázat, a befizetett díjakból és azok hozamából kerül kifizetésre az egyösszegű vagy járadék nyugdíjszolgáltatás.⁷

A szorosan vett vegyes nyugdíjrendszer az első két pillért foglalja magában, közös jellemzőjük a kötelező jelleg. A kötelező jelleget egyrészt a rendszerben való részvételi kötelezettség, másrészt a befizetési kötelezettség adja. A következőkben vegyes nyugdíjrendszeren ezt az intézményi párost értjük. A harmadik pillér az önkéntes öngondoskodást megtestesítő önkéntes nyugdíjpénztár, amely a kötelező vegyes nyugdíjrendszer szolgáltatásait kiegészíti.

Könyvünk a II. és III. pillért jelentő magány nyugdíjpénztárakkal és az önkéntes nyugdíjpénztárakkal foglalkozik részletesen.

A nyugdíjcélú intézményi struktúrák, megtakarítások között – a vonatkozó magyar jogszabályok alapján – meg kell említenünk az üzleti biztosítást, a nyugdíj-előtakarékossági számlát és a foglalkoztatói nyugellátást biztosító intézményeket. Ezek közül a két utóbbi kiemelését tartjuk szükségesnek.

A nyugdíj-előtakarékossági számla (nyesz) előélete nem hosszú, 2006-tól létezik. Ez az öngondoskodáson alapuló nyugdíjcélú megtakarítási forma befektetési szolgáltatóknál (leegyszerűsítve: bankoknál) vezetett számla, amelyet az állam a befizetések után adótámogatással ösztönöz. A nyesz befektetései magasabb kockázatvállalást tesznek lehetővé magasabb hozam reményében. A nyesz bevezetésével a jogalkotó a tőkepiac fejlődési lehetőségeit is szem előtt tartotta. A nyeszt szokás negyedik nyugdíjpillérnek is nevezni.

A hazai önkéntes nyugdíjpénztárak lehetővé teszik a munkáltatók befizetéseit (tagdíj hozzájárulás formájában), de a pénztár jogállása ettől nem változik meg, legfeljebb munkahelyi pénztárként jellemezhető. Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozását követően a jogharmonizáció keretében 2005 végétől tette lehetővé a foglalkoztatói nyugellátást biztosító szervezetekben való önkéntes nyugdíj-előtakarékoskodást. Magyarországon a munkáltatók nem hozhatnak létre ilyen intézményeket – idegen a magyar nyugdíjmodelltől – de lehetőség van arra, hogy magyarországi munkáltató az Unió valamely országában működő intézménybe befizessen, és az intézmény Magyarországon szolgáltatást nyújtson (ún. határon átnyúló szolgáltatás). Ennek a megtakarítási formának az elterjedése nem valószínű (részben azért, mert az önkéntes nyugdíjpénztárakkal ellentétben semmilyen adótámogatásban nem részesül a befizetés).

---

⁷ Az önkéntes nyugdíjpénztári járadék alapvetően tisztán tőkefedezeti járadék. A halálesetet, mint kockázati tényezőt kezelő életjáradék a pénztártörvényben rendezetlen, a gyakorlatban talán nem is létezik.

4.3. AZ ÁLLAMI NYUGDÍJRENDSZER REFORMJA

A nyugdíjrendszer reformja keretében az 1997-es törvénycsomag az állami tb nyugdíj szabályait is több ponton megváltoztatta, amelyek közül a legfontosabbak a következők.

Korhatáremelés

A nyugdíjkorhatár férfiaknál és nőknél egységes lesz, 2012-ig fokozatosan eléri a 62. évet.

Vegyes indexálás

A nyugdíjak növekedésének mértéke az infláció és a nettó átlagkereset-kirámlás 50 százalékos súlyozású számtani átlagával egyenlő (Svájci indexálás).

Járadékfizetéssel elismert szolgálati idő

Jelentősen beszűkült a járadékfizetés nélkül elismert idő szolgálati időként történő elismerése. 1997 után a nyugdíj meghatározásnál csak az az idő számít, amelyre az előírt nyugdíjjáradékot megfizették. (Nem számít bele a szolgálati időbe, pl. a főiskolai, egyetemi tanulmányok ideje.)

A nyugdíjszámítás alapja

2013-ig a nyugdíj alapja a bruttó keresetek számított jövedelemadóval csökkentett összegének havi átlaga. 2013-tól a nyugdíj alapja a bruttó átlagkereset.

A nyugdíjszámítás formulája

Az öregségi nyugdíj összege az elismert szolgálati időtől és a figyelembe vehető havi átlagkereset összegétől függ. Az átlagkereset számítása során a keresetek beszámítása bonyolult módszerrel valósul meg. A megállapítás során az egyes szolgálati időt különböző mértékben veszik figyelembe (degresszív skála). Ennek alapján az első 15 év 43%-ot számít majd ezt követően a 25. évig évente 2 százalékponttal növekszik minden szolgálati év. A 25. évet követően azonban csak 1 százalékpontot ér egy év majd a 36. évtől 1,5 százalékpont jár egy év után. Ez a többszörösen degresszív skála 2013-ig él. Az I. és II. pillérből nyugdíjba vonulók esetében a nyugdíj összege a bemutatott skála alapján számolt összeg 75%-a.

2013-tól az öregségi nyugdíj 20 szolgálati évtől 33%-os szorzóval indul és minden újabb év 1,65 százalékot ér (teljes lineáris skála). Azok akik a vegyes nyugdíjrendszerben vonulnak nyugdíjba – azaz magánpénztári tagok – a tb nyugdíj megállapítása során a szorzójuk 1,22. Az új skálapár aránya 73,94%.

Adóköteles nyugdíj

2013. után adóköteles lesz a nyugdíj. Ez igazodik a 2013-tól érvényes bruttó átlagkereset beszámításhoz. A nyugdíj jelenleg is adóköteles csak nem a

kifizetéskor terheli adó, hanem a megállapítás során a bruttó kereset helyett a nettó kereset a megállapítás alapja.

Újabb lépések

Az állami nyugdíjrendszer reformja nem állt meg 1997-ben, azóta is több ponton változtak a nyugdíjmegállapítás részletszabályai és a nyugellátás fedezetéül szolgáló járulékfizetési szabályok. Erre vonatkozóan napjainkban is több változtatás született.

2007-től a biztosítási jogviszonyban álló nyugdíjasok is fizetnek egyéni nyugdíjjárulékot (amelyért cserébe nyugdíjmelést kapnak).

2008-tól a korhatár előtti nyugdíjazással nyugdíjba vonult személy nyugdíját szüneteltetni kell, minden olyan esetben, amikor a biztosítási jogviszonyhoz kötött kereső tevékenységből származó jövedelme az adott évben eléri a tárgyév első napján érvényes minimálbér tizenkétszeresét, és az érintett még nem töltötte be a 62 éves életkort (szolgálati nyugdíjnál az 57. életévet). Átmeneti szabályként a 2007. december 31-én „korai” nyugdíjellátásban részesülők a sajátjogú nyugellátás szüneteltetésére a 2009. december 31-e után végzett jövedelemszerző tevékenység időtartamára kötelesek.⁸

A reform folyamatának újabb vitatott, de szükségszerűnek tűnő lépése a nyugdíjkorhatár emelése és a korengedményes nyugdíjazás visszaszorítása. (A 2004-es bővülés előtti Európai Unióban a nyugdíjkorhatár 65-67 év, igaz a 15-ök életkilátásai legalább 6 évvel jobbak, mint a magyaroké.) A korhatáremelés nem egyszerű kérdés: meg kell oldani a munkaerőpiacon való maradás feltételeit és a foglalkoztatást is.

4.4. AZ EGÉSZSÉGÜGYI REFORM

A társadalombiztosítás egészségbiztosítási ága is hasonló finanszírozási problémával küzd, mint a nyugdíjbiztosítás. Az egészségügyi ellátások fedezetével kapcsolatos problémák legalább olyan régre nyúlnak vissza, mint a nyugdíjszolgáltatásoké, a pénzügyi háttér biztosítása érdekében azonban mindeddig nem került sor olyan gyökeres változtatásra.

Az elmúlt időszakban történt néhány változtatás, amely az ellátások költségeihez való hozzájárulásban nyilvánult meg. Erre a legutóbbi a példa a vizitdíj és kórházi napidíj. Ezek a hozzájárulások azonban inkább jelképesek, mint komoly változtatást jelentő megoldások. Strukturális változtatások is történnek, amelyek a költségek csökkentését, a hatékonyság növelését célozzák. A mélyreható változtatások érdekében már folyik a politikai és szakmai vita, de jelenleg nem látható, hogy milyen megoldások fognak születni.

---

⁸ Ld. Tny. 83/B §.

A nyugdíjreform vázlatos megismerése kapcsán kézenfekvő a párhuzam keresése, a tőkefedezeti és önkéntes biztosításon alapuló ellátások bevezetésének igen érzékeny kérdése.

Az önkéntes biztosító pénztárak megjelenésével az öngondoskodás és az előtakarékoság lehetősége már 1993-tól jelen van az egészségügyi ellátások területén.

Az önkéntes egészségpénztárak (és részben az önkéntes önszegélyező pénztárak is) egészségügyi ellátást nem nyújtanak, kizárólag részt vesznek azok finanszírozásában. (Megjegyezzük, a vizitdíjat és a kórházi napidíjat az egészségpénztárak kifizetik.) Az egészségpénztári rendszer szintén tőkefedezeti rendszer, az önkéntes résztvevők befizetéseit gyűjti.

A fentiek alapján az egészségbiztosítás is pillér-rendszerű, amelyből hiányzik a kötelező tőkefedezeti elvű magánbiztosítás, illetve a kötelező biztosítási elvű magánbiztosítás. Az, hogy valójában hiányzik-e, illetve ezek az intézmények lennének a megoldás lehetséges vagy szükséges kulcsai az a jövőben fog kiderülni.

II. FEJEZET

A VEGYES NYUGDÍJRENDSZER

1. A FELOSZTÓ-KIROVÓ ÉS A TŐKEFEDEZETI RENDSZER

A **megreformált első pillér** egy lecsökkentett méretű, állami felosztó-kirovó rendszer, amelyet munkáltatói és munkavállalói járulékok finanszíroznak. Ez a rendszer biztosítja azt, hogy az eltérő jövedelmű és eltérő ideig befizető állampolgárok is megfelelő szintű (öregségi, rokkantági vagy hozzátartozói) ellátásban részesüljenek. Tekintettel ennek társadalmi jelentőségére és szükségszerűségére, ez az elem maradt a meghatározó a vegyes finanszírozású rendszerben: ide folyik be a járulékok mintegy $\frac{3}{4}$ része és az átmenetet követően innen származik majd a nyugdíjak kb. ugyanekkora része. A rendszerben való részvétel a biztosítottá válást követően a törvény erejénél fogva kötelező.

Az **új, második pillér** a magánnyugdíjpénztári rendszer. Ellentétben az egy intézményi keretben működő állami felosztó-kirovó rendszerrel, ez egymástól jól elkülönült, egymással versenyző magánnyugdíjpénztárak összessége. A biztosított biztosítottá válásakor a törvény erejénél fogva, vagy önkéntes elhatározása alapján lép be – a szabad pénztárválasztás jogával élve – egy magánnyugdíjpénztárba, ezzel egyidejűleg a vegyes finanszírozású nyugdíjrendszer tagjává válik.

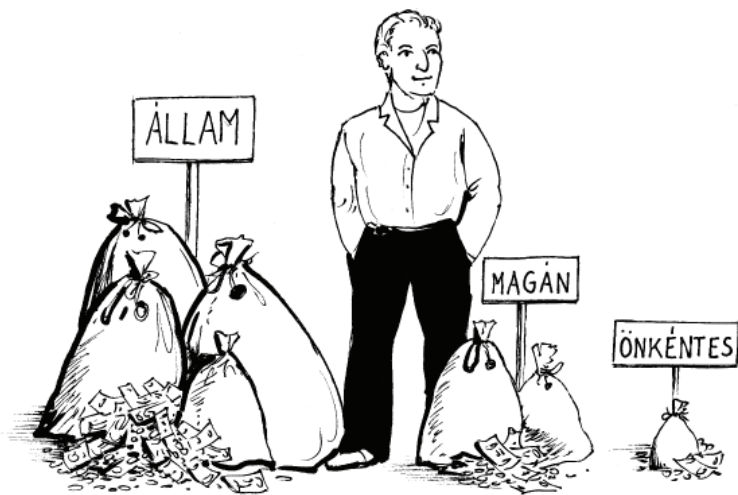
Az új, vegyes finanszírozású rendszerben kötelező jelleggel csak az 1998. június 30. után munkába álló pályakezdők vesznek részt, azonban bármely – általa szabadon választott – magánnyugdíjpénztárba 1999. augusztus 31-ig önkéntesen annak is be lehetett lépni, aki addig a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer tagja volt.¹ A következő évtizedekben (30-40 évig) tehát a két nyugdíjrendszer – a tisztán felosztó-kirovó és a vegyes finanszírozású – egymás mellett létezik, s a jelenleg 25-30 éves korosztály kapja majd teljes mértékben a vegyes finanszírozású rendszerből a nyugdíját. A többpilléres nyugdíjrendszer két kötelező pillére, a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer és a magánnyugdíjpénztárak két eltérő működési elv megtestesítésével kiegészítik egymást. A társadalombiztosítási nyugdíjban a biztosított soha el nem évülő, majdani nyugdíjforintokra váltható jogokat gyűjt minden egyes befizetett forintjával és biztosítottként eltöltött idejével.

---

¹ Az Orbán-kormány döntése szerint 2002-ben a pályakezdők nem voltak kötelezettek magánnyugdíjpénztári tagságra, a Medgyessy-kormány programja alapján azonban 2003-tól már ismét kötelező a belépés. 2006-tól a 30 év alattiak – időkorlát nélkül – önkéntes elhatározásuk alapján beléphetnek valamely magánnyugdíjpénztárba.

Ezzel szemben a tőkefedezeti elven működő pénztárban a saját pénzt gyűjti és kamatoztatja. A pénztártagok befizetett járulékaiból (tagdíjából) képződő tőke szolgál fedezetül a nyugdíj szolgáltatáshoz. A nyugdíjpénztár a bevételeiből tartalékokat képez, a szolgáltatásokra és az intézmény működtetésére fel nem használt pénzeszközöket befekteti. A pénztár a felhalmozási időszakban egyéni számlán tartja nyilván az egyes pénztártagok megtakarítását, amit a nyugdíjkorhatár elérésekor, illetve a nyugdíj szolgáltatás megkezdésekor a szolgáltatási szabályzatban meghatározott járadékra vált át.

A két rendszer kombinációja, illetve a társadalombiztosítási nyugdíj rendszerében végrehajtott változtatások azt eredményezték, hogy az új rendszerben a korábbinál sokkal jobban érvényesül a biztosítási elv, az elérhető nyugdíj jobban függ az életpályától, a megszerzett szolgálati időtől és a befizetett járulék-tól („aki többet fizet, kapjon is többet”). Az új nyugdíjrendszer működtetésével az állam egyre nagyobb szerepet szán a tőkefedezeti elvű nyugdíjbiztosítási formának, hiszen a felosztó-kirovó rendszer egyre kevésbé tudja biztosítani a nyugdíjaskori megélhetéshez szükséges forrásokat. Ugyanakkor, a tőkefedezeti elven működő nyugdíjbiztosítások megtakarításai pótlólagos forrásokhoz juttatják a hazai pénz- és tőkepiacot. A tőkefedezeti magánnyugdíjpénztárak létrehozásának egyik célja az állam újraelosztó szerepének csökkentése, a kötelező és az önként vállalt előgondoskodás térnyerésével a felosztó-kirovó nyugdíjrendszerre háruló terhek fokozatos, hosszú távú csökkentése révén egy hatékonyabban működő, az egyéni érdekeltséget jobban figyelembe vevő nyugdíjrendszer kialakítása, amely egyidejűleg a tőkepiac fejlődéséhez is hozzájárul.

„A jövőbeni nyugdíjasok az állami ellátáson túl a tőkefedezeti elvű pénztárakból kapják nyugdíjukat.”

A vegyes nyugdíjrendszert alkotó I. és II. pillér mellett az önkéntes nyugdíjpénztárak kiegészítő funkciót látnak el a nyugdíjellátás területén. A kiegészítő kifejezést az önkéntesség miatt használjuk, az egyén megtakarítási hajlandóságától és képességétől függően nyújt a III. pillér nyugellátást, amely akár több is lehet, mint a magánnyugdíjpénztári nyugdíj. (Elviekben az önkéntes nyugdíj a vegyes rendszerből kapott nyugdíjnál is lehet magasabb, de ez vagy nagyon magas önkéntes megtakarítást igényel, vagy az I. pillér majdani „alapnyugdíj” szintű ellátást feltételezi.)

1.1. A VEGYES NYUGDÍJRENDSZER BEVÉTELEI

A vegyes nyugdíjrendszer bevételei jogszabályban meghatározottak. A bevételeket a Társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. tv. (Tbj.) határozza meg. A Tbj előírásai szerint a biztosítási jogviszonyokban megszerzett jövedelmek után kell járulékot fizetni. A járulékok a foglalkoztatókat és a biztosított személyeket egyaránt terhelik. A foglalkoztatók által fizetendő foglalkoztatói nyugdíjbiztosítási járulék mértéke 2007-ben 21%, a biztosítottakat terhelő nyugdíjjárulék mértéke 8,5%. Amennyiben a biztosított munkavállaló magánpénztári tag, az általa fizetendő nyugdíjjárulék mértéke 0,5%, magánnyugdíjpénztári tagdíja 8,0%. A biztosított magánszemély nyugdíjjárulék- és tagdíjfizetési kötelezettsége az évente meghatározott járulékfizetési felső határig, az ún. járuléklafonig terjed. Az e feletti jövedelem után egyéni járulékot és tagdíjat fizetni nem kell és nem is lehetséges. A foglalkoztató számára nincs járulékfizetési felső határ, a kifizetett járulékalap minden forintja után meg kell fizetnie a nyugdíjbiztosítási járulékot.

A járulék- és tagdíjmértékek, a járulékfizetési felső határ és a járulékalap olyan paraméterek, amelyek változtatásával a bevételek növelhetők és csökkenthetők. Ezek a paraméterek a mindenkor hatályos Tbj.-ben vannak meghatározva. A kiszámíthatóságot a járulék-kulcsok előre történő rögzítése jelenti. A magánpénztári rendszer 1998-as indulásakor a magánpénztári tagdíj mértéke 6%-ban volt meghatározva, és előre rögzítetten 7%-ra emelkedett volna 1999-ben és 8%-ra 2000-ben. Ez a kiszámíthatóság a gyakorlatban nem valósult meg, az Orbán-kormány a tagdíj mértékét 6%-os szinten befagyasztotta. Ez a szint maradt 2002-ig, majd a Medgyesy-kabinet 2003-tól emelte 7%-ra és az azt követő évben 8%-ra. A magánpénztári rendszer bevezetésekor belépett tagok – de különösen az önként belépő tagok – körében az 1998-ban meghirdetett tagdíjmértékektől való elmaradás elbizonytalanodást eredményezett. Ez a bizalom az ígért mérték beállítását követően helyreállt. (Meggjegyezzük, hogy a magánpénztárakkal kapcsolatos bizalom nem mindig állt/áll fenn. A hozamok inga-

dozása, a várakozásoktól való elmaradása, a pénztári költségek magas voltáról szóló cikkek már több esetben keltettek bizalmatlanságot.)

1.2. A SZOLGÁLTATÁSOK ALAPJA

A vegyes nyugdíjrendszer szolgáltatásainak alapja a járulék és a tagdíj. A járulék a tb-rendszerben – mint már korábban említettük – a szolgáltatati időhöz és az átlagkeresethez kapcsolódik. A majdani nyugdíj alapját a szolgáltatati idő és az átlagkereset határozza meg. A szolgáltatati időt alapvetően a biztosításban eltöltött idő határozza meg, ahhoz pedig járulékfizetés kapcsolódik. A biztosítási jogviszony idejét az állami nyugdíjrendszer akkor is elismeri szolgáltatati időnek, ha a foglalkoztató az adott biztosítási időre a járulékot levonta, de nem fizette be.

A tőkefedezeti rendszer logikája ugyanezt nem engedi meg a tagdíj tekintetében. Az elmaradt tagdíjat nem pótolja senki, és az elmaradt tagdíjból nem képződik tőke.

A vegyes rendszer alapvető különbsége tehát, hogy a foglalkoztatók által igazoltan levont, de be nem fizetett járulékot a tb (állam) elismeri, a tőkefedezeti rendszer pedig nem. A vegyes rendszerben biztosítottak alapvető érdeke, hogy megbízható munkáltatónál dolgozzanak, mivel a jövőbeni nyugdíjuk egy részének alapja kerülhet veszélybe. Amennyiben ilyen okból valamely pénztártag jelentős összegtől esik el, minden bizonnyal elégedetlen lesz a pénztár szolgáltatásával (erről azonban a pénztár nem tehet).

2. A MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRI RENDSZER PROBLÉMÁI

2.1. A MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRI RENDSZER JÁRADÉKPROBLÉMÁJA

A magánnyugdíjpénztárak főszabályként életjáradék-szolgáltatást nyújtanak. Ennek feltételei, paraméterei azonban jelenleg még nincsenek jogszabályban olyan szinten meghatározva, hogy a járadék ténylegesen megállapítható legyen. Az egyik legnagyobb problémája a pénztári járadékszabályozásnak, hogy nemektől független, ún. uniszex járadékot ír elő. Biztosítási szempontból azonban egy életjáradék értékét jelentősen meghatározza a várható élettartam, amely a nemek között jelentősen eltér.

2.2. A MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRI RENDSZER HIÁNYOSSÁGAI

A tőkefedezeti rendszer a működő felosztó-kirovó rendszerhez képest jelentős hiányosságokkal rendelkezik. A hiányosságok feltárásához szükséges a

---

magánnyugdíjpénztári szolgáltatások ismerete: magánnyugdíjpénztár a pénztártag részére a nyugdíj szolgáltatást a pénztártag által választott típusú életjáradék-szolgáltatásként nyújtja, vagy bizonyos esetekben egyösszegű kifizetésként teljesíti.² A pénztár szolgáltatásainak jogcímét és mértékét, valamint időpontját az Mpt. alapján a pénztár szolgáltatási szabályzata határozza meg. **A pénztári szolgáltatás** – szemben a tb által nyújtott ellátásokkal – **kizárólag öregségi nyugellátás**, befizetéssel meghatározott életjáradék, bizonyos esetben egyösszegű szolgáltatás.³ A pénztár nem nyújt ellátást megrokkánás esetén, és nem biztosít hozzátartozói nyugellátásokat. Ezek helyett – a társadalombiztosításban idegen megoldásként – biztosítja a pénztári számla örökölhetőségét kedvezményezett-jelölés útján, illetve a két életre szóló járadék lehetőségével.

A jelenlegi szabályozás szerint a pénztártag megrokkánása vagy halála esetén a tag, illetve a kedvezményezettek visszaléphetnek a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe. Ezzel a megoldással a tőkefedezeti rendszer – nyugdíjbiztosítási szakmai szempontból nem túl elegánsan – áthárítja a rokkantsági és hozzátartozói kockázatot a tb-re. (A gyakorlatban ez olyan, mintha a házunk, lakásunk leégése után szeretnénk biztosítást kötni, csak azt éppen már nem lehet.)

2.3. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI NYUGDÍJ SZABÁLYAINAK VÁLTOZÁSA

A magánpénztári rendszer a tb-rendszerrel nem titkoltan verseng. A magánpénztári tagok, de különösen azok, akik a tb-rendszerben már megszerzett szolgálati idejük 1,22/1,65 skálapárból adódó hányadát „feláldozták” akkor, amikor önként beléptek a magánpénztári rendszerbe, „hozádeket” várnak a tőkefedezeti rendszertől. Azt remélik, hogy az 1,22/1,65 arányban megállapított tb-nyugdíjukat a pénztár „utoléri” és talán „meg is haladja”. Gyakorlatilag azt várják el, hogy a magánpénztár akkora nyugdíjat nyújtson számukra, amely magasabb összegű, mintha kizárólag a tb-rendszerből kapnának nyugdíjat. Megfelelő hosszúságú – és tegyük hozzá: a jogszabályokban meghatározott mértékű folyamatos befizetések tartalmazó – idő elteltével és jó hozameredmények után ez reálisan elvárható.

A tb-rendszer azonban az 1998-as kiinduló állapotoktól jelentősen eltért, bevezetésre került a 13. havi nyugdíj. A magánpénztári rendszer erre a lépésre nem volt és nincs felkészítve, induláskor 12 havi járadékkal számoltak. Az 1/12-del megnövelt tb-nyugdíjjal a jelenlegi forrásmegosztási struktúrában (tagdíj/járadék arány) a magánpénztár nem tud versenyezni. Ez a probléma

---

² A pénztári szolgáltatásokkal a VI. A nyugdíjpénztárak szolgáltatásai című fejezetben foglalkozunk.

³ Tőkefedezeti rendszerben is létezhet a rokkantkockázat kezelése és a hozzátartozó nyugellátások biztosítása, a magyar magánnyugdíjpénztárak azonban nem ilyen elv szerint működnek.

rövid távon megoldandó feladat, ellenkező esetben a pénztári járadék – még nagyon jó hozamteljesítmények esetén is – a tagi várakozások alatt fog realizálódni.

3. GARANCIÁK A TŐKEFEDEZETI NYUGDÍJRENDSZERBEN

A magánnyugdíjpénztárak működését a rendszer kialakítói erős garancia-rendszerrel biztosították annak érdekében, hogy a tagok befizetései biztonságban legyenek és a képződött tőkéhez valóban hozzájuthassanak. A garancia-rendszer törvényben rögzített négy fő – intézményvédelmi és anyagi jellegű – elemre épül:

- jogi garanciák,
- nyilvános működés,
- állami felügyelet,
- kifizetéseket védő garancialap.

Jogi garanciák

A nyugdíjpénztár csak **nyilvántartásba vétel után és működési tevékenység birtokában** kezdheti meg szervezetének létrehozását. A működés során legfontosabb az **önkormányzatiság elve**, amely beleszólási jogot biztosít a tagnak (aki egyben a pénztár tulajdonosa is) a pénztár működésébe – ez a pénztár legfőbb irányító szerve, a közgyűlés/küldöttközgyűlés keretében biztosított. A közgyűlés/küldöttközgyűlés hozza a legfontosabb döntéseket, alakítja a pénztár alapszabályát és választja meg a vezető tisztségviselőket.⁴

Az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság a pénztár képviselői, irányítói és legfőbb belső ellenőrző szervei. A **kötelező személyi és tárgyi feltételek**, ügyvezető, befektetési vezető, aktuárius, könyvvizsgáló, jogász, belső ellenőr személye és a megfelelő technikai, informatikai, műszaki feltételek a biztonságos működést alapozzák meg. A jogi garanciák részletesen meghatározzák, hogy kik lehetnek vezető tisztségviselők, s milyen képesítéssel kell rendelkezniük.

---

⁴Az önkormányzatiság elve „nagy” pénztárak és munkáltatói pénztárak esetében egyaránt csorbulhat. A „nagy” (banki, biztosítói) pénztárak alapításkor a küldöttek személyét könnyen befolyásolhatták, előre meghatározhatták, s az alapító így a küldötteken keresztül tudja befolyásoló hatását kifejezni. Munkáltatói pénztárak esetében a küldöttek, vezető tisztségviselők függőségi viszonyban állnak az alapítóval, támogatóval, így a munkáltatói szándék szintén könnyen érvényesíthető a pénztár tevékenységében. (Ebben az esetben a munkáltatók „paternalisztikus gondoskodása” nem feltétlenül káros, de etikai kérdéseket mindenféleképp felvet.) Vö.: dr. Czajlik István–Szalay György: A magánnyugdíjpénztárak működése és szabályozása, MNB-tanulmányok 48. 2006. 43-44. o., – www.mnb.hu

A jogi garanciák további csoportja a **vagyonkezelési tevékenységet szabályozó előírások** összessége. A pénztár köteles letétkezelőt megbízni vagyona felügyeletére. A befektetési tevékenységet a pénztár saját maga csak bizonyos feltételek teljesülése esetén végezheti, ezek hiányában külső vagyonkezelőt bízhat meg. A befektetéseket jogszabályi korlátok figyelembevételével kell megosztania a folyamatos fizetőképesség megőrzése és a túlzott kockázatvállalás elkerülése érdekében.

Nyilvánosság

A pénztáraknak az elért eredményeikről, tevékenységükről folyamatosan számot kell adniuk: évente legalább kétszer közgyűlés/küldöttközgyűlés előtt, a tagokat évente legalább egyszer tájékoztatniuk kell a számlájuk állásáról, valamint az elért eredményeket a nagy nyilvánosság elé kell tárniuk. A külső nyilvánosság egyben a piaci verseny egyik formáló tényezője is.

Állami felügyelet

Az állami felügyeletet a pénztárak felügyeletére létrehozott ellenőrző szervezet, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete látja el, amely a pénztár megalakulásától kezdve folyamatosan ellenőrzi annak tevékenységét. Különös figyelemmel kíséri a pénztár jogszabályoknak és belső szabályzatoknak a gazdálkodás, a befektetés, a könyvvezetés területen történő megfelelését, valamint az önkormányzatiság érvényesülését. A Felügyelet ellenőrzési, szakmai és hatósági felügyeletet is ellát, ezért széleskörű jogosítványokkal rendelkezik, amely a prudens működés veszélyeztetése esetén beavatkozási lehetőséget biztosít számára. Ez a pénztár figyelmeztetésétől, kötelezésétől a bírságoláson át az esetleges tevékenység felfüggesztésig, végső esetben a pénztár felszámolásáig terjed.

Az állami felügyelet azonban kizárólag a jogszabályi előírásoknak való megfelelést garantálja (ellenőrzés – szankcionálás), etikai kérdésekbe nincs beleszólása. Tájékoztatáskérésen, figyelemfelhíváson kívül nincs más, közvetlen beavatkozást jelentő eszköze arra az esetre, ha pl. a pénztár magasnak ítélt költséggel működik, vagy a hozamok látványosan elmaradnak a szféra többi pénztárától. A jogi szabályozás ezen sajátossága nyújt lehetőséget a banki-biztosítói háttérű pénztáraknak az alapításkor befektetett tőke megtérüléséhez és haszon realizálásához.⁵

---

⁵ Szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy a pénztári szféra költségeivel kapcsolatban 2007-től jogszabályi korlátok léptek életbe. Ebben minden bizonnyal szerep volt a felügyeleti tapasztalatoknak is. Mindezekkel a későbbiekben részletesen foglalkozunk.

A Garanciaalap

A jogi-adminisztratív garanciákon túl a **magánnyugdíjpénztárak működéséhez kapcsolódik a Garanciaalap intézménye**. A Pénztárak Garanciaalapja a nyugdíjpénztári kifizetések alkalmával jelenik meg biztosítékként.

Az Alap tagja a törvény erejénél fogva minden tevékenység folytatására engedéllyel rendelkező magánnyugdíjpénztár, amely tagdíjbevételei után garanciadíjat fizet. Az Alap tehát helytáll akkor, ha a pénztár részben vagy egészben nem tud eleget tenni a kifizetési kötelezettségeinek:

- a pénztártag vagy kedvezményezett követelése átlépés, a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe való visszalépés vagy járadékszolgáltatás, valamint a tag elhalálozása esetén,
- ha a nyugdíj folyósításának időszakában a pénztár szolgáltatási tartalékának szintje a szolgáltatási kötelezettségek teljesítését nem teszi lehetővé.

Annak a pénztárnak, amelynek fizetési kötelezettsége miatt az Alap kifizetést teljesített, azt a felmerült költségekkel együtt az Alap számára vissza kell térítenie – így tehát olyan értelemben garancia nem létezik, mint a felelősség-biztosítások esetében, amikor a biztosítási összeget nem kell visszafizetni.

Az Alap tehát csak átmenetileg nyújt segítséget, nem teljes a garancia. Likviditási problémák (teljes vagy részleges nem teljesítés) enyhítésére szolgál, de a kapott segítség visszatérhet, a visszafizetés a felhalmozásban lévő tagokat terheli, az ő kockázatuk (ők biztosítják a visszafizetés forrását).

(Korábban, 2002-ig az Alap az ún. normajáradék-garancia intézményének biztosítását is ellátta. A normafedezet alapján számított járadék a normajáradék, amely a tb-nyugellátás 25%-ának megfelelő összeg. Amennyiben a magánnyugdíjpénztár által meghatározott induló járadék összege a tb-nyugdíj 25%-át nem érte volna el, az Alap kiegészítette volna. Fontos megjegyezni, hogy a garantált járadék a tb-által az 1,22 és 1,65 skálapár alapján megállapított 73,94%-os mértékű nyugdíj 25%-ára vonatkozott. A normajáradék-garancia intézménye 2002. elején megszűnt.)

III. FEJEZET

A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK MŰKÖDÉSE

A nyugdíjpénztárak működését a pénztártörvények (Öpt. és Mpt.) és a kapcsolódó rendeleti szintű szabályozás (befektetési, gazdálkodási és könyvvezetési sajátosságokat megfogalmazó kormányrendeletek) határozzák meg.

A nyugdíjreform folyamatában az önkéntes nyugdíjpénztárak fél évtizeddel korábban kezdték meg működésüket, mint a magánnyugdíjpénztárak. A jogalkotó az önkéntes szférában felhalmozódott tapasztalatokra építve, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztári szervezeti és működési modellt alapul véve, azt továbbfejlesztve szabályozta a kötelező magánnyugdíjpénztárak szervezetét és működését. Az önkéntes pénztári modell továbbfejlesztése azonban – a kötelező rendszer vegyes nyugdíjrendszerben betöltött szerepe, és sajátos vonásai miatt – számos ponton szigorúbb követelményekkel valósult meg. Leszögezhető azonban, hogy a működés számos területén – informatikai infrastruktúra, befektetési, könyvvezetési és beszámolási szabályok – folyamatos közeledés tapasztalható a jogszabályok változásában.

A pénztárak az alapszabály vagy szervezeti és működési szabályzat (SzMSz) keretei között, a jogszabályi előírások betartásával végzik tevékenységüket. Az önkéntes és magánnyugdíjpénztárak alapítása és működése során számos hasonlóság és számos – főként a magánnyugdíjpénztárakra vonatkozó szigorúbb szabályozás miatt – egyedi vonás figyelhető meg. Jelen fejezetben a legfontosabb azonos és sajátos működési jellemzőket tárgyaljuk.

1. NYUGDÍJPÉNZTÁRAK ALAPÍTÁSA

Az önkéntes és a magánnyugdíjpénztárak **alapítási aktussal**, az ezt követő **bírósági bejegyzéssel** jönnek létre és tevékenységi engedély birtokában kezdenek meg működésüket. A nyugdíjpénztárak jogi személyek.

Az alapítási folyamaton belül elsőként a nyugdíjpénztárat alapítók körét mutatjuk be, majd magát az alapítási folyamatot.

1.1. AZ ALAPÍTÓK KÖRE

A nyugdíjpénztárak alapítása során szembeötlő különbség tapasztalható az önkéntes és a kötelező magánnyugdíjpénztárak lehetséges alapítói körét tekintve.

A jogalkotó szándéka szerint önkéntes pénztárat – köztük nyugdíjpénztárat is – a polgároknak az önmagukról és családjukról történő gondoskodásnak az igénye – és tegyük hozzá: ennek a lehetősége – hozza létre. E feltételezésből és szándékból kiindulva **önkéntes nyugdíjpénztárat kizárólag természetes (magán)személyek** alapíthatnak.

Magánnyugdíjpénztár esetén – mivel nem önkéntes elven alapuló gondoskodásra épül – az alapítók köréből a jogalkotó kizárja a természetes személyeket. **Magánnyugdíjpénztárat** ezért kizárólag a jogszabályban taxatívén szereplő **szervezetek** alapíthatnak.

Önkéntes nyugdíjpénztár alapítói köre

Pénztárat – szabad elhatározásukból – kizárólag természetes személyek alapíthatnak. Az alapításhoz **legalább 15 alapító tag** szükséges. Az alapítók körére további megkötést nem ír elő az Öpt., de a tagsági jogviszony létesítésére vonatkozó korhatárból következik, hogy pénztárat **16. életévét betöltött személyek** alapíthatnak.

Megjegyezzük, hogy az alapítást követően a tagság létszámára vonatkozó minimális előírást a pénztártörvény nem tartalmaz, azaz 15 fő alá csökkent taglétszámmal a pénztár mindaddig működhet, amíg a biztonságos működés feltételeit biztosítani tudja (ennek hiányában a Felügyelet kezdeményezheti a megszűnést).

Mint azt a későbbiekben látni fogjuk, a pénztári szféra működésére – a tagdíjbefizetések forrására – jellemző a munkáltatói támogatás, hozzájárulás, amely a jogalkotó elgondolása szellemében már az alapítás során is tetten érhető: a munkáltató kezdeményezésére a munkavállalók is alapíthatnak önkéntes nyugdíjpénztárat. Ebben a formában a pénztár általában – jelentősége miatt a későbbiekben szükségképpen ismertetett – tipikus jegyeket hordoz magán: ún. munkáltatói pénztárként működik, a tagdíjbevételek egy része a munkáltatótól származik.

Magánnyugdíjpénztár alapítói köre

Pénztárat – szabad elhatározásuk alapján – a következő szervezetek alapíthatnak:

- a munkáltatók, illetve több munkáltató közösen,
  - szakmai kamarák külön-külön vagy együttesen,
  - szakmai egyesületek külön-külön vagy együttesen, illetőleg kamarával (kamarákkal) együttesen is,
-

- munkavállalói, illetve munkáltatói érdekképviselők külön-külön vagy együttesen, illetve az előzőekkel együttesen, továbbá
- jogerős tevékenységi engedéllyel rendelkező önkéntes nyugdíjpénztár, amennyiben valószínűsítik, hogy az alapítandó pénztár taglétszáma eléri a kétezert.

Megjegyezzük, hogy 1997. december 31-ig az akkor még létező nyugdíjbiztosítási önkormányzatok is alapíthattak magánnyugdíjpénztárat, nyílt ún. területi pénztárként. Ilyen pénztár alapítására azonban nem került sor.

1.2. ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁR ALAPÍTÁSI FOLYAMATA

A pénztár **alapítását az alakuló közgyűlés** határozza meg. Az alakuló közgyűlés elfogadja a pénztár alapszabályát, induló gazdálkodási tervét, megválasztja a tisztségviselőket (IT, EB) és megállapítja díjazásukat, továbbá dönt az alapítással kapcsolatos költségek viseléséről.

A pénztár az alakuló közgyűlést követő **15 napon belül köteles** számlavezetésre feljogosított pénzügyintézetnél **pénzforgalmi számlát** nyitni (a pénztár egyidőben csak egy pénzforgalmi számlát nyithat és tarthat fent).

Az alakuló közgyűlést követő **30 napon belül nyilvántartásba** vétel iránti kérelmet kell benyújtani a székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) **bírósághoz**. A kérelemhez mellékelni kell többek között az alapszabályt és az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvét. A pénztár a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre, az alakuló közgyűlés időpontjára visszaható hatállyal.

A bírósági nyilvántartásba vétel megtörténte előtt a pénztár nevében eljáró természetes személyek egyetemlegesen felelnek a pénztár nevében vállalt kötelezettségeikért.

A pénztárnak a nyilvántartásba vételt követően **adószámot** kell igényelnie.

A pénztártevékenység folytatása – szolgáltatás nyújtása – csak a Felügyelet jogerős tevékenységi engedélye birtokában kezdhető meg, ezért **a pénztár köteles** a bírósági nyilvántartásba vétel iránti kérelem benyújtását követő 60 napon belül a **Felügyeletről tevékenységi engedélyt kérelmezni**. A kérelemhez mellékelni kell az induló gazdálkodási tervet is, amely – többek között – tartalmazza a működéshez szükséges személyi és tárgyi feltételek leírását. A tevékenységi engedély jogerőre emelkedéséig a pénztárba érkező befizetésekből csak a szervezéssel kapcsolatos költségek fizethetők ki.

Amennyiben a Felügyelet a tevékenységi engedély iránti kérelmet elutasította, kezdeményezi a pénztár felszámolással történő megszűnését.

1.3. MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁR ALAPÍTÁSI FOLYAMATA

Az alapító szervezet elsőként – az alapítást megelőzően – **alapító okirat tervezetét** köteles készíteni.

Az alapító okirat tervezetében – a későbbi alapító okirat tartalmához igazodóan – meg kell határozni, hogy az alapítás a tagsági kör szerint zárt vagy nyílt pénztár létrehozására irányul. A zárt pénztárat az alapító a saját érdekeltségi körébe tartozó természetes személyek részére hozza létre.

Az alapító az alapítást megelőzően, a potenciális tagok között felmérést végezhet, és szándéknyilatkozatot kérhet tőlük arról, hogy a tervezett pénztár létrehozása esetén, tagként belépnek-e a pénztárba. A nyilatkozatkérés során fel kell hívni a figyelmet a szabad pénztárválasztás jogára, és tilos a szabad pénztárválasztási jog bármilyen formában történő korlátozása.

A **pénztár alapításához** engedély, önkéntes nyugdíjpénztárnak magánnyugdíjpénztári feladat vállalásához működtetési engedély szükséges (vegyes pénztárrá válás). Az **engedély iránti kérelmet** a Felügyelethez kell benyújtani. Az engedély iránti kérelemhez csatolni kell – többek között – az alapító okirat tervezetét és a tervezett taglétszámra vonatkozó megalapozott becsléseket.

A Felügyeletnek az alapítási, illetve működtetési engedélyt meg kell adnia, ha a kérelem az Mpt.-ben foglalt feltételeknek megfelel.

A Felügyelet alapítási engedélye alapján az alapító **alapító okiratot bocsát ki**, amely tartalmazza:

- az alapító nevét, székhelyét,
- a pénztár nevét,
- a pénztár megalakulásának időpontját,
- a pénztár működési területét, székhelyét,
- a pénztár tagsági körét,
- a működés megkezdésének időpontját,
- az alapító nevében eljáró felelős személy nevét és személyi adatait,
- a alapító által a pénztár rendelkezésére bocsátott költségvetést,
- az alapító okirat kibocsátásának dátumát,
- az alapító szervezet cégszerű aláírását.

A pénztár az alapító okirat kibocsátását követő **15 napon belül köteles** számlavezetésre feljogosított pénzügyintézetnél pénzforgalmi számlát nyitni (a pénztár egy időben csak egy pénzforgalmi számlát nyithat és tarthat fent).

A pénztár az alapítási engedély kézhezvételét követő **60 napon belül köteles összehívni az első küldöttközgyűlést**, és megkezdni a pénztárüzem szervezését, továbbá **adószámot** kell igényelnie.

Az **első küldöttközgyűlés** megbízatása meghatározott ideig tart. A küldöttközgyűlés tagjainak jelölését 3-5 fős jelölő bizottság végzi, tagjait az alapító

jelöli ki. Az Mpt. a pénztár első küldöttközgyűlésének létszámát 19-35 főben limitálja a döntésképeség biztosítása és a költségek minimalizálása céljából.

A közgyűlés elfogadja a pénztár SzMSz-ét, megválasztja a tisztségviselőket (IT, EB) és megállapítja díjazásukat.

A pénztár az alapító okirat kibocsátását követő **30 napon belül nyilvántartásba** vétel iránti kérelmet nyújt be a székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) **bírósághoz**. A kérelemhez mellékelni kell többek között az alapító okiratot, az alapítási engedélyt, az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvét. A pénztár a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre, az alapító okirat kibocsátásának időpontjára visszaható hatállyal.

A bírósági nyilvántartásba vétel megtörténte előtt az alapítók egyetemlegesen felelnek a pénztár nevében vállalt kötelezettségeikért.

A pénztártevékenység folytatása – a pénztári működés előkészítése kivételével – csak a Felügyelet jogerős tevékenységi engedélye birtokában kezdhető meg, ezért **a pénztár köteles** az alapítási engedély kézhezvételétől számított 180 napon belül a **Felügyelettől a tevékenységi engedélyt kérelmezni**. A kérelemhez mellékelni kell az induló gazdálkodási tervet is, amely – többek között – tartalmazza a működéshez szükséges személyi és tárgyi feltételek leírását, az SzMSz-t, a pénzügyi tervet.

A tevékenységi engedély jogerőre emelkedéséig a pénztár a befizetett összegekből kizárólag a pénztár szervezésével kapcsolatos kifizetéseket teljesíthet.

A tevékenységi engedély kézhezvételétől számított **1 éven belül** a pénztár köteles igazolni, hogy **taglétszáma elérte a 2.000 főt**. Amennyiben a pénztár a határidőt elmulasztja, vagy taglétszáma nem érte el a 2.000 főt, úgy a Felügyelet a pénztár tevékenységi engedélyét visszavonja. A tevékenységi engedély visszavonása esetén, a pénztár köteles végelszámolás útján történő megszűnéséről dönten.

2. AZ ALAPSZABÁLY ÉS AZ SZMSZ

A pénztárak működését a jogszabályi előírásoknak megfelelően kialakított és a közgyűlés által az önkormányzatiság és a függetlenség elve alapján elfogadott dokumentum szabályozza. Ez a pénztárak életében a **legfontosabb és legmagasabb szintű belső dokumentum** az önkéntes nyugdíjpénztár esetében az **alapszabály**, a magánnyugdíjpénztár esetében a **szervezeti és működési szabályzat** (SzMSz). Ezeket a dokumentumokat tekinthetjük a pénztárak „alkotmányának” is, mivel minden más kötelező vagy önkéntesen kialakított belső szabályzat nagy részének kereteit, mozgásterét is rögzíti.

Fenti dokumentumok a taggá válás és a tagsági jogviszony megszűnésére vonatkozó feltételeket, a tagok jogait és kötelelességeit, a pénztár szolgáltatásait,

önkormányzati működését és gazdálkodási rendjét és a tagok és a pénztár közti vitás kérdések rendezési módjára vonatkozó rendelkezéseket tartalmazzák.

Önkéntes nyugdíjpénztár által alapított magánnyugdíjpénztár, ún. **vegyes pénztár esetében** alapító okiratként és SzMSz-ként egyaránt az önkéntes nyugdíjpénztár és a magánnyugdíjpénztár **közös alapszabályát** kell tekinteni. A közös alapszabály – általában elkülönített fejezetekben – tartalmazza a mindkét pénztári ágra vonatkozó, a pénztártörvények által kötelezően előírt és engedélyezett elemeket, továbbá a közös szabályokat. Ezen túlmenően természetesen SzMSz létezhet a vegyes pénztárnál, de annak elfogadása nem feltétlenül a közgyűlés hatásköre – inkább az igazgatótanácsé, vagy esetleg az ügyvezetőé – s nem tartalmazhat az alapszabállyal ellentétes szabályozást (valójában csak a gazdálkodó szervezet operatív működését, munkaszervezeti felépítését leíró dokumentumként van jelentősége, ami az alapszabályban nem kötelező tartalmi elem).

Az alapszabály, illetve az SzMSz kötelezően tartalmazza az alábbi elemeket (a felsorolás nem teljes körű):

- a pénztár jogállására és alapítására vonatkozó adatokat,
- a **taggá válás feltételét**, a pénztár szerveződési elvét,
- a taggá válással, az átlépéssel és a tagsági viszony megszűnésével kapcsolatos eljárásokat,
- a **tagok jogait és kötelezettségeit**, azok érvényesülését biztosító előírásokat,
- a pénztári **bevételek tartalékok közötti megosztási arányait és elveit** – a pénztár működési szükségleteinek megfelelően –, a tagdíj fizetésének rendjét, ideértve a tagdíjvállalással kapcsolatos szabályokat is,
- a pénztári **szolgáltatások típusait**,
- a járadékszolgáltatásokkal és más tagi követeléssel kapcsolatos eljárási rendet, beleértve a viták rendezésének pénztáron belüli rendjét,
- a pénztár szervezetére, a közgyűlés formájára, illetve ahol küldöttközgyűlés működik a küldöttek megválasztására és visszahívására vonatkozó szabályokat,
- az igazgatótanácsra, az ellenőrző bizottságra, ezek választására, szakértői bizottságokra, az ügyvezetőre, illetőleg ezek tevékenységére, hatáskör-átruházásra és a pénztár képviselőjére irányadó főbb szabályokat,
- a pénztár gazdálkodására, pénzügyi tervére, üzemvitelére vonatkozó főbb szabályokat,
- a **pénztár vagyonkezelésére**, adminisztrációs és nyilvántartási, valamint beszámolási, továbbá a járadékszolgáltatási kötelezettségeire irányadó alapvető előírásokat, ideértve azt is, hogy a pénztár **e tevékenységeket maga kívánja-e ellátni**, illetőleg azokat részben vagy egészben **pénz-**

tári szolgáltatóra bízza-e; ez esetben a tevékenységek kihelyezésével kapcsolatos előírásokat is tartalmazza a szabályzat, továbbá

- mindazt, amit a pénztári törvények külön-külön meghatároznak, és amit a közgyűlés szükségesnek tart.

3. A PÉNZTÁRAK MŰKÖDÉSI ELVEI

Az egyes nyugdíjpénztárak működésük során a szigorú jogszabályi előírások és az alapszabály vagy SzMSz¹ rendelkezései által megszabott követelményrendszer, körülmények alapján végzik tevékenységüket. Ennek aprólékos ismertetése szükségtelen, néhány vezérlő alapelv megfogalmazása azonban megkerülhetetlenül szükséges a nyugdíjpénztárak működésének megismeréséhez.

Az önkéntes és a magánnyugdíjpénztárak **működési elvei** – amelyeket tevékenységük során folyamatosan kötelesek érvényesíteni – **meghatározzák a pénztárak működését és egyben elhatárolását, megkülönböztetését is jelentik** egyrészt a kötelező és általános társadalombiztosítástól, másrészt az üzleti alapon szerveződő intézményektől (biztosítóktól, bankoktól).

Az egyes pénztártörvények a működési elvek közül kiemelnek néhány elvet, amelyek a pénztári intézményrendszerek működési és megkülönböztetési szempontjából alapelvnek minősülnek.

Ezek a működési elvek tartalmuk szempontjából gyakorlatilag mindkét pénztári típusnál rögzített elvek; egyes elvek mindkét pénztári típusnál alapelvként kerültek meghatározásra, míg más elvek az egyik pénztári típusnál kiemelt alapelvek, a másiknál „csak” a törvény normaszövege fogalmazza meg az elveket, elvárásokat. Utóbbira a legjobb példa a non-profit elvű működés, amelyet az Öpt. külön nevesít, kiemelten kezel, az Mpt. viszont tartalmilag „csak megemlíti” a gazdálkodásra vonatkozó rendelkezések között.

---

¹ Az elkövetkezőkben nem minden esetben hangsúlyozzuk az alapszabály és az SzMSz megnevezéseket, ahol magánnyugdíjpénztárt is érintünk, ott az alapszabály alatt SzMSz-t kell érteni.

Az önkéntes és a magánnyugdíjpénztári törvények által meghatározott működési alapelvek

Önkéntes pénztárak	Magánnyugdíjpénztár
önkormányzati működés elve	önkormányzati működés elve
zárt gazdálkodás elve	zárt gazdálkodás elve
kölcsönösség elve	kölcsönösség és öngondoskodás elve
önkéntesség elve	szabad pénztárválasztás joga
függetlenség elve	tulajdonlás elve
szolidaritás elve	biztonságos gazdálkodás elve
társulási elv	a jó gazda gondosságának elve
non-profit (nem haszonelvű) működés elve	nyilvánosság és adatvédelem elve
	az összehasonlítható teljesítmény elve

Önkormányzati működés elve

A **pénztárak** az önkormányzatiság elve alapján működő, **autonóm szervezetek**. Ennek lényege, hogy a pénztárra vonatkozó **alapvető döntések meghozatalára** (pl. az alapszabály elfogadása és módosítása, a pénztár pénzügyi tervének meghatározása, a vezető tisztségviselők megválasztása, visszahívása stb.) **kizárólag a pénztártagok jogosultak**. Az önkormányzatiság keretében a döntés meghozatala során a pénztártagok a befizetési aktivitásuktól és számlakövetelésük összegétől függetlenül azonos jogokkal (egy tag, egy szavazat elve) rendelkeznek a pénztár önkormányzati testületében, a közgyűlésben, illetve a tagokat azonos kötelezettségek (pl. tagdíjfizetés) terhelik.

A pénztárak a jogszabályi keretek között maguk alakítják gazdálkodásukat.

Fontos eleme az önkormányzati működésnek, hogy minden pénztártag választható és választható a pénztár egyes szerveibe, ezt csupán a pénztártörvények vagy az alapszabály korlátozhatja.

Garanciális okokból az önkormányzatiság azonban néhány területen korlátozott: a közigazgatási beavatkozás (pl. PSZÁF) lehetővé tétele, a hatósági engedélyezés, az ellenőrzés, a kötelezés, a szankcionálás stb. lehetőségének a megteremtése egy szélesebb értelemben vett garanciarendszer elemei.

Zárt gazdálkodás elve

A zárt gazdálkodás elve alapján a pénztár a rendszeres tagdíjbefizetésekből és egyéb bevételekből, az előre elfogadott éves és hosszú távú pénzügyi terv alapján, **kizárólag az alapszabályban meghatározott szolgáltatásokat** szervezi, finanszírozza és teljesíti, amely szolgáltatásokra kizárólag a pénztártag (és bizonyos esetekben kedvezményezettje) jogosult. A pénztár – az alapszabály felhatalmazásával – vagyona erejéig vállalhat kötelezettséget, tar-

tozásaiért saját vagyonával felel. A pénztárak gazdálkodásukhoz tartalékokat (fedezeti, működési, likviditási) képeznek, **alapszámlájuk** a tagok részére vezetett **egyéni számla**, amelyen lévő összeget a pénztártag követelheti tagsági viszonya megszűnésekor, illetve a pénztár felszámolása esetén.

Kölcsönösség és az öngondoskodás elve

A pénztártagok közösen teremtik meg a pénztár működésének és szolgáltatásainak fedezetét. A pénztárak szolgáltatásaira jogosultakat az igénybevétel szempontjából azonos jogok illetik meg.

A pénztártagok a felhalmozási időszakban befektetői, a járadékos időszakban **befektetői és biztosítási kockázatközösséget alkotnak**. (Megjegyezzük, hogy önkéntes nyugdíjpénztárak esetében a biztosítási kockázatközösség csak az életjáradékosok esetében áll fenn.)

A magánnyugdíjpénztárak a Pénztárak Garancia Alapja létrehozásával és fenntartásával a jogszabályban meghatározott módon gondoskodnak a pénztárak szolgáltatási kötelezettségének teljesítéséről.

Önkéntes és magánnyugdíjpénztárak érdekeik képviselőire szövetségeket hozhatnak létre. A pénztárak a szövetségnél a fizetőképességük biztosítása és szolgáltatások biztonsága, az átlépések elősegítése és egyéb feladatok ellátása érdekében garanciarendszert, garancia alapot hozhatnak létre. (A pénztári szférában működő szövetségeknél jelenleg nincsenek ilyen önkéntes alapok.)

Szabad pénztárválasztás elve

A szabad pénztárválasztás joga abba a pénztárba való belépéssel, illetőleg átlépéssel gyakorolható, amelynek az SzMSz-e, alapszabálya ezt nem korlátozza (zárt pénztár). Tilos a pénztártagok vallási, faji, etnikai, illetőleg politikai meggyőződés, kor és nemek szerinti megkülönböztetése (belépési szándékuk ez alapján történő elutasítása, vagy tagsági jogviszonyuk megszüntetésének ez alapján történő ösztönzése).

A magánnyugdíjrendszer zártsága érdekében az a pályakezdő, aki egy bizonyos idő elteltével nem lépett be valamely magánnyugdíjpénztárba, az a törvény által meghatározott módon valamely területi pénztár tagja lesz (irányított pályakezdő) – ez a kötöttség azonban csak rövid ideig tart, később szabadon átléphet más pénztárba.

Megjegyezzük, hogy ezen generális szabály alól a Magyar Honvédségre és a fegyveres szervekre vonatkozó törvények (Hjt. és Hszt.) alapján kivételt képez a katonai és polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományának pénztárválasztása, mivel esetükben a szolgálatok főigazgatói határozzák meg, hogy a hivatásos állomány tagja melyik magánnyugdíjpénztárhoz csatlakozhat.

Önkéntesség elve

Természetes személyek szabad akaratukból hozhatnak létre önkéntes nyugdíjpénztárat, és a pénztár alapszabályának rendelkezései szerint csatlakozhatnak, illetve léphetnek ki azokból.

Függetlenség elve

Az önkéntes nyugdíjpénztárak a jogszabályok keretei, korlátozó előírásai között szabadon alakítják ki szolgáltatási körüket és üzletpolitikájukat.

Szolidaritás elve

Az önkéntes nyugdíjpénztári tagok egységes elvek alapján megállapított tagdíjat fizetnek (önfinanszírozás), a nem kárányos tehermegosztás alapján függetlenül egyéni kockázatuk (pl. elhalálozás) mértékétől.

Társulási elv

A természetes személyek bármiféle (vallási, faji, etnikai, illetőleg politikai meggyőződés, kor és nemek szerinti) megkülönböztetés nélkül hozhatnak létre önkéntes nyugdíjpénztárat. Tilos a pénztár alapítása, belépési szándéknyilatkozat benyújtása során a fentiekre hivatkozó elutasítás, vagy létező tagsági jogviszony megszüntetésének ezek alapján történő ösztönzése. A tagsági feltételeknek eleget tevő természetes személy felvételi kérelme nem utasítható el.

Non-profit (nem haszonelvű) működés elve

A non-profit jelleg ismérve, hogy **a pénztár a gazdálkodásának eredményét sem osztalék, sem részesedés formájában nem fizetheti ki** a tagok (tulajdonosok) számára, azt kizárólag az alaptevékenység – szolgáltatás nyújtása – érdekében használhatja fel (azaz tagok számláján írja jóvá). A non-profit működést az állam is elismeri és adókedvezmények rendszerével támogatja.

A pénztárak működését szabályozó jogszabályokban is tetten érhető a non-profitorientáltság, mivel a pénztárak működése során a taggal szemben elszámolható költségek több esetben felülről korlátozottak. Ezek a korlátok önkéntes és magánnyugdíjpénztáraként eltérő területeken és mértékben léteznek, erről a későbbiekben több helyen is említést teszünk.

Tulajdonlás elve

Minden **pénztártag** – egyéni számláján keresztül – **egyben tulajdonosa is a pénztárnak**. A pénztártag követelése a pénztártag tulajdona, amelyre a pénztártörvényekben foglaltak szerint kedvezményezett jelölhető. A pénztár-

---

tag követeléséért a pénztár, illetve magánnyugdíjpénztár esetében ezen túl az Mpt.-ben meghatározott feltételek szerint a Pénztárak Garancia Alapja és a központi költségvetés tartozik helytállni.

Biztonságos gazdálkodás elve

A pénztár gazdálkodásával és különösen befektetési tevékenységével úgy köteles vagyont gyarapítani, hogy az szolgáltatási kötelezettségének teljesítését ne veszélyeztesse. A **prudenciális** (óvatos, körültekintő, megbízható) **magatartás** a biztonságos gazdálkodás alapja.

A jó gazda gondosságának elve

A pénztár nevében eljáró személyek kötelesek a pénztártagok érdekében különös gondossággal eljárni.

A nyilvánosság és az adatvédelem elve

A pénztár működésére vonatkozó adatok nyilvánosak, kezelésükről, megőrzésükről – a szolgáltatások teljesítését követően – tíz évig az adatvédelmi jogszabályoknak megfelelően kell gondoskodni. Az egyes pénztártagok részére nyújtott szolgáltatásról, valamint követelésük összegéről – az e törvényben meghatározott kivétellel – csak egyedi azonosításra nem alkalmas, összesített adatok hozhatók nyilvánosságra.

A összehasonlítható teljesítmény elve

A pénztáraknak tevékenységükről – a jogszabályi előírásoknak megfelelően – olyan nyilvántartásokat kell vezetniük, és ezeket nyilvánosságra is kell hozniuk, amelyek alkalmasak arra, hogy a pénztárak teljesítménye (pl. a hozam alakulása) azonos adatokból és számításokból kiindulva összehasonlítható és megismerhető legyen, elősegítve ezzel a szabad pénztárválasztás elvének érvényesülését is.

Kiszervezés lehetősége

A **pénztárak** a működésükkel kapcsolatos nyilvántartási és adminisztrációs feladataik ellátásával, illetőleg gazdálkodási és szolgáltatási tevékenység végrehajtásával, továbbá a vagyonkezelés ellátásával **megbízhatnak** erre feljogosított **szervezetet**.

A fenti elveken túl a pénztártörvények a pénztárak és tagok érdekeinek védelmében biztosítják, hogy más szervezetek a „*magánnyugdíjpénztár*”, az „*ön-*

---

kéntes kölcsönös biztosítópénztár”, vagy a „nyugdíjpénztár” elnevezést vagy annak idegen nyelvű megfelelőjét megtévesztő módon ne használhassák.

4. NYUGDÍJPÉNZTÁRI TÍPUSOK

A nyugdíjpénztári szféra nem csak a **két fő pénztári típus** – önkéntes és kötelező pénztárak – szerint különböztethető meg, az egyes intézményi struktúrákon belül is található még különbségek – természetesen a működési alapelvek és a funkció sértetlensége mellett. A tipologizálást – nyílt, zárt és területi pénztár – csak az Mpt. tartalmazza, de ezen típusok a magán- és az önkéntes nyugdíjpénztárak körében egyaránt megtalálhatók, továbbá a gyakorlatban – a szerveződési elvek alapján – kialakultak olyan intézményi jellemzők, amelyek további megkülönböztetésre alkalmasak és a pénztári szférában használatosak is.

Nyílt pénztár

Olyan nyugdíjpénztár, amely a lehetséges pénztártagok körét – a területi pénztár működési területének meghatározása kivételével – nem korlátozza. A nyílt pénztár – a területi pénztár kivételével – egyben országos pénztár is.

Zárt pénztár

Az a nyugdíjpénztár, amely szakmai vagy más szervezési elv (pl. munkahely, ágazat) alapján a pénztár lehetséges tagjainak körét meghatározza, korlátozza. A potenciális tagok körét leíró feltételeket a pénztár alapszabálya, SzMSz-e tartalmazza. Megjelenési formái a gyakorlatban a munkahelyi, munkáltatói, ágazati pénztárak. A zártág általában valamilyen előny (munkáltató működési támogatása) szűk körben történő kihasználását célozza meg.

Abszolút zárt pénztár

A pénztártörvények rendelkezéseiből levezethető olyan pénztár, amelynél tagsági jogviszony az SzMSz-ben meghatározott feltétel teljesüléséig tartható fenn, amennyiben a feltétel (pl. adott munkáltatónál a tagdíjfizetést megalapozó jogviszony) megszűnik, a tagnak át kell lépnie más pénztárba. Ilyen pénztár a munkahelyi pénztárak köréből kerülhet ki. Az ilyen pénztárban a tagság tehát a belépésre és a tagsági jogviszony teljes időtartamára való tekintettel zárt, azaz feltételhez kötött.

Relatív zárt pénztár

Olyan pénztár, amelynél a tagsági jogviszony az SzMSz-ben, alapszabályban meghatározott feltétel megszűnése után is fenntartható, továbbá a szakmai vagy más szerveződési elven felül a pénztár lehetővé teszi, hogy a tagok hozzá-

tartozói (majd azok hozzátartozói) belépjenek. Ennek révén a pénztár tagsága jelentősen kibővül, ezzel a zárt jelleg szinte a nyíltság határát súrolja. Az ilyen pénztár tehát csak a belépésre nézve zárt, a tagság fenntartására vonatkozóan semmilyen feltétel nincs.

Területi pénztár

Olyan magánnyugdíjpénztár, amelyet a fővárosi, megyei nyugdíjbiztosítási önkormányzat(ok) nyílt pénztárként alapított(ak) fővárosi, megyei vagy regionális pénztárként. Területi pénztár hiányában területi pénztári feladatokat láthat el – pályázat vagy annak sikertelensége esetén a Felügyelet kijelölése alapján – nyílt pénztár. Területi magánnyugdíjpénztárat 1997. december 31-ig lehetett alapítani, ilyenre azonban nem került sor. A területi pénztári feladatokat jelenleg nyílt, országos pénztárak látják el.

Magánnyugdíjpénztár neve	Területi hatály	Kód
Allianz Hungária Nyugdíjpénztár	Baranya megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye	0016
Aegon Magyarország Nyugdíjpénztár	Csongrád megye	0008
OTP Magánnyugdíjpénztár	Az összes többi megyében, valamint Budapesten	0002

Az ún. irányított pályakezdők a területi pénztári feladatokat ellátó pénztárak tagjaivá válnak.

Országos pénztár

Olyan nyugdíjpénztár, amely tevékenységi köre, tehát a potenciális tagok lakóhelye, az ország egész területére kiterjed. Az országos pénztár egyben nyílt pénztár is.

Munkahelyi vagy munkáltatói pénztár

Olyan, általában zárt nyugdíjpénztár, amely tagjait kizárólag valamely munkahelyhez, munkáltatóhoz kapcsolódó munkavállalókból, esetleg azok hozzátartozói köréből toborozza, csak azok számára nyújtja szolgáltatásait. A munkáltatói pénztár több, az országban található munkahelyet is lefedhet. A potenciális tagok körét a pénztár alapszabálya, SzMSz-e tartalmazza.

Ágazati pénztár

Olyan pénztár, amely tagjait valamely ágazat (közszolgálat, közlekedés, egészségügy, védelmi ágazat stb.) munkavállalóiból, esetleg azok hozzátartozói köréből toborozza.

Néhány nagyobb pénztár tipologizálása

Pénztár neve	Nyílt	Zárt	Munkáltatói	Ágazati	Vegyes	Banki	Biztosítói
Aegon Magyarország Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár	•				•		•
Allianz Hungária Nyugdíjpénztár	•				•		•
”HONVÉD” Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár		•		•	•		
MKB Nyugdíjpénztár	•				•	•	
OTP Önkéntes Nyugdíjpénztár	•					•	
OTP Magánnyugdíj- pénztár	•					•	
Vasutas Önkéntes- és Magánnyugdíjpénztár		•	•		•		
Villamosenergia-ipari Társaságok Nyugdíjpénztára	•		•		•		

Forrás: Magánnyugdíjpénztárak és önkéntes nyugdíjpénztárak összehasonlító táblázatai
– www.pszaf.hu

Vegyes pénztár

Önkéntes nyugdíjpénztár által alapított magánnyugdíjpénztári feladatokat is ellátó pénztár. A pénztár egy jogi személyként két – önkéntes és magán – pénztári ágazatra tagolódik, szigorúan elkülönített gazdálkodással. Elviekben előfordulhat, hogy az egyik ág zárt, a másik pedig nyílt pénztár. A pénztár nevében az „önkéntes és magánnyugdíjpénztár” kifejezés közvetlenül utal a vegyes pénztári jellegre.

Banki ill. biztosítói (háttérű) pénztár

Olyan nyugdíjpénztár, amely az alapítók révén (pl. banki, biztosítói munkáltató által alapított magánnyugdíjpénztár), vagy az alapító magánszemélyek (akik banki, biztosítói érdekeltségűek) révén bankhoz vagy biztosító társasághoz kötődik – ezért szokták ezt a pénztárat a non-profit jelleg ellenére is *üzleti pénztárnak* nevezni. Jogilag ez a pénztár természetesen önálló és független, de a kötődés a pénztár nevében és a működtetésében egyaránt megjelenik (pl.: a vagyonkezeléssel megbízott szervezet az alapító bank érdekeltségébe tartozik).

A piaci verseny és a jogszabályi előírások szigorodása következtében – mind a 90-es évek végén, mind napjainkban – megfigyelhető a zárt pénztárak

zártóságának csökkentése, nyílttá válása, illetve a kisebb pénztárak nagyobb pénztárakba történő beolvadása.

5. A PÉNZTÁRAK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

A nyugdíjpénztárak jogi személyek, akik a pénztártörvényekben meghatározott (hierarchikus) szerveik által működnek és részben képviseltetnek. A pénztári **kötelező kollektív szervek** a következők:

- közgyűlés, illetve az alapszabályban, SzMSz-ben meghatározott esetekben küldöttközgyűlés, részközgyűlés,
- igazgatótanács (IT),
- ellenőrző bizottság (EB).

Az SzMSz és az alapszabály rendelkezése szerint **önkéntes** alapon létrehozható **kollektív szerv a szakértői bizottság** (SzB).

A fentiekén túl az önkéntes pénztárnál alkalmazott **ügyvezető a pénztár egyéni szerve** (magánnyugdíjpénztárnál hasonló a helyzet, de ott az ügyvezető kötelező alkalmazott).

A nyugdíjpénztáraknál az egyes kollektív szervek tagjai egyben a pénztár vezető tisztségviselői:

- az igazgatótanács elnöke és tagjai,
- az ellenőrző bizottság elnöke és tagjai, továbbá
- magánnyugdíjpénztár esetében minden olyan, az SzMSz-ben meghatározott tisztségviselő, aki tisztségét a közgyűlés hatáskörébe tartozó választás alapján tölti be.

Az ügyvezető (helyettes ügyvezető) vezető állású alkalmazottnak minősül.

5.1. KÖZGYŰLÉS, KÜLDÖTTKÖZGYŰLÉS

A pénztártörvények alapján a pénztárak legfelső döntéshozó szerve a pénztártagok (tulajdonosok) összességéből álló **közgyűlés**. A közgyűlésen az egy tag egy szavazat elv érvényesül. A pénztártagot kizárólag önkéntes nyugdíjpénztár esetében meghatalmazott is képviselheti.

A pénztár sajátosságainak megfelelően lehetőség van kollektív képviseletre, **küldöttközgyűlés** tartására (pl. nagy létszámú országos pénztár), **illetőleg részközgyűlés** tartására is (pl. kisebb létszámú munkáltatói pénztárnál üzemegekben), az alapszabály, SzMSz rendelkezési szerint.

---

*„Az önkormányzatiság keretében
a tagokat képviselő közgyűlés dönt a pénztár legfontosabb ügyeiben.”*

A **részközgyűlés** a pénztár tagságából képzett csoportokban külön megtartott közgyűlés. A részközgyűlésen minden tag egy és csakis egy csoportba tartozik, és a részközgyűlés határozatait az egyes gyűlések szavazatainak összesítésével hozza.

A **küldöttközgyűlés** a pénztártagok – a tagok köréből választott – küldötteken keresztüli képviseletével megtartott közgyűlés. A küldött-körzetek meghatározása egyértelmű rendező elv alapján történik, pl. lakóhely szerint (pl. megye), munkahely szerint, illetve e kettő kombinációja (pl. megye, de a nagyobb munkáltatók kiemelve).

A **magánnyugdíjpénztári küldöttközgyűlés** létszáma 25-100 küldött lehet. A küldötteket létszámarányosan öt évre választják. A küldöttek választásának és visszahívásának eljárási szabályait a pénztár SzMSz-e tartalmazza. A küldöttek megbízatása a határozott idő lejártával, visszahívással, lemondással, elhalálozással, illetve a pénztártagsági viszony megszűnésével, valamint a közügyektől való eltiltással szűnik meg.

Az **önkéntes nyugdíjpénztári küldöttközgyűlésre** az Öpt. nem tartalmaz rendelkezéseket, így azokat a pénztár alapszabályában kell szabályozni (pl. küldöttek száma).

Küldöttközgyűlés működtetése esetén minden küldött annyi szavazattal rendelkezik, ahány tagot képvisel. A küldött akadályoztatása esetén helyette csak a vele azonos szabályok szerint megválasztott pótküldött járhat el, a küldöttet más nem helyettesítheti.

A **vegyes nyugdíjpénztárak esetében** az önkéntes ágazat és magán ágazat (küldött)közgyűlése az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság tagjait közösen választja. A két ágazat közgyűlése a mindkét szervezetet érintő kérdések-

ben közösen dönt. A közös közgyűlésen a – mindkét ágazatban tagsági jogviszonnyal rendelkező – tagoknak tagsági viszonyonként egy szavazata van. Egyebekben a közös közgyűlés szabályairól a pénztár alapszabályában kell rendelkezni.

A közgyűlési határozatok ellen – az egyet nem értés, vélelmezett sérelem miatt – a pénztártagok, illetve a küldöttek, valamint a Felügyelet a határozat meghozatalától számított 90 napon belül keresetet nyújthat be a pénztár székhelye szerint illetékes megyei bíróságon.

A közgyűlés összehívása

A közgyűlést az igazgatótanácsnak **évente legalább kétszer** össze kell hívnia, **az éves beszámoló, illetve a pénzügyi terv elfogadása** végett. A közgyűlés összehívásának módjáról az alapszabályban, SzMSz-ben kell rendelkezni.

Az önkéntes nyugdíjpénztár közgyűléséről szóló hirdetmény közzététele vagy a meghívó elküldése, valamint a közgyűlés időpontja között legalább 15 napnyi időnek kell lennie. A közgyűlés összehívásáról szóló értesítésben meg kell jelölni a közgyűlés helyét, idejét, napirendjét, valamint a napirendhez tartozó iratok megtekintésének helyét és idejét.

A magánnyugdíjpénztár közgyűlésének összehívását – a közgyűlést legalább 15 nappal megelőzően – egy országos napilapban, illetőleg a helyi és munkahelyi időszakos lapban is legalább egy alkalommal meg kell hirdetni. A hirdetmény tartalmazza a közgyűlés helyét, időpontját, tervezett napirendjét, az előterjesztések megtekintésének módját.

A küldötközgyűlés összehívásáról szóló értesítést, a küldötközgyűlést megelőzően legalább 15 nappal el kell juttatni a küldötteknek.

A közgyűlést akkor is össze kell hívni, ha azt a bíróság elrendeli, a Felügyelet, a könyvvizsgáló feladatkörében eljárva, vagy az ellenőrző bizottság, illetve a pénztártagok legalább tíz százaléka – az ok és a cél megjelölésével – írásban indítványozza, illetve, ha az igazgatótanács szükségesnek látja. Az alapszabály, SzMSz más esetekben is előírhatja közgyűlés összehívását.

A közgyűlésre a Felügyelet képviselőjét is meg kell hívni. A Felügyelet képviselője a közgyűlésen tanácskozási joggal vesz részt.

A közgyűlés a meghívóban (hirdetményben) nem szereplő napirendi pontokat a pénztártörvények által kizárólagos hatáskörébe rendelt kérdések esetén csak akkor tárgyalhatja meg, ha az ülésen valamennyi tag jelen van, illetve képviselve van, és egyhangúlag hozzájárul a napirendi kérdés megtárgyalásához.

A közgyűlés működése

A közgyűlés akkor **határozatképes**, ha azon legalább a pénztártagok felének képviselete (személyesen, vagy küldött által) biztosított.

Ha a közgyűlés határozatképtelen, akkor a határozatképtelenség esetére összehívott, megismételt közgyűlés a meghívóban (hirdetményben) szereplő kérdésekben a jelenlévők, illetve képviseltek számától függetlenül határozatképes. Amennyiben az eredeti közgyűlés meghívója (hirdetménye) ezt tartalmazza, akkor az eredeti és a megismételt közgyűlés egy napon is megtartható.

A magánnyugdíjpénztár közgyűlése – amennyiben az SzMSz másképpen nem rendelkezik – a jelenlévő tagok egyszerű szavazattöbbségével dönt.

Az önkéntes nyugdíjpénztár közgyűlése általában szintén egyszerű szavazattöbbséggel dönt, de az alapszabály bizonyos kérdéseket rendelhet más szavazatarányokhoz is. Kötelezően kétharmados szótöbbség szükséges az alapszabály módosításához, az igazgatótanács éves beszámolójának elfogadásához, a mérleg megállapításához, az eredmény felhasználásához, illetőleg az egyes alapok hiányainak rendezéséhez, érdekképviseleti szervhez csatlakozáshoz, vagy abból történő kiváláshoz, a pénztár megszűnéséhez, szétválásához vagy más pénztárral történő egyesüléséhez.

A közgyűlésen jelenléti ívet és jegyzőkönyvet kell vezetni. A jegyzőkönyv tartalmazza az elhangzott felszólalások lényegét és a hozott határozatokat. A jegyzőkönyvhöz csatolni kell az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság beszámolójának egy példányát. A jegyzőkönyv egy példányát a csatolt iratokkal együtt – a közgyűlést követő 30 napon belül – meg kell küldeni a Felügyeletnek.

A **közgyűlési határozatok ellen** – az egyet nem értés, vélelmezett sérelem miatt – a **pénztártagok, illetve a küldöttek, valamint a Felügyelet** a határozat meghozatalától számított 90 napon belül **keresetet nyújthat be** a pénztár székhelye szerint illetékes megyei bíróságon.

A közgyűlés hatásköre

A közgyűlés, mint tulajdonosi testület a pénztár életét meghatározó legfontosabb események, kérdések körében kizárólagos hatáskörben dönt többek között:

- az alapszabály, az SzMSz elfogadásáról, illetőleg módosításáról,
- az igazgatótanács tagjainak és elnökének megválasztásáról, visszahívásáról, díjazásuk megállapításáról,
- az ellenőrző bizottság tagjainak és elnökének megválasztásáról, visszahívásáról, díjazásuk megállapításáról,
- az igazgatótanács éves beszámolójának elfogadásáról, az egyes alapokban, tartalékokban mutatkozó hiány rendezéséről,

- a pénztár pénzügyi tervének elfogadásáról,
- érdekképviseleti szervhez történő csatlakozásról, illetve az abból történő kiválásról,
- a pénztár megszűnéséről, szétválásról vagy más pénztárral történő egyesülésről,
- a könyvvizsgáló társaság és a könyvvizsgáló természetes személy megválasztásáról és felmentéséről,
- mindazon ügyben, amit a pénztári jogszabályok vagy az alapszabály, SzMSz a hatáskörébe utal.

5.2. IGAZGATÓTANÁCS

A pénztárak működésük irányítására kötelesek igazgatótanácsot (IT) választani. Az igazgatótanács a pénztár ügyvezető szerve.

Az igazgatótanácsra vonatkozóan a **magánnyugdíjpénztáraknál** a következőket kell betartani:

- az igazgatótanács létszáma páratlan számú, legalább 7 fő,
- az igazgatótanács elnökének csak olyan személy választható meg, aki felsőfokú végzettséggel rendelkezik,
- az igazgatótanácsban biztosítani kell a pénztártagok képviselését (tehát lehetnek nem pénztártag IT tagok is),
- az igazgatótanács megbízása, megválasztásától számított öt évig, illetőleg addig tart, amíg az öt évre megválasztott küldöttközgyűlés mandátumának lejártát követően az új közgyűlés alakuló ülésén új igazgatótanácsot nem választ.

Önkéntes nyugdíjpénztár esetében az Öpt. az IT tagjaira vonatkozóan semmilyen előírást nem tartalmaz, de az alapszabálynak a törvényi szabályozás hiányában szükségszerűen rendeznie kell az IT-re vonatkozó egyéb kérdéseket.

Az igazgatótanács feladat- és hatáskörében eljárva – többek között – az alábbi tevékenységeket látja el:

- elfogadja a pénztár éves és hosszú távú pénzügyi tervét; valamint
  - a mérlegét és az éves beszámolóját,
  - gondoskodik a közgyűlés hatáskörébe tartozó döntések előkészítéséről, a közgyűlési határozatok végrehajtásáról,
  - gondoskodik a pénztár könyveinek szabályszerű vezetéséről,
  - meghatározza a pénztár üzletpolitikáját,
  - gyakorolja az ügyvezető felett a munkáltatói jogokat.
-

Az igazgatótanács az alapszabályban, SzMSz-ben meghatározott időközönként, de legalább háromhavonként ülést tart. Ülést kell tartania ezen időszakon belül akkor is, ha azt közgyűlési határozat vagy a Felügyelet előírta, illetve az ellenőrző bizottság, az igazgatótanács tagjainak egyharmada vagy az ügyvezető kéri.

Az igazgatótanács ülés megtartása nélkül telefonon, telefaxon, telexen, elektronikus levélben (e-mail) is hozhat érvényes határozatot, ha az igazgatótanácsi tagok SzMSz-ben meghatározott hányada, de legalább a fele szavazatát teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalja, és az SzMSz-ben meghatározott időtartamon, de legfeljebb 8 napon belül megküldi a pénztár székhelyére.

Az igazgatótanács ülése határozatképes, ha azon a tagoknak legalább a fele jelen van.

Az igazgatótanács határozatait – amennyiben az alapszabály, SzMSz másként nem rendelkezik – a jelenlévő igazgatótanácsi tagok szavazatainak egyszerű többségével hozza. Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt.

Az igazgatótanács tagjait a testület döntéseiért egyetemleges felelősség terheli. Nem terheli felelősség azt a tagot, aki a határozat vagy intézkedés ellen tiltakozott, és tiltakozását írásban a közgyűlésnek – önkéntes nyugdíjpénztár esetén a döntés meghozatalától vagy tudomására jutásától számított 8 napon belül – írásban bejelentette.

A pénztár képviselete

A nyugdíjpénztárak, mint jogi személyek képviselőik útján cselekednek.

Az **önkéntes nyugdíjpénztár képviseletét** az alábbi személyek láthatják el:

- az igazgatótanács elnöke önállóan, vagy
- az igazgatótanács elnökön kívüli két tagja együttesen, vagy
- a pénztár két képviseleti joggal felruházott alkalmazottja együttesen, vagy
- amennyiben a pénztár alkalmaz ügyvezetőt, az igazgatótanács által kijelölt egy igazgatótanácsi tag az ügyvezetővel együttesen.

A **magánnyugdíjpénztár képviseletét** az alábbi személyek láthatják el:

- az igazgatótanács elnöke és a pénztár egy képviseleti joggal felruházott alkalmazottja, vagy
  - az igazgatótanács két tagja, vagy
  - a pénztár két – igazgatótanács által – képviseleti joggal felruházott alkalmazottja, vagy
  - az ügyvezető és a pénztár egy – igazgatótanács által – képviseleti joggal felruházott tisztségviselője.
-

5.3. ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁG

A pénztárak működésük ellenőrzésére kötelesek ellenőrző bizottságot (EB) választani. Az ellenőrző bizottságra vonatkozóan a magánnyugdíjpénztáraknál a következőket kell betartani:

- a tagok száma legalább 5, legfeljebb 7 fő,
- az ellenőrző bizottság elnökének felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie,
- az ellenőrző bizottságban a pénztártagoknak kell többségben lenniük (tehát lehetnek nem pénztártag EB tagok is),
- az ellenőrző bizottság megbízatása, megválasztásától számított öt évig, illetőleg addig tart, amíg az öt évre megválasztott küldöttközgyűlés mandátumának lejártát követően, az új küldöttközgyűlés alakuló ülésén új ellenőrző bizottságot nem választ.

Önkéntes nyugdíjpénztár esetében az Öpt. az EB tagjaira vonatkozó előírásként kizárólag a pénztártagságot rögzíti, de az alapszabálynak a törvényi szabályozás hiányában szükségszerűen rendeznie kell az EB-re vonatkozó egyéb kérdéseket.

Az **ellenőrző bizottság feladata**, hogy rendszeresen **vizsgálja és ellenőrizze** a jogszabályi előírások, a pénztár pénzügyi terve, alapszabályában, SzMSz-ében és belső szabályzataiban foglaltak megvalósulása érdekében **a pénztár gazdálkodását, számvitelét, ügyvitelét**, a pénztár fizetőképességének, bevételeinek és kiadásainak, eszközeinek és kötelezettségvállalásainak összhangját, a pénztár működését. Az ellenőrző bizottság feladatai ellátására évente ellenőrzési tervet készít és gondoskodik annak végrehajtásáról.

Az ellenőrző bizottság köteles megvizsgálni a hatáskörébe tartozó, a közgyűlés elé terjesztendő jelentéseket és az igazgatótanács éves beszámolóját. Az ellenőrző bizottság hatáskörébe tartozó kérdésekben az ellenőrző bizottság jelentése nélkül a közgyűlés érvényesen nem határozhat. Az ellenőrző bizottság jelentését az éves beszámolóról és a pénzügyi tervről a közgyűlés előtt, azokkal együtt megtekinthetővé kell tenni a tagság számára.

A pénztár **ellenőrző bizottsága köteles** továbbá **a kiszervezett tevékenység** (pl. adminisztráció és nyilvántartási tevékenység) szerződésben foglaltaknak megfelelő **végzését** legalább évente **megvizsgálni**.

Az ellenőrző bizottság megállapításait évente a közgyűlés elé terjeszti. Az ellenőrző bizottság kérheti az igazgatótanács soron kívüli összehívását, ha ezt az ellenőrzés során tapasztaltak szükségessé teszik.

Az ellenőrző bizottság tagjait a testület döntéseieért egyetemleges felelősség terheli. Nem terheli felelősség azt a tagot, aki a határozat vagy intézkedés ellen

tiltakozott, és tiltakozását írásban a közgyűlésnek – önkéntes nyugdíjpénztár esetén a döntés meghozatalától vagy tudomására jutásától számított 8 napon belül – írásban bejelentette.

5.4. SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS SZABÁLYOZÁSI FELTÉTELEK

A nyugdíjpénztárak a tevékenységüket csak a szolgáltatás nyújtásához, illetve a gazdálkodási, tagfelvételi tevékenység biztosításához szükséges **személyi feltételek**, technikai, **informatikai és műszaki felszereltség**, továbbá a tevékenység végzésére alkalmas helyiségek birtokában kezdhetik meg, ill. folytathatják. Rendelkezniük kell a jogszabályoknak megfelelő számviteli renddel és a biztonságos működéshez szükséges **belső szabályzatokkal**, valamint az egyes tevékenységek végzésében előírt pénzügyi követelmények teljesítéséhez szükséges pénzeszközökkel, tartalékokkal.

A következőkben a személyi feltételekkel, az informatikai háttérrel és a belső szabályozással kapcsolatos előírásokat ismertetjük, a pénzügyi és tartalékképzési előírásokkal az V. a pénztárak gazdálkodása című fejezetben foglalkozunk.

Személyi feltételek

A **magánnyugdíjpénztár** működése érdekében köteles erkölcsileg fedhetetlen, illetve a pénztártörvények által meghatározott összeférhetlenségi szabályoknak eleget tevő személyt alkalmazni, illetőleg foglalkoztatni, úgy mint:

- a) ügyvezetőt (helyettes ügyvezetőt),
- b) a számviteli rendért felelős vezetőt (főkönyvelőt),
- c) befektetésekért felelős vezetőt,
- d) biztosításmatematikust (aktuáriust),
- e) könyvvizsgálót,
- f) jogászt,
- g) belső ellenőrt.

Az a), b), c) és g) pontokban felsorolt személyeket a pénztár kizárólag munkaviszony keretében alkalmazhatja. Az ügyvezető elláthatja a c), f) pontban meghatározottak feladatát is, amennyiben a vonatkozó feltételeknek egyébként megfelel.

A Felügyelet, illetve a Garancia Alap részére teljesítendő információszolgáltatáshoz a pénztárnak rendelkeznie kell a beszámolási rendszerhez, nyilvántartási követelményekhez igazodó számítástechnikai eszközökkel.

A pénztár a nevében, székhelyében, vezető tisztségviselőiben, és a kötelező alkalmazottak személyében bekövetkező változást annak időpontját követő 30 napon belül be kell jelenteni a Felügyeletnek.

Az **önkéntes nyugdíjpénztár** tevékenysége folytatásához köteles:

- a) legalább mérlegképes könyvelői képesítéssel rendelkező alkalmazottat foglalkoztatni, ha a pénztár nem helyezi ki gazdálkodásának nyilvántartását,
- b) befektetési szakértőt foglalkoztatni, érvényes szerződéssel rendelkeznie olyan szolgáltató szervezettel vagy vállalkozással, amely jogosult a pénztár befektetési üzletmenetének végzésére vagy tartalékainak befektetésére,
- c) járadékszolgáltatás esetében köteles biztosításmatematikust alkalmazni.

A fentiek alapján jól látható, hogy a magánnyugdíjpénztáraknak a személyi feltételek területén több feltételt kell teljesíteniük.

Az informatikai rendszer szabályozása, védelme

Az utóbbi években a nyugdíjpénztárakra vonatkozó szabályozások közül **kiemelkedő az informatikai rendszerrel kapcsolatos előírások megjelenése** és 2006-tól kötelező alkalmazása. Az informatikai rendszer működtetését szabályozó előírások **új kihívás** elé állították a pénztárakat, különösen azokat, ahol sem kellő szakértelem, sem kellő anyagi erőforrás nem állt, áll rendelkezésre a követelményeknek való – költséges és magas informatikai szakmai ismereteket megkövetelő – megfeleléshez.²

A nyugdíjpénztáraknak 2006-tól ki kellett alakítaniuk a tevékenységük el látásához használt informatikai rendszer biztonságával kapcsolatos szabályozási rendszerét, és gondoskodniuk kellett az informatikai rendszer kockázatokkal arányos védelméről, amely kiterjed a bűncselekményekkel kapcsolatos kockázatok kezelésére is. A szabályozási rendszerben ki kell térni az információtechnológiával szemben támasztott követelményekre, a használatból adódó biztonsági kockázatok felmérésére és kezelésére a tervezés, a beszerzés, az üzemeltetés és az ellenőrzés területén.

A pénztárak kötelesek **az informatikai rendszer biztonsági kockázatelemzését szükség szerint, de legalább két évente felülvizsgálni** és aktualizálni. Az informatika alkalmazásából fakadó biztonsági kockázatok figyelembevételével meg kell határozni a szervezeti és működési rendeket, a felelősségi, nyilvántartási és tájékoztatási szabályokat, a folyamatba épített ellenőrzési követelményeket és szabályokat.

A pénztáraknak ki kell dolgozniuk az informatikai rendszerük biztonságos működtetését **felügyelő informatikai ellenőrző rendszert** és azt folyamatosan működtetniük kell.

---

² Szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy az informatikai terület szabályozása az egyik olyan vonulata a jogszabályi szigoroknak, amely a kisebb, tartaléktökével nem rendelkező pénztárak ellehetetlenüléséhez vezethet.

A biztonsági kockázatelemzés eredményének értékelése alapján a biztonsági kockázattal arányos módon – többek között – gondoskodni kell az alábbiakról:

- a rendszer legfontosabb elemeinek (eszközök, folyamatok, személyek) egyértelmű és visszakereshető azonosításáról,
- a rendszer szabályozott, ellenőrizhető és rendszeresen ellenőrzött felhasználói adminisztrációjáról (hozzáférési szintek, egyedi jogosultságok, engedélyezések, felelősségi körök, hozzáférés naplózás, rendkívüli események),
- olyan biztonsági környezetről, amely az informatikai rendszer működése szempontjából kritikus folyamatok eseményeit értékelhető módon naplózza (rögzítse),
- a távadatátvitel, valamint a kizárólag elektronikus úton megvalósuló pénzügyi tranzakciók bizalmasságáról, sértetlenségéről és hitelességéről,
- az adathordozók (mervlemezek, szalagok, CD-k, floppyk) szabályozott és biztonságos kezeléséről,
- a rendszer biztonsági kockázattal arányos vírusvédelméről.

A pénztáraknak tevékenységük ellátásához, nyilvántartásaik naprakész és biztonságos vezetéséhez meg kell valósítaniuk **a biztonsági kockázatelemzés alapján indokolt védelmi intézkedéseket** és – többek között – rendelkezniük kell a következőkkel:

- az informatikai rendszer működtetésére vonatkozó utasításokkal és előírásokkal, valamint a fejlesztésre vonatkozó tervekkel,
  - minden olyan dokumentációval, amely az üzleti tevékenységet közvetlenül vagy közvetve támogató informatikai rendszerek folyamatos és biztonságos működését – még a szállító, illetőleg a rendszerfejlesztő tevékenységének megszűnése után is – biztosítja,
  - a szolgáltatások ellátásához szükséges informatikai rendszerrel, valamint a szolgáltatások folytonosságát biztosító tartalék berendezésekkel, illetve e berendezések hiányában az ezeket helyettesítő egyéb – a tevékenységek, illetve szolgáltatások folytonosságát biztosító – megoldásokkal,
  - olyan informatikai rendszerrel, amely lehetővé teszi az alkalmazási („éles”) környezet biztonságos elkülönítését a fejlesztési és tesztelési környezettől, valamint a megfelelő változáskövetés és változáskezelés fenntartását,
  - az informatikai rendszer szoftver elemeiről (alkalmazások, adatok, operációs rendszer és környezetük) olyan biztonsági mentésekkel és mentési renddel (mentések típusa, módja, visszatöltési és helyreállítási tesztek,
-

eljárási rend), amelyek az adott rendszer helyreállíthatóságát a rendszer által nyújtott szolgáltatás kritikus helyreállítási idején belül lehetővé teszik. Ezen mentéseket kockázati szempontból elkülönítetten és tűzbiztos módon kell tárolni („katasztrófa adattár”), valamint gondoskodni kell a mentések forrásrendszerrel azonos szintű hozzáféréseinek védelméről,

- a jogszabályban meghatározott nyilvántartás ismételt előhívására alkalmas adattároló rendszerrel, amely biztosítja, hogy az archivált anyagokat a jogszabályokban meghatározott ideig, de legalább az adott tag tagsági jogviszonyának megszűnését követő 5 évig, bármikor visszakereshetően, eredeti állapot szerint helyreállíthatóan megőrizzék, olyan módon, amely kizárja az utólagos módosítás lehetőségét,
- a szolgáltatások folyamatosságát akadályozó rendkívüli események kezelésére szolgáló (ún. „Rendkívüli helyzet kezelési”) tervvel.

A pénztáraknál mindenkor rendelkezésre kell állnia:

- az általuk fejlesztett, vagy megrendelésükre készített informatikai rendszer felépítésének és működtetésének az ellenőrzéséhez szükséges rendszerleírásoknak és modelleknek,
- az általuk fejlesztett, vagy megrendelésükre készített informatikai rendszernél az adatok szintaktikai szabályainak, az adatok tárolási szerkezetének,
- az informatikai rendszer elemeinek a pénztár által meghatározott biztonsági osztályokba sorolási rendszerének,
- az adatokhoz történő hozzáférési rend meghatározásának,
- az adatgazda és a rendszergazda kijelölését tartalmazó okiratnak,
- az alkalmazott szoftver eszközök jogtisztaságát bizonyító szerződéseknek,
- az informatikai rendszert alkotó ügyviteli, üzleti szoftvereszközök teljes körű és naprakész nyilvántartásának.

A pénztárak által alkalmazott szoftvereknek együttesen alkalmasnak kell lenni legalább:

- a működéshez szükséges és jogszabályban előírt adatok nyilvántartására,
- a tárolt adatok ellenőrzéséhez való felhasználására,
- a biztonsági kockázattal arányos logikai védelemre és a sérthetetlenség védelmére.

A pénztár belső szabályzatában meg kell határozni az egyes munkakörök betöltéséhez szükséges informatikai ismeretet.

A pénztárak belső szabályozása

A nyugdíjpénztáraknak a Számviteli tv.-ben rögzített alapelvek, értékelési előírások, valamint a pénztártörvényekben a pénztárak gazdálkodására vonatkozó szabályok alapján ki kell alakítaniuk és írásba kell foglalniuk a pénztár adottságainak, körülményeinek leginkább megfelelő – a vonatkozó jogszabályokkal összhangban lévő, és azok előírásai végrehajtásának módszereit, eszközeit meghatározó – számviteli politikát.

A **számviteli politika** keretében írásban rögzíteni kell – többek között – azokat a pénztárra jellemző szabályokat, előírásokat, módszereket, amelyekkel a pénztár meghatározza, hogy mit tekint a számviteli elszámolás, az értékelés szempontjából „*lényegesnek*”, „*jelentősnek*”, „*nem lényegesnek*” és „*nem jelentősnek*”:

- az éves pénztári beszámolóra vonatkozóan a megbízható és valós összkép kialakítását befolyásoló információk tekintetében,
- a pénztár szolgáltatási szabályzatában rögzített szolgáltatások teljesítésénél,
- a teljesítménymérés alapelveinek érvényesülése érdekében a befektetett pénzügyi eszközök, értékpapírok értékelésénél,
- a befektetésekből származó nettó hozambevételek egyéni és szolgáltatási számlákra történő felosztásánál,
- a tárgyévben esedékkéssé váló nyugdíjpénztári szolgáltatások és azzal kapcsolatos költségek teljes pénzügyi fedezetének biztosításához a fedezeti tartalékon belül az egyéni és szolgáltatási számlák közötti átcsoportosítás mértékének megállapításánál,
- a biztosításmatematikai elemzéshez (értékeléshez) szükséges adatok meghatározásánál,
- önkéntes nyugdíjpénztár által működtetett magánnyugdíjpénztár esetében a közös költségek megosztásánál mi tekinthető kis összegnek, amely alatt nem kell megosztani a költségeket.

A nyugdíjpénztárak **számviteli politikájuk keretében** kötelesek elkészíteni az alábbi szabályzatokat:

- az eszközök és a források leltárkészítési és **leltározási szabályzatát**,
  - az eszközök és a források **értékelési szabályzatát**,
  - a **pénzkezelési szabályzatot**,
  - a **céltartalékok képzésére vonatkozó szabályzatot**, amely tartalmazza a kötelező céltartalékok képzésének, felhasználásának és egymás közötti átcsoportosításának feltételeit és módját, ideértve az értékelési különbözet céltartalékának, a meg nem fizetett tagdíjak céltartalékának, valamint
-

az azonosítatlan befizetések hozama céltartalékának képzését, továbbá a pénztár belső szabályzatában rögzített, egyéb céltartalékok képzésére, felhasználására vonatkozó szabályokat is,

- a **hozamfelosztási szabályzatot**, amely tartalmazza az egyes tartalékok befektetéséből származó bevételek (hozamok) és a befektetésekkel kapcsolatosan felmerült költségek elszámolásának, valamint a befektetési tevékenység eredményének a különböző céltartalékok közötti megosztásának módszereit és eljárási szabályait,
- a **szeparációs szabályzatot**, amely az önkéntes nyugdíjpénztár által működtetett magánnyugdíjpénztár (**vegyes pénztár**) gazdálkodásának, könyvvizelésének, vagyongkezelésének, szolgáltatásnyújtásának, befektetési tevékenységének az önkéntes nyugdíjpénztár tevékenységétől való elkülönítése módjára, a két pénztár közötti elszámolások rendjére – közös költségek megosztásánál alkalmazható vetítési alapra, közösen használt tárgyi eszközök értékcsökkenésének megosztási módjára – vonatkozik,
- a **vagyonkezelési szabályzatot**, amely a pénztár saját tevékenysége keretében végzett (pénz-, tőke- és ingatlanpiaci) vagyongkezelési tevékenység szabályait tartalmazza,
- a **vagyonértékelési szabályzatot**, amely az egyes befektetett eszközök értékelésének szabályait tartalmazza,
- a **szolgáltatási szabályzatot**, amely a nyugdíjkiegészítő szolgáltatások nyújtásának elveit és szabályait, a szolgáltatás megkezdésekor a szolgáltatás fedezetének az értékelési különbözet figyelembevételével történő megállapítására vonatkozik,
- az **elszámolási szabályzatot**, amely a más pénztárba történő átlépés, illetve a pénztári tagság egyéb módon való megszűnése, továbbá az egyéni nyugdíjszámlán nyilvántartott összeg egészének vagy egy részének felvétele esetén a pénztártaggal, a kedvezményezettrel (örökössel) való elszámolás során a visszatérítendő összegnek történő megállapításánál alkalmazott elveket és módszereket tartalmazza,
- a **választható portfóliós rendszer szabályzatát**, amely a választható portfóliós rendszer működése esetén a pénztártagok kötelező besorolása (magánpénztár), választása szerinti (magán- és önkéntes pénztár) befektetési portfóliók hozamának és a befektetésekkel kapcsolatos költségeknek pénztártagonként elkülönített nyilvántartására vonatkozik, és pénztártípusonként egyedi jelleggel,³ továbbá

---

³ A választható portfóliós rendszer szabályozása területén az önkéntes és magánnyugdíjpénztárak közgyűlései elfogadási hatáskörrel rendelkeznek. Ennek részleteire a VIII. Pénztárak befektetési tevékenysége című fejezetben térünk ki.

- **önkéntes nyugdíjpénztár** esetében a kiegészítő vállalkozási tevékenység keretében rendszeresen végzett termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás tekintetében **az önköltségszámítás rendjére vonatkozó belső szabályzatot**, amelyben rendelkezni kell arról, hogy a közvetett költségek megosztása a kétféle – a pénztári és a vállalkozási – tevékenység között milyen módon történik,
- **magánnyugdíjpénztár** esetében a Tbj. által előírt, az **Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal** által teljesített adatszolgáltatás és a pénztár saját nyilvántartásában szereplő (bevallásra és befizetésre vonatkozó) **adatok egyeztetésének** eljárási szabályait tartalmazó szabályzatot.

A fenti szabályzatok – terjedelmüknél fogva – természetesen nem feltétlenül képezik fizikailag részét a számviteli politikának, elegendő, ha a számviteli politika tartalmazza a felsorolt szabályzatok elnevezését, azok tartalmi leírásával, mint szabályozott területeket. Az egyes szabályzatok önálló dokumentumként létezhetnek, de a számviteli politikával egységes és szinkronizált szabályozási rendszert alkotnak.

A pénztárak az alakuló közgyűlés napjától számított 90 napon belül kötelesek elkészíteni a számviteli politikájukat. A pénztári beszámoló készítésére vonatkozó rendeletek (Mvhr. és Övhr.) változása esetén a változásokat – annak hatálybalépését követő 90 napon belül – a számviteli politikán keresztül kell vezetni. A **számviteli politika elkészítéséért**, módosításáért a pénztár **igazgatótanácsának elnöke** vagy az általa megbízott **ügyvezető a felelős**.

A számviteli politikán felül magánnyugdíjpénztárnál kötelező a **belső ellenőrzési** tevékenységet szabályozó szabályzat, mindkét nyugdíjpénztárnál kötelező a **befektetési politika** írásba foglalása.

A pénztárak a fenti szabályzatokon túlmenően természetesen a tevékenységük egyes területeit további szabályzatokban, illetve eljárási rendekben szabályozhatják, ilyen pl. informatikai rendszer fejlesztésére, üzemeltetésére vonatkozó szabályzat.

5.5. ÜGYVEZETŐ

A **magánnyugdíjpénztár köteles** – nyílt pályázat keretében kiválasztott – **ügyvezetőt alkalmazni**, az alkalmazás minősége munkaviszony. Az ügyvezető nem lehet a pénztár igazgatótanácsának elnöke, illetve más választott tisztségviselője. Ügyvezetőként (helyettes ügyvezetőként) az alkalmazható, aki:

- a) büntetlen előéletű,
- b) felsőfokú pénzügyi, közgazdasági, jogi, államigazgatási vagy közhasznú menedzseri végzettséggel rendelkezik, és legalább 2 éves, a pénztári tevékenységben hasznosítható szakmai gyakorlattal rendelkezik.

Önkéntes nyugdíjpénztárban ügyvezető (helyettes ügyvezető) **alkalmazása csak lehetőség**, de nem kötelező. Ügyvezetőként (helyettes ügyvezetőként) az alkalmazható, aki

- a) büntetlen előéletű;
- b) felsőfokú végzettséggel rendelkezik;
- c) legalább 3 éves, a pénztári tevékenységben hasznosítható szakmai gyakorlattal rendelkezik, melyet gazdálkodó szervezetnél, államigazgatási szervnél vagy költségvetési intézménynél szerzett meg.

Az önkéntes nyugdíjpénztár kérésére a Felügyelet a b) és c) előírás alól felmentést adhat.

Jól látható hogy az ügyvezetővel szemben támasztott követelmények esetében is az önkéntes nyugdíjpénztárakra vonatkozó előírások – a felmentés lehetősége miatt – enyhébbek.

Az ügyvezető felelős a közgyűlés, az igazgatótanács határozatainak végrehajtásáért, a pénztár eredményes működéséért, folyamatos ügyviteléért, gyakorolja a pénztár alkalmazottai felett a munkáltatói jogokat azok kivételével, amiket a pénztártörvények, illetőleg az SzMSz, alapszabály a közgyűlés vagy az igazgatótanács hatáskörébe utalnak. Az igazgatótanács jogsértő határozata, illetve utasítása esetén az ügyvezető az ellenőrző bizottsághoz fordulhat, illetve a magánnyugdíjpénztár ügyvezetője a Felügyelethez fordulhat, az önkéntes nyugdíjpénztár ügyvezetője kezdeményezheti a közgyűlés összehívását is.

5.6. BEFEKTETÉSEKÉRT FELELŐS VEZETŐ

Magánnyugdíjpénztár köteles befektetésekért felelős vezetőt alkalmazni abban az esetben is, ha a pénztár a vagyonkezelői tevékenység ellátásával vagyonkezelő szervezetet bíz meg.

Önkéntes nyugdíjpénztárnál csak akkor kötelező befektetési vezető alkalmazása, **ha a pénztár az alapszabálya rendelkezései szerint**, saját hatáskörben, **önállóan végez vagyonkezelést**. Ekkor a befektetési vezető alkalmazása kötelező, egymilliárd forintnál nagyobb saját kezelésű befektetett eszközök esetében az alkalmazás csak munkaviszonyban történhet.

A befektetések irányítására olyan büntetlen előéletű, külön jogszabályban előírt értékpapír-forgalmazói vizsgával rendelkező, a pénztárral munkaviszonyban álló személy alkalmazható, aki szakirányú felsőfokú végzettséggel (egyetemen vagy főiskolán szerzett jogi, államigazgatási, közgazdasági vagy pénzügyi diploma, oklevél, illetőleg könyvvizsgálói végzettség) és legalább két év szakmai gyakorlattal rendelkezik, valamint megfelel a Tőkepiacról szóló tv.-ben (Tpt.) meghatározott személyi feltételeknek.

A befektetési vezető a jogszabályi előírások, az IT által meghatározott befektetési stratégia, befektetési politika keretein belül irányítja a befektetési tevékenységet, tartja a kapcsolatot a vagyonkezelőkkel, a letétkezelővel. A befektetési vezető felelős:

- a befektetések tervezéséért, ellenőrzésért,
- a befektetéseknek a pénztár rövid és hosszú (éven túli) lejáratú kötelezettségeivel való összhangjának megteremtéséért,
- a befektetések hatékonyságának biztosításáért,
- a befektetési nyilvántartások vezetéséért,
- a befektetések hozamainak megállapításáért,
- a pénztár folyamatos fizetőképességének biztosításáért.

A befektetési terület és a pénzügyi terület vonatkozásában a pénztár belső szabályzóiban rendezi a befektetési vezető kizárólagos és közreműködési feladatait.

5.7. SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK, TESTÜLETEK

A pénztárak alapszabálya, SzMSz-e előírhatja, illetve biztosíthatja szakértői bizottságok létrehozását, működtetését. A szakértői bizottságokra különös rendelkezéseket egyik pénztártörvény sem tartalmaz, de a felelősségi és hatásköri szabályokból levezethető, hogy a szakértői bizottságok tanácsadói, szakértői tevékenységük során döntési kompetenciával nem rendelkeznek.

A **szakértői bizottságok** általában **eseti és átmeneti jelleggel** működnek. A szakmai, szakértői tevékenység igénybevétele akkor indokolható szakértői bizottság keretein belül, ha a pénztár az alaptevékenységéhez közvetlenül nem kapcsolódó tevékenység, probléma megoldására kényszerül, vagy a jogszabályi, piaci környezet változása olyan kihívás elé állítja, amely megoldása a szokványos testületi munka keretein belül nem lehetséges, vagy nem hatékony. Ekkor belső és külső szakértők, esetleg pénztári testületi tagok bevonásával olyan szakértői bizottságot alakíthatnak, amely a döntéshozó testületek számára gyakorlatilag döntés-előkészítési tevékenységet végez, pl. az alábbi területeken:

- befektetési stratégia kialakítása, felülvizsgálata (ingatlan befektetések, külföldi befektetések),
  - marketingstratégia kialakítása, felülvizsgálata,
  - informatikai rendszer felülvizsgálata, fejlesztési irányok meghatározása, lehetőségek felmérése,
  - választható portfóliós rendszer bevezetésének előkészítése.
-

5.8. ADMINISZTRÁCIÓS ÉS NYILVÁNTARTÓ SZERVEZET

A nyugdíjpénztárak az adminisztrációs és nyilvántartási tevékenységüket, biztosításmatematikai feladataikat, illetve vagyongazdálkodási feladataikat végezhetik **saját szervezetük** által, de – a zárt gazdálkodás elvének megfelelően – szerződés keretében **szolgáltató szervezetet** is megbízhatnak a tevékenység végzésével, amely **feladat kihelyezését** a Felügyeletnek be kell jelenteni.

A pénztárüzem működését lehetővé tévő adminisztráció és nyilvántartó tevékenység szolgáltatóhoz történő kihelyezése **kiszervezésnek** minősül, mivel a feladat elvégzése folyamán a szolgáltató a pénztártagokra vonatkozó, pénztártitoknak minősülő **személyes adatot** kezel, illetve dolgoz fel.

A pénztári szférában mindkét megoldás létezik; **az üzleti háttérű**, nagy **pénztárak jellemzően kihelyezik az adminisztrációs és nyilvántartó tevékenységüket** (általában az alapító, háttérben álló bank, biztosító érdekkörében működő gazdasági társasághoz), a kisebb, munkáltatói pénztárak is jellemzően a kihelyezést választják, míg a közepes méretű munkáltatói pénztárak tipikusan saját szervezetükön belül végzik e tevékenységet. A pénztárak **vagyongazdálkodási tevékenységüket általában** teljes egészében **vagyongazdálkodó szervezet**hez helyezik ki.

Szolgáltató alkalmazására **két alapvető okból** kerülhet sor:

- **költséghatékonyság** miatt, amikor saját szervezet fenntartása nem gazdaságos, vagy nincs is lehetőség megfelelő működési fedezetet biztosítani a tagdíjbevételekből (10-15 ezer fő alatti taglétszám)
- a szolgáltató alkalmazásával az adminisztrációt végző szervezet díjazása **jelentős hasznot** biztosíthat, jellemzően az alapító, háttérben lévő üzleti szervezetek számára.

A pénztári piacon a tapasztalatok alapján elterjedt tehát a pénztári szolgáltató alkalmazása – amely lehet célzottan egy pénztár ellátására alakult, vagy több pénztárat is kiszolgáló professzionális szervezet –, illetve előfordul a saját szervezeten belüli ellátás akkor is, ha az piaci viszonyok mellett nem feltétlenül költséghatékony. Utóbbira jellemző a néhány ezer fős munkáltatói pénztárak működése, ahol a háttérben álló munkáltató a működési feltételek biztosításával (pl. irodahelyiséget biztosít, rezsit finanszíroz), vagy jelentős támogatásával (pl. támogatói adomány közvetlenül a működési tartalék javára) biztosítja a pénztári szervezet működését.

A feladatok kihelyezése a konkrét tevékenységre korlátozódó kiszervezéstől (pl. tagszervezési tevékenység, számlaértesítő nyomtatása, kiküldése) a teljes körű szolgáltatás nyújtásáig terjedhet.

Valamely pénztári tevékenység szolgáltatóhoz történő kihelyezése, a kihelyezési szerződés módosítása vagy a kihelyezés megszüntetése esetén a pénztártagot tájékoztatni kell.

A pénztártagok a kiszervezésről – személyes adataik pénztárszolgáltató általi kezeléséről – az Alapszabály, SzMSz rendelkezései szerint tájékozódhatnak, ismert megoldás a belépési nyilatkozaton elhelyezett tájékoztató, de a rendszeresen kapott számlaértesítőn és a pénztár internetes honlapján is szerepelhet erről szóló információ.

5.9. BELSŐ ELLENŐRZÉS

A belső ellenőrzési rendszer célja, hogy a pénztár hatékony és prudens (biztonságos) működése érdekében valós képet nyújtson a vizsgált területről, illetve a pénztár egészéről, ezzel segítve a pénztár vezetését a döntések előkészítésében és meghozatalában, és a különböző végrehajtási szinteket az egyes feladataik végrehajtásában.

A fentiek alapján a pénztár belső ellenőrzési rendszerének feladata:

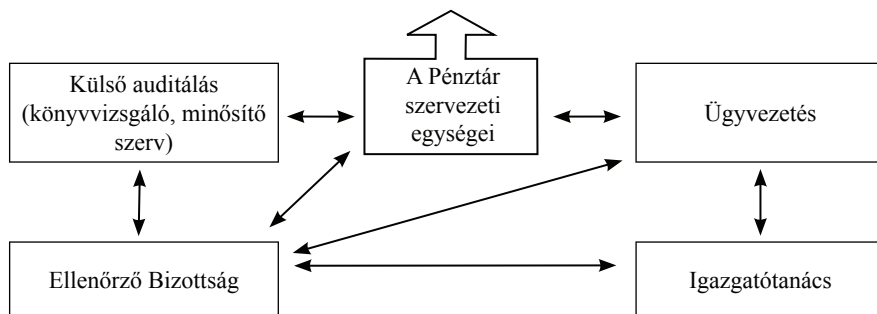
- a pénztár és tagjai vagyonának védelme,
- a pénztártagok érdekének védelme,
- a pénztár jogszabályoknak megfelelő működésének elősegítése, ellenőrzése,
- a pénztár prudens működésének elősegítése,
- a pénztár működésére vonatkozó belső szabályzatok, külső ellenőrző és vizsgáló szervek (PSZÁF, APEH, könyvvizsgáló) szabályzóiban, ajánlásaiban foglalt előírások betartásának ellenőrzése, elégségességének ellenőrzése,
- a jogszabályokban, a belső szabályzatokban és a külső szervek szabályzóiban, ajánlásaiban foglaltaktól való eltérések feltárása, jelentése,
- a meglévő belső erőforrások feltárása, az általánosítható tapasztalatok felszínre hozása,
- továbbá javaslattétel a feltárt hiányosságok megszüntetésére, az elégtelen szabályozási rendszer javítására, fejlesztésére.

A belső ellenőrzési rendszer elemi felépítése

- vezetői ellenőrzés
  - munkafolyamatokba épített belső ellenőrzés
  - Ellenőrző Bizottság
  - eseti ellenőrző bizottság
  - függetlenített **belső ellenőr**
-

A pénztári szervezet és a belső ellenőrző szervezet kapcsolata

Vezetői ellenőrzés	Munkafolyamatba épített ellenőrzés	Belső ellenőr	Ellenőrzési csoportok
koordináció	hiba észlelése, munkafolyamat megszakítása	átfogó ellenőrzés	pénzügyi ellenőrzés
beszámoltatás			rendszer-ellenőrzés
jelentések ellenőrzése	hiba kijavítása, korrekció végrehajtása	téma-vizsgálat	a vezetés ellenőrzése
tartalmi helyesség ellenőrzése			speciális feladatok ellenőrzése
helyszíni ellenőrzés	munkafolyamat folytatása	cél-vizsgálat	egyéb vizsgálatok
kapcsolattartás			

A **magánnyugdíjpénztár köteles** munkaviszony keretében **belső ellenőrt alkalmazni**, önkéntes nyugdíjpénztárnál ugyanez nem kötelező, de célszerű.

Az operatív munkától függetlenített belső ellenőr feladata, hogy a vezetői és munkafolyamatokba épített ellenőrzést támogassa, és egyben ellenőrizze is a különböző tevékenységeket. Ily módon mintegy őrködik a pénztár belső ellenőrzési rendszerének kielégítő működése felett.

A belső ellenőrzés hatékonyságának alapvető feltétele az önállóság. Az ellenőr nem láthat el olyan feladatot, amelyet utólag ellenőriznie kell, annak érdekében, hogy munkája idegen befolyástól mentes legyen.

A belső ellenőr feladata a tagok és a pénztár érdekeit szolgáló olyan folyamatos és tervszerű ellenőrzési tevékenység, amely keretében a következő vizsgálati csoportokra koncentrálna végez elemző-ellenőrző tevékenységet:

- pénzügyi és számviteli ellenőrzés,
- adatfeldolgozás, adattárolás és adatszolgáltatás ellenőrzése,
- pénztári szolgáltatások, kifizetések ellenőrzése,

- rendszer- és szervezetellenőrzés,
- vezetői tevékenység ellenőrzése,
- szabályozás ellenőrzése,
- egyéb területek ellenőrzése.

5.10. KÖNYVVIZSGÁLÓ

A nyugdíjpénztárak kötelesek könyvvizsgálót igénybe venni. A könyvvizsgálói feladatok ellátására csak olyan érvényes könyvvizsgálói engedéllyel rendelkező, bejegyzett könyvvizsgáló (könyvvizsgáló társaság) bízható meg, akit a Felügyelet az általa vezetett pénztári minősítésű könyvvizsgálók névjegyzékében a könyvvizsgálót határozatával nyilvántartásba vette.

Magánnyugdíjpénztár esetében az ellenőrző bizottság **nyílt pályázat alapján** tesz javaslatot a közgyűlésnek a könyvvizsgáló személyére.

Szigorú összeférhetetlenségi szabályok garantálják a könyvvizsgáló függetlenségét. Nem lehet könyvvizsgáló a pénztár alapítója, tagja, a pénztár ügyvezetője, igazgatótanácsának, ellenőrző bizottságának tagja, az alapító tulajdonosa, az alapító könyvvizsgálója (kivéve, ha önkéntes nyugdíjpénztár az alapító), az alapító vezető tisztségviselője, vezető beosztású alkalmazottja, illetve a vagyongazdálkodó, valamint gazdálkodása nyilvántartását végző szervezet és a letétkezelő könyvvizsgálója és a nyilvántartást végző szervezet és a letétkezelő könyvvizsgálójának közeli hozzátartozója.

A könyvvizsgáló megbízása **legfeljebb ötéves időtartamra** szólhat, amely nem hosszabbítható meg. A könyvvizsgáló megbízásának lejártát követő két év elteltével a könyvvizsgálói feladatokat ugyanannál a pénztárnál ismételtén elláthatja.

A könyvvizsgáló betekinthes a pénztár könyveibe, az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság tagjaitól, a pénztár alkalmazottaitól felvilágosítást kérhet, a pénztár tartalékait, szerződéseit, bankszámláját, értékpapír-állományát megvizsgálhatja. Jelen lehet az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság ülésein, a közgyűlésen köteles részt venni.

A könyvvizsgáló a pénztár közgyűlése elé terjesztett beszámolót (az igazgatótanács éves beszámolója – ezen belül a mérleg és az aktuáriusi értékelés –, döntés az egyes tartalékokban mutatkozó hiány rendezéséről, továbbá a pénztár pénzügyi terve – kivéve az alakuló közgyűlésen elfogadott pénzügyi tervet) köteles megvizsgálni abból a szempontból, hogy azok valós adatokat tartalmaznak-e, illetve megfelelnek-e a jogszabályok előírásainak, és köteles véleményét ismertetni. E vizsgálat és nyilatkozat nélkül a közgyűlés érvényes határozatot nem hozhat.

A könyvvizsgáló feladatkörében eljárva **az éves pénztári beszámoló** [vegyes pénztárnál az egyesített (összesített) éves pénztári beszámoló] **valódisá-**

gának, szabályszerűségének (a mérleg, az eredménykimutatás, a kiegészítő melléklet) **felülvizsgálatára kötelezett**. A felülvizsgálat során a számviteli törvény, a pénztártörvények, gazdálkodási és befektetési, illetve könyvvezetési tevékenységére vonatkozó egyéb jogszabályok, a pénztár alapszabálya előírásai betartását ellenőrzi, és ennek alapján alakítja ki véleményét az éves pénztári beszámolóról, az egyesített (összesített) éves pénztári beszámolóról, és állásfoglalását tükröző véleményt alakít ki a beszámoló záradékkal történő ellátásával.

A könyvvizsgáló az éves pénztári beszámoló felülvizsgálatáról – a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó – írásbeli könyvvizsgálói jelentést köteles készíteni és azt a pénztár igazgatótanácsa elnökének (ügyvezetőjének) átadni.

Ha a könyvvizsgáló tudomást szerez arról, hogy a pénztár vagyonának vagy a fedezeti tartalékának jelentős csökkenése várható, köteles az ellenőrző bizottságot és a pénztár igazgatótanácsát tájékoztatni, továbbá a pénztár közgyűlésének összehívását kezdeményezni, és ezt a Felügyeletnek bejelenteni.

5.11. AKTUÁRIUS

Önkéntes nyugdíjpénztárnál kizárólag járadékszolgáltatás esetén, magánnyugdíjpénztárnál minden esetben kötelező aktuárius (biztosításmatematikai) alkalmazása.

Az aktuárius munkája során a magánnyugdíjpénztáraknál látja el a legtöbb feladatot:

ellenjegyzí

- a pénztár pénzügyi tervét,
- a biztosításmatematikai statisztikai jelentést,
- a pénztár szolgáltatási szabályzatát,
- a tagok pénztárak közötti átlépésére vonatkozó szabályzatot,
- a biztosítóintézettel kötendő, a szolgáltatásokhoz kapcsolódó szerződéseket,

elkészítí

- az éves beszámolóhoz az aktuáriusi értékelést,
- a tartalékok képzésére és megfelelésére vonatkozó számításokat, értékeléseket,

elvégzi

- a járadékok meghatározásához szükséges számítási módszerek kidolgozását,
  - a tagok tájékoztatásához kapcsolódó biztosításmatematikai feladatokat,
-

és szükség szerint javaslatot tesz

- a pénztár (pl. tartalékképzési, hozamfelosztási) egyéb szabályzatainak módosítására,
- közreműködik azok elkészítésében.

Az aktuárius járadékszolgáltatást is nyújtó önkéntes nyugdíjpénztárnál végez kötelezően tevékenységet – ellenjegyzzi az éves beszámoló részeként készített biztosításmatematikai mérleget. Ezen túl természetesen nincsen akadálya annak, hogy önkéntes nyugdíjpénztárnál a pénztár szándéka szerint ne végezzen más feladatokat, esetleg ugyanazokat, mint magánnyugdíjpénztár esetében.

Aktuáriusként pénztárnál – megbízási jogviszonyban (kihelyezés) vagy munkaviszonyban – az a személy alkalmazható, aki:

- szakirányú felsőfokú végzettséggel és külön jogszabályban meghatározott tanácsadói szintű biztosításmatematikusi (aktuáriusi) szakképesítéssel rendelkezik,
- legalább hároméves – biztosítónál, pénztárnál, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárnál, a Felügyeletnél, felsőoktatási intézményben, a biztosításmatematikuskok szakmai érdekképviseleti szervénél vagy biztosítási alkuszi tevékenységet folytató gazdasági társaságnál vagy biztosítási szaktanácsadóként szerzett – szakmai gyakorlattal rendelkezik,
- büntetlen előéletű.

Szakirányú felsőfokú végzettségnek minősül azon szakok oklevele, amelynek megszerzéséhez tudományegyetemen, pénzügyi és számviteli főiskolán legalább négy féléves, szigorlattal lezárt matematikai és statisztikai képzés szükséges. Ilyennek minősül különösen a tudományegyetemen, pénzügyi és számviteli főiskolán fakultáció vagy posztgraduális képzés során szerzett legalább négy féléves biztosításmatematikai képzés.

A Felügyelet az aktuáriusi szakképesítés, illetőleg a gyakorlati idő követelménye alól 3 évre felmentést adhat.

6. A PÉNZTÁRAK TAGSZERVEZŐ ÉS MARKETINGTEVÉKENYSÉGE

A **nyugdíjpénztárak** – akár a profitorientált szervezetek, mint a bank, a biztosító – a növekedésben, az ügyfélkörük, **taglétszámuk gyarapodásában érdekeltek**. A taglétszám növekedése ugyanis a non-profit szemléletben is **feltétele a hatékonyabb működésnek**. A nagyobb taglétszám nagyobb tagdíjbevételt, csökkenő működési elvonást, ezáltal az egy tagra jutó költségek csökkenését hozhatja magával. Ennek tudatában még a non-profit elvet ténylegesen

érvényesítő munkáltatói pénztáraknak is elemi érdekük – anyagi lehetőségeik keretein belül, és a munkahelyi jelenlétük előnyeiket kihasználva – aktív tagszervező, marketing- és PR-tevékenységet végezni.

A Pénztárak tagszervező tevékenysége

A nyugdíjpénztárak tagszervező tevékenységüket – a pénztárüzemi tevékenység más feladataihoz hasonlóan – végezhetik saját szervezetben belül, illetve a feladat kiszervezése útján is.

A pénztár részére történő tagszervezés a pénztárral kötött szerződés alapján végezhető. A tagszervezéssel kapcsolatos juttatást a pénztár csak a működési tartaléka terhére nyújthatja.

A tagszervezőnek **tilos** olyan módszereket alkalmazni:

- amellyel más személyek terhére ígér előnyöket a pénztártaggá váló személy részére arra az esetre, ha az más személyt pénztártaggá vagy tagszervezővé válásra bír rá, vagy
- amely a pénztártaggá vagy tagszervezővé váló személytől olyan befektetést igényelne, melyet részben vagy egészben olyan más személyekre hárít át, akiket pénztártaggá vagy tagszervezővé válásra kell rábírnia,
- amellyel a tagszervező vagy harmadik személy a közreműködésével tagsági viszonyt létesített pénztártag tagsági viszonyának fennmaradása alapján előnyhöz jut (ún. megtartási jutalék).

A tagszervezés során **tilos** továbbá **az érintett pénztárról**, illetve a pénztári rendszerről **megtévesztésre alkalmas információt közölni**, illetve megállapítást tenni, továbbá **más pénztárra**, más szervezetre vonatkozóan **hátrányosan érintő megállapítást tenni**.

A tagszervező a tagszervezés során tudomására jutott, valamely természetes személyre vonatkozó személyes adatokat csak az adott természetes személy pénztártaggá válása érdekében használhatja fel. A tagszervező köteles megőrizni a tudomására jutott pénztár-, illetve üzleti titkot.

A **tagszervező szervezet** alkalmazásának lehetséges **indokai**:

- **költséghatékonyság**, amikor a saját szervezetben belül a tevékenységet végzők alkalmazása nem gazdaságos, illetve nem működik hatékonyan,
- a szolgáltató alkalmazásával a tagszervezést végző szervezet díjazása **jelentős hasznot biztosíthat**, jellemzően az alapító, háttérben lévő üzleti szervezetek számára.

A pénztári szférában az ún. üzleti pénztárak körében elterjedt gyakorlat, hogy a pénztárak részére a biztosítótársasághoz kapcsolódó tagszervező cég, hálózat, illetve bankfiók-hálózat végez tagszervezést. Ebben az esetben fel-

adataira szakosodott szervezetek, személyek végzik a tagszervezést, azaz termékportfoliójukban szereplő terméket értékesítenek.

A fenti hatékony szervezéshez hasonló hatékonyságot, kisebb költségekkel – igaz szűkebb körben – a munkáltatói pénztárak munkahelyi (ön)szerveződése, szakszervezeti szervezése is tud biztosítani. Nem tudnak azonban lépést tartani az üzleti pénztárak olyan termékértékesítési politikájával, amikor „csomagban” kínálják szolgáltatásaikat, árengedményt biztosítva. Az „árengedmény” a pénztárakra vonatkozó működési alapelvek és speciális szabályozás miatt természetesen nem a pénztárnál jelentkezik (nem lehet kedvezőbb a tagdíj tartalmak közti megosztása), hanem a tagsági jogviszony kapcsán (esetleges folyamatos díjfizető tagság kikötésével) a háttérben lévő „anyacég” más termékeinek vásárlásakor (pl. biztosítási díj kedvezménye) nyújtják.

A marketing- és reklámtevékenység szabályai

A nyugdíjpénztárak – mint bármely vállalkozás, pénzügyi vállalkozás – a taglétszám, ismertség növekedésében érdekeltek. A piacsabályozó törvények – a Tisztességtelen piaci magatartásról szóló tv. (Tpv.), Fogyasztóvédelemről szóló tv. (Fgy. tv.) – általános érvényű piac- és fogyasztóvédelmi rendelkezésein túl a pénztártörvények is tartalmaznak fogyasztó (tag) és versenyvédelmi rendelkezéseket:

- a pénztárak által készített ismertető, tájékoztató és hirdetések nem tartalmazhatnak félrevezető adatokat és közléseket, továbbá
- a pénztár bármilyen teljesítményének leírásakor óvatos és szakmailag megalapozott becslések alkalmazhatók, különösen a jövőbeni hozamok vonatkozásában, amelyeknél fel kell tüntetni, hogy ezek nem kötelező érvényű előírások és teljesülésük nem garantált,
- múltira vonatkozóan kizárólag az Mpt. és Öpt. alapján egyébként is nyilvánosságra hozandó adatok és tények szerepeltethetők,
- a pénztár teljesítményének bemutatásakor az ugyanazon időszakra vonatkozó hivatalos fogyasztói árnövekedést (inflációs rátát) is fel kell tüntetni.

A tagszervezés, tagmegtartás ösztönző eszközei

A pénztárak, illetve a tagszervező szolgáltatók – a tagok személyes adatainak, a pénztártitok védelmének szigorú megtartása mellett – gyakorlatilag az ismert marketingeszközök teljes tárházát alkalmazhatják. Ezek közül a pénztári piacon elterjedt és kiemelt figyelmet érdemlő direkt eszközök a következők:

- **Utalványok** (pl. könyvutalvány), **ajándékok** (pl. mobiltelefon felöltés), amelyeket a belépést és/vagy az első egy-két havi tagdíj befizetését

követően a pénztár vagy a szolgáltató ad a belépő tagoknak. Ebben az esetben a pénztárak a hirdetésük vagy internetes belépés alapján történő „önbeléptetést” díjazzák, s a beléptetésért tagszervezői jutalék nem jár. Ekkor a pénztár többlet kockázatot nem vállal, hiszen semmilyen beléptetési formában nem garantált a megtérülést biztosító folyamatos tagdíjbevétele (a tag önkéntes nyugdíjpénztárban megteheti, hogy nem fizet tagdíjat, illetve a tagok más pénztárba szabadon átléphetnek).⁴

- **Ajándéksorsolás**, amikor egy bizonyos időszakban belépő tagok, vagy bizonyos időpontban már tagok között tárgynyereményeket sorsolnak ki, vagy pl. önkéntes nyugdíjpénztárban meghatározott tagdíjat fizető tagok tárgynyeremény, vagy tagdíjtámogatás sorsoláson vesznek részt.
- **Átlépési költség átvállalása**, amely keretében a pénztár vagy a szolgáltató a más pénztárból átlépett tagok átadó pénztárnál levont átlépési költségét megtérítik. Ez lehetséges pl. utalvány formájában, vagy készpénzben történő kifizetéssel.
- **Kedvezmények biztosítása más termék vásárlásakor**, amikor a pénztár mögött álló szervezet (pl. biztosító) a pénztártagságra való tekintettel saját termékeinek díjából árengedményt ad (pl. életbiztosítás díjából).

A tagok számára már belépéskor ösztönző lehet, de inkább tagmegtartó eszközként említjük meg a pénztárak aktív tájékoztató tevékenységét, amelynek legfontosabb elemei a **tagsági kártya**, a **telefonos egyenleglekérdezés**, és az **internetes számlaegyenleg és számlaforgalom lekérdezés**. Ezekkel bővebben a VI. A Nyugdíjpénztárak szolgáltatásai című fejezetben foglalkozunk.

7. A PÉNZTÁRAK ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉSI LEHETŐSÉGEI

Az önkéntes pénztárak – köztük a nyugdíjpénztárak – és magánnyugdíjpénztárak érdekeik képviselőjére és közös céljaik megvalósítására **szövetsége(ke)t hozhatnak létre**. A szövetség jogi személyként – általában a pénztárak által fizetett tagdíjból, továbbá pénztárak által biztosított működési alapokon (infrastruktúra) – működő szervezet.

A pénztári szférában több szövetség is működik, amely a pénztárak (köztük az egészség- és önszegélyező pénztárak) nagy részét magába foglalja. A banki, biztosítói háttérű „nagy” pénztárak a **Stabilitás Pénztárszövetségben** a szféra tagságának mintegy 90%-át képviselik, a kisebb és a munkáltatói, illetve független pénztárak más, kisebb szövetségekben tömörülnek pl., a **Magyar Pénztárszövetségben**, a **Hazai Nyugdíjpénztárak Szövetségében**.

⁴ Az adójogszabályok szigorodása miatt 2007-től kifizető által juttatott utalvány adóköteles, ezért a bemutatott rendszer jövője bizonytalan.

A szövetség a pénztárak működésére vonatkozóan szakmai ajánlásokat adhat ki, amely azonban nem jellemző.

A **szövetségek** – a szövetségen kívüli több pénztár részvételével – a pénztári szféra nagyobb részét lefedve, a tevékenységük során tanúsított piaci magatartásra, a panaszügyek rendezésére **Etikai Kódexet alakítottak ki**. A Kódex szabályaiba ütköző magatartás esetén az Etikai Bizottság jogosult dönteni, amely döntés nyilvánosságra hozható, de jogi következménye nincs.⁵

A pénztárszövetségek jelentősebbnek minősíthető tevékenysége a jogalkotás keretében megnyilvánuló javaslattevési és véleménynyilvánítási lehetőségeikben jelenik meg. Ennek konkrét megnyilvánulása az a 2006 nyarán megjelentetett közös sajtóhirdetés, amelyben az adómentes munkáltatói önkéntes pénztári tagdíjhozjárulás adókedvezményrel támogatott mértékének csökkentése ellen tiltakoztak. A tiltakozás részben módosította a jogalkotói szándékot.

8. A PÉNZTÁRAK ÁTALAKULÁSA, MEGSZŪNÉSE

A nyugdíjpénztárak – más gazdálkodó szervezetekhez, és egyéb szervezetekhez hasonlóan – a rájuk vonatkozó speciális szabályok figyelembevételével átalakulhatnak, illetve megszűnhetnek.

Pénztár átalakulásának minősül:

- a pénztárak egyesülése (összeolvadása, beolvadása),
- a pénztárak szétválása (különválása, kiválása), továbbá
- az ágazatok vegyes pénztárrá alakulása és szétválása.

A pénztárak egyesülése, illetve szétválása esetén a pénztárak alapítására vonatkozó rendelkezések és speciális rendelkezések az irányadók. Felszámolás alatt álló pénztár nem alakulhat át.

Pénztár jogutód nélküli megszűnésének minősül:

- a végelszámolás és
- a felszámolás.

Nyugdíjpénztár átalakulásáról, végelszámolásáról a pénztár közgyűlése – a jelenlévők kétharmados szavazattöbbségével – határoz.

A pénztárak megszűnése esetén a végelszámolásra a Cégtörvény (Ctv.), a felszámolásra a Csődtv. előírásait és a pénztártörvények speciális rendelkezéseit kell alkalmazni.

---

⁵ Az Etikai Kódex elfogadása 2006. január 20-án történt, a PSZÁF 2006. május 24-én írta alá, az Etikai Bizottság is ekkor alakult meg. A Kódex a www.pszaf.hu honlapon érhető el.

8.1. PÉNZTÁRAK EGYESÜLÉSE

Az azonos szerveződési elv alapján működő magánnyugdíjpénztárak, illetve az önkéntes **nyugdíjpénztárak egyesülhetnek**, ha azt az érintett pénztárak közgyűlései elhatározzák. Az egyesülés **beolvadással** – a befogadó, vagy átvevő pénztár az általános jogutód –, vagy **összeolvadással** – az új jogi személy a jogutód – történhet.

8.2. PÉNZTÁR SZÉTVÁLÁSA

A közgyűlés elhatározása alapján és a létrejövő új pénztárak alapszabályának, alapító okiratának elfogadásával a nyugdíjpénztárak szétválhatnak. A szétválásról szóló határozatban rendelkezni kell a jogutódlásról és a pénztári vagyon (eszközök és források) megosztásának eljárásáról. A pénztár valamennyi tagjának írásos nyilatkozatát beszerzi arról, hogy a tag melyik pénztárban kívánja tagsági jogviszonyát folytatni. Ha a tag a nyilatkozatot a kitézött időpontig a pénztár közvetlen írásos megkeresése ellenére sem teszi meg, akkor a jogviszonya az átalakulási tervben meghatározott elvek szerinti pénztárban folytatódik.

A szétválásnak két formája különböztethető meg:

- **különválás**, amely során a szétváló pénztár megszűnik és legalább két új pénztár jön létre,
- **kiválás**, amely során az a pénztár, amelyből a kiválás történik, fennmarad és legalább egy új pénztár jön létre.

8.3. ÁGAZATOK VEGYES PÉNZTÁRRÁ ALAKULÁSA, SZÉTVÁLÁSA

Tevékenységi engedéllyel rendelkező önkéntes nyugdíjpénztár, valamint magánnyugdíjpénztár vegyes nyugdíjpénztárrá alakulhat át (ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulása). Az átalakulás során a bírósági bejegyzéssel megszűnik a magánnyugdíjpénztár önálló jogi személyisége, valamennyi joga és kötelezettsége általános jogutódként az újonnan létrejövő vegyes pénztár magánnyugdíjpénztári ágazatát illeti, illetve terheli.

Tevékenységi engedéllyel rendelkező vegyes nyugdíjpénztár ágazatai – a közgyűlésen az egyes ágazatok külön-külön történő döntése alapján – szétválhatnak, és az egyes ágazatok külön-külön önálló jogi személyként működhetnek tovább (ágazatok szétválása). A vegyes pénztár ágazatainak jogutódjai a létrejövő nyugdíjpénztárak.

8.4. A PÉNZTÁR VÉGELSZÁMOLÁSA

A pénztár végelszámolással történő megszüntetésére irányuló szándékot a Felügyeletnek be kell jelenteni. A Felügyelet – amennyiben a közgyűlés ezt határozatban kéri – végelszámolót nevezhet ki. A végelszámoló költségeit a pénztár viseli. A pénztár csak végelszámolást követően, a Felügyelet előzetes tájékoztatásával szűnhet meg.

Magánnyugdíjpénztár jogutód nélküli megszűnése esetén a pénztártag a rá jutó vagyonrészt átlépés útján más pénztárba köteles átvinni. Ezzel szemben az önkéntes nyugdíjpénztár tagjának a megszűnés esetén lehetősége van az egyéni számlakövetelésének egyösszegben történő felvételére is. Ez a kifizetés azonban nem pénztári szolgáltatás, ezért a pénztártag adóköteles jövedelme.

8.5. A PÉNZTÁR FELSZÁMOLÁSA

A pénztár ellen felszámolási eljárásnak van helye, ha a pénztár fizetéseképtelen, vagy ha a Felügyelet a vonatkozó pénztártörvények alapján hatáskörében eljárva kezdeményezi (pl. a pénztár működésének súlyos szabálytalansága másképp nem orvosolható). A pénztár akkor minősül fizetéseképtelennek, ha esedékes elismert kötelezettségeinek 60, illetve a tagok javára vállalt szolgáltatási kötelezettségeinek az esedékességtől számított 90 napon belül nem tesz eleget. A bíróság a felszámolást a Felügyelet által kezdeményezett felszámolási eljárásban a pénztár fizetéseképtelenségének megállapítása nélkül köteles elrendelni. A pénztár ellen nincs helye csődeljárásnak.

A felszámolás kezdő időpontjától új tag nem vehető fel, a folyamatba tett kifizetéseket szüneteltetni kell, és tagdíj sem szedhető be, magánnyugdíjpénztár esetében a tagdíjak – átmenetileg – a Garancia Alaphoz kerülnek.

Magánnyugdíjpénztár felszámolása esetén a Felügyelet a felszámolás kezdő időpontjától számított 60 napon belül köteles kijelölni azt a pénztárat, ahol a tagsági jogviszony – az átlépés szabályai szerint – folytatható.

IV. FEJEZET

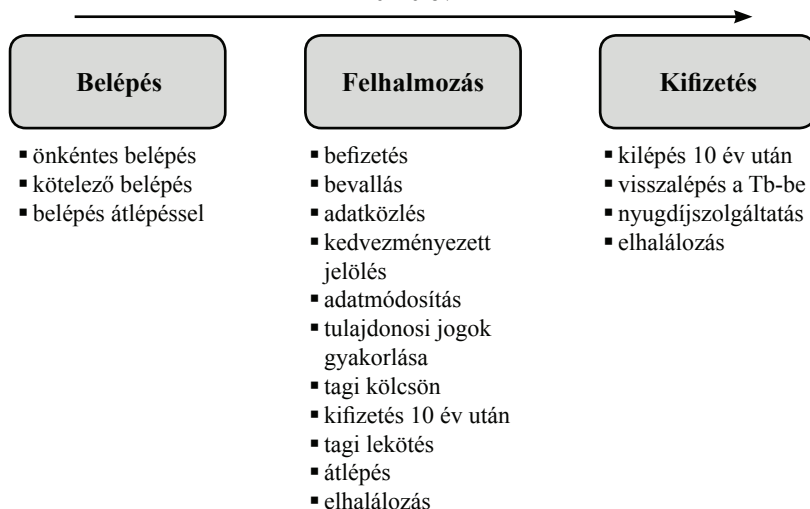

A NYUGDÍJPÉNZTÁRI TAGSÁGI JOGVISZONY

A nyugdíjpénztári tagsági jogviszony jogok és kötelezettségek halmazából áll, amelyek az egyes tagokat megilletik, illetve terhelik. Az említett tagsági jogviszony létrejöhet törvény alapján kötelező módon vagy önkéntes elhatározásból. A **magánszemély** pénztártagsági jogviszonyával **résztevője az önkéntes vagy kötelező tőkefedezeti elvű** időskori nyugellátást biztosító **rendszernek**. A tagsági jogviszony a nyugdíj szolgáltatás igénybevételét megelőzően – bizonyos esetekben a szolgáltatás folyósítása alatt is – átváltható más, azonos típusú pénztári tagsági jogviszonyra vagy speciális esetekben véglegesen megszüntethető.

Az önkéntes és a magánnyugdíjpénztári tagsági jogviszony tartalmában sok azonosság, hasonlóság és számos speciális jellemző található. A tagsági jogviszony időtartama, életciklusa – leegyszerűsített és általánosított modellben – belépéssel kezdődik, amely a nyugdíj alapját képező fedezet megteremtési folyamatával, egy elég hosszú ún. felhalmozási szakasszal folytatódik és végül a nyugdíj szolgáltatás igénybevételével zárul. A két nyugdíjpénztári tagsági életciklus összevont modellje tartalmazza a tagsági jogviszony legfontosabb eseményeit, tartalmi elemeit. A tagsági jogviszony ismertetése során a két nyugdíjpénztári típus külön-külön kerül bemutatásra.

A nyugdíjpénztári tagság életciklusa 0-40 év

1. TAGGÁ VÁLÁS A NYUGDÍJPÉNZTÁRBAN

Nyugdíjpénztári tagsági jogviszony a nyugdíjpénztár jellege szerint önkéntes szándék alapján vagy kötelező jelleggel keletkezhet. A jogviszonyok keletkezésének közös jellemzője, hogy főszabályként **belépési nyilatkozat** pénztárhoz való benyújtásával kezdeményezhető és a szándéknyilatkozat választott pénztár általi elfogadásával jön létre. A tagság tényét a pénztárak által záradékolt belépési nyilatkozat vagy külön kiállított **tagsági okirat** bizonyítja. A tagsági okirat legalább a belépési nyilatkozat tartalmával megegyező, teljes bizonyító erejű magánokirat.

1.1. ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁRI TAGSÁGI JOGVISZONY LÉTESÍTÉSE

Az önkéntes pénztárak már elnevezésükben tartalmazzák a tagsági jogviszony önkéntes elhatározás alapján történő létesítését, erre kényszeríteni, illetve ettől elteltani – az Öpt. korhatárra vonatkozó korlátozását kivéve – senkit sem lehet.

Tagsági jogviszony kezdeményezése

Tagsági jogviszony **belépési nyilatkozat** pénztárhoz történő benyújtásával kezdeményezhető. A belépni kívánó magánszemélyt a pénztár kizárólag az alapszabályában meghatározott tagsági körnek való meg nem felelés miatt utasíthatja el (zárt pénztár).

Tagsági kör

Pénztártag lehet az a **16. életévét betöltött személy**, aki az alapszabály rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek ismeri el és tagdíjfizetést vállal. (A magánszemély állampolgárságára vonatkozóan Magyarország uniós csatlakozását követően nincs korlátozó megkötés. Azt megelőzően csak magyar állampolgárok válhattak taggá.)

A tagsági jogviszony kezdete

A tagsági viszony – és ezzel a tagdíjfizetési kötelezettség és a várakozási idő – a pénztárhoz benyújtott belépési nyilatkozatnak a pénztár általi elfogadásával kezdődik. A pénztár a belépési nyilatkozat elfogadását és a tagsági jogviszony kezdő napját a nyilatkozat záradékolásával tanúsítja. A belépési nyilatkozatot főszabályként a benyújtástól számított 30 napon belül – legkorábban a nyilatkozat pénztárba érkezése napjával – kell záradékolni, majd annak egy

---

példányát tagsági okiratként az alapszabállyal együtt a pénztártagnak át kell adni. A tagdíjfizetési kötelezettség a tagsági jogviszony kezdetével indul, törthónap esetén is egész havi tagdíj fizetésének kötelezettségével.

Példa: Kovács János belépési nyilatkozata 2007. június 10-én érkezik választott pénztárához. A nyilatkozatot a pénztár tartalmilag elfogadhatónak minősíti. A pénztár a tagsági jogviszony kezdetét 2007. június 10. napjában határozza meg, a tagsági okiratot erre vonatkozóan 2007. július 10-ig tagjának megküldi.

A pénztár alapszabálya – a díjnemfizető tagok beszervezését, beléptetését, az „üres” számlák kezelését kiküszöbölendő¹ – rendelkezhet úgy, hogy a **pénztártagsági jogviszony az első havi tagdíj befizetésével** jön létre. Ebben az esetben az első havi tagdíj megfizetésének elmulasztása esetén a belépni kívánó tagot az alapszabályban rögzített eljárási szabályoknak megfelelően értesíteni kell a mulasztás jogkövetkezményeiről (tagsági jogviszony létesítése iránti kérelmének elutasítása) és az elmaradt tagdíj pótlására vonatkozó határidőről. A befizetés pótlására előírt határidő eredménytelen elteltét követően a pénztár a tag belépési szándékát elutasíthatja, a magánszemély adatait a nyilvántartásából kivezetheti. (Az első havi tagdíj befizetését követően azonban nincs további garancia, kényszerítő lehetőség arra vonatkozóan, hogy a további tagdíjak megfizetésre kerülnek.)

Ugyanazon pénztárban – az egyesülési jog alapján – a tagnak **egyidejűleg egy tagsági jogviszonya** és azon belül egy egyéni nyugdíjszámlája (felhalmozási vagy szolgáltatási számla) lehet. Az önkéntes nyugdíjpénztár hiába önkéntes és hiába oldható meg technikailag a több „megtakarítási, befektetési” számla vezetése, a pénztártörvény ezt nem teszi lehetővé. A diverzifikáció, több egyéni nyugdíjszámla vezetése – a várakozási idők eltérő lejáratának kihasználása – pénztárak között valósítható meg: önkéntes nyugdíjpénztári tagsági jogviszony egyidejűleg több pénztárban is létesíthető és fenntartható.

Tagsági jogviszony bármely okból történő megszűnése esetén nincs akadály annak, hogy a volt pénztártag – akár a megszűnést követő napon – újból belépjen (visszalépjen) pénztárába. Ez a lehetőség főként a nyugdíj mellett dolgozók számára előnyös, mivel a szolgáltatás igénybevételét követően – a befizetések adókedvezményét kihasználandó – visszaléphetnek pénztárukba (természetesen beléphetnek bármely más pénztárba is).

1.2. MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRI TAGSÁGI JOGVISZONY LÉTESÍTÉSE

A magánn nyugdíjpénztári tagsági jogviszony – a kötelező vegyes nyugdíjrendszer logikájából fakadóan – főszabályként törvényi kötelezettség alapján

---

¹ Az üzleti alapon működő tagszervezés során a létre nem jött tagsági jogviszonyok után jutalék sem jár.

keletkezik (tagságra kötelezett pályakezdő),² de bizonyos esetekben lehetséges önkéntes döntés alapján is csatlakozni a pénztárhoz. A kötelező és az önkéntes belépés szabályai tekintetében az aktuális szabályok ismertetésére szorítokunk, mivel a múltbeli szabályok alkalmazásának túlzott jelentősége nincs.

Tagsági jogviszony kezdeményezése

A tagsági jogviszony létesítését a biztosított az általa választott pénztárnál írásban tett **belépési nyilatkozattal kezdeményezi** (szabad pénztárválasztás joga).

A magánszemély által választott pénztár a belépési nyilatkozat elfogadását nem tagadhatja meg, ha a biztosított az Mpt. és a pénztár SzMSz-ének előírásai szerint megfelel a pénztártagságra meghatározott feltételeknek (zárt pénztár esete). Ha a belépési nyilatkozat kézhezvételét követő 15 napon belül a pénztár a belépési nyilatkozat elfogadását nem utasítja el, azt elfogadottnak (záradékoltnak) kell tekinteni. A tagsági okirat megküldésére vonatkozóan az Mpt. nem tartalmaz direkt szabályozást, de – mivel a tagnak a foglalkoztatója felé 15 napos tagsági jogviszony bejelentési kötelezettsége van – a haladéktalan megküldés a korrekt eljárás.

Ha a pénztár a belépési nyilatkozat elfogadását elutasította, az elutasító döntéstől számított 3 munkanapon belül köteles az elutasítás tényéről egyidejűleg értesítést küldeni a munkáltatónak, a biztosítottnak és a pénztárak központi nyilvántartásának (PKN). A belépési szándék elutasítása esetén – amennyiben a pályakezdő biztosított még nem pénztártag – a pályakezdő az első biztosítási jogviszony keletkezési napjától kezdődő hatállyal – külön nyilatkozata nélkül – a lakóhelye szerint illetékes területi pénztár tagjává válik.

Amennyiben a **pályakezdő** az előírt határidőn belül a **szabad pénztárválasztási jogával nem él**, vagy a bejelentési kötelezettségét elmulasztja, az első biztosítási jogviszony keletkezése napjától kezdődő hatállyal – külön nyilatkozata nélkül – a lakóhelye szerint illetékes **területi pénztár tagjává válik** (irányított pályakezdő). A területi pénztár a tagsági jogviszony létrejöttéről való tudomás szerzéstől számított 15 napon belül a tagsági okirat egyidejű megküldésével értesíti a tagot és a munkáltatót a pénztártagság létrejöttéről. Ezen garanciális szabály értelmében tehát a **tagsági jogviszony az elmulasztott kötelező belépést követően utólag, visszamenőleges hatállyal létrejön**. Az ilyen szituáció a foglalkoztató, vagy korábbi foglalkoztatók számára rendkívül kellemetlen lehet, mivel a korábban – a biztosított hibájából származóan – elmulasztott tagdíjbeifi-

---

² A tőkefedezeti elvű nyugdíjmodell és a magánnyugdíjpénztári szabályok szakmai és politikai szempontok alapján többször is változtak a múltban. Az Orbán-kormány idején 2002-ben a pályakezdők számára nem volt kötelező a magánpénztári tagság.

zetéseket pótolni szükséges. Ez a korábban a Tb rendszerbe befizetett nyugdíjjárulék korrekciójával, visszaigénylésével együtt történik. A területi pénztárból az átlépésre vonatkozó szabályok szerint más pénztárba át lehet lépni.

A tagságra kötelezett, valamint a magánnyugdíjpénztárhoz önkéntes döntéssel csatlakozó személy a biztosítótá, illetőleg pénztártaggá válásától számított 15 napon belül köteles bejelenteni foglalkoztatójának az általa választott magánnyugdíjpénztár megnevezését és címét.

Tagsági kör

Magánnyugdíjpénztári tagságot – kötelező vagy önkéntes jelleggel – magyar és külföldi állampolgár egyaránt létesíthet, amennyiben Magyarországon biztosítási jogviszonyban áll.

Kötelező belépés és a tagsági jogviszony kezdete

2006. január 1-jétől magánnyugdíjpénztári **tagsági jogviszony létesítése kötelező** azon természetes személy számára, aki Magyarországon első alkalommal létesít biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonyt (Tbj. 5. §), illetőleg ennek hiányában nyugellátás megszerzése érdekében első ízben létesít megállapodást (Tbj. 34. § (1) bekezdés) és ebben az időpontban még nem töltötte be a 35. életévét (**pályakezdő**). A kötelező belépés múltbeli szabályai kapcsán meg kell jegyeznünk, hogy 2006 előtt a 42. életév betöltése volt a korhatár, ezt csökkentették le hét évvel, megnövelve ezzel a tagságra kötelezettek magánnyugdíjpénztári rendszerben eltöltendő idejét, felhalmozási szakaszát.³

A kötelező belépésnek alsó korhatára, egyéb korlátja nincs, ezért pl. a kis-korú gyerekek akkor is belépésre kötelezettek, ha biztosítási jogviszonyt létesítenek (gyerekszínész, egyéb művészeti tevékenység stb.) s azután 10-15 év múlva, iskolai tanulmányaikat befejezve, már nagykorúként állnak csak újból munkába. **Nincs** továbbá az állampolgárságra való tekintettel **megkülönböztetés**, magyar vagy külföldi egyaránt belépésre kötelezett, ha Magyarországon első ízben létesítenek biztosítási jogviszonyt (35. életév betöltése előtt.)

A kötelező tagsági jogviszony létesítését garanciális szabályok védik. A 35. életévét be nem töltött személy a nyugdíjbiztosítási jogviszony létesítése esetén

³ Érdekességként megemlíjtük, hogy a Magyar Honvédség és fegyveres szervek (a Hpt. és a Hjt. hatálya alá tartozó) hivatásos állományú tagjai esetében, akiknél a szolgálati nyugdíj korhatára a „civiliek”-re vonatkozó általános 62. életév helyett 57. életév, 2006 előtt a „civil” pályakezdők 42. életévével szemben is érvényesült az 5 év karkedvezmény, azaz 37. életév betöltése előtt minősültek pályakezdőnek. A 2006. évi változások keretében a civilekre vonatkozó korhatár 7 évvel 35-re csökkent, a hivatásokra vonatkozó korhatár azonban maradt 37 év. Ez vélhetőleg jogalkotói mulasztás, de gyakorlati jelentősége minden bizonnyal nincs.

a jogviszony létrejöttét követő 15 napon belül köteles nyilatkozni⁴ foglalkoztatójának – megállapodás kötése esetén a nyugdíjbiztosítási szervnek – arról, hogy a kötelező pénztártagság létesítésének feltételei fennállnak-e (35 év alatti, első biztosítási jogviszony). A nyilatkozattétel során a korábban fennálló biztosítási jogviszonyt igazolni kell, amennyiben a biztosított arról nyilatkozik, hogy nem minősül pályakezdőnek.

A tagsági jogviszony kezdete a biztosítási jogviszony (Tbj. 5. §) keletkezésének napja, a pénztártagság a biztosított által választott pénztárral a belépési nyilatkozat pénztár által történő elfogadásával, a biztosítási jogviszony keletkezésének időpontjára visszaható hatállyal jön létre.

Példa: Nagy Anna 23 éves friss diplomás nő első ízben 2007. szeptember 1-jén létesít munkaviszonyt (biztosítási jogviszony). Foglalkoztatójának kijelenti, hogy első biztosítási jogviszonyát létesíti, X magánnyugdíjpénztárba kíván belépni. A munkavállaló és a munkáltató a belépési nyilatkozatot szeptember 3-án kitöltik (a munkáltató a létrejött jogviszonyt igazolja). A belépési nyilatkozat szeptember 10-én érkezik a választott pénztárhoz. A nyilatkozatot a pénztár tartalmilag elfogadhatónak minősíti és záradékolja. A pénztár a tagsági jogviszony kezdetét 2007. szeptember 1-jében határozza meg, a tagsági okiratot erre vonatkozóan még szeptember hónapban a tagnak megküldi.

Önkéntes belépés és a tagsági jogviszony kezdete

2006. január 1-jétől önkéntes döntéssel taggá válhat az a magánszemély, aki az alábbiakban meghatározott jogviszonya fennállásnak időtartama alatt pénztári tagságát írásban tett belépési nyilatkozatával kezdeményezi:

- még **nem töltötte be a 30. életévét és a biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonya** (Tbj. 5. §), illetőleg Tb-vel kötött érvényes megállapodása (Tbj. 34. § (1) bekezdés), vagy
- **korhatárra való tekintet nélkül Magyarországon első alkalommal létesített biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonya** (Tbj. 5. §), illetőleg Tb-vel kötött érvényes megállapodása (Tbj. 34. § (1) bekezdés), vagy
- **korhatárra való tekintet nélkül a harmadik állam⁵ állampolgára, illetőleg a hontalan személy, ha a biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonya** (Tbj. 5. §), illetőleg a Tb-vel kötött érvényes megállapodása (Tbj. 34. § (1) bekezdés).

Számunkra legfontosabb a **30 év alatti fiatalok belépési lehetősége**. Ezen potenciális tagsági kör a magánpénztári rendszer bevezetésekor fiatal, a már

⁴ A PSZÁF által közétett nyomtatvány tartalmi és formai követelményének megfelelően.

⁵ Harmadik állam: az Európai Gazdasági Térség és a Magyar Köztársaság által kötött kétoldalú szociális biztonságról szóló egyezmény hatálya alá nem tartozó állam.

biztosítási jogviszonnal rendelkező és a korábbi önkéntes belépési lehetőséget (1998. január 1. – 1999. augusztus 31., 2002. és 2003.) elmulasztó, továbbá a 2002-ben belépésre nem kötelezett pályakezdők köréből kerül ki.

Fontos momentum, hogy az önkéntes belépők, így **a 30 év alatti személy csak biztosítási jogviszony, illetve Tb-vel kötött megállapodás fennállása alatt csatlakozhat magánpénztárhoz.** Amennyiben a fiatal nem dolgozik (nem biztosított), nincs érvényes megállapodása, nem léphet be a pénztárba.

Az életkori feltételnek a tagsági jogviszony kezdeményezésének időpontjában kell fennállnia. A tagsági jogviszony kezdeményezésének időpontja az érvényesen (teljeskörűen) kitöltött belépési nyilatkozat postára adásának, személyes benyújtás esetében a pénztári átvételének a napja. (Tehát ha valaki a 30. születésnapján postára ad egy hiánytalanul kitöltött belépési nyilatkozatot, pénztártaggá válhat, amennyiben a nyilatkozat hiányos, pótlási lehetőség nincs.) **A pénztártagságot létesítő személynek** – a kötelező tagság létesítésekor említett módon – **nyilatkoznia kell** arról, hogy **a pénztártagság létesítésének jogszabályi feltételei fennállnak.**

A jogalkotók elképzelései szerint a 30 év alattiak belépésük után még 30-35 év felhalmozási idő elteltével a vegyes nyugdíjrendszerből elfogadható nyugdíjat kapnak majd. Mindez az egyéni kockázat része, mivel egy 30 éves fiatal belépése után a korábbi 8-14 éves, állami nyugdíjrendszerben 100%-ban eltöltött biztosítási idejét a tőkefedezeti rendszer tagsága miatt majd az 1,22 és 1,65 aránypár alapján ismerik el. (Azaz hiába fizette a teljes járulékot 8-14 évig a Tb-be, a nyugdíja számításánál ez az időszak is csak 73,93%-ban lesz elismerve, annak ellenére, hogy erre az időszakra magánpénztári befizetés nem történt.)

Önkéntes belépéssel keletkező tagsági jogviszony esetében a tagság kezdete a belépési nyilatkozat pénztár általi elfogadásának (záradékolás) napját követő hónap első napja.

Példa: Kis Ambrus 28 éves munkaviszonyban álló (biztosított) *X* magánnyugdíjpénztárba kíván belépni. A munkavállaló és a munkáltató a belépési nyilatkozatot 2007. július 24-én kitöltik (a munkáltató a jogviszonyt igazolja). A belépési nyilatkozat augusztus 2-án érkezik a választott pénztárhoz. A nyilatkozatot a pénztár tartalmilag elfogadhatónak minősíti és záradékolja. A pénztár a tagsági jogviszony kezdetét jogszabály szerint 2007. szeptember 1-jében határozza meg, a tagsági okiratot erre vonatkozóan még augusztus hónapban a tagnak megküldi.

2. A TAGOK JOGAI ÉS KÖTELESSÉGEI

Magánnyugdíjpénztár

A pénztártagokat – néhány kivétellel – azonos jogok illetik meg, és azonos kötelezettségek terhelik.

A pénztártag jogosult:

- részt venni a pénztár szervei megválasztásában,
- a pénztár működésére és gazdálkodására, valamint saját követelésének mértékére vonatkozó rendszeres tájékoztatásra,
- az SzMSz szerint a pénztári nyugdíjszolgáltatások igénybevételére, valamint a pénztár ezzel összefüggő tevékenységének megismerésére,
- halála esetére számlakövetelésére kedvezményezettet jelölni, továbbá megválasztható a pénztár szerveinek tagjává, illetve tisztségviselővé.

A pénztártag köteles

- tagsági viszonyát – a Tbj. szerinti biztosítási jogviszonyának fennállása alatt – valamely általa választott pénztárban folyamatosan fenntartani,
- adatszolgáltatási kötelezettségének (lakcímváltozás, névváltozás stb.) eleget tenni,
- tagdíjat fizetni,
- foglalkoztatójának a biztosítási jogviszony létrejöttét követő 15. napon belül bejelenteni a pénztártagság tényét, annak a magánnyugdíjpénztárnak a megnevezését és címét,⁶ ahol a tagsági jogviszonya a bejelentésekor fennáll. A pénztártagság tényét a belépési nyilatkozat vagy tagsági okirat bemutatásával kell igazolnia,
- a jogalap nélkül felvett szolgáltatás összegét, ezek kamatait, határidőben, maradéktalanul a pénztárnak visszafizetni,
- a tudomására jutott pénztártitkot, üzleti titkot megőrizni,
- betartani a pénztár SzMSz-ének előírásait.

Önkéntes nyugdíjpénztár

A pénztártag jogosult:

- részt venni a pénztár szervei megválasztásában,
- a pénztár működésére és gazdálkodására, valamint saját követelésének mértékére vonatkozó rendszeres tájékoztatásra,

---

⁶ Előírás szerint a pénztár bankszámlaszámát is be kell jelentenie, de a tagi közlés inkább lehet bizonytalan, mint pontos. A pénztár részére az Államkincstárnál vezetett bankszámlaszámok az APEH honlapján (www.apeh.hu) folyamatosan megtalálhatók. Javasolt, hogy a foglalkoztatók ezt vegyék alapul.

- az alapszabály szerint a pénztári nyugdíj- és egyéb szolgáltatások igénybevétele, valamint a pénztár ezzel összefüggő tevékenységének megismerésére,
- tagdíján felül egyéb befizetést teljesíteni,
- halála esetére számlakövetelésére kedvezményezettet jelölni, továbbá
- megválasztható a pénztár szerveinek tagjává, illetve tisztségviselővé.

A pénztártag kötelei

- belépéskor azonosítási kötelezettségének eleget tenni,
- adatszolgáltatási kötelezettségének (lakcímváltozás, névváltozás stb.) eleget tenni, ezen belül azonosítási kötelezettségét teljesíteni,
- tagdíjat fizetni,
- a jogalap nélkül felvett szolgáltatás összegét, ezek kamatait, határidőben, maradéktalanul a pénztárnak visszafizetni,
- a tudomására jutott pénztártitkot, üzleti titkot megőrizni,
- betartani a pénztár alapszabályának előírásait.

Látható, hogy a két nyugdíjpénztári típusban nagyrészt megegyeznek a tagok jogai és kötelezettségei.

Az azonosságok közül kiemelhető a **tagdíjfizetési kötelezettség**, amely – mint a későbbiekben látni fogjuk – a magánnyugdíjpénztár esetében a szigorúbb, annak nem teljesítése önkéntes nyugdíjpénztár esetében általában kevésbé jelentős következményekkel jár.

További közös kötelesség – amely a tag önérdekét is szolgálja – az **adatszolgáltatási kötelezettség**, amelynek egy része a pénztár és tag közötti kapcsolattartás sikerének alapfeltétele (pl. a számlaértesítő, adóigazolás kiküldése az érvényes és tag által időben bejelentett címre történjék). **Önkéntes nyugdíjpénztári tagság** esetében az adatszolgáltatáson felül a Pénzmosás elleni tv. (Pmt.) előírásai szerinti **azonosítási kötelezettség** (leegyszerűsítve: természetes személyi adatok, személyazonosságot és lakcímet igazoló okmányok azonosító számai) is terheli a tagot. Az azonosítási kötelezettség 2001 végétől már a tagsági jogviszony létesítésekor szükséges feltétel. Azon pénztártag, aki nem azonosította magát, a pénztár részére ügyleti megbízást nem adhat (azaz kifizetést nem kérhet).

3. AZ EGYÉNI SZÁMLA ÉS HOZZÁFÉRHETŐSÉGE

A nyugdíjpénztárak közös sajátossága a tagsági jogviszonyhoz tartozó egyéni számla vezetése. Az egyéni számla a tőkefedezeti elv fizikai megtestesülése. A két pénztári típusban az egyéni számlára vonatkozóan hasonlóságok

és – az eltérő működési logika okán – különbségek tapasztalhatók, amelyek a számla tartalmára, szerepére és hozzáférhetőségére vonatkoznak.

A pénztári számlák közös jellemzője, hogy kívülálló nem tarthat rájuk igényt, nem része a házastársak közös vagyonának sem. Ez magánnyugdíjpénztárban érthető, mivel a II. pillér a Tb-vel szoros kapcsolatban áll, s a tag halála esetén Tb-nyugdíj sem jár minden esetben, ha jár, akkor pedig csak korlátozott mértékben. Az, hogy az önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítás sem része házastársi vagyonszösségnek, már jóval érdekesebb tény, de a pénztártörvény így rendelkezik.

AZ EGYÉNI SZÁMLA

Önkéntes nyugdíjpénztári egyéni nyugdíjszámla az az alapnyilvántartás, amelyen a **felhalmozási időszakban** a pénztártag követelése alapul, és amely alapján a **szolgáltatás megállapítása** és amelyről a szolgáltatás **folyósítása** történik.

Magánnyugdíjpénztárban egyéni számla az az alapnyilvántartás, amelyen a **felhalmozási időszakban** a pénztártag követelése, illetve nyugdíjba vonuláskor a részére járó **nyugdíj szolgáltatás megállapítása** alapul.

A nyugdíjpénztárak által tagjaik részére vezetett egyéni számlák közös jellemzője tehát a befizetéseket nyilvántartó funkció, a pénztár gazdálkodási és üzemviteli alapját képező funkció.

A két nyugdíjpénztári egyéni számla sajátos tulajdonsága, hogy a felhalmozási időszak, szakasz elteltével a szolgáltatási szakaszba való belépéssel az önkéntes és a magánpénztári számla sorsa eltérően alakul.

Önkéntes nyugdíjpénztárban a felhalmozási szakasz lezárultával az egyéni felhalmozási számla záró értéke alapján kerül sor a szolgáltatás fedezetének és összegének megállapítására, amelyet a pénztár az egyéni szolgáltatási számlára vezet át. A **szolgáltatási számláról a szolgáltatási időszakban** kerül kifizetésre a tag által igényelt szolgáltatási típusnak megfelelő összeg (járadék vagy egyösszegű kifizetés). Az egyéni számla két megjelenési formája a pénztár fedezeti tartalékában is megjelenik: felhalmozási célú és szolgáltatási célú számlák tartalékai formájában. A szolgáltatási célú tartalékon belül szolgáltatástípusonként további egy-egy tartalék található.

Magánnyugdíjpénztárban az egyéni számla a felhalmozási szakasz végével megszűnik önállóan létezni. A felhalmozási számla zárásával a szolgáltatás fedezete és összege megállapításra kerül, amelyet követően a számla összege a közös szolgáltatási tartalékba kerül. A szolgáltatási szakaszban nincs egyéni szolgáltatási számla, csak közös szolgáltatási tartalék. A szolgáltatási tartalékon belül szintén megkülönböztethetők az egyes szolgáltatási típusok tartalékai.

AZ EGYÉNI SZÁMLÁHOZ TÖRTÉNŐ HOZZÁFÉRÉS

Mindkét nyugdíjpénztárban meghatározott, hogy kik és mikor jogosultak az egyéni számlán felhalmozott összeg felhasználására. A számlakövetelés felhasználására, személyes célú hozzáférésre – mint később látni fogjuk – főszabályként kizárólag a számla tulajdonosa és kedvezményezettje jogosult. A hozzáférhetőség személyi korlátain felül időbeni korlátok is szabályozzák a számláról történő szabad rendelkezést.

Önkéntes nyugdíjpénztárban a várakozási idő bír kiemelt jelentőséggel. A várakozási idő a tagsági viszonynak a belépéstől számított alapszabály szerinti azon időszaka, amelynek elteltével az egyéni számlaköveteléshez, illetve a szolgáltatáshoz a pénztártag hozzájuthat. **A kötelező várakozási idő hosszát a pénztár alapszabályában határozza meg, de 10 naptári évnél rövidebb nem lehet.** A pénztártag az egyéni számlájához – a hosszú távú nyugdíjcélú megtakarítás miatt – tehát csak legalább tíz év elteltével férhet hozzá. Kivételt képez ez alól a **nyugdíjszolgáltatás**, amennyiben arra a tag a kötelező várakozási idő lejárta előtt jogosulttá válik, ez bármikor igényelhető. A számlához **nem nyugdíjcélal** történő hozzáférés azonban csak a **kötelező várakozási idő leteltével** kerülhet sor.⁷

Az egyéni számlához történő nyugdíjcélú hozzáférés lehetséges tehát a várakozási idő letelte előtt vagy után a felhalmozási szakaszban bármikor – ekkor a tag a felhalmozási szakaszból szolgáltatási szakaszba lép át. Nem nyugdíjcélú felhasználás kizárólag a várakozási idő leteltével történhet – ez minden esetben csak felhalmozási szakaszt érint.

Magánnyugdíjpénztárban a pénztártag a felhalmozási időszak végével férhet hozzá egyéni számlájához nyugdíjszolgáltatás formájában. A felhalmozási időszak a tagsági viszony kezdetétől a nyugdíjszolgáltatás megállapításáig terjedő időszak. A szolgáltatás megállapítása nem feltétlenül kötődik a tagdíjfizetési kötelezettség és lehetőség lezárultához, a számlát tovább lehet tartani felhalmozási állapotban (a számla a hozamokkal növekszik tovább). A szolgáltatás megnyíltával (folyósításával) annak lezárultáig a tag **járadékos időszakban** van.

4. TAGDÍJBEFIZETÉS A PÉNZTÁRAKBA

A nyugdíjpénztári szolgáltatás fedezetét a tagok saját maguk, illetve a tagok közösen (befektetési kockázatközösségben) teremtik meg. Mindkét nyugdíjpénztári típusban főszabályként a tag által egyénileg fizetett tagdíj képezi a szolgáltatás alapját, amelyet a közösen befektetett vagyonból származó hozamok növelnek (befektetési kockázatközösség).

⁷ Ennek részleteivel a VI. A nyugdíjpénztárak szolgáltatásai című fejezetben foglalkozunk.

4.1. AZ ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁRI TAGDÍJ

Önkéntes nyugdíjpénztárban a fizetendő tagdíj a tag önkéntes elhatározásán alapul, az egyéni megtakarítási hajlandóság és teherbírás, valamint a majdani szolgáltatás nagysága iránti igény függvénye.

A befizetett tagdíjak (és egyéb befizetések) a tag egyéni számlájára és a pénztár működését és likviditását biztosító tartalékokba kerülnek.

A tagdíj mértékének meghatározása

A **tagdíj** a pénztár szolgáltatásainak fedezetére, valamint a pénztárszervezet működtetésére a pénztártagok által vállalt kötelezettségként **rendszeresen** fizetett **pénzbeli hozzájárulás**. A pénztárak saját hatáskörben, alapszabályukban kötelesek meghatározni a tagdíj – minden pénztártagra egységesen kötelező – legkisebb mértékét (egységes tagdíj). **Az egységes tagdíj tehát az az összeg, amelyet valamennyi pénztártag a pénztárnak rendszeresen tartozik megfizetni, ettől eltérni nem lehet.** (Nem határozható meg tehát tagonként, tagsopontonként eltérő mértékű tagdíj.)

A tagdíj, valamint az egységes tagdíj mértékére és megfizetési gyakoriságára vonatkozóan az Öpt. nem tartalmaz konkrét szabályokat, de **praktikusan a következőket kell tudni** róla:

- a tagdíj legyen akkora, hogy abból a pénztár a tag igényeinek megfelelő mértékű szolgáltatást tudjon nyújtani (*tag érdeke*),
- az egységes tagdíj a pénztár olyan rendszeres bevételét képezze, amelyből a kiszámítható és stabil gazdálkodás – a működés – alapjai megképezhetőek, ezért legyen ezzel arányos mértékű (*pénztár érdeke*),
- a rendszeres megfizetés folyamatos megfizetést jelent, célszerűen havonta.

Az **egységes tagdíj lehet** minden tagra vonatkozóan **azonos összegű** (fix összeg) **vagy jövedelemarányos**. Az egységes tagdíj mértéke elviekben egy forint is lehet, de ez persze komolytalan gondolat.

A pénztári gyakorlatban az egy-két ezer forinttól nyolc-tíz ezer forintig terjedő havi egységes tagdíjmérték alkalmazása jellemző, de néhány esetben létezik ennél kisebb vagy nagyobb **fix összegű** egységes tagdíj-elvárás is. A **jövedelemarányos** egységes tagdíj kevésbé elterjedt, jellemzően a munkáltatói pénztárak között található ilyen. Ezeknél a pénztáraknál az egységes tagdíj a munkabér (alpbér, esetleg más bérelemek is) meghatározott százaléka, amelyet a munkáltató részben vagy egészben átvállal.

Az alapszabályban rögzítettek szerint az **egységes tagdíjnál magasabb összegű tagdíj rendszeres befizetése** is engedélyezett, lehetőséget biztosítva

ezzel a pénztártagnak arra, hogy egyéni megtakarítási stratégiát alakíthasson ki. A rendszeres befizetésen felül a tagok **egyéb befizetéseket** is teljesíthetnek (ezt általában nem rendszeres tagdíjnak nevezik a pénztárak).

A fentiek alapján látható, hogy a tagok viszonylag szabadon határozhatják meg a fizetendő tagdíjuk mértékét, de érdemes figyelembe venni, hogy legalább havi 6-8 ezer forint (inflációval növekvő) befizetése után lehet komolyabb nyugdíjkiegészítő szolgáltatásra számítani. Egy-két ezer forintos havi befizetésből elfogadható mértékű szolgáltatás nem nyújtható, s ebből még egy nagyobb taglétszámú pénztár sem tud működni (kivéve, ha munkáltatói támogatással működik).⁸

Az alapszabály rendelkezései szerint **a pénztártag az általa vállalt tagdíj összegét a pénztárnak bejelenti**, és fizetési kötelezettségének határidőre eleget tesz. Ez a bejelentés általában a belépési nyilatkozaton történik, azt követően külön nyilatkozat formájában. A tagdíj összege az egységes tagdíjnál kevesebb nem lehet.

A pénztárba történő **belépéskor, vagy a későbbiekben bármikor a tag nyilatkozhat, hogy az egységes tagdíjon felüli mértékű tagdíjat kíván fizetni**, meghatározott összeget vagy bérének meghatározott százalékát. Ilyen tárgyú tagi nyilatkozat általában a tag szándéka szerinti időközönként és mértékben változtatható, de az egységes tagdíjnál kisebb tagdíjra sosem módosítható.

A **tagdíj és az egyéb befizetés felső határára** vonatkozóan jogszabály nem tartalmaz rendelkezést, ezért a tag elhatározásán (megtakarítási hajlandóságán) és teherbírásan múlik, hogy mekkora befizetést teljesít. A gyakorlatban éves felső határként érvényesül az adókedvezmény (adóvisszatérítés) maximumának megfelelő összeg, ami 333.333, ill. 433.333 ezer forint.⁹ A pénztári hozamok kedvező mértéke, és a 2006 szeptemberétől 0%-ról 20%-ra emelt kamatadó miatt az adókedvezményre jogosító felső határt meghaladó összegű pénztári befizetés a nyugdíjkorhatárhoz közel álló tagok számára vonzó befektetési lehetőség lehet. Ennek következtében az éves befizetés a tagok egy szűkebb csoportjánál a milliós nagyságrendet is elérheti.

Munkáltatói tagdíjhozzájárulás

A pénztártag munkáltatója az alkalmazott pénztártag által vállalt tagdíját – minden alkalmazottjára nézve azonos mértékben – részben vagy egészben **átvállalhatja** (munkáltatói hozzájárulás).

⁸ 2007-től a befizetésekből egyéni számlára történő jóváírás tekintetében az Öpt. minimális arányt határoz meg, ebből következően az alacsony tagdíjú pénztárak működési tevékenységének finanszírozása veszélybe kerülhet. A szabályozással későbbi fejezetekben foglalkozunk.

⁹ Részletszabályokat lásd XI. A pénztárak helye és szerepe az adózásban és a bérgazdálkodásban című fejezetben.

A tagdíjfizetést átvállaló munkáltatót a pénztári jog munkáltatói tagnak nevezi. **Munkáltatói tag** lehet minden természetes vagy jogi személy, aki alkalmazottjának tagdíjfizetési kötelezettségét a pénztárral kötött szerződés alapján átvállalja. A munkáltatói tag és a pénztár közötti szerződést, és annak módosítását – az alapszabály eltérő rendelkezése hiányában – a közgyűlés hagyja jóvá.

A munkáltatói tagra és a tagdíjhozzájárulásra vonatkozó részletszabályokkal a XI. A Pénztárak szerepe és helye az adózásban és bérgazdálkodásban című fejezetben foglalkozunk.

Támogató befizetése

Ingyenes pénzbenei vagy természetbeni juttatással, szolgáltatással vagy adománnyal bárki (jogi vagy természetes személy) hozzájárulhat az önkéntes nyugdíjpénztár céljainak megvalósításához. A támogató meghatározhatja, hogy adományát milyen célra és milyen módon használják fel, azonban nem jogosult meghatározni a támogatásban részesülők körét. A támogatás a pénztártagság egészének, vagy – az alapszabályban megfogalmazott módon – meghatározott tagsági körnek nyújtható. (Munkáltatói adomány a munkáltatónál dolgozó tagok számára tehát akkor adható célzottan, ha a pénztár alapszabálya konkrét rendelkezést tartalmaz erre vonatkozóan.)

A tagdíj megfizetésének módja

Az önkéntes nyugdíjpénztárak a tagdíjfizetésre vonatkozó szabályokat, tehát a tagdíj befizetésének módját is, alapszabályukban kell, hogy rögzítsék.

A pénztárak gyakorlatában a tagdíj mértékéhez hasonlóan rugalmas megoldások találhatóak a tagdíjbefizetés módjára. A kialakult módozatok a következők:

- lakossági folyószámláról történő átutalás,
- munkáltatói átutalás,
- postai készpénzátutalási megbízás (postai csekk),
- pénztár házipénztárába történő befizetés,
- lakossági folyószámláról történő beszedés.

A fenti befizetési módok közül az első hármat minden pénztár alkalmazza, a házipénztári befizetést a készpénzkezelés magas költsége – valamint a napi 500 ezer forintos záró készpénzkészlet-korlát – miatt nem minden pénztár alkalmazza, vagy jelentősen korlátozza. (Mindezek ellenére a munkahelyi pénztárak esetében az év végén történő, jellemzően az éves befizetésnek az adókedvezmény felső határáig való kiegészítése miatt általában működik a házipénztári befizetés.)

A **postai csekken** történő befizetés a **tag számára a legolcsóbb** – gyakorlatilag nincs a feladásnak költsége – de a **pénztárak számára a legdrágább** megoldás; olyannyira, hogy a havi egy-két ezer forintos tagdíjbefizetés működési célokra levont része ezt nem, vagy éppen hogy fedezi. A csekkes befizetések terheit ebben az esetben a magasabb összegű tagdíjat utalással fizető tagok fizetik meg.

Az állandó beszédési megbízást jellemzően a nagy, banki vagy biztosítói hátterű pénztárak alkalmazzák, a tag ezirányú nyilatkozata alapján (előfordulhat, hogy a pénztár mögött álló banknál vezetett számláról a beszédés ingyenes).

A tag által egyénileg indított befizetés (folyószámla, postai csekk) során a tagdíj beazonosítása (taghoz történő rendelése) miatt a tagok befizetési azonosítót használnak (adóazonosító jel, pénztár által képzett azonosító), ennek elhagyása hátrányos következményekkel járhat (pl. a pénztár ismeretlen befizetesként visszautalja, ez adóév végén a kedvezmény elvesztésével jár).

A fent jellemzett ún. tagi vagy egyéni befizetés mellett a tagdíj fizetése munkáltató által is történhet. Munkáltatói utalás jellemzően munkáltatói tagdíjhozjárulás fizetésével jár együtt, általában a havi bérszámfejtést, bérfizetést követően. Az utalást alátámasztandó a munkáltató a pénztárral kötött megállapodás szerinti módon és formában adatot szolgáltat a pénztárnak, a tagdíjak szétosztása és tagi számlákra történő jóváírása végett.

A tagdíj megfizetésének gyakorisága, határideje

Az önkéntes nyugdíjpénztárak a tagdíjfizetésre vonatkozó szabályokat az alapszabályukban rögzítik, így a befizetés rendjére és határidejére vonatkozó előírások is ott találhatók.

A pénztári gyakorlatban a **befizetés gyakorisága általában rugalmas**, a havi rendszeres befizetéstől a negyedéves, féléves és az éves tagdíjrendezés is megtalálható. Az alapelv, hogy a tag az egységes (havi) tagdíjat minden hónapra megfizesse. Munkáltatói pénztáraknál, ahol a munkáltatói tag havonta utalja a tagdíjat, a havi díjfizetési kötelezettség a jellemző.

A **befizetési határidő** a befizetési gyakorisághoz kapcsolódik, a meghatározott időszak, vagy azt követő valamely nap (pl. tárgyó 10. napjáig, tárgyóhónapot követő hónap 25. napjáig). A határidőn túli megfizetésnek általában nincs következménye (a pénztárak nem számolnak fel késedelmi kamatot, ennek alkalmazása esetükben piacidegen, de elvileg nem kizárt).

A tagdíjfizetés elmulasztásának következményei

Az önkéntes pénztár nevéből adódóan **önkéntes befizetésre épül**, de az önkéntesség bizonyos korlátok között érvényesülhet.

A pénztárba önkéntes szándékon alapuló belépés alkalmával a leendő pénztártag az alapszabály rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek ismeri el és tagdíjfizetést vállal. Sok pénztártag nem ismeri az önkéntesség ezen vonását, amikor önként, de rendszeres tagdíjfizetést vállalt, ezért sok esetben nem anyagi körülményei miatt, hanem az önkéntességet tágan értelmezve nem fizeti a tagdíjat.

A **tagdíjfizetési kötelezettség elmulasztása** esetén alkalmazandó eljárásokat és a tagnak az ezen időszak alatt történő tagsági jogainak gyakorlására vonatkozó előírásokat – választhatóság, választási jog – a **pénztár alapszabálya** tartalmazza. Az alapszabályban rendelkezni kell arról is, hogy azon időszakban, amíg tagdíjfizetés nem történik, a pénztártag milyen szolgáltatásokra jogosult – kaphat-e például tagi kölcsönt.

Amennyiben a tag vagy munkáltatója által vállalt tagdíjfizetési kötelezettségének nem tesz eleget, a felhalmozási időszakban a pénztárral szemben fennálló, a pénztár alapszabályában meghatározott mértékben teljesítendő és elmaradt befizetést az Övhr. előírási szerint a pénztárnak **tagdíjkövetelésként** (tagdíjhátralékként) kell kimutatnia, mindaddig, amíg azt pénzügyileg nem rendezték.

Amennyiben a pénztártag nem fix összegű, hanem jövedelemarányos tagdíjfizetési kötelezettséget vállalt és a pénztár az egységes tagdíj alapját képező berről, jövedelemről nem rendelkezik információval, akkor a tagdíjkövetelést a tárgyhónapot megelőző hónapban érvényes minimálbér alapján kell meghatározni.

A pénztár az előírt, de ki nem egyenlített tagdíjkövetelést az egyéb ráfordításokkal szemben leírhatja, ha a tagdíjkövetelés nyilvántartott összegéről a pénztártagot tájékoztatja, a követelés kiegyenlítésére felhívja a pénztártag figyelmét, azonban a pénztártag a pénztár által előírt határidőig kötelezettségének nem tesz eleget. A pénztárnak a leírás gyakoriságát szabályzatban kell meghatározni.

A fentiek alapján a tagdíjnemfizetés időszakára a pénztárnak adminisztratív és számviteli feladati vannak, amely a tagokat csak a hátralékról szóló értesítéssel érinti. A tagok az „*önkéntesség*” felkiáltással általában a felszólítást jogtalannak és zaklatásnak érzik, de a pénztár mindezt jogszabályi kötelezettség alapján és nem jószántából végzi (megjegyezzük, a felesleges adminisztrációtól és az értesítés költségeitől a pénztárak szívesen eltekintenek, de nem tehetik).

A tagdíjfizetés elmulasztásának kezdő időpontjától a pénztár, a szolidaritás elvére alapozva – az egyéni számla kezelési költségei fedezésére – jogosult a tag egyéni nyugdíjszámlájának befektetéséből származó hozamát – a mindenkori pénztári egységes tagdíjnak a működési és likviditási alapra jutó hányadá-

nak megfelelő összeggel, de legfeljebb a hozam összegével – csökkenteni, és azt a működési, illetve likviditási tartalék javára jóváírni. Ez a hozamsökkenés a meg nem fizetett egységes tagdíjak alapján kerül kiszámításra, és a pénztár döntésétől függően, pl. negyedévente vagy évente elszámolásra az egyéni számlával szemben.

Példa: Tóth Tihamér pénztárában az egységes tagdíj 3.000 Ft/hó, a befizetések működési tartalékra jutó részének aránya 5%, fedezeti tartalékra jutó részének aránya 95%. A pénztártag nyilatkozata alapján havi 6.000 Ft tagdíjfizetést vállalt, de 2006. május hónaptól kezdődően nem fizetett tagdíjat. A pénztár évente egyszer, a tárgyévet követő február 15-éig értesíti nem fizető tagjait a tagdíjhátralék összegéről, 15 napos pótlási határidő kitűzésével. Tóth Tihamér az elmaradt tagdíjakat nem pótolja. A pénztár ezért az egyéni számlán felhalmozott hozamából 2007 márciusában $3.000 * 5\% * 12 = 1.800$ Ft-ot a tartaléktőke javára elvon.

Amennyiben a tag a várakozási idő letelte előtt a tagdíjat az alapszabályban megjelölt időtartamon túl nem fizeti (ez a tagdíjnemfizetés kezdő időpontja), úgy a tagdíjnemfizetés kezdő időpontjával kezdődő időszak a várakozási időbe beszámít, és a tag tagsági viszonya a várakozási idő leteltével megszüntethető. (Ezzel a későbbiekben a kizárás esete kapcsán bővebben foglalkozunk.)

4.2. A MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRI TAGDÍJ

A **magánnyugdíjpénztári tagdíj** befizetése az önkéntes pénztári tagdíjbefizetéssel ellentétben **kötött**: a Tbj.-ben meghatározott biztosítási jogviszonyok (munkaviszony, megbízási jogviszony, közalkalmazotti jogviszony stb.) keretében megszerzett jövedelem arányában kötelező jelleggel történő befizetés. A tagdíjak befizetése a jövedelem kifizetőjét (munkáltatót) terheli, ezért a következő részben a tagdíjjal kapcsolatos fontosabb szabályozási elemeket ismertetjük, a részletek taglalására a XI. A Pénztárak szerepe és helye az adózásban és bérsgazdálkodásban című fejezetben kerül sor.

Járulessköteles jövedelem hiányában tagdíjbefizetés – kivéve a Tb-vel kötött megállapodást – nem lehetséges.

A befizetett tagdíjak a tag egyéni számlájára és a pénztár működését és likviditását biztosítandó tartalékokba kerülnek.

A tagdíj alapja és mértéke

A magánpénztári tagdíj mértékét a Tbj., felső határát a tárgyévre érvényes költségvetési törvény határozza meg. A tagdíj a magánszemély Tbj.-ben meghatározott járulékköteles jövedelmének meghatározott százaléka, amelyet a járulékalap felső határáig (járuléklafon) kell megfizetni.

Magánpénztári éves tagdíj és tagdíjalap alakulása

Év	Tagdíj mértéke	Tagdíjalap felső határa	Tagdíj maximuma
1998	6 %	1.565.850	93.951
1999	6 %	1.854.200	111.252
2000	6 %	2.020.320	121.219
2001	6 %	2.197.300	131.838
2002	6 %	2.368.850	142.131
2003	7 %	3.905.500	273.385
2004	8 %	5.307.000	424.560
2005	8 %	6.000.600	480.048
2006	8 %	6.325.450	506.036
2007	8 %	6.748.850	539.908

A nyugdíjjáruelék és a tagdíj fizetésének felső határa 2007-ben évi 6.748.850 forint, napi 18.490 forint. Az ezt meghaladóan szerzett járulékköteles jövedelem után nyugdíjjáruelékot, tagdíjat fizetni nem kell és nem lehetséges.

A tagdíj kiegészítése

A kötelezően fizetendő **magánpénztári tagdíjat** a tag vagy munkáltatója egyoldalú kötelezettségvállalás alapján **a tagdíjalap 10%-áig kiegészítheti**. A tagdíjkiegészítés a kötelező járulékbefizetés mellett az öngondoskodás lehetőségének biztosít teret.

2007-től a kiegészítésről (annak összegéről, mértékéről, kezdő és megszűnése időpontjáról) a tagnak és a munkáltatónak (ideértve az egyéni vállalkozót is) **írásban kell nyilatkoznia a pénztár felé**. A korábbi **gyakorlatban a tag saját tagdíjának kiegészítése esetén munkáltatója felé nyilatkozott**, a munkáltató ezt **bevallás keretében** – kiegészítés %-os mértéke, összege – közölte a pénztárral; ugyanez az eljárás működött a munkáltatói kiegészítésnél is. (A 2007-től érvényes előírásnak megfelelő gyakorlat még nem ismert, a bejelentést vélhetőleg sokan el fogják mulasztani.)

A tag részéről történő tagdíjkiegészítés adókedvezménnyel támogatott, a munkáltatói kiegészítés személyi jellegű ráfordításként elszámolható.

A tagdíj megfizetésének módja

A magánnyugdíjpénztári **tagdíj megfizetési** módjának meghatározása nem pénztári vagy tagi hatáskör, kizárólag az adók és járulékok megfizetését szabályozó **Tbj. és Adózás rendjéről szóló tv. (Art.) előírásai szerint történhet**.

A magánpénztári tagdíjbefizetés csak adatszolgáltatás, kötelező tagdíjbevallás alapján történhet a tagdíjat megállapító és levonó munkáltató (kifizető) által.

2006. december 31-ig terjedő bevallási időszakokra közvetlenül a pénztárak felé történik a tagdíjak bevallása befizetése, a **2007. január 1-jétől kezdődő bevallási időszakra vonatkozó tagdíjak bevallása és befizetése az APEH felé történik** az adó- és járulékbavallás és befizetés részeként, kizárólag elektromikus bevallás keretében.

A pénztári tagdíj bevallás és befizetés jellemzője, hogy az adóktól és járulékoktól eltérően forintban kell bevallani és befizetni (tehát ezt az adónemet nem kell ezer forintra kerekíteni). Az adóhatóság felé **az Államkincstárnál magánnyugdíjpénztárként külön vezetett tagdíj, késedelmi pótlék és önellenőrzési pótlék számlákra kell a tagdíjat és a pótlékokat** átutalással megfizetni. Az átutalással történő megfizetés helyett speciális kivételként a bankszámlanyitásra nem kötelezett egyéni vállalkozók, magánszemély kifizetők az APEH-től igényelt csekken is teljesíthetik a befizetést.

A központi bevallás és befizetés alól kivételt képez néhány eset, pl. a Tb-vel történő megállapodás alapján tagdíjat fizetők, ők közvetlenül a pénztár számlájára utalnak (külön adatközlés a Tb-vel kötött megállapodás bemutatásán túl nem szükséges).

Magánnyugdíjpénztári tagság esetén a pénztártag a foglalkoztatójának a jogviszony létrejöttét követő 15 napon belül – a kötelező tagdíj levonása érdekében – köteles bejelenteni és igazolni pénztártagságát. Amennyiben ezt elmulasztja és a foglalkoztatónak utólag kell rendeznie a tagdíjat, a foglalkoztató a mulasztás következményei alól mentesül (pl. késedelmi pótlékot nem kell fizetnie).

Amennyiben a pénztártag a fenti mulasztás miatt tagdíjfizetési kötelezettsége kezdetét követően kizárólag nyugdíjjárulékot fizetett, a nyugdíjjárulék-tul-fizetés összegét a foglalkoztató az adóhatósággal az Art. szabályai szerint kötelezett elszámolni, önellenőrizni, és a nyugdíjjárulékot a pénztártagság tényének tudomására jutását követően tagdíj címén az érintett magánnyugdíjpénztár részére kötelezett bevallani és befizetni. Az ilyen utólagos elszámolások a foglalkoztatókra rendkívüli adminisztrációs terheket rónak, amely a munkáltató és a munkavállaló kapcsolatára – különösen hosszú időszak önellenőrzése esetén – negatívan hathat, ezért a pénztártagság tényét saját érdekünkben ne felejtjük el jelezni a munkáltatónak.

A tagdíj bevallásának és megfizetésének gyakorisága, határideje

A Tbj. és az Art. szabályai szerint a tagdíj bevallása és befizetése az adó- és járulékbavallás szabályai szerint történik, főszabályként havonta, a tárgyhóna-

pot követő hónap 12. napjáig, meghatározott foglalkoztatói körben a tárgy hónapot követő hónap 20. napjáig.

A havi ciklustól eltérően a mezőgazdasági őstermelők negyedévente vallják be adó- és járulék kötelezettségeiket – így a tagdíjat is –, s a negyedévet követő 12. napig fizetik meg.

A tagdíjfizetés elmulasztásának esetei és következményei

A tagdíjfizetés **biztosítási jogviszony hiánya** miatti kimaradása a tagsági jogok gyakorlására és a majdani szolgáltatás fedezetének összegére van hatással, különösebb eljárási következményei nincsenek.

A tagdíjfizetés a tag **biztosítási jogviszonyának időtartamára vonatkozó elmaradására**, késedelmes teljesítésére a Tbj. és az Art. kötelező eljárási szabályai vonatkoznak.

Biztosítási jogviszony hiánya

A tagdíjfizetés kiesésének, elmaradásának egyszerű és eljárásjogi konzekvenciák nélküli esete, amikor a pénztártag **járulékköteles jövedelemmel nem rendelkezik**, ekkor tagdíjfizetési kötelezettség sem terheli.

A **tagdíj nemfizetés egyik következménye** a tőkefedezeti elvből következik: a majdani szolgáltatás alapját jelentő **befizetés elmaradása, kiesése a szolgáltatás mértékére csökkentő** hatással van. Másik következmény, hogy azt a pénztártagot, aki a tagdíj alapjául szolgáló jövedelemmel nem rendelkezik és tagdíj fizetésére megállapodást nem kötött, vagy részére támogatási megállapodást nem kötöttek (számlatulajdonos tag) a pénztártagok jogai illetik meg és kötelezettségei terhelik azzal, hogy a számlatulajdonos nem választhat és a pénztár szerveibe nem választható.

A fenti kötelező befizetés kimaradásának pótlására a Tbj. megoldást biztosít: **biztosítási jogviszony hiányában** a vegyes nyugdíjrendszerben történő szolgálati idő, nyugdíjalapot képező jövedelem megszerzésére, továbbá a pénztári tőkeszámla feltöltésére egyidejűleg **nyugdíjjárulék és tagdíjfizetési megállapodás köthető**.¹⁰

A megállapodás alapján fizetendő tagdíj (esetleges tagdíjkiegészítés) a tagot terheli, de annak megfizetését – támogatási megállapodás alapján – a tag helyett más (magánszemély, szervezet) is átvállalhatja. A támogatás jogosultja a pénztártag. A támogatás felhasználására a tagdíjra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

¹⁰ Megállapodást a nem magánpénztári tag is köthet a Tb-vel, továbbá bizonyos esetekben szolgálati idő szerzése érdekében is köthető megállapodás. Ennek részletes szabályait a Tbj. tartalmazza.

A pénztártag a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervvel kötött megállapodást köteles a magánnyugdíjpénztárnak bemutatni, illetőleg annak megszűnéséről a pénztárat haladéktalanul értesíteni. A társadalombiztosítási nyugellátásra kötött megállapodás megszűnésével a tagdíjfizetésre kötött megállapodás is megszűnik.

A tagdíjfizetésre kötött megállapodás a megkötése napján, legkorábban a tárgy hónap első napján jön létre. A tárgy hónap első napját megelőző időre megállapodás nem köthető, kivéve, ha a pénztártag a nyugdíj-biztosítási igazgatási szervvel kötött megállapodását a pénztárnak késedelmesen mutatja be. Ebben az esetben a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervvel kötött megállapodás napjával lehetőség van tagdíjfizetésre is a megállapodást megkötni. A megállapodásban rendelkezni kell a tagdíj alapjáról és összegéről, és az esetleges tagdíj-kiegészítés vállalásáról is. A tagdíj legkisebb összege a tárgyhóra vonatkozó minimálbér, legnagyobb összeg a járulékfizetési felső határ figyelembe vételével számítandó. A megállapodás keretében a Tb felé a munkáltatót terhelő nyugdíjbiztosítási járulékot (2007-ben 21%), egyéni nyugdíjjárulékot (2007-ben 8,5%, magánpénztári tag esetében 0,5%), illetve magánnyugdíjpénztári tagdíjat (8%) kell fizetni. A tagdíjat főszabályként a tárgyhónapot követő hónap 12. napjáig kell az érintett magánnyugdíjpénztárhoz megfizetni.

A befizetés elmulasztása – a biztosítási jogviszony létesítése miatti szünetelést kivéve – a megállapodás megszűnését vonja maga után. A pénztártag a megállapodás szünetelésének kezdetét és megszűnését a magánnyugdíjpénztár részére írásban köteles bejelenteni. Megállapodás köthető tehát határozott időre is – pl. külföldi távollét, felsőoktatási tanulmányok idejére –, de határozatlan időre is (ekkor a tag minden esetben közli, ha biztosítási jogviszonyt létesített és azt is, ha az megszűnt). Amennyiben a „határozatlan” időre szóló megállapodás időtartama alatt a pénztártag elmulasztja biztosítási jogviszonyának megszűnését a pénztárnak bejelenteni és a tagdíjat fizetni, a megállapodás megszűnik.

A tagdíjfizetésre kötött megállapodás megszűnéséről a magánnyugdíjpénztár az illetékes nyugdíj-biztosítási igazgatási szervet értesíti.

Biztosítási jogviszonyból származó kötelezettség elmulasztása

Korábban láthattuk, hogy a tag biztosítási kötelezettsége alapján tagdíjat fizet. A tagdíj befizetése azonban a foglalkoztatót terheli. Amennyiben a foglalkoztató a tagdíjat nem fizeti be, az nem a tag mulasztása, ezért a tag jogai nem korlátozódnak, de hátrányos helyzetbe kerül: a tagdíjbevétele később vagy sosem realizálódik, ezen túl a tőke hiánya hozamkiesést is eredményez.

A biztosítási kötelezettség alapján történő foglalkoztatói mulasztás során a pénztár és az állami adóhatóság lépnek fel a tagdíj behajtása érdekében. A tag-

díjkövetelés jogszabályok szerint egy tekintet alá esik a társadalombiztosítási járulék-tartozással.

A tagdíj (ideértve a tagdíjkiegészítést is) bevallás és befizetés érdekében tett intézkedések és hatáskörök kapcsán időben két különböző eljárásrend különböztethető meg.¹¹

A **2007. január 1. előtti** vonatkozási időszakra a pénztárak járnak el a foglalkoztató felé a bevallások és befizetések pótlása érdekében, ennek sikertelensége esetén a pénztárak az adóhatóságnak adják át a bevalláshiányra, tagdíjhátraléokra vonatkozó ügyeket. Az adóhatóság – hatáskörében eljárva – megkeresi az érintett foglalkoztatót, ellenőrzési és végrehajtási tevékenység keretében próbálja a tag érdekeit érvényesíteni, a tagdíjat behajtani.

A **2007. január 1-jét követő** időszakra vonatkozó bevallások és befizetések tekintetében főszabályként az adóhatóság jár el, mivel a bevallásokat eredendően hozzá kell benyújtani, illetve a befizetések rajta keresztül jutnak el a pénztárakhoz. A pénztár tagdíjbeszedéssel kapcsolatos tevékenysége abban merül ki, hogy adott tagra vonatkozó bevallás és befizetés hiányában egyeztetést kezdeményez az adóhatóságnál. Az eljárás célja kideríteni, hogy az elmaradás oka biztosítási jogviszony hiánya vagy tag/foglalkoztató által elkövetett bejelentési kötelezettségek mulasztása.

Amennyiben a foglalkoztató a bevallás szerinti fizetési kötelezettségét csak részben teljesíti, a befizetett tagdíjat a magánnyugdíjpénztár az érintett pénztártagok között tagdíjnagyságuk arányában számolja el az egyéni számlákra, a következő kielégítési sorrendben:

1. tagot terhelő tagdíj,
2. tagtól levont munkavállalói tagdíj-kiegészítés,
3. munkáltatói tagdíj-kiegészítés.

A **foglalkoztatót** – az általa tagtól levont, de a pénztárnak meg nem fizetett tagdíj miatt – mulasztási bírság és a **késedelmi pótlék** mellett a pénztártagnak okozott kár megtérítése is terheli. A bírság az adóhatóság bevétele, az elmaradt hozamot pótló késedelmi pótlék a tagdíjra vonatkozó szabályok szerint a tagot illeti. Az okozott kár megtérítésére vonatkozó gyakorlat nem ismert.

Amennyiben a tagdíjtartozás behajtására tett intézkedések részben vagy egészben eredménytelenek (pl. felszámolás után nincs fedezet a követelés kielégítésére), a pénztár a tagdíjkövetelést nyilvántartásaiból kivezeti.

A biztosított-tól levont járulék és a tagdíj akkor sem követelhető, ha azt a foglalkoztató bevallani és/vagy befizetni elmulasztotta, és a vele szemben foganatosított hatósági intézkedések nem vezettek eredményre.

---

¹¹ Ezzel a témakörrel a XI. A pénztárak helye és szerepe az adózásban és a bérgházközlésben című fejezetben bővebben foglalkozunk.

Fentiek alapján látható, hogy a biztosítási időtartam alatt a tagtól levont magánnyugdíjpénztári tagdíj befizetésének elmulasztása a tagot terheli, csökkentve a majdani szolgáltatásának fedezetét. A tag érdeke tehát, hogy lehetőség szerint kerülje az olyan foglalkoztatót, amely tagdíjfizetés szempontjából nem megbízható. A pénztárak tagdíjbefizetésről szóló rendszeres tagi tájékoztató tevékenysége évente egyszeri számlaértésterítő kiküldésében merül ki, amennyiben a tag indokoltnak érzi, érdeklődjön gyakrabban pénztáránál, hogy a foglalkoztatója befizette-e tagdíját.

5. A PÉNZTÁRI KEDVEZMÉNYEZETT

A pénztártag **egyéni számlakövetelése** a tulajdonlás elve alapján a **pénztártag kizárólagos tulajdonát képezi**, követelés biztosítékául nem szolgálhat, azaz a pénztár vagy pénztártag hitelezői nem tarthatnak rá igényt, kötelezettség fejében nem foglalható le és nem zárolható. Önkéntes nyugdíjpénztári számla tekintetében egyetlen kivételes esetben a számlakövetelés biztosítékul szolgálhat, ez az ún. tagi lekötés, amelyet később ismertetünk.

A **nyugdíjpénztári egyéni számla** további speciális jellemzője, hogy **a tag halála esetén hagyatékának nem része**. A tag halála esetére kedvezményezettet jelölhet a belépési nyilatkozaton, közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban (haláleseti kedvezményezett). A kedvezményezett a pénztártag halála esetén a tag egyéni számlájának jogosultjává válik.

A két nyugdíjpénztári típust szabályozó pénztártörvények – az Öpt. és az Mpt. – kedvezményezettre vonatkozó szabályai közel azonosak, három lényeges ponton azonban eltérnek egymástól:

- a magánnyugdíjpénztári haláleseti kedvezményezett számlakövetelésre vonatkozó joga csak a felhalmozási szakaszra korlátozódik, a tag szolgáltatási szakaszba történő belépésével megszűnik, mivel a magánpénztári szolgáltatás nem az egyéni számláról kerül folyósításra (kockázatközösségben létező szolgáltatási tartalékot terhel); ez alól kivétel, ha a tag ún. több életre szóló járadékot igényel és ugyanazok a kedvezményezettek, akik a felhalmozási szakaszban,
- önkéntes nyugdíjpénztár esetében a tag felhalmozási vagy szolgáltatási szakaszban bekövetkező halála esetén a kedvezményezett egyaránt részesedik a felhalmozási vagy a szolgáltatási egyéni számlakövetelésből; ennek oka, hogy az önkéntes nyugdíjpénztári szolgáltatás szinte kizárólag egyéni számlakövetelésen alapul,¹²

---

¹² Nem jellemző, de életjáradék-szolgáltatást önkéntes pénztár is nyújthat, ekkor a kedvezményezett jogosultságát a pénztár alapszabályában kell rendezni a tag szolgáltatási szakaszban bekövetkező halála esetére.

- a tag halála esetén a kedvezményezettek eltérő lehetőségekkel rendelkeznek a számlakövetelés felhasználása tekintetében, ez a kötelező magánpénztár Tb-nyugdíjrendszerhez való szoros kötődésének következménye.

Mindkét pénztári típusban kedvezményezettként csak természetes személy (magánszemély) jelölhető meg.

A kedvezményezett-jelölés a pénztár tudomásulvételével, a jelölés megtételének időpontjára visszamenőlegesen válik hatályossá.

A tag rendelkezésének tudomásulvételeként és igazolásaként a pénztár a kedvezményezett jelöléséről – és a nyilvántartásba vételről – a tagot belépéskor a záradékolt belépési nyilatkozat (vagy tagsági okirat) átadásával vagy megküldésével, illetve egyéb esetben (belépést követő jelölés, későbbi módosítások esetében) a tudomásszerzést követő 15 napon belül a tagsági okirat megküldésével értesíti.

Példa: Szabó János pénztártag 2007. január 25-én kedvezményezettet jelöl egyéni számlájára. A jelölés 2007. február 8-án érkezik a pénztárba. A pénztár a jelölést érvényesnek minősíti, a megjelölt kedvezményezettet 2007. február 12-én nyilvántartásba veszi. A jelölés hatálybalépése 2007. január 25. A pénztár február 23-ig a módosított tagsági okirat megküldésével tájékoztatja a pénztártagot a jelölés nyilvántartásba vételéről.

A tagsági okiratnak tartalmaznia kell a tag adatain kívül a tag által megjelölt kedvezményezett(ek) nevét, adatait, jogosultsága(ik) arányát, a kedvezményezett-jelölés időpontját. A kedvezményezett azonosítására szolgáló adatokat a pénztártörvények nem részletezik, de gyakorlatilag elegendőek a természetes azonosító adatok. Adóazonosító jel megadása elegendő a haláleseti kifizetésekor is. Ettől a pénztár eltérhet, s ez bizonyos esetekben kellemetlenséget okozhat a jelölő tagnak (pl. nem szeretné, ha a rokona tudná, hogy őt jelölte meg kedvezményezettnek, s csak természetes azonosítóit tudja; a tag kiskorú személyt, esetleg újszülött gyermekét kívánja megjelölni, aki adóazonosító jellel még nem rendelkezik, ezt külön be kell szereznie).

A pénztártagnak lehetősége van **egyidejűleg több kedvezményezettet** megjelölni, ekkor a tag ellenkező rendelkezése hiányában a megjelölt személyek egyenlő arányban válnak jogosulttá. A tag rendelkezése szerinti arányok lehetnek egyezők és eltérők is.

Kedvezményezett-jelölés jelentősége

A pénztártag a kedvezményezett megjelölésével halála esetére gondoskodik azon hátramaradottakról, akik számára fontosak.

A kedvezményezett jelölésének lehetősége **önkéntes nyugdíjpénztárban természetes és magától értődő**, hiszen saját adózott jövedelemből származó önkéntes megtakarításról van szó.

Magánnyugdíjpénztári megtakarítás esetében a tulajdonlás elvének elhalálozás utáni érvényesülése nem feltétlenül egyértelmű elvárás, mivel kötelezően fizetendő járulékból finanszírozott megtakarítás sorsáról van szó. A kedvezményezés lehetősége azért jelentős tény, mert a szorosban kapcsolódó állami nyugdíjrendszer egyébként nem ismeri ezt a jogi kategóriát (az özvegyi és az árvaellátás hasonló, de korlátozott).

A **magánnyugdíjpénztárakkal kapcsolatban vonzeróként** két lényegi jellemzőt szokás megemlíteni, az egyik az egyéni számlán alapuló nyugdíj, mint számszerűsíthető jellemző; a másik pedig az egyéni számlán felhalmozódott tőke „öröklésének” a lehetősége, mint nem számszerűsíthető tulajdonság. Ez jelentős többlet a vegyes nyugdíjrendszer másik része, a Tb által nyújtott szolgáltatásokhoz képest figyelembe véve, hogy:

- egy hosszú, 25-30 éves felhalmozási időszak végén bekövetkezett halálozás után már a Tb valószínűleg hozzátartozói nyugellátást nem nyújt (nincs kiskorú jogosult),
- az egyéni számlán pedig már jelentős tőke halmozódhatott fel, amely viszont elérhető a kedvezményezettek számára.

A kedvezményezettként – mint említettük – kizárólag magánszemély jelölhető meg, aki lehet családtag, közeli hozzátartozó, távoli rokon, ismerős is stb. A Tb-tól ez abban tér el, hogy míg ott a hozzátartozó (gyermek, házastárs) "örökölhet" hozzátartozói nyugellátást, a tőkefedezeti rendszer nem követel meg vérségi kapcsolatot a kedvezményező és a kedvezményezett között, így bárki megjelölhető jogosultként az egyéni számlára.

A tag a kedvezményezett-jelölés szabályai szerint bármikor új kedvezményezettet jelölhet, azaz szabadon bővítheti és szűkítheti a kedvezményezettek körét.

„A kedvezményezett a pénztártag halála esetére biztosítva van.”

A kedvezményezettek „karbantartása” lényeges szempont a rendelkezési jog gyakorlása során akkor, amikor pl. a tagnak gyermeke születik és szeretné, hogy halála esetén minden közeli hátramaradott részesedjen a számláján felhalmozódott összegből.

A kedvezményezett jelölés hatályát veszti, ha

- a) a tag a korábbi kedvezményezett jelölését visszavonja, vagy helyette másik kedvezményezettet jelöl,
- b) a megjelölt kedvezményezett a tag halála előtt meghal,
- c) a tag a kedvezményezett – a bíróság jogerős ítélete szerint – szándékos cselekménye következtében hal meg. Ebben az esetben a kedvezményezett az egyéni számlából nem részesülhet, a rá jutó részt a többi kedvezményezett részesedése arányában kapja meg.

Több kedvezményezett esetén, ha valamely kedvezményezett meghal, akkor az egyéni számla rá eső részéből a tag halálának időpontjában még életben lévő kedvezményezettek jogosultságaik arányában részesednek.

Ha a pénztártag kedvezményezettet nem jelölt, vagy a jelölés hatályát veszítette, akkor kedvezményezettnek a tag Ptk. szerinti törvényes örökösét kell tekinteni, örökrésze arányában. (A kedvezményezett, örökös részére kifizetett összeg illetékmentes.) Ha a pénztártagnak a törvényes öröklés rendje szerint **nincs természetes személy örököse**, az öröklés alá eső összeg a pénztárra száll.

Az örökös jogállása a számlakövetelés tekintetében a kedvezményezettével megegyezik. Az örökös jogállásának ismeretében is célszerű a konkrét kedvezményezett megjelölése, még ha az egyébként örökösnek tekinthető személy is. A tag halála esetén a hagyatéki eljárás ugyanis hónapokig elhúzódó folyamat lehet, s a pénztár csak a jogerős határozat alapján (pl. hagyatékátadó végzés) teljesíthet kifizetést. A megjelölt kedvezményezett a tag halálának bejelentése, bizonyítása (halotti anyakönyvi kivonattal) és saját személyazonosságának igazolását követően rövid időn belül hozzájuthat a rá jutó számlaköveteléshez. A konkrét jelölést nem helyettesíti a tag olyan „praktikus” rendelkezése, amikor kedvezményezett-jelölés során „a törvényes örökösök” megnevezést használja, fentiek ismeretében láthatjuk, hogy ez nem mozdítja előbbre a kedvezményezettel való elszámolást.

6. A TAGSÁGI JOGVISZONY MEGSZŰNÉSE

A nyugdíjpénztárakban a tagsági jogviszony megszüntethető, illetve egyes esetekben valamilyen esemény bekövetkeztével automatikusan azonnal, vagy egy folyamat lezárulásával megszűnik; a tag és a pénztár kapcsolata megszakad.

A tagsági jogviszony megszűnésének esetei

A két pénztári típusban a megszűnést eredményező események, módok nagyrészt azonosak – ezeket nevezhetjük természetes megszűnésnek is –, de minkét pénztárban létezik sajátos megszűnési mód is. Az egyes, tagsági jogviszony megszűnését eredményező eseményeket az alábbiak szerint foglalhatjuk össze.

Tagsági jogviszony megszűnésének esetei

Önkéntes nyugdíjpénztár	Magánnyugdíjpénztár
szolgáltatás lezárulása	szolgáltatás lezárulása
átlépés	átlépés
elhalálozás	elhalálozás
kilépés	Tb-be történő visszalépés
kizárás	külföldre utalás
pénztár megszűnése	pénztár megszűnése

A felsorolt megszűnési módok közül a más pénztárba történő átlépés esetében a tagsági jogviszony az adott pénztárban megszűnik, de a pénztári rendszer más pénztárában folytatódik. A többi megszűnési esetben a pénztári és a pénztári rendszerbeli tagság egyaránt megszűnik.

A nyugdíjpénztári megtakarítás alapvető céljával, a tag szabad pénztárválasztási jogával, továbbá a tag halálával összefüggő megszűnéseket természetes okból történő megszűnésnek is nevezhetjük. Ebbe a körbe tartozik a szolgáltatással történő jogviszony megszűnése, a más pénztárba történő átlépés és az elhalálozás.

A kizárás, a kilépés, továbbá a T_b-be történő visszalépés nem természetes megszűnés, mivel nem az alapcéllal összefüggő megszűnési eset.

A tagsági jogviszony megszűnését eredményező esetek közös vonása, hogy a pénztártaggal, illetve kedvezményezettjével szemben a pénztárnak pénzügyi elszámolási kötelezettsége keletkezik. Speciális eset a T_b-be történő visszalépés, amikor a pénztárnak a tag, kedvezményezett javára a T_b-vel szemben keletkezik elszámolási kötelezettsége.

A tagsági jogviszony megszűnésének időpontja

Ha a tag tagsági jogviszonyának folyamatossága megszakad, a pénztárnak elszámolási kötelezettsége keletkezik, amely természetes módon valamilyen időponthoz kapcsolódik.

Önkéntes nyugdíjpénztár esetében – az önkéntes belépés, a több pénztárban történő egyidejű tagság fenntartása miatt – a jogviszony megszűnésére vonat-

kozó kötelező időpontot az Öpt. nem határoz meg, a pénzügyi elszámolásra vonatkozó előírások, határidők adják meg azt a legvégső időpontot, ameddig a tagsági jogviszony élőnek tekinthető. A haláleset természetesen itt is objektív időpontot határoz meg.

Magánnyugdíjpénztár esetében – a Tb-rendszerhez fűződő szoros viszonya és az egy időben egy pénztári tagság elve miatt – a tagsági jogviszony megszűnése kiemelt jelentőséggel bír, a megszűnés konkrét időponthoz rendelhető. A pénztártag tagsági jogviszonya az alábbi esetekben és időpontokban szűnik meg:

- más pénztárba való átlépéssel, az átlépés napját megelőző nappal,
- elhalálózással, az elhalálozás napjával,
- zárt pénztárban a tagsági viszony SzMSz szerinti feltételének megszűnésével,
- a Tb-be történő visszalépéssel: az öregségi nyugellátás megállapításának napját megelőző nappal, vagy a Társadalombiztosítási nyugellátásról szóló tv. (Tny.) szerint megállapított rokkantsági nyugdíjra jogosulttá válásával, a rokkantsági nyugdíj megállapításának napját megelőző nappal, a tag döntése szerint,
- a magánnyugdíjpénztárba kötelezően vagy önként belépett személy – amennyiben a Tbj.-ben foglaltak alapján harmadik állam állampolgárának¹³ vagy hontalannak minősül – döntése szerint, a nyugdíj-biztosítási jogviszonya megszűnésének napjával.

A szolgáltatás nyújtásával (befejezésével) járó tagsági jogviszony megszűnést a pénztártörvények nem emeli ki, de a szolgáltatás befejezése értelemszerűen a tagsági jogviszony megszűnését is jelenti.

6.1. SZOLGÁLTATÁS IGÉNYBEVÉTELE

Mindkét nyugdíjpénztárban szolgáltatás igénylése és pénztár általi teljesítése a pénztári tevékenység célja, alapvető funkciója. A szolgáltatás befejezésével – amely magánnyugdíjpénztári járadékszolgáltatás esetén a tag halálával jár együtt – a tag tagsági jogviszonya megszűnik. A pénztári szolgáltatások típusaival külön fejezetben ismerkedhetünk meg.

6.2. VISSZALÉPÉS A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI RENDSZERBE

A magánnyugdíjpénztári rendszer szoros összefüggésben van az állami nyugdíjrendszerrel, továbbá korábban már láthattuk, hogy bizonyos esetekre

---

¹³ Harmadik állam: az Európai Gazdasági Térség és a Magyar Köztársaság által kötött kétoldalú szociális biztonságról szóló egyezmény hatálya alá nem tartozó állam.

a magánnyugdíjpénztárak nincsenek felkészülve, és nem vagy nem megfelelő mértékben biztosítanak megoldást (azaz ellátást). Ezért a nyugdíjba vonuló magánpénztári tagok bizonyos feltételek teljesülése mellett visszaléphetnek az állami nyugdíjrendszerbe (visszalépés a Tb-be), amely aktus eredményeképpen a magánpénztári múlt „törlődik” és az állami nyugellátás összege oly módon kerül megállapításra, mintha kizárólag a Tb-ben lett volna biztosítva (ún. teljes vagy 100%-os nyugellátás).

A Tb-be történő visszalépés a jelenlegi jogszabályi előírások szerint saját jogú nyugellátás megállapítása esetében két esetben lehetséges.

Visszalépés öregségi nyugellátás esetében

Visszaléphet a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe az a tag, akinek:

- a tagsági jogviszonya – különböző pénztárakban eltöltött és összeszámított idő – a 120 hónapot (10 év) nem haladja meg, és
- öregségi nyugdíj szolgáltatásra szerez jogosultságot, és
- magánnyugdíjpénztári életjáradék szolgáltatásának várható összege nem éri el a Tny. 12. § (7) bekezdése szerinti (75%-ban megállapított) nyugellátásának a 25 százalékát.

A fenti feltételrendszernek megfelelő pénztártagok 2012. december 31-ig kezdeményezhetik a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe való visszalépést.

Példa: Kovács Jánosné 1998 júniusában (50 évesen) önként belépett egy magánnyugdíjpénztárba. 2010 szeptemberében saját jogú öregségi nyugdíjat állapítanak meg számára, a nyugdíjmegállapító szervtől kapott határozat szerint 150 ezer forint összegben. Tekintettel magánpénztári tagságára a folyósítás csak a megállapított összeg 75%-ában történik, azaz 112.500 forint összegben. Kovács Jánosné kérte a Tb-be történő visszalépését.

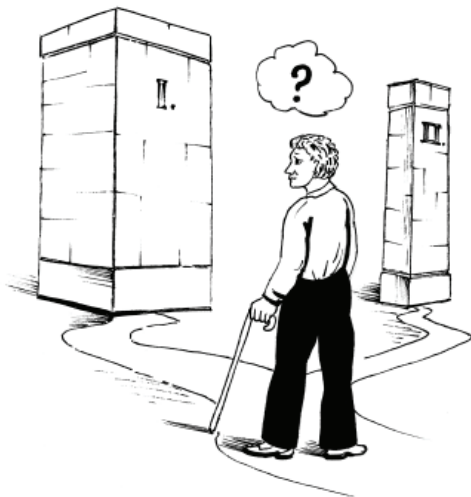
A magánpénztári követelése alapján a számára megállapított életjáradék összege 10.500 Ft, amely a 75%-os nyugdíjának 9,33%-a. Tekintettel a 75%-os nyugdíj 25%-át el nem érő pénztári járadékra, az időben megtett nyilatkozatra és a 2013. előtti nyugdíjazásra, a Tb-be történő visszalépés Kovács Jánosné számára megengedett. A visszalépés miatt nyugdíját teljes összegben (150 ezer forint) folyósítják.

A visszalépés lebonyolításának folyamata

1. Az öregségi nyugellátás megállapításakor a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő visszalépési szándékaról a pénztártag a társadalombiztosítási nyugdíjigény benyújtásával egyidejűleg írásban nyilatkozik a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv részére.
2. A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv a benyújtást követően írásban értesíti az érintett pénztárt a pénztártag visszalépési szándékának beje-

lentéséről és a nyugdíj megállapításának kezdő időpontjáról, valamint a megállapítást követően a társadalombiztosítási nyugellátás összegének a Tny. 12. § (7) bekezdése szerint számított csökkentett összegéről (ez 2012-ig egységesen 75%).

3. A nyugdíjbiztosítási szervnek a társadalombiztosítási nyugellátás összegéről szóló értesítését követően a pénztár haladéktalanul, írásban tájékoztatja a pénztártagot az egyéni számlakövetelés alapján számított életjáradék várható összegéről.
4. A pénztár a nyugdíjbiztosítási szerv társadalombiztosítási nyugellátás összegéről szóló értesítése alapján megvizsgálja a visszalépés feltételeit, és arról írásban igazolást ad ki a pénztártag részére.
5. Amennyiben a pénztártag a visszalépésről dönt, a pénztárhoz benyújtja visszalépési kérelmét, amelyet az haladéktalanul továbbít a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv részére, a visszalépés feltételeinek fennállásáról szóló igazolással együtt.
6. A visszalépési kérelem a nyugdíjigény elbírálása tárgyában hozott első fokú határozat kézhezvételét követő legfeljebb 30 napon belül nyújtható be.
7. A társadalombiztosítási nyugellátás összegének a Tny. 12. § (6) bekezdésén alapuló megállapításáról (teljes vagy 100%-os nyugdíj) a nyugdíjbiztosítási szerv értesíti a pénztártat.
8. A pénztár a pénztártag egyéni számláján nyilvántartott követelés tagdíjkiegészítéssel csökkentett összegét a Nyugdíjbiztosítási Alap részére köteles átutalni.

„(Vissza) lépni vagy nem (vissza) lépni, ez itt a kérdés!”

Az egyéni számlán felhalmozott tagdíjkiegészítés összege nem képezi a kötelező öngondoskodás alapján fizetett tagdíj részét, ezért arra a Tb nem tartozhat igényt. A kiegészítés sorsáról a tag dönthet: felveszi egy összegben vagy önkéntes nyugdíjpénztári egyéni számlájára utaltatja.

A készpénzben történő felvétel egyéb jövedelemként személyi jövedelemadó köteles (%-os eho nem terheli). [Szja tv. 28. § (1) c) pont; Eho tv. 5. § (1) bek. b) pont.]

A tagdíjkiegészítés összegének önkéntes nyugdíjpénztárba történő utalása és nyugdíjasként onnan szolgáltatás formájában való felvétele adómentes. A tagdíjkiegészítés akkor is adómentes, ha csak néhány napot tölt el az egyéni számlán. [Szja tv. 7. § (1) ja) pont, 1. sz. mell. 7.19. pont.]

Utóbbi esetben ügyeljünk arra, hogy az önkéntes pénztári (egyösszegű) szolgáltatás igénylését követő elszámolás és számlazárás ne történjék meg addig, amíg a magánpénztárból átutalt tagdíjkiegészítés nem érkezik meg az önkéntes pénztári számlánkra. Ellenkező esetben az adófizetési kötelezettség nem minden esetben kerülhető el, bár minden bizonnyal elfogadható a tagdíjkiegészítésről szóló olyan nyilatkozat, amelyet a tag az önkéntes pénztári szolgáltatás igénylése (számlazárás) előtt tett meg.

Visszalépés rokkantsági nyugellátás esetében

A rokkantsági nyugellátásra jogosult tag visszalépésének folyamata – és a tagdíjkiegészítésről történő rendelkezés szabálya – megegyezik az öregségi nyugdíjra jogosult tag visszalépésének folyamatával, azzal a különbséggel, hogy a visszalépésnek nincsenek feltételei, korlátai (azaz a folyamatból a 4. pont, mint feltétel-vizsgálat kimarad).

6.3. ÁTLÉPÉS MÁSPÉNZTÁRBA

A szabad pénztárválasztás joga alapján a tag szándéka szerint – pl. amenyiben nincs megelégedve a hozammal – átléphet más pénztárba. Az átlépés szabályai és lebonyolítása a két nyugdíjpénztári típusban közel azonosak (jelentős közeledés történt 2007-től, amikor a magánpénztári átlépések szabályai egyszerűsödtek). Átlépés főszabályként csak azonos pénztári rendszerben, azonos pénztári típusba lehetséges. Speciális eset mindkét nyugdíjpénztári rendszerben létezik. A más pénztárba történő átlépés minden naptári negyedév végével lehetséges.

Átlépés önkéntes nyugdíjpénztárból más pénztárba

Az „*átlépés önkéntes nyugdíjpénztárból más pénztárba*” kifejezés fontos és speciális tartalmi szabályozást takar: önkéntes nyugdíjpénztárból főszabályként – a nyugdíjcélú megtakarítás hosszú távú lekötése biztosításának érdekében – kizárólag önkéntes nyugdíjpénztárba lehetséges az átlépés, de bizonyos esetekben más típusú önkéntes kölcsönös biztosítópénztárba is át lehet lépni.

Más **önkéntes nyugdíjpénztárba történő átlépés bármikor szabadon kezdeményezhető**, azt tagsági jogviszonyban eltöltött idő, tagdíjfizetési kötelezettség teljesítése vagy annak elmaradása, vagy más tényező nem befolyásolja. Más pénztárba való átlépés esetén az eltelt várakozási időt a tag „viszi” magával, de a párhuzamosan fennálló tagsági jogviszonyok alatt egyidejűleg eltelt várakozási idők csak egyszeresen vehetők figyelembe. Átlépés felhalmozási időn túl, járadékszolgáltatás időtartama alatt is kezdeményezhető.

A fentiekől eltérően **önkéntes egészség- vagy önszegélyező pénztárba történő átlépés kezdeményezhető**¹⁴ abban az esetben, ha a pénztártag munkaképességét legalább ötven százalékban elvesztette, és ebben az állapotában legalább egy évig javulás nem várható, valamint az illetékes hatóság¹⁵ erre vonatkozó igazolását bemutatja.

Ez a lehetőség segítség azok számára, akik munkaképességüket jelentős mértékben elvesztették, de pénztári nyugdíjszolgáltatás igénylésére nem jogosultak, mivel az erre jogosító rokkantnyugdíj megállapítása csak hatvanhét százalékos munkaképesség csökkenés után lehetséges. A más típusú önkéntes pénztárba történő számlaáttvitel biztosítja a munkaképesség-csökkenéssel járó ápolási, kezelési és gyógyszerellátási költségekre történő felhasználást (feloldja a kötelező várakozási idő lejárt előtti számláhozáférés korlátozást), amelyre nyugdíjpénztárban nincs lehetőség. Mindez azonban csak a kötelező várakozási idő letelte előtt történhet, ezt követően átlépés ilyen módon nem lehetséges, helyette a kilépés választható.

A más pénztárba történő **átlépés a tag átlépési nyilatkozata alapján történik**, amennyiben az átvevő pénztár tanúsítja az átadó pénztár felé a befogadási szándékot (azaz jelzi, hogy nála már tag az illető, a számlaáttvitel feltétele fennáll). Jogszabályban nem rögzített, de a gyakorlatban általában működő – pénztárak többsége által elfogadott – eljárás az átléptetés egyetlen tagi nyilatkozat alapján történő lebonyolítása. Ekkor az átlépni kívánó tag az átvevő (befogadó) pénztárnál a belépési szándéknyilatkozattal egyidejűleg vagy azt követően bármikor nyilatkozik arról, hogy az átadó pénztárnál nevében eljárva bonyolítsák le az átléptetést. (Az átadó pénztár nyugdíjpénztári átlépés során adatokat közöl

¹⁴ Ez a lehetőség 2003. január 1-jétől került bevezetésre.

¹⁵ Országos Orvosszakértői Intézet (OOSZI).

a tag számlakövetelésének töke- és hozamtartalmáról, tagi kölcsönrel kapcsolatos múltjáról és az esetleges tagi lekötésről; erről a későbbiekben még említést teszünk.)

Magánnyugdíjpénztári átlépés

A pénztártag átlépésére, **a tag erre irányuló írásbeli kérelme alapján** kerülhet sor. Más pénztárba történő átlépés – néhány speciális kivétellel – az átadó pénztárban eltöltött **hat havi tagsági jogviszony után** lehetséges. Az átlépéshez szükséges féléves tagsági jogviszonynak a tagsági viszony megszűnésének időpontjában kell fennállnia. (Pl. belépés 2007. április 01., legkorábbi átlépés 2007. szeptember 30.)

Az egyik pénztárból a másikba átlépni kívánó pénztártagnak átlépési nyilatkozatot kell benyújtania az érintett pénztárakhoz (átadó és átvevő pénztár). Az átlépés folyamatának egyszerűsítése, a tag feladatainak csökkentése miatt a tag írásbeli felhatalmazása alapján az átlépési nyilatkozatot az átvevő pénztár is benyújthatja az átadó pénztárhoz. Ez külön felhatalmazó nyilatkozatban vagy a választott átvevő pénztár belépési nyilatkozatának kitöltésével is történhet, amennyiben a belépési nyilatkozat az átlépéshez szükséges adatokat és a pénztártag felhatalmazását is tartalmazza. Ebben az esetben az átvevő pénztár indítja el az átléptetést, a tagnak több teendője nincs

A tag nyilatkozata alapján az érintett pénztárak megvizsgálják az átlépés feltételeinek meglétét (eltelt-e a hat hónap). A tagdíjhátralék az átlépést 2007. január 1-jétől nem korlátozza, korábban addig nem volt lehetséges az átlépés, amíg a hátralék rendezése nem történt meg. (Utóbbi korlátozás a tagon kívülálló okból történt, s gyakorlatilag a szabad pénztárválasztását korlátozta.)

A vizsgálat eredményéről az érintett pénztárak az átlépési kérelem beérkezését követő hónap 8. napjáig értesítést küldenek egymásnak oly módon, hogy az átlépésre vonatkozó határidők tarthatók legyenek. Amennyiben az átlépés feltételei nem állnak fenn, erről az átadó pénztár értesíti a pénztártagot.

Amennyiben az átlépés jogszabályi feltételei fennállnak, a tag tagsági viszonya annak a negyedévnek az utolsó napjával szűnik meg, amelyben a tag, illetve a tag írásbeli felhatalmazása alapján az átvevő pénztár az átlépési nyilatkozatot (vagy az átlépési szándékot és a tag felhatalmazását tartalmazó belépési nyilatkozat másolatát) az átadó pénztárhoz benyújtotta.

Az átlépő tag tagsági viszonya az átvevő pénztárban, az átadó pénztári tagsági jogviszony megszűnését követő napon (átlépés napja) kezdődik.

Az átadó pénztár a tag követelésének megfelelő összeget az átvevő pénztár felszólítása alapján utalja át (ennek részletszabályait a VII. Pénztári elszámolási módszerek fejezetben ismertetjük).

A foglalkoztatóknak az átlépés napjával kezdődő időszakra vonatkozó bevételei és tagdíjfizetési kötelezettségét az átvevő pénztár részére kell teljesíteni. Az átadó pénztár az átlépés napját megelőzően, de legkésőbb az átlépési kérelem beérkezését követő hónap 8. napjáig a tagdíjfizetés folytonossága érdekében az átlépés feltételeinek meglétét és a tag valamennyi, az átlépéskor nyilvántartott munkáltatója nevét és azonosító adatait közli az átvevő pénztárral.

Az átvevő pénztár az átlépés feltételeinek meglétéről a tagot, a tagdíjfizetési kötelezettségnek az átlépés napja utáni teljesítéshez szükséges adatokról a tagot és annak valamennyi, az átlépéskor nyilvántartott munkáltatóját, illetve a javára befizetőket legkésőbb az átlépés napját követő 15 napon belül írásban értesíti.

Az átlépett tagra vonatkozóan, az átlépés napját magában foglaló, valamint az azt követő bevallási időszakra vonatkozó bevallásokat, a bevallások helyesbítéseit és a befizetéseket, továbbá az átlépés napjától kezdődően az átlépés napját megelőző időszakra vonatkozó pótbevallásokat az átvevő pénztár részére kell teljesíteni. Amennyiben ez az időszak 2007. január 1. utáni, a bevallásokat és befizetéseket az APEH felé kell teljesíteni. (A központosított és a decentralizált bevallás-befizetés szabályait a IX. A pénztárak szerepe a bérgháztartásban, adózásban című fejezetben ismertetjük.)

Az átlépést követően az átadó pénztár a pénzügyi lebonyolítás mellett adatszolgáltatási tevékenységre is kötelezett. Ennek keretében többek között közli az átvevő pénztárral a tag, illetve foglalkoztatóinak adatait, a tag részére érkezett bevallások és befizetések adatait, továbbá a jóváírt időszak hozamok összegeit, illetve megküldi az átlépő tag eredeti belépési nyilatkozatának pénztár által hitelesített másolatát.

Az átadó pénztár az átlépő tag részére a tag tagsági jogviszonyának megszűnését követően írásban megadja a számlájának a zárás időpontjában fennálló értékét, a javára befizetett tagdíjak összegét, a tag egyéni számlájára jóváírt hozamok összegét, továbbá a tagdíjfizetéssel lefedett időszak tartalmára vonatkozó adatot.

Az **átlépés speciális esete** a tag szándékán kívülálló átlépés, amely a zárt pénztár **SzMSz-ben foglalt** tagsági jogviszony **feltételének megszűnése** miatt történik. Ilyen megszűnési kényszer a magánnyugdíjpénztárak esetében jelenleg nem áll fenn, a 20 pénztárból eleve kevés pénztár zárt, továbbá abszolút zártságot egyik pénztár SzMSz-e sem tartalmaz.

Magánnyugdíjpénztárból történő átlépés a nem magánnyugdíjpénztári rendszerbe, pl. önkéntes nyugdíjpénztári rendszerbe nem lehetséges.

A tagsági jogviszony megszűnése szempontjából (tartalmi okokból) itt említjük meg a **harmadik állam állampolgára vagy a hontalan személy** önkéntes döntése alapján létesített magánpénztári tagságának megszüntetését. Ezen személyek döntésük szerint, magyarországi nyugdíj-biztosítási jogviszonyuk

megszűnésének esetén az egyéni számlán felhalmozott összeget – bármely országban működő – időskori megélhetést szolgáló megtakarítási formába átutaltathatják. Ennek feltétele, hogy a pénztár részére a nyugdíjbiztosítási jogviszony megszűnését követő 90 napon belül írásban nyilatkozzanak. Az átutalt összeg más jogszabályok alkalmazásában a magánnyugdíjpénztár által nyújtott nyugdíjszolgáltatással esik egy tekintet alá.

6.4. ELHALÁLOZÁS

A pénztártag halálával a tag tagsági jogviszonya megszűnik és a pénztárnak elszámolási kötelezettsége keletkezik. Az elszámolási kötelezettség a tag kedvezményezettjével szemben áll fenn.

Ha a tagnak nincs a pénztárnál érvényesen megjelölt kedvezményezettje és a törvényes öröklés rendje szerint természetes személy örököse sincs, az egyéni számlán lévő összeg – mindkét nyugdíjpénztári típusban – a pénztárra száll. A pénztárra maradó követelést a fedezeti tartalékokra a tagok egyéni számlái és a szolgáltatási tartalékok javára a jóváírás időpontjában fennálló egyenlegek figyelembevételével kell elszámolni.

A kedvezményezett lehetőségei

A kedvezményezett a tag halálának időpontjában az egyéni számla kizárólagos tulajdonosává válik. A pénztár a kedvezményezett jelöléséről a nála őrzött okirat alapján, a kedvezményezett jogosultságának igazolását követően 3 munkanapon belül megteszi a kedvezményezett választásának teljesítéséhez szükséges intézkedést.

A kedvezményezett a jogosultságának igazolását – tag halála, személyazonosság igazolása, kedvezményezetti státuszára történő hivatkozás vagy örökös jogállásának igazolása – követően írásban nyilatkozik, hogy a rá eső részzel mit kíván tenni.

A kedvezményezett választási lehetőségei

Önkéntes nyugdíjpénztár	Magánnyugdíjpénztár
egyösszegben történő felvétel	egyösszegben történő felvétel
a pénztár alapszabályának rendelkezése alapján saját nevében a pénztárban hagyja tagdíjfizetés folytatásával, vagy anélkül	ugyanazon pénztárnál vezetett saját egyéni számlájára átvezetetti
	hozzátartozói nyugellátás megállapítása esetén átutaltatja a Tb-be
más önkéntes nyugdíjpénztárban lévő számlájára utaltatja	más magánnyugdíjpénztárnál vezetett egyéni számlájára átutaltatja

A tag halála esetén – amennyiben a pénztár a tag haláláról nem a kedvezményezett(ek)től értesül, és a kedvezményezett(ek) még nem nyilatkoztak szándékukról – a pénztár megkeresi a kedvezményezetteket, és nyilatkozatot kér a számlakövetelés rájuk jutó részének sorsáról.

Amennyiben a kedvezményezett (örökös) nem lelhető fel, a pénztár megkezdí a kedvezményezett (örökös) felkutatását (pl. BM Központi Lakcímnnyilvántartó Hivatal). Amennyiben a kedvezményezett (örökös) nem nyilatkozik, a pénztár újabb nyilatkozattételre ösztönzi (ismételt felszólítások). Magánnyugdíjpénztár esetében más megoldás nem lehetséges.

Önkéntes nyugdíjpénztár esetében, amennyiben a pénztár írásbeli felhívására a kedvezményezett a felhívás igazolt kézhezvételétől számított 30 napon belül nem teszi meg a választásáról szóló nyilatkozatot, a pénztárnak úgy kell eljárnia, mintha a kedvezményezett a követelés egy összegben történő felvétele mellett döntött volna. A pénztárnak a kedvezményezettre jutó követelés összegét – az esetlegesen felmerülő költségek és követelések összegével csökkentve – a kedvezményezett javára, annak lakóhelye szerint illetékes helyi bíróságnál a negyedévet követő 50. napig bírói letétbe kell helyeznie.

A fentiek alapján tehát az önkéntes nyugdíjpénztárnak kényszerelzsámolási kötelezettsége van, míg a magánnyugdíjpénztár a számla őrzéséről köteles gondoskodni, amíg a kedvezményezett (örökös) elő nem kerül. (Megjegyezzük, hogy ilyen esetek előfordulási gyakorisága igen alacsony.)

A kedvezményezett lehetőségei önkéntes nyugdíjpénztárban

Egyösszegű felvétel

Az egyösszegben történő felvétel keretében a kedvezményezett a rá eső követelést pénz formájában realizálja. A felvett összeg teljes egészében és korlátozás nélkül **adómentes** [Szja tv. 1. sz. mell. 7.3. pont].

Pénztárban saját néven történő meghagyás

A kedvezményezett a pénztár alapszabályának rendelkezései szerint a ráeső részt a pénztárban hagyhatja a tagdíjfizetés folytatásával vagy anélkül.

Ha a kedvezményezett a **pénztárban hagyja az összeget és a tagdíjat fizeti**, akkor az ilyen értelmű nyilatkozatát követően tagsági jogviszonyt kell létesítenie. A továbbiakban „rendes” pénztártagként kell kezelni. Ekkortól megilletik a tag jogai, és terhelik a tag kötelezettségei. Az elhunyt kedvezményező pénztártag által létesített jogviszony a kedvezményezett nevéen folytatódik. A kedvezményezett jogviszonya ebben az esetben a pénztártag halálával kezdődik, azonban a várakozási idő tekintetében a jogviszony folyamatosnak tekintendő, vagyis a kedvezményező pénztártag jogviszonyának létesítésével kezdődik.

Ha a kedvezményezett a **pénztárban hagyja az összeget és a tagdíjat nem fizeti**, akkor nem válik a pénztár tagjává, de számlája a tagi számlákkal azonos módon kerül befektetésre, a hozamok ugyanúgy megilletik. Ekkor a kedvezményezett mintegy számlatulajdonosként¹⁶ szerepel a pénztár nyilvántartásaiban, de tagsági jogok nem illetik meg, és a tagsággal járó kötelezettségek (pl. tagdíjfizetés) sem terhelik. A kedvezményezett a számlakövetelése későbbi időpontban történő felvételére jogosult az egyösszegű felvétel szabályai szerint.

A fentiek alapján elszámolt összeg **adómentes** [*Szja tv. 7. § (1) bek. ja) pont*].

Más pénztárban vezetett számlára történő átutalás

A kedvezményezett dönthet úgy, hogy más önkéntes nyugdíjpénztárban vezetett egyéni számlájára átvezetteti a rá eső részt. Ezt célszerű az átlépésre vonatkozó szabályok szerint lebonyolítani. Az így elszámolt összeg **adómentes** [*Szja tv. 7. § (1) bek. ja) pont*].

A fenti elszámolási lehetőségek közös jellemzője, hogy adófizetési kötelezettség nem terheli. Ezért megfontolandó, hogy az egyösszegű felvételt részesítsük előnyben, és esetleg az adókedvezményt kihasználandó az így megkapott összeget saját pénztári számlánkra fizessük be.

A kedvezményezett lehetőségei magánnyugdíjpénztárban

Egyösszegű felvétel

Az egyösszegben történő felvétel keretében a kedvezményezett a rá eső követelést pénz formájában realizálja. A felvett összeg teljes egészében a magánszemély adóköteles egyéb jövedelme, de adólevonás is elszámolható rá, %-os eho nem terheli [*Szja tv. 28. § (9) bek. és 34. § (2) bek., Eho tv. 5. § (1) bek. b) pont*]. Az adóteherrel szemben érvényesíthető adólevonás miatt a kifizetés bizonyos határig adómentes (2007-ben 1.700.000 forintig).

Tb-be történő utaltatás

A magánnyugdíjpénztárak – a tőkefedezeti rendszer sajátosságából fakadóan – hozzátartozói nyugellátást nem biztosítanak. A Tb-vel ellentétben tehát a tag halála esetén az ismert hozzátartozói ellátásokat (özvegyi és szülői nyugdíjat, árvaellátást és baleseti hozzátartozói ellátásokat) a magánnyugdíjpénztárak közvetlenül nem finanszíroznak.

¹⁶ Az Öpt. nem ismeri a számlatulajdonos fogalmat, de gyakorlatilag ezt jelenti.

A hozzátartozók jogosultság esetén a Tb-től megkapják az ellátást, annak mértéke azonban kapcsolódik az elhunytat megillető nyugellátáshoz. Ha az elhunyt személy magánnyugdíjpénztári tag volt, akkor a kedvezményezettként megjelölt hozzátartozók:

- ha az elhunyt pénztári egyéni számlájának összegét a Tb-be visszautalják, akkor a „teljes összegű” ellátásra jogosultak,
- ha az elhunyt pénztári egyéni számlájának összegét a Tb-be nem utalják vissza, akkor 75%-ban csökkentett összegű ellátásra jogosultak.

A 100%-os hozzátartozó ellátást tehát a Tb finanszírozza abban az esetben, ha a hozzátartozó kedvezményezett, s az egyéni számla rá eső részét a Tb-be utaltatja.¹⁷

Ez esetben a kedvezményezett visszautaltatási szándékáról a nyugdíjmegállapító szerv felé írásban nyilatkozik. A hozzátartozói nyugellátás összegének a Tny. 12. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezés szerinti megállapításáról a nyugdíjbiztosítási szerv értesíti a magánnyugdíjpénztárt. A pénztár a pénztártag egyéni számláján nyilvántartott, kedvezményezettre eső követelésének a tagdíj-kiegészítéssel csökkentett összegét a Nyugdíjbiztosítási Alap részére köteles átutalni. A **tagdíjkiegészítés összegére** vonatkozóan a kedvezményezettek lehetőségei a tag visszalépése esetén ismertetett szabályokkal megegyezők.

A fentiek azonban csak akkor érvényesek, ha a hozzátartozók (gyermek, házastárs, szülő) egyben a pénztártag kedvezményezettjei is voltak, ellenkező esetben ugyanis kizárólag a „csökkentett összegű” Tb-ellátásra jogosultak. Előfordulhat tehát, hogy a pénztártag halála esetére kedvezményezett megjelölésével a hozzátartozói egy részét vagy mindenkit elzárja egyéni számlájától, s az nem csak a felhalmozási időszakban járó számlakövetelésre vonatkozik, hanem a tagsági viszonyból fakadó teljes mértékű Tb-ellátásra is. Pl.: kiskorú gyermek, mint egyedüliként megjelölt kedvezményezett jogosult lesz a teljes összegű árvaellátásra, de a túlélő házastárs az özvegyi nyugdíjnak csak a 75%-át kaphatja meg.

Pénztárban saját számlára történő átvétel

A kedvezményezett a ráeső részt a kedvezményező tag pénztárában vezetett egyéni számlájára átvetheti. Ezt célszerű az átlépésre vonatkozó szabályok szerint lebonyolítani. Az így elszámolt összeg **adómentes** [Szja tv. 7. § (1) bek. ja) pont].

¹⁷ Fontos kiemelni azonban, hogy a Tb-be történő visszautalás lehetőségét és a teljes mértékű hozzátartozói ellátás az Mpt. 29. § (2) b) pontja csak 2000. 01.01-től biztosítja, 1998-1999-ben erre nem volt lehetőség, így a hozzátartozók csökkentett mértékű ellátásra voltak jogosultak, amely felülvizsgálatát, teljes összegben történő megállapítását 2000. 06. 30-ig kezdeményezhették.

Más pénztárban vezetett számlára történő átutalás

A kedvezményezett a ráeső részt más magánnyugdíjpénztárban vezetett egyéni számlájára is átvezetetheti. Ezt célszerű az átlépésre vonatkozó szabályok szerint lebonyolítani. Az így elszámolt összeg **adómentes** [Szja tv. 7. § (1) bek. ja) pont].

6.5. KILÉPÉS

A kilépés a tagsági jogviszony nyugdíjszolgáltatás igénylése előtti – általában jóval korábbi – időpontban történő megszüntetése. **A kilépési lehetőség csak az önkéntes nyugdíjpénztárban biztosított, magánnyugdíj-pénztárból kilépni nem lehetséges.**

Önkéntes nyugdíjpénztárból történő kilépés csak a várakozási idő lejártá után lehetséges. A kilépést a tagsági jogviszonnal járó terhektől történő megszabadulás szándéka (nincs megtakarítható jövedelem), illetve a megtakarítás nem nyugdíjcélú kifizetés formájában történő felvétele, a pénzhez jutási igény motiválja. Mint ahogy egy lekötött bankbetét lejárat előtti feltörése, vagy egy biztosítás lejárat előtti visszavásárlása, a pénztárból való kilépés – a befizetett tagdíjak és a hozamok idő előtti visszatérítése – is hátrányokkal jár: a tag ugyan a követelésének aktuális értékét kapja vissza, de a kifizetést személyi jövedelemadó és százalékos egészségügyi hozzájárulás terheli [Szja tv. 28. § (8) bek., Eho tv. 3. § (1) bek. a) pont].

6.6. KIZÁRÁS

A kizárás a tag akaratán kívüli, de a tag magatartásával, körülményeivel összefüggő tagsági jogviszonyt megszüntető esemény.

Önkéntes nyugdíjpénztárban a pénztárból történő **kizárásnak** két esete lehetséges:

- A pénztár kizárhatja tagját abban az esetben, ha a tag a várakozási idő letelte előtt **a tagdíjat** az alapszabályban megjelölt időtartamon túl **nem fizeti** (a tagdíjnemfizetés kezdő időpontja). A tagdíjnemfizetés kezdő időpontjával kezdődő időszak a várakozási időbe beszámít, és a tag tagsági viszonya a várakozási idő leteltével megszüntethető. A kizárás oka, hogy a tag az önként vállalt tagdíját nem fizeti, s így a pénztár működési feltételeihez nem járul hozzá.
- A pénztár a tagot az alapszabály ez irányú rendelkezése szerint a várakozási idő leteltével kizárhatja, ha a tag **a pénztár alapszabályában meghatározott tagsági feltételnek már nem tesz eleget** – a zárt pénztár

tagsági feltételeinek már nem tesz eleget – és a pénztár írásbeli felszólítására nem kezdeményezte az átlépését másik pénztárba. A kizárás oka, hogy a tag munkaviszonya megszűnt a munkáltatói tagnál.

Jól látható, hogy a kizárás csak a várakozási idő leteltét követően alkalmazható, bármely okból is következik be. A kizárás adójogi következményei a kilépéssel azonosak.

A pénztári szférában a kizárás alkalmazása nem jellemző, mivel a pénztárak a tagdíjat nem fizető tagok esetében a hozamból történő elvonással az elemi költségeket fedezni tudják, továbbá bíznak abban, hogy a tag vagy munkáltatója újból elkezd fizetni a tagdíjat.

Magánnyugdíjpénztárból tagot kizárni nem lehetséges, a biztosítási jogviszony hiánya, a tagdíj nemfizetése nem szünteti meg a tagsági jogviszonyt. Kényszerítő jelleggel azonban itt is megszüntethető a tagság, amennyiben a pénztártag a pénztár SzMSz-e előírásainak már nem felel meg (zárt pénztár esete), ekkor a tagsági jogviszonyát más pénztárba történő átlépéssel meg kell szüntetnie.

6.7. PÉNZTÁR MEGSZŰNÉSE

Mindkét nyugdíjpénztári típus esetében fennáll az a lehetőség, hogy az a pénztári intézmény, ahol tagok vagyunk, megszűnik.

Magánnyugdíjpénztár jogutód nélküli megszűnése esetén a pénztártag a rá jutó vagyonrészt – a tőkefedezeti rendszer folyamatos zártsága miatt – átlépés útján más pénztárba köteles átvinni, azaz magánpénztári tagságát köteles fenntartani.

Az önkéntes nyugdíjpénztár tagjának a pénztár megszűnése esetén lehetősége van a tagságát folytatni, az egyéni számlakövetelését más pénztárba átvinni, vagy egyösszegben felvenni. Az egyösszegű kifizetés felhalmozási időszakban lévő tag esetében – függetlenül az eltelt várakozási idő hosszától – nem minősül pénztári szolgáltatásnak, ezért adóköteles,¹⁸ %-os eho viszont nem terheli [Öpt. 45/A. § (3) bek b) pont, Eho tv. 5. § (1) bek. b) pont].

---

¹⁸ Az adókötelezettség mértéke és ténye több kérdést is felvet, de vélhetőleg nincs olyan tag, aki a pénztár megszűnése esetén ezt a megoldást választaná.

V. FEJEZET

A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK GAZDÁLKODÁSA

Az önkéntes és a magánnyugdíjpénztárak gazdálkodásának jellemzői – a pénztártevékenységek egyazon céljából következően – azonosak: egy majdani nyugdíj szolgáltatás fedezetének biztosítása (források gyűjtése, gyarapítása), szervezése és teljesítése; az ahhoz kapcsolódó biztonságos pénzügyi feltételek megteremtése érdekében folytatják gazdálkodási, pénztárüzemi tevékenységüket. A pénztárak gazdálkodási tevékenységük során a **nyugdíj szolgáltatás biztosítása érdekében kötelesek gazdálkodni és ennek érdekében jogosultak tevékenykedni.**

1. A PÉNZTÁRAK GAZDÁLKODÁSI ELVEI

A pénztárak tevékenységük során a megjelölt célok érdekében kötelesek gazdálkodni és csak a célok eléréséhez szükséges és jogszabályok által engedett tevékenységekre jogosultak (*zárt gazdálkodás elve*), amelyek a következők:

- befizetések gyűjtése, nyilvántartása,
- vagyon képzése,
- a pénztárvagyon kezelése, befektetése, valamint
- szolgáltatás nyújtása.

A pénztárak a gazdálkodásuk során elért bevételeiket kizárólag a szolgáltatások fedezetének biztosítására, a szolgáltatások szinten tartására, illetve fejlesztésére, valamint a gazdálkodás költségeinek fedezetére fordíthatják; a bevételekből **pénztári tartalékokat képeznek.**

A pénztárak vagyona, vagyongyarapódása sem osztalék, sem részesedés formájában nem fizethető ki (*non-profit elv*).

A pénztárak gazdálkodása fentiekből következően nem vállalkozási tevékenység (szervezett és rendszeres tevékenység, de nem haszonszerzés céljából történik), a gazdálkodásból származó bevétel a társasági adókötelezettség és helyi iparüzési adókötelezettség tekintetében nem minősül vállalkozási bevételnek.

A pénztárak gazdálkodásuk során – különösen a befektetési tevékenység keretében – úgy kötelesek vagyonukat kezelni, gyarapítani, hogy az szolgáltatási kötelezettségük teljesítését ne veszélyeztesse (*biztonságos gazdálkodás elve*).

Ezek az elvek a működési alapelvek körébe tartoznak, amelyekkel a III. A nyugdíjpénztárak működése című fejezetben bővebben foglalkoztunk. Ezeken túl az egyes nyugdíjpénztári típusoknak – önkéntes-, magán- és vegyes nyugdíjpénztár – vannak sajátos gazdálkodási jellemzőik is.

1.1. ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁRAK SAJÁTOSÁGA

Önkéntes nyugdíjpénztár sajátossága, hogy – a Felügyelet engedélyével – kiegészítő vállalkozási tevékenységet folytathat. Kiegészítő vállalkozási tevékenység a pénztár szervezetében folytatott mindazon gazdálkodási tevékenység, amelyet az alaptevékenységként megjelölt szolgáltatások szervezéséhez és nyújtásához kapcsolódóan, arra visszahatóan, a pénztár szolgáltatási kötelezettségén felül, ellenszolgáltatás fejében nyújt. Pl: reklámtevékenység folytatása, pénztári adminisztrációs szolgáltatás végzése.

A pénztár köteles kiegészítő vállalkozási tevékenységét részben vagy egészben megszüntetni, vagy jogi személyiséggel rendelkező vállalkozásba kihelyezni, amennyiben a kiegészítő vállalkozási tevékenységből származó bevételei az adóévben meghaladják a pénztár összes bevételének 20 százalékát.

A kiegészítő vállalkozási tevékenységből – a jogszerű működési arány mellett – származó jövedelem a Társasági adó tv. szerint meghatározott mértékig adómentességet élvez; amennyiben a bevétel az összes bevétel megengedett arányát meghaladja, a teljes bevétel társasági adóalapot képez.

1.2. MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRAK SAJÁTOSÁGA

Magánnyugdíjpénztár sajátossága, hogy a pénztár működtetése, illetve a pénztárvagyon befektetése keretében tulajdont szerezhet a pénztár vagyonának befektetését és kezelését, a pénztár adminisztrációs és nyilvántartási, járadék-szolgáltatási, behajtási feladatait ellátó gazdálkodó (szolgáltató) szervezetben.

További sajátosság, hogy teljesíti a Garancia Alappal szemben fennálló fizetési kötelezettségeit (pl. garanciadíj), és szükség esetén igénybe veszi annak szolgáltatásait.

1.3. VEGYES NYUGDÍJPÉNZTÁRAK SAJÁTOSÁGA

A **vegyes pénztár** gazdálkodását, vagyonkezelését, szolgáltatását, pénzforgalmi számlavezetését, nyilvántartásait és könyvvezetését az önkéntes és a magánnyugdíjpénztári ágazatokra szigorúan elkülönítetten kell végezni, illetve vezetni. A pénztár munkaszervezetét úgy kell kialakítani és működtetni, hogy az lehetővé tegye a két pénztári ághoz közvetlenül kapcsolódó gazdasági

---

események hatásainak a különböző pénztári tevékenységre történő elkülönített elszámolását és folyamatos nyilvántartását.

A két pénztári ág bevételeivel, vagyonával külön-külön – több esetben ágazatonként eltérő szabályozás alkalmazásával – rendelkezik, a másik ágazat bevételének, vagyonának még időleges használata sem megengedett (elkülönített zárt gazdálkodás).

2. A PÉNZTÁRAK GAZDÁLKODÁSI SZABÁLYAI

A működési, gazdálkodási elvek, alapelvek gyakorlati alkalmazásához a vonatkozó pénztári jogszabályok részletes szabályokat tartalmaznak. Ezekből a szabályokból néhány fontosabbat kiemelve mutatjuk be a nyugdíjpénztárak gazdálkodási jellemzőit. (Megjegyezzük, hogy a gazdálkodásra vonatkozó nyilvántartási, beszámolási és könyvvezetési szabályok a speciális nyugdíjpénztári szabályokon – Övhr. és Mvhr. – és a gazdálkodó szervek generális szabályozását tartalmazó Számviteli tv.-en alapulnak.)

2.1. PÉNZÜGYI TERVEZÉS

A pénztárak gazdálkodásának egyik alapköve – és egyben garanciális eleme – a pénztártörvényekben kötelezően előírt éves és hosszú távú pénzügyi tervezési tevékenység. Ez a tevékenység garanciális elem:

- a gondos, előrelátó gazdálkodás-tervezés miatt, továbbá
- a kötelező elkészítése és jóváhagyásra a közgyűlés, mint legfőbb fórum elé történő terjesztése miatt.

A **pénzügyi terv** a pénztár gazdálkodását és tartalékainak változását előre bemutató **rövid távú (éves) és hosszú távú (öt évre szóló) terv**. A pénzügyi terv nem lehet ellentétes a pénztárakra vonatkozó gazdálkodási és beszámolási szabályokkal, valamint a pénztár szabályzataival.

A pénzügyi tervvel szemben a Felügyelet kifogást emelhet, ha azt jogszabály- vagy alapszabály-ellenesnek, illetőleg szakmailag megalapozatlannak ítéli. Ebben az esetben a terv átdolgozása válhat szükségessé.

A pénztár pénzügyi tervének elkészítése, annak közgyűlés elé történő terjesztése a pénztár igazgatótanácsának a feladata.

Az éves és a hosszú távú pénzügyi tervet a tárgy pénzügyi év – hosszú távú terv esetében az utolsó év – lejárta előtt 90 napon belül el kell készíteni és a közgyűlés elé elfogadásra be kell terjeszteni.

A pénzügyi tervnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy a pénztártagok meggyőződhesenek a pénztár pénzügyi céljainak megvalósíthatóságáról, a pénz-

tár működőképességéről. A **pénzügyi tervnek** megfelelő alátámasztottsággal és kellő részletezettséggel (tartalékonként) **tartalmaznia kell** a pénztár bevételeit és kiadásait meghatározó adatokat, különösen a **várható taglétszámot, tagdíjbevételeket – önkéntes nyugdíjpénztár esetében a munkáltatói hozzájárulást**, az adományokat –, a működési és szolgáltatási **kiadásokat**, valamint a befektetéseken **elérendő hozamot**.

A pénzügyi terv felépítése és tartalma, terjedelme a fenti előírások betartásával a pénztárak hatáskörébe tartozik. Korábban (2002-ig) a pénztártörvények részletesen szabályozták a pénzügyi terv tartalmát és kötelező formátum alkalmazása volt érvényben, jelenleg azonban a Felügyelet csupán útmutató szintjén van ráhatással a terv elkészítésére.

Éves pénzügyi terv

Az éves pénzügyi terv **legalább negyedéves ütemezésben** készül. Az éves pénzügyi terv időtartama megegyezik az üzleti év időtartamával. Az üzleti év a pénztárak normál működése esetében egy naptári év, ettől rövidebb pl. ha a pénztár év közben alakul, végelszámolás esetén.

Hosszú távú pénzügyi terv

A hosszú távú terv elsődlegesen a pénztár várható működési költségeinek és szolgáltatásai fedezetének alakulását mutatja be. A hosszú távú pénzügyi terv **5 éves időtartamra**, az időszakon belül **legalább éves ütemezésben** készül, kiegészítve a hosszú távra alkalmazott feltételezésekkel (pl. taglétszám, tagdíjbevétel, szolgáltatási kiadások, hozamok alakulása). A hosszú távú pénzügyi terv első éve megegyezik a következő éves pénzügyi tervvel.

Az önkéntes nyugdíjpénztár hosszú távú pénzügyi tervét első ízben az alakuló közgyűlés állapítja meg, és annak lejártakor a közgyűlés új hosszú távú tervet határoz meg.

Magánnyugdíjpénztár a hosszú távú pénzügyi tervét első alkalommal a működés megkezdését követő ötödik évben készíti.

Vegyes nyugdíjpénztárak pénzügyi terve

A vegyes pénztárnak a közös tevékenységére vonatkozóan olyan tervet kell készítenie, amely tartalmazza a közös feladatok ellátása érdekében felmerülő kiadásokat és bevételeket.

Azokat a bevételeket, költségeket és ráfordításokat, amelyek mindkét pénztári ágazat tevékenységéhez kapcsolódnak, vagy bevételarányosan egyikhez

---

sem rendelhetők, belső elszámolási szabályok (pl. taglétszámarány, vagyonarány, alkalmazottak munkaköre szerint) alkalmazásával kell a források között megosztani.

A pénztár pénzügyi tervének tartalmaznia kell a közös kiadásoknak és bevételeknek az egyes pénztári tevékenységekre eső részét is.

2.2. BEFEKTETÉSI TEVÉKENYSÉG SZABÁLYOZOTTSÁGA

A pénztárak befektetési tevékenységét a pénztártörvények, és a befektetési rendeletek (Öpg. és Mpg.) – az eltelt évek alatti folyamatos módosítások ellenére – még mindig elég nagy részletezettséggel szabályozzák. Területei: befektetési eszközosztályok és alkategóriák, illetve a rájuk vonatkozó részlet-szabályok (felső limitek, belső arányok). Ezekkel a XI. A pénztárak befektetési tevékenységés című fejezetben bővebben foglalkozunk.

Általánosságban megállapítható azonban, hogy ezek a részletes szabályok valójában jelenleg nem akadályozzák érdemben a portfólió-kialakítást, mivel a limitek elég liberálisak és többségében messze nincsenek kihasználva, pl. részvényhányad, deviza alapú befektetés, ingatlan. A magánnyugdíjpénztárban 2009-től kötelezően kialakítandó választható portfóliós rendszer vonatkozásában ez azonban nem egyértelmű, de erre később még visszatérünk.

Meg kell említenünk ugyanakkor, hogy a pénztári szférában talán általános elterjedt nézőpont szerint az ennyire részletes szabályozásra már nem lenne szükség, a szabályozás ezen fejlődési szakaszán már túlnőtt a szektor, „el kellene engedni a pénztárak kezét”. Sokan a leegyszerűsített, pl. az egy instrumentumra vonatkozó általános előírások rögzítését tartanák szükségesnek – persze az ebben rejlő kockázatot a jogalkotóknak és a pénztáraknak (s a tagságnak, mint tulajdonosnak) is fel kell vállalniuk.

A jelenlegi szabályozó környezet ugyanakkor főként az állami felügyelet ellátó PSZÁF számára könnyebb ellenőrizhetőséget – leegyszerűsítve: az előírt paraméterekkel való összehasonlítást – biztosít, a tagság számára pedig érthetőbb és számonkérhetőbb az eredménye.

2.3. NAPI ESZKÖZÉRTÉKELÉS

2003-tól érvényes szabály, hogy a magánnyugdíjpénztárak és az 1 milliárd forint feletti vagyonú önkéntes nyugdíjpénztárak számára kötelező **a vagyon naponta történő értékelése**, az ún. napi eszközértékelés, míg a kisebb vagyonú önkéntes pénztárak számára nem. Korábban csak a negyedéves hozam-megállapításhoz kapcsolódóan a negyedév fordulónapjára vonatkozóan készültek napi eszközértékelések. A hozamszámításban is különbség van, attól függően, hogy az napi eszközértékelésen vagy negyedévi nyitó és záró piaci értéken és a vagyonkezeléshez kapcsolódó ki- és befizetéseken alapul.

Az intézményi struktúra megítélése szempontjából előnyös lenne az egységesség, a korrekt összevethetőség, a vagyonkezelési tevékenység korrekt mérése és értékelése, de jelenleg a jogszabályok az ettől való eltérést – a fentiek alapján – megengedik. (Más nézetek szerint azonban az egyértelmű összevethetőség nem feltétlenül szükséges az önkéntes nyugdíjpénztári szférában akkor, ha a nagy – általában nyílt – pénztárakat és a kicsi – jellemzően munkáltatói, zárt – pénztárakat nézzük, mivel a piaci versenyben az utóbbiak nem feltétlenül vesznek részt.) A napi eszközértékelés a kisméretű pénztáraknál a többlet-adminisztráció miatt kényelmetlenséget és költségnövekedést jelenthet. Ugyanakkor kijelenthető, hogy a kisebb pénztárak szolgáltatói, különösen letétkezelői (mivel a piaci résztvevők száma nem túl nagy) ugyanazok, amelyek a nagyobb pénztáraknak kötelezően, automatikusan és technikailag felkészülten végzik a szolgáltatást. A piaci versenyhelyzetben ezért a letétkezelők vélhetően többletdíjat sem számítanak fel, ha a kisebb pénztárakra is kellene napi eszközértékelést végezniük.

Az eszközértékelés célja, hogy valós képet adjon a pénztár portfóliójában található eszközökről, illetve az azon alapuló jogokról, az eszközök értékének óvatosságon alapuló és a piac értékítéletét figyelembe vevő, egyenkénti értékelésével.

A pénztári vagyon piaci értéken történő értékelését munkanaponként, továbbá a nem munkanapokra eső negyedéves fordulónapra (negyedév utolsó naptári napja) is el kell végezni. A vagyonértékelést a vagyonkezelőktől és a pénztártól független letétkezelő végzi. (A függetlenséget nem sérti az, hogy az értékelés során a vagyonkezelők együttműködnek a letétkezelővel, s a házipénztár – és önkéntes nyugdíjpénztár esetében – a tagi kölcsön piaci értékét a pénztárak jelentik a letétkezelőnek.)

2.4. KÖTELEZŐ ÉRTÉKELÉSI SZABÁLYOK

A részletes befektetési szabályok az egyes befektetett eszközök értékelési szabályait is részletesen szabályozzák.

Ez a részletes szabályozás előnyös akkor, ha az egész pénztári szférára kiterjedő egységesség és az összemérhetőség szándéka a cél, továbbá biztosítani akarjuk azt, hogy egyes pénztárak ne tudjanak „játszani” az értékelés során, ezzel befolyásolva pl. a hozamráta számítását.

Hátrányos a szabályozás akkor, ha a pénztáraktól független pénzügyi piacok változékonysága, a befektetési termékek bővülése, változása miatt az aktuális jogszabályok nehezen teszik lehetővé a kötelező részletszabályok alkalmazását (azaz egy új befektetési terméket nem vásárolhatnak meg.).

A változékonny piac és a kötelező értékelési szabály, majd annak változása és alkalmazása kapcsán példaként hozzuk fel a 2003. év végi eseményeket, amikor a piaci mozgások miatt kialakult kamatkockázat következtében – ez a jegybank drasztikus kamatemelésében nyilvánult meg – a nyugdíjpénztárak az állampapír portfóliójuk magas aránya (60% körüli) következtében jelentős értékvesztést voltak kénytelenek elkönyvelni annak ellenére, hogy:

- a befektetett vagyon megtérülését (az állami garancia miatt) nem befolyásolta a piaci kiingás, amennyiben a pénztár az értékpapírt lejáratig megtartotta,
- a közép vagy hosszú távon lejárató papírok esetében a piaci kamatok valószínűsíthető visszarendeződése miatt az elkönyvelt értékvesztés lejárat előtti visszairásának reális esélye volt.

Ennek hatására 2005-től hatályos rendelkezés alapján lehetővé vált az értékelésnél a piaci kockázat kiszűrése – a külön jogszabály szerint minősített értékpapírok esetében, pl. államkötvény –, amikor a piaci kamatmozgásokból, kamatnövekedésekből származó értékvesztést nem kell elkönyvelni, ha azt a pénztár a lejáratú idő végéig megtartja.¹

Fenti értékelési szabály alkalmazása csak lehetőség, amelyet a számviteli politikában rögzíteni szükséges.

A befektetett pénztári eszközök piaci értékeként a független letétkezelő által meghatározott piaci értéket kell figyelembe venni. A pénztár könyvvizsgálója az óvatosság elvének érvényesülése érdekében az előírt értékelési szabályoktól a mérlegfordulónapra vonatkozó piaci értékek vonatkozásában eltérhet, amennyiben azt indokálással alátámasztja. Ebben az esetben a pénztár az értékelési különbözet összegének megállapításánál a könyvvizsgáló által meghatározott piaci értéket köteles figyelembe venni.

¹ Fenti példa és az értékelés módosítása minden a Számviteli tv. hatálya alá tartozó szervezetre igaz.

2.5. KÖNYVVEZETÉSI SZABÁLYOK

A pénztárak a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetükre ható eseményekről a **kettős könyvvitel rendszerében** folyamatosan – a pénztári beszámolóképzésre vonatkozó rendeletekben (Övhr.-ben és az Mvhr.-ben) rögzített szabályok szerint – üzemgazdasági szemléletű nyilvántartást vezetnek, és azt az üzleti év, illetve naptári negyedév végével lezárják. A könyvvezetés a Számviteli tv. szabályai szerint, az Övhr. és az Mvhr. sajátosságainak figyelembevételével csak magyar nyelven, a Magyar Köztársaság pénznemében történhet.

A pénztártörvényekben és a Számviteli tv.-ben rögzített alapelvek, elvek, értékelési előírások, gazdálkodásra vonatkozó szabályok alapján **ki kell alakítani és írásba kell foglalni** a pénztár adottságainak, körülményeinek leginkább megfelelő **számviteli politikát**.

Vegyes pénztár esetében a pénztári ágak – mint önálló gazdálkodó szervezetek – könyvvezetésénél az elkülönített könyvvezetés szigorú követelmény, a számviteli politika pedig mindkét ágazatra vonatkozó szabályokat tartalmazza.

A **számviteli politika keretében** írásban rögzíteni kell – többek között - azokat a pénztárra jellemző szabályokat, előírásokat, módszereket, amelyekkel a pénztár meghatározza, hogy mit tekint a számviteli elszámolás, az értékelés szempontjából *lényegesnek, jelentősnek, nem lényegesnek, nem jelentősnek* az alábbi területeken:

- az éves pénztári beszámolóra vonatkozóan a megbízható és valós összkép kialakítását befolyásoló információk tekintetében,
- a pénztár szolgáltatási szabályzatában rögzített szolgáltatások teljesítésénél,
- a teljesítménymérés alapelveinek érvényesülése érdekében a befektetett pénzügyi eszközök, értékpapírok értékelésénél,
- a befektetésekből származó nettó hozambevételek egyéni és szolgáltatási számlákra történő felosztásánál,
- a tárgyévben esedékké váló nyugdíjpénztári szolgáltatások és azzal kapcsolatos költségek teljes pénzügyi fedezetének biztosításához a fedezeti tartalékon belül az egyéni és szolgáltatási számlák közötti átcsoportosítás mértékének megállapításánál,
- a biztosításmatematikai elemzéshez (értékeléshez) szükséges adatok meghatározásánál,
- a pénztár által működtetett magánnyugdíjpénztár esetében a közös költségek megosztásánál mi tekinthető kis összegnek, amely alatt nem kell megosztani a költségeket.

A fentiek alapján néhány példa a szabályozás egyes területeire:

- Szolgáltatásnyújtás esetében 100 Ft-ot el nem érő kifizetést – a tagság egésze érdekét védő költségtakarékosság miatt – a pénztár nem teljesít, pl. likviditási tartalékba helyezi (*nem jelentős*).
- Már felosztott hozam esetében hibás megállapításból származó nettó hozam eltérést a pénztár nem korrigálja az érintett negyedévre, ha az a felosztott hozam 1%-át, de legalább 100.000 Ft-ot nem éri el (*lényeges*). Az eltérés korrekciójára a soron következő hozamelszámolás alkalmával kerül sor.
- Vegyes pénztár nem osztja meg egy 1.500 Ft-os javítás, egy 10 Ft-os nyomtatvány költségét (*nem jelentős*).

A pénztár számviteli politikája keretében köteles elkészíteni a III. fejezet Személyi, tárgyi és szabályozási feltételek pontjában említett szabályzatokat.

2.6. BESZÁMOLÁSI KÖTELEZETTSÉG

A nyugdíjpénztárak tevékenységükről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetükről, befektetésük hatékonyságának, a biztosításmatematikai elvek módszertani érvényesülésének, a tagok befizetései értékállóságának alakulásáról, egy-egy naptári időszak könyveinek zárását követően az Mvhr. és az Övhr. szabályai szerint meghatározott könyvvezetéssel alátámasztott beszámolót kötelesek készíteni.

Önkéntes és magánnyugdíjpénztár esetében

A beszámolóban elkülönítetten kell tartalmaznia a pénztár fedezeti és likviditási (és biztonsági) tartalékai képzésének és felhasználásának eredményét, valamint a pénztár működésének – és önkéntes nyugdíjpénztár esetében a kiegészítő vállalkozási tevékenységének – eredményét.

A pénztárak beszámolási kötelezettsége rendszeres, illetve eseti jellegű.

A rendszeres beszámolás éves pénztári beszámolót és negyedéves jelentést foglal magában.

Az **éves pénztári beszámoló** mérlegből, eredménykimutatásból és kiegészítő mellékletből áll. A beszámolóban nem része, de azzal egyidejűleg üzleti jelentést is kell készíteni. A pénztár az éves pénztári beszámolót az üzleti évről december 31-i fordulónappal köteles elkészíteni.

Az éves beszámolót a pénzügyi év lejártát követő 150 napos időszakban kell a közgyűlés elé terjeszteni és elfogadni.

A könyvvizsgáló által felülvizsgált éves pénztári beszámolót a könyvvizsgálói záradékot, vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt legkésőbb az üzleti évet követő év május 31-ig kell a Felügyeletnek megküldeni.

A **negyedéves jelentés** a pénzügyi teljesítmény alakulását tartalmazó kimutatásból, valamint a pénztár egészére számított negyedéves bruttó és nettó hozamráták, referenciahozamok alakulását tartalmazó kimutatásból áll.

A negyedéves jelentést az éves pénztári beszámolóra vonatkozó szabályok szerint kell elkészíteni – azzal, hogy a mérlegkészítés időpontja helyett a negyedéves jelentéskészítés időpontját kell figyelembe venni – és a negyedévet követő második hónap 15-éig kell a Felügyeletnek megküldeni.

Eseti (évközi) beszámolót köteles készíteni a pénztár, ha azt a Felügyelet hatáskörében eljárva elrendelte. Az eseti beszámolók tartalma azonos az éves pénztári beszámoló tartalmával.

Vegyess nyugdíjpénztár esetében

Az önkéntes nyugdíjpénztár rendszeres és eseti beszámolóképzési kötelezettsége az általa működtetett magánnyugdíjpénztár beszámolóképzési kötelezettségére is kiterjed.

Az önkéntes nyugdíjpénztár által működtetett magánnyugdíjpénztár éves pénztári beszámolóját az önkéntes nyugdíjpénztár az elkülönítetten vezetett könyvviteli nyilvántartások adatai alapján, az éves pénztári beszámolójának keretében – azon belül elkülönítetten – köteles elkészíteni.

Az egyesített (összesített) éves beszámoló a két pénztári ág vagyont és az abban bekövetkezett változásokat tartalmazó beszámolók adatainak összesítésével készített beszámoló.

2.7. A GAZDÁLKODÁS NYILVÁNOSSÁGA

Kötelező közzététel

A pénztáraknak az elfogadott éves beszámolójukat a tárgyévet követő év június 30-ig a beszámoló könyvvizsgálói záradékával együtt a Pénzügyi Közlönyben közzé kell tenniük.

A pénztárak ezen túl kötelesek éves beszámolójukat a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt internetes honlapjukon évente, a tárgyévet követő év június 30-ig nyilvánosságra hozni.

A vegyes nyugdíjpénztár közzétételi kötelezettsége a könyvvizsgálói záradékkal ellátott egyesített (összesített) mérleg, valamint az egyesített (összesített) eredménykimutatás közzétételére terjed ki.

Nyilvánosságra hozatal

A nyugdíjpénztárak az éves gazdálkodásukról az elért eredményekről kötelesek nyilvánosságra hozatal keretében tájékoztatást adni.

A kötelezően nyilvános adatokat a tárgyévet követően, legkésőbb június 30-ig kell a Pénzügyi Közlönyben nyilvánosságra hozni.

A nyilvánosságra hozatal során a pénztárak más pénztár teljesítményét nem minősíthetik.

„...a pénztárak működése nyilvános...”

Önkéntes nyugdíjpénztárak nyilvános adatai

A pénztár köteles nyilvánosságra hozni:

- a) a tárgyév eleji és végi taglétszámát,
- b) a tagdíjbevételeknek a pénztári tartalékok közötti megosztásának arányszámait**, illetve azok esetleges változásait a tárgyévben,
- c) a pénztár egészének a tárgyévi és az azt megelőző négyévi nettó és bruttó hozamrátáját** az Öbr.-ben leírt módszerrel számítva, összehasonlítható szerkezetben, valamint **a referenciaindex** ugyanazon időszakra vonatkozó **hozamrátáját**. A referenciaindex hozamrátáját csak a 2002. január 1-jétől kezdődő időszakra kell publikálni,
- d) a teljes vagyonának tárgyévi nyitó és záró értékét,

- e) a pénztár teljes vagyonának tárgyévi eszközcsoportonkénti százalékos megoszlását az év elején és végén,
- f) a tárgyévet követő évre vonatkozó, a befektetési politikában meghatározott eszközcsoportonkénti megengedett minimális és maximális százalékos megoszlást és a referencia indexet.

A tagjai számára választható befektetési portfoliót kínáló pénztár köteles portfóliónként is nyilvánosságra hozni a c), d), e) és f) pontokban meghatározott adatokat.

Magánnyugdíjpénztárak nyilvános adatai

A magánnyugdíjpénztárak az Mpt.-ben deklarált nyilvánosság elve alapján az önkéntes nyugdíjpénztáraknál bővebb tartalmú nyilvánossághozatalra kötelezettek. A magánnyugdíjpénztárak kötelesek nyilvánosságra hozni:

- a) a pénztár működése megkezdésének időpontját, önkéntes nyugdíjpénztár által működtetett magánnyugdíjpénztár esetén az önkéntes nyugdíjpénztár működése megkezdésének időpontját is,
- b) a pénztár tisztségviselőinek nevét és beosztásának megnevezését,
- c) a pénztár taglétszámát,
- d) a bevételek tartalékok közötti megosztását,**
- e) a pénztár által nyújtott szolgáltatások értékét (változását),
- f) a pénztár működési költségeit,
- g) a pénztár teljesítménymérésének főbb mutatóit (változását),**
- h) a pénztár vagyongazdálkodójának nevét (változásokat),
- i) a pénztár egészének a tárgyévi és az azt megelőző négyévi nettó és bruttó hozamrátáját** az Mbr.-ben leírt módszerrel számítva, összehasonlítható szerkezetben, valamint a **referenciaindex** ugyanazon időszakra vonatkozó **hozamrátáját**. A referenciaindex hozamrátáját csak 2002. január 1-jétől kezdődő időszakra kell publikálni,
- j) a tárgyévet követő évre vonatkozó, a befektetési politikában meghatározott eszközcsoportonkénti megengedett minimális és maximális százalékos megoszlást és a referenciaindexet,
- k) a pénztár teljes vagyonának tárgyévi nyitó és záró értékét,
- l) a pénztár teljes vagyonának tárgyévi eszközcsoportonkénti százalékos megoszlását az év elején és végén,
- m) a kiszabott felügyeleti bírságokat, megnevezve azok okait,**
- n) a Garancia Alap igénybevételét,
- o) és minden olyan fontosabb mutatót, amely a pénztárak teljesítményének összehasonlítását lehetővé teszi.

A tagjai számára választható befektetési portfóliót kínáló pénztár köteles portfóliónként is nyilvánosságra hozni az i), j), k) és l) pontokban meghatározott adatokat.

A pénztár teljesítménymérésének főbb mutatói:

- a befektetési tevékenység eredményességét mérő, az eszközök piaci értékelésére épülő hozamrátszámítás, továbbá
- a költséghatékonyság mérőszámai (befektetések, a pénztár belső működtetése és a külső szolgáltatásokra vonatkozóan).

A fent meghatározott adatokat a pénztár SzMSz-ében meghatározott módon megtekinthetővé is kell tenni.

2.8. A GAZDÁLKODÁSRÓL SZÓLÓ TÁJÉKOZTATÁS SZABÁLYAI

A nyugdíjpénztárak a tisztességes piaci magatartás – tisztességtelen verseny tilalma, megtévesztő reklám tilalma, fogyasztóvédelem – keretében kötelesek mindennemű, kötelező jellegű és önkéntes megnyilvánulás, közlés, hirdetés során eljárni. A nyugdíjpénztárak esetében **neuralgikus pont a hozamráta közzétele**, bemutatása. Ezzel kapcsolatban a pénztártörvények a fogyasztók – a tagok, potenciális tagok – érdekében jól körülírják, hogyan lehet a hozamrátaikat közölni:

- A pénztár tájékoztatóiban, hirdetéseiben és bármilyen adat, információ nyilvánosságra hozatala esetén a saját vagy más pénztár teljesítményére vonatkozóan **megtévesztésre alkalmas módon** adatokat, információkat **nem közölhet**.
- Amennyiben a pénztár közzétele, tájékoztatója hozamrátát tartalmaz – ide nem értve a kötelező nyilvánosságra hozatal során történő hozamráta közlést –, akkor az elmúlt 5 naptári év átlagos hozamát (hozamrátáját) is fel kell tüntetni, a többi hozamrátával azonos méretben.
- Az átlagos hozam a nyilvánosságra hozatalt megelőző **5 teljes naptári évre vonatkozó**, hivatalosan közzétett pénztári szintű **nettó éves hozamráta mértani átlaga** alapján számítható. Amennyiben az adott pénztár alapítási időpontja miatt 5 teljes naptári évre vonatkozó hozam nem áll rendelkezésre, akkor a pénztár alapítása óta eltelt teljes naptári évek fenti módszerrel számított átlagos hozamát kell megjelölni, annak feltüntetésével, hogy az melyik időszak adataiból került számításra.
- Amennyiben a pénztár **a hozamát más, előre kiválasztott pénztárakkal, csoporttal kívánja összevetni**, akkor az összehasonlításnál a kiválasztott **pénztárakra, csoportra is be kell mutatni az elmúlt 5 év fen-**

tiük szerint számított vagyonnal súlyozott **átlagos hozamát**. Csoporttal való összehasonlítás esetében a nyilvánosságra hozatal során a csoport kiválasztási elvét is definiálni kell.

- Az egyes, **egy évnél rövidebb részidőszakok** (havi vagy negyedéves periódusok) **hozamrátáit nem lehet** sem évesíteni, sem nyilvánosságra hozni.

A nyugdíjpénztár sajátos megtakarítási, befektetési forma; legfontosabb jellemzője a hosszú távú megtakarítás és az ezzel párosuló hosszú távú befektetés. A korrekt tájékoztatásra való törekvés keretében a hozamok hosszabb távon történő értékelése és bemutatása lehet az a módszer, amely a pénztárak teljesítményét méri és összehasonlíthatóvá teszi. Az eszköz az éves nettó hozamráta mellett a minden évben az előző 5 évre számított átlagos hozamráta (hozamráta mozgóátlag).

3. A PÉNZTÁRAK BEVÉTELEI, KIADÁSAI ÉS TARTALÉKAI

A nyugdíjpénztárak tevékenységük során a szolgáltatási tevékenységük és működésük érdekében forrást gyűjtenek, bevételeket realizálnak. A pénztárak a bevételeiket kötelesek három részre bontani: fedezeti, likviditási és működési célra.

A magánpénztár bevételeiből fedezeti és likviditási tartalékot köteles létrehozni, és azokat az Mpt.-ben meghatározottak szerint felhasználni.² A pénztárnak elkülönítetten kell nyilvántartania a működéssel kapcsolatos bevételeket, költségeket és ráfordításokat,³ a pénztár működési célú tartalékot képezhet.

Az önkéntes nyugdíjpénztár bevételeiből köteles fedezeti, működési és likviditási tartalékot létrehozni, és azokat az Öpt.-ben meghatározottak szerint felhasználni.

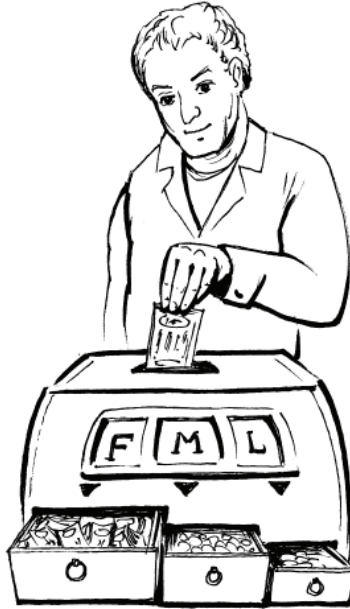
A pénztárak szükségleteik szerint a pénztári jogszabályokkal összhangban más tartalékokat is képezhetnek.

---

² A tartalékokat funkciójuk szerint mutatjuk be, a bevételek és kiadások számviteli megközelítése és elszámolása ettől eltérő lehet, ennek bemutatása az alkalmazott megközelítésben azonban nem szükséges.

³ A továbbiakban az egyszerűség kedvéért működési tartalékról beszélünk magánnyugdíjpénztár esetében is.

„A pénztárak a befizetéseket tartalékaikba helyezik.”

Megjegyezzük – anélkül, hogy az elméleti kérdésekben mélyebben elmerülünk – hogy önkéntes nyugdíjpénztárban gyakorlatilag mindhárom tartalék, magánnyugdíjpénztárban pedig a fedezeti, a működési és a likviditási tartalékok bizonyos részei funkciójukat tekintve valójában semmilyen biztosítási kockázatot nem fedeznek, tehát biztosítási szempontból nem nevezhetők tartaléknak, inkább csak forrásgyűjtő, nagyrészt befektetett és befektetési kockázatot viselő alapnak.

3.1. TARTALÉKMEGOSZTÁSI ALAPELVEK

A pénztáraknak a bevételeik tartalékok közti megosztása során – működési szükségleteiknek megfelelően – a következő alapelveket kell figyelembe venniük:

- magánnyugdíjpénztár esetében a tagok által fizetett tagdíjat, a tag vagy munkáltatója által fizetett tagdíjkiegészítést, és a tagdíjtámogatást kell a fedezeti, működési és likviditási tartalékba helyezni,
- önkéntes nyugdíjpénztár a tagok, a munkáltatói tag által fizetett tagdíj-hozzájárulást, a tagok egyéb befizetéseit helyezi a fedezeti, működési és likviditási tartalékba,

- önkéntes nyugdíjpénztár a támogatói adományt a támogató által meghatározott tartalékba, rendelkezés hiányában a likviditási tartalékba helyezi,
- a befektetések hozamát abba a tartalékba kell helyezni, amelynek befektetéséből származik,
- a más pénztárból áthozott tagi (kedvezményezett) követelés teljes egésze az egyéni számla (fedezeti tartalék) részét képezi,
- az értékesített vagyon (befektetett eszközök, tárgyi eszközök, immateriális javak) értékesítéséből származó bevételeket abba a tartalékba kell helyezni, amelynek eszközei voltak,
- a pénztárak a jogszabályi előírások betartásával az egyes tartalékok között átcsoportosítást hajthatnak végre, azonban a fedezeti tartalék terhére átcsoportosítás nem történhet,
- a pénztár igazgatótanácsa dönthet úgy, hogy más tartalékokon megképződött hozamot a fedezeti tartalékon írja jóvá.⁴

3.2. A FEDEZETI TARTALÉK

A fedezeti tartalék a szolgáltatások fedezetének gyűjtésére és finanszírozására szolgál. Ebbe kerül tehát a pénztártag tagdíjának az a része, amely a majdani nyugdíjszolgáltatása fedezetéül szolgál, és ide kerül az erre az összegre eső nettó hozam is.

A fedezeti tartalék **felhalmozási és szolgáltatási célú** részre oszlik. A felhalmozási rész a tagok egyéni felhalmozási számláinak összességéből áll. A szolgáltatási célú rész magánnyugdíjpénztárban az egyéni felhalmozási számlákról átvezetett összegekből áll, a tag által választott járadékszolgáltatás típusnak megfelelő tartalékok megbontásban (pl. egy életre szóló járadékok tartaléka és két életre szóló, elől garanciartamos járadékok tartaléka). Önkéntes nyugdíjpénztárban – mivel a szolgáltatás tisztán egyéni számlán alapul, biztosítási kockázatvállalás nélkül – a tagoknak szolgáltatási számlájuk van. Életjáradékot is szolgáltató önkéntes pénztár esetében szintén létezik szolgáltatási tartalék.

A fentiekből következően a fedezeti tartalék tartalmára vonatkozóan elmondható, hogy:

- Bármely nyugdíjpénztár, amely tagjai s így a pénztár is felhalmozási szakaszban van, fedezeti tartaléka egyenlő a tagi felhalmozási számlák összegével.

---

⁴ Ez önkéntes pénztárban a tag adóköteles jövedelme, ezért nem jellemző. Magánpénztárban mind a működési és mind a likviditási tartalék számára fontos a megtermelt hozam, ott ezért nem jellemző.

- Bármely nyugdíjpénztár, amely tagjai s így a pénztár is felhalmozási és szolgáltatási szakaszban van, fedezeti tartaléka egyenlő a tagi felhalmozási számlák összegével, továbbá magánnyugdíjpénztár esetében a különböző típusú szolgáltatások szolgáltatási tartalékainak összegével, illetve önkéntes pénztár esetében az egyéni szolgáltatási számlák összességével, esetleg szolgáltatási tartalékokkal.

A fedezeti tartalék bevételei

Magánnyugdíjpénztár	Önkéntes nyugdíjpénztár
Tagok által fizetett tagdíj, tagdíjkiegészítés	Tagok által fizetett tagdíj, egyéb befizetés
Munkáltató által fizetett tagdíjkiegészítés	Munkáltató által fizetett tagdíjhozjárulás
	Támogató által fedezeti célra (egyéni számlákra) fizetett adomány
Ideiglenesen jövedelemmel nem rendelkező tag részére fizetett tagdíj célú támogatás	Pénztári befizetések kedvezménye (visszatérített adó)
Fedezeti tartalék befektetéséből (hasznosításából) származó realizált hozam	
Fedezeti tartalék befektetéséből származó pozitív értékelési különbözet	
Fedezeti tartalék eszközeinek értékesítéséből származó bevétel	
Átlépő tagok (kedvezményezett) által más pénztárból hozott összeg	

Jól látható, hogy a fedezeti tartalék bevételei mindkét pénztári típusban nagyrészt azonosak, csak önkéntes nyugdíjpénztárra jellemző bevételek a tagok és a munkáltatók szabad befizetései, az adóvisszatérítés, továbbá az adomány. Magánnyugdíjpénztárban fedezeti célú adomány nem nyújtható.

A fedezeti tartalék kiadásai

Magánnyugdíjpénztár	Önkéntes nyugdíjpénztár
Szolgáltatás célú kiadások, szolgáltatás típusonként	
Más pénztárba átlépő tagok követelése	
Kedvezményezetteknek visszatérített összegek	
Fedezeti tartalék (egyéni számlák, szolgáltatási számlák és tartalékok befektetéseinnek vagyonaányos költségei (vagyon- és letétkezelői díjak)	
Fedezeti tartalék eszközeinek értékeléséből származó negatív különbözet	
A Tb-nek a tag halála, tb-be történő visszalépése miatt átutalt összeg	Tagoknak a várakozási idő után visszatérített összegek
A tagnak, kedvezményezettnek a tag tb-be történő visszalépése, halála miatt tagnak, kedvezményezettnek kifizetett tagdíjkiegészítés	

A fedezeti tartalékból (egyéni számlák, szolgáltatási tartalékok) a tagokkal kapcsolatos kifizetések piaci értéken (értékelési különbözetet is tartalmazó) kerülnek elszámolásra. A kiadások közti különbség alapvetően az egyes pénztári típusok különböző szolgáltatásaiból adódik.

3.3. A MŰKÖDÉSI TARTALÉK

A működési tartalék a bevételek működési tevékenységre elkülönített része, a pénztár működésének a tagok – és esetleg támogatók, munkáltatók – által közösen megteremtett forrása.

A működési tartalék bevételei

Magánnyugdíjpénztár	Önkéntes nyugdíjpénztár
Tagok által fizetett tagdíj, tagdíjkiegészítés	Tagok által fizetett tagdíj, egyéb befizetés
Munkáltató által fizetett tagdíjkiegészítés	Munkáltató által fizetett tagdíjhozjárulás
Ideiglenesen jövedelemmel nem rendelkező tag részére fizetett tagdíj célú támogatás	Tagoknak a várakozási idő után visszatérített összegek elszámolásakor felszámított költség
Vagyonkezelő, adminisztrációs és nyilvántartási, járadékszolgáltatási feladatokat ellátó szervezetben meglévő részesedésből származó, működésre fordítható bevétel.	Kiegészítő vállalkozási tevékenység bevételei
Támogató által működési célra fizetett adomány	
Szolgáltatás, tagsági jogviszony egyéb okból történő megszűnése kapcsán felszámított költség	
Működési tartalék befektetéséből (hasznosításából) származó realizált hozam	
Működési tartalék befektetéséből származó pozitív értékelési különbözet	
Működési tartalék eszközeinek értékesítéséből származó bevétel	

Jól látható, hogy a működési tartalék bevételei mindkét pénztári típusban nagyrészt azonosak, a különbségek alapvetően az egyes pénztári típusokra jellemző bevételekből, a tagok és a munkáltatók szabad befizetéseiből, továbbá az adományból állnak. Magánnyugdíjpénztárban kizárólag működési célú adomány nyújtható.

A működési tartalék legfontosabb kiadásai

Magánnyugdíjpénztár	Önkéntes nyugdíjpénztár
<i>Anyagjellegű ráfordítások</i>	
Anyagköltség (papír, irodaszer stb.) Igénybevett szolgáltatások költsége (számlával)	
Adminisztrációs és nyilvántartási tevékenységet végző szervezet díja	Aktuárius díja Könyvvizsgáló díja
Tagszervezéssel kapcsolatos ügynöki díj	Marketing-, hirdetés-, propaganda és reklám költség
Szaktanácsadás díja (pl. jogi)	Egyéb anyagjellegű ráfordítások
<i>Személyi jellegű ráfordítások</i>	
Alkalmazottak munkabére, tisztségviselők tiszteletdíja, megbízási díjak Személyi jellegű egyéb kifizetések, bérjárulékok	
<i>Értécsökkenési leírás</i>	
Működéssel kapcsolatos eszközök értécsökkenése	
<i>Működéssel kapcsolatos egyéb ráfordítások</i>	
Pénztárak Garancia Alapjának díja	
Felügyelet díj, bírság Működési céltartalék-képzés jövőbeni kötelezettségekre Egyéb ráfordítások	
	Kiegészítő vállalkozási tevékenység ráfordításai
Működési tartalék befektetésével kapcsolatban felmerült kiadás (vagyon- és letétkezelői díjak)	
Működési tartalék eszközeinek értékeléséből származó negatív különbözet	

A pénztárak működési tevékenységének költségei nagyrészt megegyeznek a más gazdálkodó szervezeteknél, vállalkozásoknál felmerülő költségekkel. Speciális, pénztárakra jellemező költségek a következők: felügyeleti díj, garanciadíj.

Felügyeleti díj

A pénztárak a pénztárfelügyeleti eljárási, szakértői és információs szolgáltatások igénybevételéért a működési tartalékuk terhére felügyeleti igazgatási díjat kötelesek fizetni. A **felügyeleti díj** számítása jelenleg tagdíjbevétel-arányos, a **bevétel kettő és fél ezreléke**.

Magánnyugdíjpénztár esetében a díj alapja a tagdíjbevétel (ideértve tagdíjkiegészítést és a Tb-vel kötött megállapodás keretében fizetett tagdíjtámogatást is) bruttó összege.

Önkéntes nyugdíjpénztár esetében a díj alapja a tagok által fizetett tagdíj, a munkáltatói tagdíjhozzájárulás és a támogatói befizetés bruttó összege. Nem képezi tehát a díj alapját a tagdíjon felüli egyéb befizetés.

A felügyeleti díjat a pénztárnak negyedéves részletekben, a tárgynegyedévben realizált pénztárakra fent meghatározott bevétel után a tárgynegyedévet követő negyvenötödik napig kell a Felügyelet számlájára átutalni.

A felügyeleti díjat a Felügyelet működésének fedezetére kell felhasználni, év végi maradványának megállapítására, elszámolására, felhasználására, a költségvetési szervek tervezésének gazdálkodásának, beszámolási rendszerére vonatkozó jogszabályok az irányadók.

A garanciadíj

A garanciadíj alapja a **magánnyugdíjpénztárak** éves beszámolója szerinti tagdíjbevétel. A garanciadíj mértéke a tagdíjbevétel 0,4 százalékát nem haladhatja meg. A garanciadíj mértékét – amely jelenleg 0,35% – és a befizetés rendjét a Garancia Alap igazgatósága határozza meg azzal, hogy a garanciadíjat a pénztáraknak negyedévente kell az Alap számlájára átutalni.

Önkéntes nyugdíjpénztárak a közösen, önkéntesen létrehozott alapnak fizetnek díjat; jelenleg ilyen alap nem létezik.

3.4. A LIKVIDITÁSI TARTALÉK

A likviditási tartalék a tagok által közösen finanszírozott tartalék, amely az időlegesen fel nem használt eszközök gyűjtésére, illetve a kockázatok ki-egyenlítésére, a pénztár fizetőképességének biztosítására szolgál.

A likviditási tartalék bevételei

Magánnyugdíjpénztár	Önkéntes nyugdíjpénztár
Tagok által fizetett tagdíj, tagdíjkiegészítés	Tagok által fizetett tagdíj, egyéb befizetés
Munkáltató által fizetett tagdíjkiegészítés	Munkáltató által fizetett tagdíjhozzájárulás
Ideiglenesen jövedelemmel nem rendelkező tag részére fizetett tagdíj célú támogatás	Támogató által likviditási tartalékra fizetett adomány
Likviditási tartalék eszközeinek befektetéséből származó realizált hozam	
Likviditási tartalék befektetéséből származó pozitív értékelési különbözet	
Likviditási tartalék eszközeinek értékesítéséből származó bevétel	

A likviditási célú tartalék bevételei a tagdíj-, tagdíjcélú bevételekből és az eszközök befektetéséből keletkeznek. Magánnyugdíjpénztárban likviditási célú adomány nem nyújtható.

A likviditási tartalék kiadásai

Magánnyugdíjpénztár	Önkéntes nyugdíjpénztár
Likviditási tartalék befektetésével kapcsolatban felmerült kiadás (vagyon- és letétkezelői díjak)	
Likviditási tartalék eszközeinek értékeléséből származó negatív különbözet	
Jogsabályok szerint a fedezeti és működési célra (tartalékba) átcsoportosított összeg	

A likviditási célú tartalék kiadásai gyakorlatilag a tartalék eszközeinek befektetésével kapcsolatosak, továbbá a jogszabály szerint betöltött funkció kapcsán tartalékok közti átcsoportosításban jelennek meg.

A hatályos szabályozási környezetben **önkéntes nyugdíjpénztárak esetében nem kötelező likviditási tartalékot képezni**, ezt a pénztárak nagy része nem is teszi, vagy csak kis mértékben. A magyarázat egyszerű, az önkéntes nyugdíjpénztárak szolgáltatásai szinte kizárólag egyéni számlafedezetűek (egyösszegű vagy banktechnikai járadék), egyéni és kollektív kockázat kizárólag a minden tagot érintő befektetési tőke- és hozamkockázat.

A magánnyugdíjpénztárak – annak ellenére, hogy életjáradék-szolgáltatásaik szintén egyéni számla alapúak – **kötelesek likviditási célú tartaléko(ka)t képezni**, mivel a járadékszolgáltatások kollektív biztosítási (demográfiai) kockázatközösségben történnek.

A biztosítótól vásárolt járadékra vonatkozóan a pénztárban semmilyen tartalékot nem lehet képezni.

Saját tevékenységi tartalék

Amennyiben a **magánnyugdíjpénztár** járadékszolgáltatási tevékenységét biztosítótársasághoz nem helyezi ki kizárólagosan – azaz a szolgáltatást részben vagy egészben maga végzi –, likviditási tartalékán belül 100 millió forintot saját tevékenységi tartalékot kell képeznie.⁵

⁵ Az említett érték 1997 óta változatlan. A folyamatban lévő nyugdíjvita érinti a magánnyugdíjpénztárak járadékszolgáltató tevékenységét is. Ennek kapcsán a tartalék mértékére vonatkozó előírás nagyságrendileg szigorodhat.

Demográfiai tartalék

A **magánnyugdíjpénztár** – saját folyósítású járadék esetén – a szolgáltatási szakaszban lévő tagok halandósági kockázatára demográfiai tartalékot köteles képezni. A tartalék mértéke a szolgáltatási számlák összegének legalább 0,3%-a.

Ha egy naptári év során a pénztár valamelyik szolgáltatási számláján szereplő tagok tényleges halandósága nagyobb, mint ami a pénztár által használt halandósági tábla alapján várható, akkor a pénztár demográfiai tartalékát az erre az évre vonatkozó aktuáriusi értékelésben meghatározott mértékben a szóban forgó szolgáltatási számláról fel kell tölteni, illetve ha kisebb, akkor a tartalékból az érintett szolgáltatási számlát fel kell tölteni.

Befektetési kockázatokra képzett tartalék

Magánnyugdíjpénztár esetében a befektetések hozamkockázatára – amikor a pénztár hozamteljesítménye nem éri el a meghatározott legkisebb mértéket (hozamelvárás) –, a fedezeti tartalék bevételeiből a likviditási tartalékon belül **hozamkiegyenlítési tartalékot** kell képezni. Ezzel a Felügyelet által évente előre közzétett hozamelvárás legkisebb és legnagyobb mértékét el nem érő vagy meghaladó hozam összegét kell(ett) kipótolni a fedezeti tartalékban, vagy azt csökkenteni.

3.5. ÁTCSOPORTOSÍTÁS TARTALÉKOK KÖZÖTT

A nyugdíjpénztárak a különböző tartalékok között a jogszabályok betartása mellett átcsoportosításokat hajthatnak végre; kivéve a fedezeti tartalék terhére történő átcsoportosítást.

Az átcsoportosításról szóló döntés magánnyugdíjpénztár esetében az igazgatótanács hatásköre, önkéntes nyugdíjpénztár esetében a közgyűlés hatásköre.

Az átcsoportosítás alapvetően a pénztárak szándéka szerint történik, ritkábban jogszabályi előírásból fakad.

Jogszabályi előírásból fakadó átcsoportosítási kötelezettség magánnyugdíjpénztáraknál, pl. a Befektetési kockázatokra képzett tartalék (a tartalék megszűnése miatt) kötelező átcsoportosítása a fedezeti tartalék javára. Ekkor a 2006. december 31-ei tartalék átcsoportosítása esedékes 2007. I. negyedéves hozamfelosztás után.

Önkéntes átcsoportosítás, amikor pl. a működési vagy likviditási tartalékból a fedezeti tartalék javára történik átcsoportosítás.

Ennek kapcsán megjegyezzük, hogy magánnyugdíjpénztárban az ilyen átcsoportosítás nem jellemző, 2007-től pedig a leszorított, befizetésekből történő működési elvonási lehetőség miatt továbbra sem várható.

Önkéntes nyugdíjpénztárban nagyobb a lehetősége, hogy a likviditási tartalékban és a működési tartalékban (a tartaléktőkén) többlet halmozódik fel, de ebben az esetben a fedezeti tartalékba (egyéni számlákra) történő átcsoportosított összeg a tag számára adóköteles jövedelem. Ennek megoldására a pénztárak hosszabb-rövidebb időre csökkentik a befizetések működési tartalékra jutó hányadát, majd a tartaléktőke terhére veszteséges működési tevékenységet terveznek, így a folyó befizetések megosztásának módosításával (a tagok szemszögéből) azonos hatás érhető el, mint az átcsoportosítással.

4. BEFIZETÉSEK MEGOSZTÁSÁNAK ELVEI

A nyugdíjpénztárak a szolgáltatási célú bevételeiket a jogszabályokban meghatározott keretek között saját hatáskörükben – az alapszabályban, SzMSz-ben – rögzített elvek szerint osztják meg tartalékaik között.

Előljáróban megjegyezzük – a folyamat ismertetése nélkül –, hogy a jogszabályok az elmúlt években részletesebben és a tagok érdekében szigorúbban szabályozzák – 2007-től mindkét nyugdíjpénztár esetében felső elvonási korlát lépett életbe – azokat a kereteket, amelyekben belül a pénztáraknak mozgásterük van a befizetésekből likviditási és működési célokat szolgáló levonásokra; azaz nyilvánvaló az a jogalkotói szándék, hogy a pénztárak csökkentsék költségeiket,⁶ növeljék a befizetések egyéni számlára jutó hányadát.

Magánnyugdíjpénztári szabályok

A **magánnyugdíjpénztár** az SzMSz-ében határozza meg a tagdíj, tagdíjtámogatás megosztási arányait, azaz rögzíti, hogy a befizetésből mekkora hányad kerül tag számlájára, és mekkora hányad kerül egyéb (működési, likviditási) felhasználásra. Ezt az Mpt. korlátozza: a pénztár a fedezeti tartalék javára 2007. évben a tagdíj, illetve tagdíj célú támogatás legalább 94,0 százalékát, 2008-tól 95,5 százalékát köteles jóváírni. Ezen korlátokon felül a pénztár természetesen magasabb hányadot is jóváírhat az egyéni számlán.

A pénztár által a fentiek figyelembevételével meghatározott fedezeti tartalék aránytól a tag tagsági jogviszonya létesítését követő első havi tagdíja esetében el lehet térni. A befizetett tagdíjból az eltérés következtében nem kerülhet az egyéni számlára a tagdíjbefizetés kisebb hányada, mint az általános mértékből

---

⁶ A kisebb pénztárak esetében a célzott költségcsökkentés működési zavarokat okozhat, ennek következtében minden bizonnyal várható néhány pénztár megszűnése, beolvadása.

adódó tagi számla és egyéb célú levonások hányadosának különbsége – azaz az első hónapban az általános mértékű elvonás legfeljebb kétszeresét lehet egyéb célra felhasználni.

Példa: Kis Mihály 2007. február 1-jével 30 év alattként belépett egy magánnyugdíjpénztárba. A pénztár befizetések tartalékok közti megosztása a következő: 94,5% fedezeti célra, 5,5% egyéb célra (4,7% működési, 0,8% likviditási). A tagszervezési költségekre való tekintettel a pénztár a maximálisan levonható összeget szeretné érvényesíteni.

A tag február hónapra 10 ezer forint tagdíjat fizet. Mekkora hányad kerül a Kis Mihály számlájára?

Az általános megosztási elv alapján: $10.000 \cdot 94,5\% = 9.450$ Ft, elvonás 550 Ft.

A maximális levonás szerint ténylegesen: $10.000 \cdot (94,5 - 5,5 = 89\%) = 8.900$ Ft, elvonás 1.100 Ft.

A PSZÁF adatai⁷ szerint 2004-ben a 18 magánnyugdíjpénztárból 2 biztosító, 2005-ben 3 biztosító és egy banki pénztár alkalmazta az első hónapban az emelt elvonás lehetőségét, ezekből a banki pénztár volt, amely kihasználta a legnagyobb különbséget.

Önkéntes nyugdíjpénztári szabályok

Az **önkéntes nyugdíjpénztár** az alapszabályában határozza meg a tagdíjfelosztás (szolgáltatási célú befizetések) megosztási elveit, arányszámait.

2007-től élő korlátozás, hogy a fedezeti tartalékon (egyéni számlán) a pénztár a tag, illetve a munkáltató tag által teljesített befizetésnek az évi 10.000 forint összeghatárig terjedő része legalább 90%-át, az azt meghaladó rész, legalább 94%-át köteles jóváírni.

A pénztár az általános tagdíjfelosztási aránytól kizárólag a belépéstől számított első két hónapban térhet el. Az eltérés eredményeképpen az első két hónapban a működési és a likviditási tartalékra jutó rész legfeljebb összesen 4000 forinttal haladhatja meg azt az összeget, ami az egyébként meghatározott arányok alkalmazásából adódna.

Példa: Kis Mihály 2007. február 1-jével belépett egy önkéntes nyugdíjpénztárba is. A pénztár befizetések tartalékok közti megosztása a következő: 94% fedezeti, 5,5% működési, 0,5% likviditási. A tagszervezési költségekre való tekintettel a pénztár a maximálisan levonható összeget szeretné érvényesíteni.

A tag február és március hónapokra 5-5 ezer forint egységes tagdíjat fizet. Mekkora hányad kerül a Kis Mihály számlájára?

Az általános megosztási elv alapján: $10.000 \cdot 94\% = 9.400$ Ft

A maximális levonás szerint ténylegesen: $10.000 \cdot 94\% - 4.000 = 5.400$ Ft

⁷ Magánnyugdíjpénztárak összehasonlító adatai – www.pszaf.hu

Megjegyezzük, hogy a pénztárak általában nem a 4.000 Ft-tal növelt összeget érvényesítik, hanem az ennél valamivel kedvezőbb „*az első két havi tagdíjből 4.000 Ft kerül levonásra*” módszert alkalmazzák. A példában ez a tagnak 600 Ft megtakarítást jelentene.

A fent megismertetett kereteken belül számos megosztási elv alakult ki a pénztári szférában, de ezeket inkább az önkéntes nyugdíjpénztárak alkalmazzák. A következőkben azokat az alapmodelleket mutatjuk be, amelyeket a pénztárak leggyakrabban alkalmaznak.⁸ A bemutatott módszerek a piaci verseny és a jogszabályok változása miatt folyamatosan módosulhatnak – egyes módszerek eltűnnek, újak jelennek meg, terjednek el, kombinálódhatnak. Kijelenthető, hogy az alkalmazott modellek alapvetően a fedezeti célú és a működési célú megosztás különböző variációi.

4.1. EGYSÉGES MEGOSZTÁS

Az egységes megosztás elve szerint minden befizetés egyazon metódus (azonos arányszám) szerint kerül megosztásra, azaz a százalékos megosztási arányok alkalmazása lineáris, független a befizetés összegétől, típusától.

Egységes megosztás alkalmazása magánnyugdíjpénztárban (éves szinten)

Jogcím	Befizetés	Egyéni számla	Működési t.	Likviditási t.
Megosztás (%)	100%	96%	3,50%	0,50%
Tagdíj – 8% (Ft)	144.000	138.240	5.040	720
Tagdíjkiegészítés tag által – 2% (Ft)	36.000	34.560	1.260	180
Összesen	180.000	172.800	6.300	900

A fenti módszer alkalmazásával minden befizetett forint ugyanúgy kerül megosztásra, azaz az elvonási módszer nem veszi figyelembe azt, hogy a befizetésekre, tagokra jutó átlagos költség a magasabb befizetéssel csökken – így akár igazságtalannak is tekinthető olyan tagok viszonyában, akik a másikinál jóval többet, annak többszörösét fizették be. (Természetesen ez a megállapítás nem igaz azon kisebb munkáltatói pénztáraknál, ahol az egyéni számlára jutó rész eleve magas, 98-99%.)

A bemutatott, egysávosnak is nevezett megoldás a legelterjedtebb a nyugdíjpénztári szférában. Magánnyugdíjpénztárak – a 2005. évi adatokat vizsgálva – csak ezt használják, az első hónapban történő többletlevonással kombinálva. Ez a módszer nem ösztönöz magasabb összegű tagdíj megfizetésére, de erre

⁸ A PSZÁF és a pénztárak nyilvános, interneten elérhető adatai alapján.

a magánnyugdíjpénztári tagdíj tagtól és pénztári ráhatástól független jellege miatt nincs is mód.

Az önkéntes nyugdíjpénztárak kb. fele 2005-ben ezt a módszert alkalmazta. A pénztárpiaci verseny – beléptetés ösztönzése, magasabb tagdíj befizetése – azonban más, ösztönzőbb módszerek kidolgozását és alkalmazását tette szükségessé. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a későbbiekben ismertetendő módszerek paraméterezhetők úgy, hogy első látásra kedvezőbbnek tűnnek egy másiknál (másik pénztárnál alkalmazottnál), de valójában nem, vagy a különböző tagdíjbefizetési szokások, mértékek mellett nem minden esetben azok. (Ezért minden esetben javasoljuk konkrét befizetések alapján kielemezni a különböző módszerek egyéni számlára gyakorolt hatását.)

4.2. DISZKRIMINATÍV ARÁNYOS MEGOSZTÁS

A diszkriminatív arányos megosztás elve szerint a különböző befizetés típusokat – függetlenül azok összegétől – más-más arányszám alkalmazásával osztja meg a pénztár. Tipikus alkalmazása önkéntes nyugdíjpénztárban az egységes tagdíj s az egyéb befizetés (töbplet tagdíj) ilyen megkülönböztetése. Gyakorlatilag 2-3 jogcímre vonatkozó, jogcímenként eltérő arány lineáris alkalmazását jelenti.

Diszkriminatív arányos megosztás alkalmazása önkéntes nyugdíjpénztárban (éves szinten)

Jogcím	Befizetés	Egyéni számla	Működési t.	Likviditási t.
Egységes tagdíj (Ft)	72.000	95%	4,50%	0,50%
		68.400	3.240	360
Egyéb tagi befizetés (Ft)	108.000	99%	1,0%	0,00%
		106.920	1.080	0
Összesen	180.000	175.320	4.320	360

Az egyes – az egységes tagdíjon felül nem kötelezően teljesítendő – befizetési típusok pozitív diszkriminációja nyílt és zárt, kisebb és nagyobb pénztárak esetében is alkalmazott megoldás. Ösztönző módszer az egységes tagdíjon felüli, ún. egyéb befizetés teljesítésére (töbplet tagdíj, eseti befizetés, extra tagdíj stb.). Olyan pénztár esetében, ahol az egységes tagdíj fix összegű, ott ez az elv ösztönző. Ahol az egységes tagdíj a havi fizetés meghatározott százaléka, ez feszültséget kelthet, mivel a magasabb bérből magasabb az egységes tagdíj. (Tudjuk jól, hogy ma a havi fizetés és a tényleges jövedelem, ezzel együtt a megtakarítási hajlandóság – azaz a tagdíjbefizetési szokások, mértékek – között nincs szoros kapcsolat.)

A diszkrimináció elvileg magánpénztárban is alkalmazható lenne – a tagdíj és a tagdíjkiegészítés megkülönböztetésére –, kedvezőbb megosztási arányok alkalmazásával ösztönözve a tagokat a kiegészítésre. Ilyen megoldás azonban jelenleg nincs a piacon, s a 2007-től jelentősen korlátozott adókedvezmény-igénybevételi lehetőség miatt vélhetőleg nem is várható.

4.3. TISZTA VAGY KLASSZIKUS SÁVOS MEGOSZTÁS

Az összes befizetés egyéni számlára jutó részét éves szinten (ritkábban havonta) számítva, progresszív sávok alkalmazásával határozza meg a pénztár, a halmozott befizetés meghatározott sávba eső része az adott sávnak megfelelő arányokkal kerül megosztásra.

A pénztárak gyakorlatában 2-3 sáv alkalmazása jellemző, de előfordul az 5 sávos megosztás is. A legmagasabb alkalmazott sávhatár évi 500.000 Ft, amely felett a befizetés 99%-a, ill. 100%-a kerül az egyéni nyugdíjszámlára.⁹ A 100%-os jóváírás ösztönzőleg hathat a nyugdíjszolgáltatás lehetőségét rövid, vagy középtávon elérő önkéntes pénztári tagokra, amennyiben van befektethető pénzük, mivel a pénztári számla hozama kamatadó-mentes (ez eleve extrahasznót biztosít).

Klasszikus éves sávos megosztás alkalmazása önkéntes nyugdíjpénztárban

Sávhatárok	Befizetés	Egyéni számla	Működési t.	Likviditási t.
50.000 Ft-ig	50.000	94%	5,5%	0,5%
		47.000	2.750	250
150.000 Ft-ig	100.000	95%	5,0%	0,0%
		95.000	5.000	0
150.000 Ft-tól	30.000	98,5%	1,5%	0,0%
		29.550	450	0
Összesen	180.000	171.550	8.200	250

E megosztási elv egyrészt ösztönöz a magasabb összeg befizetésére, másrészt elismeri azt, hogy bizonyos pont(ok) után a tagot terhelő átlagköltség jól megfoghatóan csökken. Nem feltétlenül jelenti azonban azt, hogy ezzel az elvvel kerül a befizetésből a legtöbb az egyéni számlára.

⁹ Ld. Önkéntes nyugdíjpénztárak összehasonlító adatai – www.pszaf.hu

4.4. FIX DÍJJAL KOMBINÁLT MEGOSZTÁS

Az egységes (egy sávós) vagy klasszikus (több)sávós megosztási elv meghatározott összeggel (alapdíjjal) történő kombinálása. Az önkéntes nyugdíjpénztári gyakorlati megjelenése a havi fix összeggel kombinált egysávós megosztás és az éves fix összeggel kombinált klasszikus sávós megosztás.

Éves fix díjjal kombinált klasszikus éves sávós megosztás

Sávhatárok	Befizetés	Egyéni számla	Működési t.	Likviditási t.
2.500 Ft-ig	2.500	0%	100,0%	0,0%
		0	2.500	0
100.000 Ft-ig	97.500	95%	4,9%	0,1%
		92.624	4.778	98
100.000 Ft-tól	80.000	98,0%	1,9%	0,1%
		78.400	1.520	80
Összesen	180.000	171.024	8.798	178

Ez a kombinációs megosztás azon túl, hogy sávós jellege miatt ösztönöz a magasabb összeg befizetésére, deklarálja azt, hogy a tagsággal kapcsolatos költségek egy része fix (amely jól megfogható, de elvonáskor nem feltétlenül jelenik meg teljes egészében), másik része változó, befizetés-/vagyonarányos. A pénztár szempontjából az év elején jelentősebb működési célú bevételt jelent.

Havi fix díjjal kombinált egységes megosztás

Sávhatárok	Befizetés	Egyéni számla	Működési t.	Likviditási t.
havi 170 Ft-ig*	170	0	169	1
havi 170 Ft-felett	14.830	97,5%	2,5%	0,0%
		14.459	371	0
Éves összesen	180.000	173.508	6.480	12

*2.833 Ft-ot elérő egységes tagdíj esetén alkalmazható, a 94%-os korlát miatt.

Ebben a megosztási elvben a fix és befizetés-/vagyonarányosan változó költségek elismerése mellett a fix költségek egyenletes felmerülése és a tag által egyenletes finanszírozása jelenik meg (valóságban ez persze nem minden fix költségre igaz, gondoljunk csak az adóigazolásra és az éves számlaértékesítőre, amely az év elején és közepén jelent néhány száz forintos költséget). A pénztár szempontjából az egységes vagy a sávós megosztáshoz hasonló ütemezésben, folyamatosan biztosítja a működési célú bevételt.

4.5. A BELÉPÉSI KÖLTSÉGGEL KOMBINÁLT MEGOSZTÁS

Az ismertetett módszereket, különösen az egységes, a diszkriminatív arányos és a klasszikus sávós megosztást egyes – főként üzleti – pénztárak úgy alkalmazzák (rögzítik alapszabályukban, kommunikálják), hogy a belépés első évében eltérnek az alapelvtől úgy, hogy a korábban említett 4.000 Ft-tal emelt felső határig az első két hónapban meghatározott összeget vonnak le működési (és esetleg likviditási) célra, így fedezve a beléptetés (tagszervezés) költségeit.

Diszkriminatív arányos megosztás alkalmazása beléptési költséggel

Jogcím	Befizetés	Egyéni számla	Működési t.	Likviditási t.
Egységes tagdíj 4.000 Ft-ig	4.000	0	4.000	0
Egységes tagdíj 4.000 Ft felett	68.000	95%	4,50%	0,50%
		64.600	3.060	340
Egyéb tagi befizetés (Ft)	108.000	99%	1,0%	0,00%
		106.920	1.080	0
Összesen	180.000	171.520	8.140	340

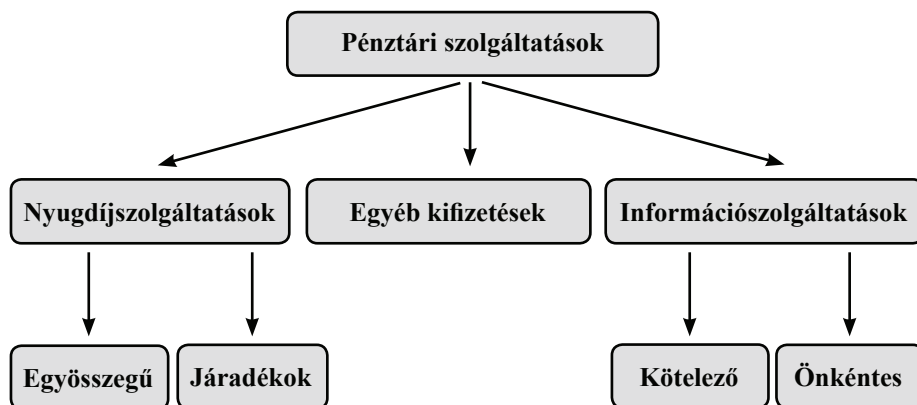

VI. FEJEZET

A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK SZOLGÁLTATÁSAI

A nyugdíjpénztárak – mint azt elnevezésük is mutatja –nyugdíjszolgáltatások nyújtása céljából végzik tevékenységüket. Az önkéntes nyugdíjpénztárak és a kötelező magánnyugdíjpénztárak más-más fogalmi rendszerben és elnevezéssel, különböző szabályok szerint és módozatokban, de egységesen **a nyugdíjas kor biztosítása** érdekében teljesítenek kifizetéseket. Az **önkéntes nyugdíjpénztárak ezen alapszolgáltatáson túl** a várakozási idő letelte után nyugdíjszolgáltatásnak nem minősülő, **egyéb kifizetéseket** is teljesíthetnek, továbbá egyéb pénzügyi jellegű szolgáltatást¹ is nyújtanak. A tagok szempontjából történő megközelítésben a **tágon értelmezett pénztári szolgáltatások** körébe sorolhatók továbbá mindazok a **járadékos szolgáltatások**, amelyeket a pénztárak tagjai – egyben mint ügyfelek – számára nyújtanak jogszabályok által előírt kötelező vagy önkéntesen vállalt tájékoztatási tevékenységük keretében.

A nyugdíjpénztárak által nyújtott szolgáltatások általános sémája

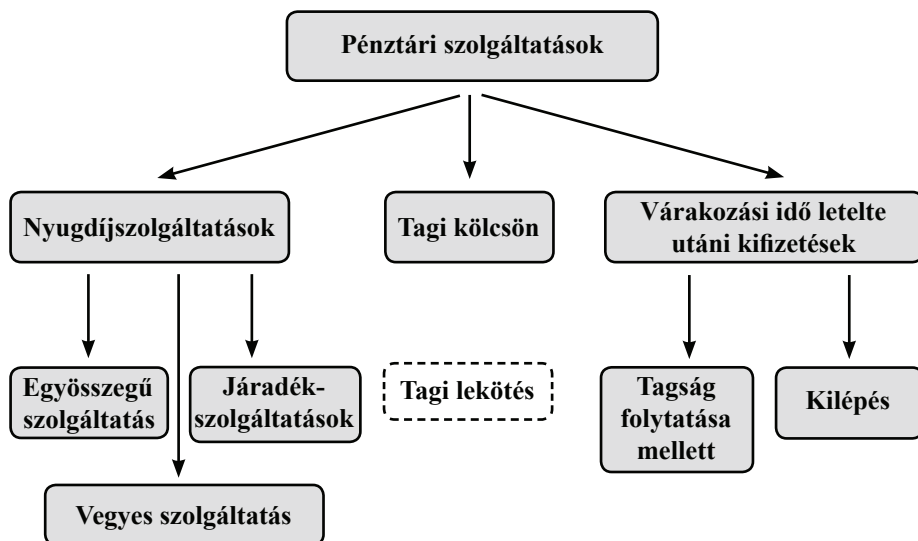

AZ ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁR SZOLGÁLTATÁSAI

Az önkéntes nyugdíjpénztár alapvető tevékenysége, hogy **nyugdíjszolgáltatást**, az I. és II. kötelező pillérekből folyósított nyugdíjjáradékot **kiegészítő nyugdíjat** nyújt tagjai számára. A „*klasszikus*” nyugdíjszolgáltatás mellett azonban **nem-nyugdíj szolgáltatásokat** is nyújt.

¹ A pénzügyi jellegű szolgáltatás, mint fogalom sem az Öpt.-ben, sem a Hpt.-ben nem ismert. Itt csak a nyugdíjcélú szolgáltatásoktól történő megkülönböztetés miatt használjuk.

Önkéntes nyugdíjpénztárak szolgáltatásai

1. NYUGDÍJSZOLGÁLTATÁSOK

Önkéntes nyugdíjpénztárból a tag **nyugdíjszolgáltatást egy összegben vagy járadék formájában, illetve e kettő kombinációjában** (vegyes szolgáltatás) vehet igénybe, pénzbeli kifizetés formájában. A pénztárak a függetlenség elve alapján saját hatáskörben alakíthatják ki szolgáltatási portfóliójukat, így elegendő, ha a fent felsorolt három szolgáltatástípus közül legalább egyet nyújt tagjai számára – az más kérdés, hogy a piaci verseny miatt a pénztárak a gyakorlatban az egyösszegű szolgáltatás mellett legalább egy banktechnikai járadékot nyújtanak.

A nyugdíjszolgáltatáshoz való hozzáférés tekintetében a **betöltött nyugdíjkorhatár az egyetlen feltétel**, amelynek teljesülése esetén a tag megkezdheti a szolgáltatás igénybevételét.

Az Öpt. előírásai szerint **nyugdíjkorhatár** az az **életkor**, melynek betöltését a hatályos társadalombiztosítási jogszabályok az öregségi nyugdíjra való jogosultság feltételül előírnak (Tny. 7. § és 18. §) – függetlenül attól, hogy a társadalombiztosítási nyugdíjat a tag számára megállapították-e. **Nyugdíjkorhatár betöltésének minősül** továbbá, ha a pénztártag szolgálati nyugdíjban, korengedményes nyugdíjban, előnyugdíjban, nyugdíj előtti munkanélküli segélyben, bányásznyugdíjban, egyes művészeti tevékenységet folytatók öregségi nyugdíjában, rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban vagy növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi járadékban részesül.

Összességében tehát a tag, ha a Tny. szerinti, reá irányadó és a Tny. törvényben meghatározott öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt elérte, jogosulttá válik az önkéntes nyugdíjpénztári szolgáltatásra, függetlenül attól, hogy ténylegesen igénybe veszi-e a társadalombiztosítási nyugellátást (kéri-e annak folyósítását, illetve folyósítják-e azt számára). Jogosult akkor is, ha a fenti korhatárt még nem érte el, de számára saját jogán nyugellátást vagy az Öpt.-ben felsorolt nyugdíjszerű ellátást továbbá rokkantsági nyugdíjat vagy szolgálati nyugdíjat állapítottak meg.

Az Öpt. a nyugdíjkorhatár definíciója során kimerítő jellegű szabályozást tartalmaz, így nem jogosult szolgáltatásra – még méltányosságból sem – az a tag, akinek részére pl. rendszeres szociális ellátás (szociális járadék, rokkantsági járadék) hadigondozottak pénzellátása, nemzeti gondozási díj, személyi életjáradék stb. kerül folyósításra. Nem jogosult továbbá a hivatásos állományúakra vonatkozó jogszabályok szerint a 25 éves szolgálati jogviszonnyal rendelkező tag sem, aki szolgálati nyugdíjra ugyan jogosult lenne, de a szolgálati nyugdíjat nem állapították meg számára.

Fontos továbbá kiemelni, hogy a nyugdíjkorhatár betöltése után a pénztár-tag a várakozási idő időtartamától függetlenül jogosulttá válik a nyugdíjszolgáltatásra – tehát nyugdíjszolgáltatás pl. 5 éves, de akár néhány napos tagsági jogviszony eltelte után is igényelhető.

1.1. EGYÖSSZEGŰ SZOLGÁLTATÁS

Az egyösszegű szolgáltatás – ahogy a neve is mutatja – a tag felhalmozott követelésének egyösszegben történő kifizetését jelenti, amely elszámolástechnikailag történhet egyszerre, egy összegben, vagy több (kettő) szakaszban, több összegben.²

Az egyösszegű szolgáltatás igénylésének – a magánpénztári egy összegű kifizetéssel ellentétben – semmilyen korlátozása nem létezik, tehát bármely tag választhatja a tagsági jogviszonyának hosszától függetlenül.

A tapasztalatok szerint a tagok döntő hányada a járadékszolgáltatás helyett az egyösszegű szolgáltatást választja; ennek részben oka, hogy a tagi számlák egyenlege még nem ért el akkora összeget, amely alapján komolyabb járadék lenne folyósítható, illetve a tagok az azonnali és egyösszegű pénzhez jutási lehetőséget preferálják.³

---

² Az egyes kifizetések elszámolási módját csak megnevezzük, tartalmi kifejtésük külön fejezetben történik.

³ Biztosítási szakemberek szerint rossz magatartás, ha a tagok a nyugdíjcélú megtakarítást egyszerre veszik fel, mivel a nyugdíj klasszikusan hosszú távú pénzáramot, járadékot jelent.

1.2. JÁRADÉKSZOLGÁLTATÁS

A járadékszolgáltatásra vonatkozóan – a magánpénztári tételes és szigorú szabályozással ellentétben – semmilyen kikötés, rendelkezés nem létezik, az Öpt. a pénztárak hatáskörébe utalja, hogy milyen típusú járadékot és milyen feltételek mellett folyósítanak.

A pénztárak meghatározzák a járadék futamidejét (legrövidebb és leghosszabb idejét) és a járadék folyósításának gyakoriságát is (havonta, negyedévente, évente). A pénztári gyakorlatban jelenleg alkalmazott járadék típusok alapváltozatai a következőkben kerülnek bemutatásra.

„Járadék vagy egyösszegű szolgáltatás... Melyiket választom?”

Életjáradék

Az életjáradék olyan járadék, amelyet a tag meghatározott időszakonként – általában havonta és a hónap elején, előre –, élete végéig kap (egy életre szóló járadék). Az életjáradék összege a tag felhalmozása és várható élettartama alapján kerül megállapításra. A tag felhalmozási számlája járadék indulásakor a közös szolgáltatási tartalékba kerül („közös kalap”). A járadékos tagok biztosítási kockázatközösséget alkotnak, a tagok egy része – akik a vártnál tovább élnek – „jobban” járhat, a másik része – akik a vártnál rövidebb ideig élnek – „rosszabbul” járhat. A tag elhalálása esetén a felhalmozási kedvezményezett nem kap semmit.

Banktechnikai járadék

Olyan járadék, amely kizárólag a tag számlafedezete terhére kerül folyósításra, minden biztosítási kockázati tényező nélkül. (Szokás még pénzügyi

---

járadéknak is nevezni.) A járadékszolgáltatás e típusának estében a tag felhalmozási számláját a pénztár lezárja és aktuális piaci értékét a tag egyéni szolgáltatási számlájára átvezeti, a járadékfolyósítás erről a számláról történik. A járadéktag összegének, vagy a járadék futamidejének változását kizárólag a tag egyéni szolgáltatási számlája jövőbeni hozamai befolyásolják (egyéni befektetési kockázat).

I. Rögzített időtartamú banktechnikai járadék

A pénztár ezt a típusú járadékot előre meghatározott időtartamig, előre meghatározott rendszerességgel folyósítja a tag számára egyéni szolgáltatási számlája terhére. A gyakorlatban 1-3 évtől 15-40 évig terjedő periódusok között lehet választani, természetesen pénztártól függően. A pénztárak a járadéktag legkisebb összegét 3-5.000 Ft körül szabják meg.

a) Csökkenő összegű járadék

A járadéktag összege csökkenő. Tipikus példa az adókötelezettség elkerülése miatt kialakított 3 éves futamidejű, évente (éves szinten) 15%-kal csökkenő összegű járadék. (Ld. bővebben a Szolgáltatások adózása pontban.)

Példa: Szabó János pénztártag 1,5 millió forintos számlakövetelése (F) alapján nyugdíjszolgáltatást igényel. Éves szinten 15%-kal csökkenő járadékot kér, havonta (m), előre történő folyósítással 3 évre. A Pénztár a járadék indításakor 3.000 Ft egyszeri költséget (d) számít fel. Folyósítási díj nincs. A keletkező hozamok elszámolása az utolsó járadéktaggal esedékes. Mekkora lesz az induló járadék (J) összege?

$$J = F - d / m * (1 + 0.85 + (0.85)^2)$$

A fenti képlet alkalmazásával az induló járadék összege 48.477 Ft.

b) Rögzített vagy nem csökkenő összegű járadék

A járadéktag összege előre meghatározott. A szolgáltatási időszak alatt a szolgáltatási számlán felhalmozódott hozamok kifizetése az időszak végén, az utolsó járadéktaggal együtt történik.

Példa: Nagy Péter pénztártag 4,25 millió forintos számlakövetelése (F) alapján 2007 júniusában nyugdíjszolgáltatást igényel. 6 évre (n) szólnan fix összegű járadékot kér havonta (m), előre történő folyósítással. A Pénztár a járadék indításakor 0,1% egyszeri költséget (d) számít fel. Folyósítási díj nincs. A keletkező hozamok elszámolása az utolsó járadéktaggal esedékes. Mekkora lesz az induló járadék (J) összege?

$$J = F * (1 - d) / n * m$$

A fenti képlet alkalmazásával az induló járadék összege 58.969 Ft.

c) Változó összegű járadék

Parametrikusan változó járadék: olyan járadék, ahol a járadéktag összege előre rögzített paraméterek változása következtében – a szolgáltatási számlán felhalmozódott hozamok és/vagy az infláció mértékében – időszakonként, általában évente változik.

Előre rögzítetten változó járadék: olyan járadék, ahol az indításkor a tag életkorának növekedéséből fakadó többletterhek (pl. gyógyszer, ápolás) elviselése miatt a járadék összege – meghatározott időközönként – folyamatosan növekszik. Ez a növekedés célozhatja az állami nyugdíj esetleges értékvesztésének, a nyugdíjas kor első éveiben még meglévő rendszeres jövedelem kiesésének kompenzálását.

II. Rögzített összegű banktechnikai járadék

A pénztár a járadékot ebben az esetben előre meghatározott összegben folyósítja a tag számára mindaddig, amíg arra a tag egyéni szolgáltatási számlája fedezetet nyújt.

Nincs különösebb jelentősége, de a járadék indításakor becsülhető a járadék futamideje, amikor is a futamidő kalkulálásakor a szolgáltatási szakaszban felhalmozódó hozamokat vagy figyelembe veszik vagy sem. Az előre kalkulált futamidőt a hozamok folyamatosan változtatják.

A járadék folyósítási idejét tekintve a pénztárak havi, negyedéves, féléves és éves folyósítású járadékot is kínálnak, továbbá általában rugalmasan kezelik a járadéktag összegének, a járadék futamidejének és a járadék típusának változtatása iránti igényt.

A pénztári szférában az egyébként is alacsony gyakoriságú járadékszolgáltatás közül a banktechnikai járadékok alkalmazása és igénybevétele az elterjedt; komolyabb összegű havi életjáradékokra jelenleg még sem kellő összegű megtakarítás, sem tagi igény nincs.

Önkéntes nyugdíjpénztári kifizetések alakulása (ezer Ft)

Kifizetés típusa	2001	2002	2003	2004	2005
Egyösszegű kifizetés	11.399.961	14.855.071	16.488.296	29.349.604	32.236.075
Járadékszolgáltatás	189.470	184.125	170.516	246.319	193.184
Szolgáltatás összesen	11.589.431	15.039.196	16.658.812	29.595.923	32.429.259

Forrás: Statisztikai adatok, idősorok a felügyelt szektorok 2006. III. negyedévi tevékenységéről – www.pszaf.hu.

Az adatokból jól látható, hogy az önkéntes nyugdíjpénztári szférában teljesített kifizetések csekély részét teszik ki – az 1%-ot sem éri el – a különböző járadék-kifizetések.

1.3. VEGYES VAGY KOMBINÁLT SZOLGÁLTATÁS

A vegyes szolgáltatás keretében a tag az egyéni számláján felhalmozódott összeg egy meghatározott részét egyösszegben, a fennmaradó részt járadék-szolgáltatás valamilyen formájában veheti igénybe. A járadék folyósítás indítása szempontjából két időpont különböztethető meg:

- az egyösszegű kifizetéssel egyidőben megkezdett járadékfolyósítás
- a tag rendelkezésig elhalasztott járadékfolyósítás

A vegyes szolgáltatás teljesítése során lényeges a sorrend: először egyösszegű kifizetés, majd a fennmaradó rész járadék formájában kerülhet kifizetésre. Az egyösszegű kifizetés összegére általában egy korlátozás létezik: a pénztár által meghatározott legkisebb járadéktag összegének és tag által kért járadéktípus összegének és futamidejének függvényében meghatározott járadékfedezet szolgáltatási számlán maradása.

Vegyes szolgáltatás esetében, ha a tag már kérte az egyösszegű kifizetést, akkor a járadékszolgáltatásnak is „ki kell futnia”. Újabb egyösszegű kifizetésre, amely a teljes fedezet kifizetése lenne elvileg nincs már mód; ezt az igényt a pénztárak azonban a rugalmas járadékfolyósítási szabályok keretein belül ki tudják elégíteni (járadékátváltás vagy járadékmegváltás jogcímen).

1.4. A SZOLGÁLTATÁSOK IGÉNYLÉSE

A nyugdíjkorhatárt betöltött tag – a korhatár betöltésekor, vagy tetszőleges későbbi időpontban – írásban nyilatkozik a pénztár felé, hogy mikor és milyen típusú szolgáltatást kíván igénybe venni. Az írásos bejelentés történhet levélben⁴ vagy a pénztár által rendszeresített nyomtatványon. Az igénylés előtt ajánlott a hatályos pénztári rendelkezéseket megismerni, ehhez általában elegendő, ha a pénztár nyomtatványát használjuk, mivel azon a lényegesebb információk megtalálhatók.

Az igénylés mellett egyidejűleg **a jogosultságot is igazolni kell**, egyértelműen, a következő okmányok valamelyikével:

- A korhatár elérését, a pénztártag a személyazonosító okmányába bejegyzett születési dátumával igazolhatja (előfordulhat, hogy egyes pénztárak a születési anyakönyvi kivonatot is elfogadják). Tekintettel arra, hogy a nyugdíjkorhatár 62. életévre történő felemelése fokozatosan került bevezetésre, a pénztárnak az alacsonyabb korhatárokat is figyelembe kell venni a pénztári szolgáltatás megállapításakor. (Vitás esetben a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv igazolását ajánlott beszerezni.)

⁴ A fax és az e-mail elfogadása jogi szabályozás hiányában a pénztár hatáskörében dől el, bár kétséges származása és eredetisége miatt az elutasítás várható.

- A nyugdíj- vagy nyugdíjszerű ellátásban való részesülés tényét (annak folyósítását, illetve a folyósítás várható megkezdését) a pénztártag kizárólag a nyugdíjbiztosítási igazgatási, vagy más egyéb, az ellátást megállapító szerv által kibocsátott jogerős határozatának⁵, végzésének, ítéletének bemutatásával igazolhatja. A határozat kapcsán lényeges elem a hatályosság: pl. a nyugdíjfolyósítás kezdete előtt kiadott határozat a folyósítás napjától érvényes; a felülvizsgálatra kötelezett rokkantnyugdíjasnak be kell mutatnia az állapotát igazoló érvényes orvosszakértői igazolást is.
- Amennyiben a társadalombiztosítási nyugellátás iránti igényelbírálás során előleg megállapítására és folyósítására kerül sor, a nyugdíjelőleg megállapításáról szóló végzés alapján a pénztártag nyugdíjpénztári szolgáltatásra való jogosultsága igazolható tekintettel arra, hogy az előleg megállapításakor a nyugdíjjogosultság ténye a végzésben megállapításra kerül, a végleges határozat kiadásakor már csak a nyugellátás összege változik.

Fontos megjegyeznünk, hogy a fent említett határozatokat nem helyettesítheti semmilyen munkáltatói igazolás, hivatásos állományúak nyugállományba helyezési parancsa, vagy csak a nyugdíjjogosultságot megállapító határozat – amely alapján nyugdíj megállapítására és folyósítására nem került sor.

Az igénybejelentés kapcsán szükséges még megemlítenünk, hogy:

- Minden szolgáltatás – és minden más, a tagnak történő kifizetés esetén – az igénybejelentés érvényes, ha az tartalmilag teljes és egyértelmű, formailag pedig nem kifogásolható. Adathiányos, jogosultság igazolását nem tartalmazó, nem olvasható igény esetén a pénztár hiánypótlásra szólít fel, s ez általában halasztó hatályú a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó végső határidő szempontjából.
- Amennyiben a tag már említett Pmtv. szerinti azonosítása az igénybejelentésig nem történt meg, azt pótolni szükséges, mivel a pénztár a kifizetést az azonosításig nem teljesítheti. Az azonosítás pótlása szintén halasztó hatályú lehet.

1.5. A SZOLGÁLTATÁSOK KIFIZETÉSÉNEK KÖLTSÉGE

Az Öpg. hatályos rendelkezései szerint a tagsági jogviszony megszűnése esetén – és a szolgáltatás tagsági jogviszonyt megszüntető jellege miatt ide tartozik – a tag követeléséből az indokolt költség, de legfeljebb 4.000 forint vonható le. Ezen túl más díjat, költséget, levonást semmilyen jogcímen érvényesíteni nem lehet.

⁵ A NYUFIG által kiállított ún. nyugdíjas igazolvány nem alkalmas a jogosultság igazolására, mivel nem tartalmazza az ellátás jogcímét.

1.6. A NYUGDÍJSZOLGÁLTATÁSOK ADÓZÁSA

Az önkéntes nyugdíjpénztárak által nyújtott nyugdíjkiegészítő szolgáltatások a mindenkor hatályos személyi jövedelemadó törvények szerint időben változó megfogalmazásban és kisebb megszorításokkal, de adómentesek voltak.⁶ A jelenleg hatályos Szja tv. szerint [*Szja tv. 1. sz. melléklet 7.19. pont*] az önkéntes nyugdíjpénztárak nyugdíjkiegészítő szolgáltatása „*Egyéb indokkal adómentes bevétel*”, amennyiben:

- a szolgáltatást igénybe vevő tag tagsági jogviszonya a pénztárral (átlépés esetén a korábbi pénztárral) a teljesítés évét megelőző harmadik adóévben, vagy azt megelőzően keletkezett, vagy
- a járadék folyósításának első három évében a járadék éves összege az előző évi összeg 15 százalékánál nagyobb mértékben nem csökken, valamint
- az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztár olyan nyugdíj szolgáltatása, amelyre a magánszemély rokkanttá nyilvánítása miatt vált jogosulttá – minden további kitétel nélkül.

A fentiekből jól látható, hogy a nyugdíjkiegészítő szolgáltatás adómentessége a tagsági jogviszonnyal – és minden bizonnyal adókedvezményre jogosító befizetésekkal és adókedvezmény igénybevételével – érintett adóévek függvénye:

- A belépéssel és a kifizetés teljesítésével négy érintett adóév szükséges ahhoz, hogy a szolgáltatás adómentes legyen (pl.: belépés 2004. június 15., legkorábbi adómentes egyösszegű szolgáltatás kifizetés 2007. január 02.).
- Ettől eltérően egy rövidebb tagsági idő esetén (pl. 1-2 év) is elérhető a kifizetés adómentessége, ha azt megfelelő járadék formájában veszi igénybe a tag (Lásd. Csökkenő összegű banktechnikai járadék). Van olyan pénztár, amelyik ennél rosszabb paraméterű járadékszolgáltatást nem is nyújt tagjának.
- Amennyiben a szolgáltatás igénylés jogalapja a rokkantnyugellátásban történő részesülés, a tag tagsági idő korlátozás nélkül adómentes kifizetésre jogosult (tehát pl. 2 év után is).

Már nyugdíjasként tagsági jogviszonyt létesítő tagok esetében is érvényes a négy érintett adóév, vagy a csökkenő összegű járadék feltétel, amely a már eleve rokkantnyugdíjasként belépő tagokra is vonatkozik (tehát számukra a 2 éves tagság ekkor már nem elegendő az adómentes kifizetéshez).

---

⁶ Az adómentesség és adókötelezettség történeti alakulása önálló fejezetet képezhetne, de ezt most mellőzzük.

2. NEM-NYUGDÍJSZOLGÁLTATÁSOK

Az önkéntes nyugdíjpénztárak már 1993-tól kezdve nyújthatnak nem nyugdíjcélú szolgáltatásokat, kezdetben csak tagi kölcsönt, illetve egyfajta várakozási idő lejárt utáni kifizetést (ez a kilépés esete); ezek köre azonban az elmúlt majd' másfél évtized alatt előbb a várakozási idő letelte utáni kifizetés altípusaival, majd a tagi lekötés⁷ intézményével bővült.

2.1. VÁRAKOZÁS IDŐ LETELTE UTÁNI KIFIZETÉSEK

A pénztártag a várakozási idő leteltét követően, de még felhalmozási időszakban egyösszegű kifizetés igénylésével megszüntetheti tagsági jogviszonyát, azaz kiléphet, illetve a kilépés helyett a tagsági jogviszonyának megtartása mellett – és ami nagyon fontos: a tagdíjfizetés folytatásával – legfeljebb háromévente egy alkalommal az egyéni nyugdíjszámláján nyilvántartott összeg egészét vagy egy részét, a nyugdíjkorhatár betöltése előtt felveszi.

A kilépés lehetősége az önkéntes nyugdíjpénztárak alapításától kezdve ismert, és sok tag által várt esemény. A tagsági jogviszony megszűnésével a tag a teljes felhalmozott követeléséhez hozzájut, ezzel – nyugdíjbiztosítási szakmai szempontból – felhalmozása nem éri el eredeti célját. Amennyiben a magán-személy a későbbiekben újból belép egy önkéntes nyugdíjpénztárba (pl. munkáltatói ösztönzésre), a várakozási ideje újból kezdődik.

A tagsági jogviszony fenntartása és folytatása melletti kifizetések lehetőségét 2003-tól⁸ biztosítja az Öpt., ami több szempontból tekinthető kiemelkedő változásnak:

- Az új várakozási idő utáni kifizetés típus megjelenése éppen akkor történt, amikor az önkéntes nyugdíjpénztári szférában az elsőként belépett tagok ezrei elérték a 10 éves várakozási idejüket, s ugyanez pár éven belüli közelségbe került tagok további tíz- és százezrei számára.
- A kifizetés a tagsági jogviszony folytatása, további befizetések teljesítése mellett történhetett a továbbiakban, azaz lényegében a megszerzett várakozási idő nem vezett el – mint egyébként a kilépéssel – s ez a folyamatos díjfizető tagok számára a korábbiakhoz képest jelentős előnyt és lehetőséget biztosított. Természetesen a kilépés lehetősége mindenki számára nyitott maradt, akár egy részkifizetést követő egy hónap múlva is.

---

⁷ A tagi lekötés valójában nem pénztári szolgáltatás vagy kifizetés, de az egyéni számlához kapcsolódó lehetőség. Kizárólag ez miatt említjük ebben a körben.

⁸ A 2003-tól hatályos rendelkezés szövegét 2004-től módosította a jogalkotó, de ezt a téma jelen mélységű bemutatása mellett jogtechnikai módosításnak tekintjük.

- Az Öpt. szándékával ellentétben – a tagdíjfizetésre vonatkozó szabályok ismeretében – lehetőséget biztosít a tagoknak a gyakorlatban arra, hogy a hozamelvonás ténye, illetve kizárás veszélye mellett tagságukat fenntartsák, a tagdíjukat viszont rendszertelenül fizessék.

Fenti lehetőség biztosítása és időzítése nem volt véletlen:

1. hatására egyrészt a tömeges kilépési hullámok elkerülhetővé váltak,
2. másrészt olyan tagokat is további befizetésekre ösztönözhetett, akik a kilépésen gondolkodtak,
3. harmadrészt a kilépni szándékozó tagok számára olyan kedvező lehetőséget biztosított (pl. az egészségfizetés), amelynek pénzügyi eredménye a kilépéssel egyenlő, de a tagsági jogviszony a megszerzett várakozási idővel a későbbiekben kiváló lehetőség lehet (saját befizetés utáni adókedvezmény kihasználása, munkáltatói tagdíjtámogatás gyors hozzáférhetősége).

Ezek a kifizetések a kötelező várakozási idő letelte után érhetőek el a tagok számára. A kötelező várakozási idő – mint korábban azt már tárgyaltuk – legalább 10 év, s vélhetőleg nincs olyan pénztár, amely ennél többet határozná meg. Ennek következtében ezek a kifizetési típusokat a pénztári szakzsargonban „10 éves” vagy „10 év utáni” kifizetésként említik.

A nagyszerű jellemzők és előnyök mellett nem szabad elsiklanunk azonban két fontos megkötés felett: az egyik a „*legfeljebb háromévente egy alkalommal*”, a másik a „*nyugdíjkorhatár betöltése előtt felveszi*”. Mit is jelentenek ezek a gyakorlatban?

A „*legfeljebb háromévente egy alkalommal*” megszorítás azt célozza, hogy a tagok a 10 év elteltével ne rendelkezhessenek abszolút szabadon a nyugdíjszámlájukkal, mint egy lakossági folyószámlával, vagy egy befektetési számlával. Ez egy nyugdíjcélú megtakarítás esetében érthető is; s itt meg is jegyezzük, a háromévenkénti felvétel talán túlzott lehetőség is az eredeti cél, a nyugdíjcélú megtakarítás terhére.

A „*háromévente*” kifejezés értelmezése 2007-2008-ban újabb kérdést vet fel a pénztári szférában: az első kifizetéshez képest el kell telnie három naptári évnek (pl. első 2004. 05. 25, második 2007. 05. 25.), vagy csak elegendő, ha az újabb kifizetés két adóévvvel későbbi évben történik (pl. első 2004. 05. 25, második 2007-ben akármikor.) Mivel a háromévente kitételt az Öpt. tartalmazza, illetve a háromévente kifejezés inkább a három év elteltét jelenti mintsem a minden harmadik évben történő kifizetést, ezért a szerzők a három naptári év elteltével történő újabb kifizetés értelmezését javasolják elfogadni.⁹

A „*nyugdíjkorhatár betöltése előtt felveszi*” kitétel egyértelműen azt jelenti, hogy a pénztártagsági jogviszony folytatása melletti várakozási idő lejárt

⁹ Célszerű ebben a kérdésben a pénztárak illetve az APEH tájékoztatásait figyelemmel kísérni.

után kifizetések csak azon tagok számára biztosított, akik a rájuk vonatkozó nyugdíjkorhatárt még nem töltötték be. A nyugdíjkorhatárt betöltő tag tehát csak nyugdíjszolgáltatást igényelhet – elvileg.

Fenti kitétel pénztári gyakorlatban történő ellenőrzése azt jelentené, hogy a pénztárak a tagok születési dátumából – az általános nyugdíjkorhatárt figyelembe véve – kiszámítanák azt az életkort, amely után a tag nem igényelhetné a 10 éves kifizetést. Tekintettel arra, hogy a nyugdíjba vonulók több mint 90%-a valamilyen karkedvezmény miatt a rájuk vonatkozó általános nyugdíjkorhatárt néhány évvel, vagy évtizeddel korábban betölti, a pénztárak nem ismerik teljes bizonyossággal az egyes tagra vonatkozó nyugdíjkorhatárt; ennek hiányában ennek ellenőrzése nem valószínű.

Mindezek ismeretében tehát nem zárható ki az, hogy egy már nyugdíjas tag a 10 év letelte jogcímen felvegye a hozamát, tagdíjat fizessen, majd ezek után vegyen igénybe nyugdíjszolgáltatást.

Egyösszegű kifizetés kilépéssel

Amennyiben a pénztártag a pénztárában előírt kötelező várakozási időt elérte, kérheti a teljes felhalmozásának egyösszegben történő kifizetését tagsági jogviszonyának egyidejű megszűntetése mellett. Ezzel gyakorlatilag a befizetéseit és azok hozamát a pénztár visszatéríti számára, nem pedig kiegészítő nyugdíjszolgáltatást fizet. (Némi hasonlóság fedezhető fel a nyugdíj előtti kilépés és egy életbiztosítás felmondása között, azzal a különbséggel, hogy a kilépés során a tag mindig megkapja a teljes befizetett összeget és azok hozamát.)

Az egészségkifizetés

Az egészségkifizetés, elnevezéséből eredően a tagi követelés egészének kifizetését jelenti. A tag kéri az egész követelésének kifizetését, a pénztár a kifizetést teljesíti. Ezzel a kifizetés taglалását akár abba is hagyhatnánk, azonban ez nem ilyen egyszerű. Jogszabályi előírás, iránymutatás hiányában ugyanis a tag „egész követelésére” vonatkozó igényének kielégítése előtt olyan alapvető problémába ütközünk, hogy meg kell állapítanunk az egész összeget.

A folyamatos tagdíjfizetés és a pénztári hozamok utólagos megállapításának¹⁰ és felosztásának ismeretében talán már nem olyan furcsa, hogy bizonytalanok vagyunk az egész összeg megállapítása során. Melyik napra vonatkozóan és mennyit is kell kifizetnie a pénztárnak? A tagdíjbefizetések aránylag problémamentesen elhatárolhatók egy adott dátumig, de a pénztári hozam utó-

¹⁰ Ld. 175. oldal.

lagos megállapítása és felosztása negatív hozam kockázatát jelenti az egyéni számlára nézve, amely a pénztár számára kellemetlen jelenség.¹¹ Ezt elkerülendő az egészségkifizetés összegének megállapítására vonatkozó szabályokat a pénztár alapszabályában kell meghatározni, oly módon, hogy a rendelkezések indokolatlan mértékű „biztonsági tartalékkal” ne korlátozzák a tag követelésének kifizetését.

A részkifizetés

A részkifizetés a tagi követelés egy, a tag által meghatározott részének kifizetését jelenti. Ez a rész gyakorlatilag az egész követelés akár 1 forint híján történő kifizetését is jelentheti, azonban korántsem okoz olyan problémát, mint az egészségkifizetés.

A pénztárak gyakorlatában az adózási szempontok, illetve az elszámolás módszerei alapján a részkifizetésnek különböző típusai alakultak ki: kizárólag hozamot, mint adómentes tételt, vagy adómentes és adóköteles tételt is tartalmazó, kifizetés, amely egy vagy két szakaszban fizethető ki. Konkrét és teljesen lebontott lehetőségek a következők:

- csak adómentes rész kifizetése:
  - az egyéni számlakövetelés hozamának egy része,
  - az egyéni számlakövetelés hozamának teljes egésze,
- adómentes és adóköteles rész kifizetése:
  - az egyéni számlakövetelés 90%-a alatti összeg,
  - az egyéni számlakövetelés 90%-a,
  - az egyéni számlakövetelés 90%-a feletti, de a 100%-ot el nem érő összeg.

2.2. A VÁRAKOZÁSI IDŐ LETELTE UTÁNI KIFIZETÉSEK IGÉNYLÉSE

A várakozási idő letelte utáni kifizetés a szokásos módon – formanyomtatványon, vagy egyértelműen megfogalmazott bejelentésben, levélben – igényelhető. A pénztáraknál a tagsági jogviszony kezdete nyilvántartott alapadat, tehát a várakozási idő letelte egzakt módon megállapítható. Ezért általában elegendő az igénybejelentést megtenni – az azonosításhoz szükséges adatokat feltüntetve – és a pénztár fizet. Nem szükséges tehát az igényjogosultságot igazolni tagsági okirattal, elegendő, ha a bejelentés egyértelműen a tagnak tulajdonítható, az igény teljesíthető.

---

¹¹ A probléma ismertetését ld. a 177. o.

2.3. A VÁRAKOZÁSI IDŐ LETELTE UTÁNI KIFIZETÉSEK KÖLTSÉGE

Az Öpg. hatályos rendelkezései szerint a tagsági jogviszony megszűnése esetén, továbbá a rész- és egészkifizetés teljesítése során a tag követeléséből az indokolt költség, de legfeljebb 4.000 forint vonható le. Ezen túl más díjat, költséget, levonást semmilyen jogcímen érvényesíteni nem lehet.

2.4. VÁRAKOZÁS IDŐ LETELTE UTÁNI KIFIZETÉSEK ADÓZÁSA

A várakozási idő letelte utáni kifizetések az Szja tv. rendelkezései szerint adókötelesek, az Eho tv. szerint 11%-os egészségügyi hozzájárulás kötelesek [*Szja tv. 28. § (8) bek., Eho tv. 3. § (1) bek. a) pont*].

2004-től – a várakozási idő letelte utáni kifizetések az Öpt.-ben történő kibővítését követően egy évvel – az Szja tv. az egyéb jövedelem kategóriában konkrétan nevesíti az önkéntes nyugdíjpénztári várakozási idő lejárt utáni kifizetéseket, és tételes szabályozást tartalmaz az adókötelezettség megállapítására. Főszabályként érvényes, hogy a várakozási idő letelte utáni kifizetések – mivel nem nyugdíjszolgáltatások – adókötelesek. Ezzel elvileg a tag visszafizeti azt az adókedvezményt, amellyel az állam a nyugdíjcélú megtakarítás miatt korábban támogatta. Sajnos a jogszabály nem tesz különbséget az adókedvezménnyel támogatott és a nem támogatott befizetések kifizetési adózása között. Azok a tagok, akik nem vettek igénybe adókedvezményt, vagy nem minden befizetett forint után érvényesíthették azt (pl. az adókedvezmény felső határát meghaladó befizetést teljesítettek), minden korábban befizetett forintjuk után adót fizetnek. Ez a tagok számára kettős adóztatást jelent: az adózott nettó jövedelmükből fizettek a pénztárba, amelyet aztán további adóterher mellett vehetnek fel csak azért, mert ezt nem nyugdíjasként teszik.

A rendelkezés szerint az önkéntes nyugdíjpénztár által tagja részére a kötelező várakozási idő leteltét követően nyugdíjszolgáltatásnak (kiegészítő nyugdíjnak) nem minősülő kifizetést teljesít (vagyoni értéket juttat), az adóköteles jövedelmet a következők szerint kell megállapítani:

- a kötelező várakozási időszak letelte évében és az azt követő első évben kifizetett (juttatott) bevételt, kivéve a fedezeti alapból történő befektetések hozama vagy értékelési különbözet címén az egyéni számlán jóváírt összegből teljesített kifizetést, juttatást (a továbbiakban: bevétel) teljes egészében, míg a kötelező várakozási időszak letelte évét követő
- második évben kifizetett (juttatott) bevétel 90 százalékát,
- harmadik évben kifizetett (juttatott) bevétel 80 százalékát,
- negyedik évben kifizetett (juttatott) bevétel 70 százalékát,
- ötödik évben kifizetett (juttatott) bevétel 60 százalékát,
- hatodik évben kifizetett (juttatott) bevétel 50 százalékát,

- hetedik évben kifizetett (juttatott) bevétel 40 százalékat,
- nyolcadik évben kifizetett (juttatott) bevétel 30 százalékat,
- kilencedik évben kifizetett (juttatott) bevétel 20 százalékat,
- tizedik évben kifizetett (juttatott) bevétel 10 százalékat

kell jövedelemnek tekinteni. A kötelező várakozási időszak leteltét követő tizedik évet követően kifizetett (juttatott) bevételt a jövedelem megállapításánál nem kell figyelembe venni.

Fentiek alapján a kilépéssel történő egyösszegű kifizetés, az egészségkifizetés, továbbá a részkifizetés adó- és eho terhe a várakozási idő letelte évét követő második (adó)évtől kezdve évenként csökken, mivel a kifizetés bevételként figyelembe veendő része 10%-ponttal fokozatosan csökken. A várakozási idő 20. évében a kifizetést nem terheli adófizetési kötelezettség, tehát adózási szempontból jóval a nyugdíjkorhatár betöltése előtt érdemes felvenni a számlán felhalmozott összeget. A nyugdíjas kori biztonság érdekében azonban az ilyen felvétel lehetőség szerint kerülendő.

A kifizetés évétől függetlenül adómentes a tagi számlán a fedezeti tartalék befektetéseinek hozamából (realizált hozam és értékelési különbözet) kifizetett összeg. (Ennek tudatában érthető, hogy a részkifizetések nagy része miért a teljes hozam kifizetésére irányul.)

Példa: Nagy János 2005. április 1-jén belépett az Arany Ősz Országos Önkéntes Nyugdíjpénztárba, ahol a kötelező várakozási idő 10 év. Még 2005-ben kezdeményezte egy másik nyugdíjpénztárból (ahová 1994. június 1-jén lépett be) számlakövetelése átvitelét az Arany Őszbe.

2006. augusztus 22-én a pénztár tájékoztatása szerint 3.523 ezer Ft volt a számlakövetelése, ebből 810 ezer Ft a realizált hozam és 20 ezer Ft az értékelési különbözet. Ekkor – a várakozási ideje 12. évében járva – kérte a pénztárt, hogy fizessen ki számára nettó 1 millió forintot. A pénztár a részkifizetés során 36% adóelőleget és 4.000 Ft költséget számít fel.

Fedezeti igény: $1.000 - 830 =$ nettó 170 ezer forint tőkéből. Ennek bruttó tőkeigénye: $(170 + 4) / (100 - 36\% * 90\%) = 257.396$ Ft.

A kifizetendő bruttó összeg $830.000 + 257.396 = 1.087.396$ Ft. Ez a számlakövetelés 90%-a alatti összeg, tehát a részkifizetés egy szakaszban fizetendő ki.

A kifizetett nettó összeg újraszámolva:

Bruttó összeg: 1.087.396 Ft. Adóelőleg: $(1.087.396 - 830.000) * 90\% * 36\% = 83.396$ Ft

Kifizetendő nettó összeg: $1.087.396 - 83.396 - 4.000 = 1.000.000$ Ft

A kifizetést a pénztár 810 ezer forint realizált hozamból, 20 ezer forint értékelési különbözetből és 257.396 forint tőkéből teljesítette. A pénztár a tag számára jövedelemigazolást állított ki, amelyben 257.396 forint adó- és %-os eho alapot, és 83.396 forint levont adóelőleget közöl. A tagnak a jövedelemigazolás alapján 28.314 forint 11%-os ehot kell fizetnie.

Fontos megjegyeznünk ugyanakkor, hogy az Szja tv. nem az Öpt, szerinti legrövidebb, 10 éves várakozási időből, hanem általában a kötelező várakozási idő leteltéből indul ki. Ez pedig – mint tudjuk – pénztártól függ, mivel 10 évnél

hosszabb várakozási idő is előírható (az más kérdés, hogy ilyen pénztár nem maradna meg a piacon, tagjai sorra lépnének át a minimális várakozási időt kikötő pénztárakba.)

A kifizetésből származó személyi jövedelemadó előleget a vonatkozó szabályok szerint a pénztár a kifizetésből levonja – erről a havi adó- és járulékbemváltás keretében adatot szolgáltat az APEH számára –; a 11%-os eho megfizetésére a pénztártag kötelezett.

3. TAGI KÖLCSÖN

A pénztár a pénztártagjai részére, az anyagi nehézségeik enyhítésére – átmene-ti jelleggel – hitellehetőséggel, ún. tagi kölcsön folyósításával nyújthat segítséget. A tagi kölcsön intézményének alkalmazása a pénztár számára csupán lehetőség – amellyel a piaci verseny miatt egyre több pénztár él –, de nem kötelező érvényű. A tagi kölcsön a pénztárak számára befektetési eszközként is funkcionál.¹²

3.1. A TAGI KÖLCSÖN NYÚJTÁSÁNAK KERETSZABÁLYAI

A tagi kölcsön első alkalommal a várakozási idő 3. évét követően (a tagsági jogviszony kezdetétől számított 36 hónap elteltével) nyújtható, legfeljebb 12 hónap időtartamra. Tagi kölcsön egymás után többször is igényelhető. A kölcsön összege nem haladhatja meg a tag egyéni nyugdíjszámláján kifizeteskör nyilvántartott összeg 30%-át.

A pénztár a tagi kölcsönt a fedezeti tartalék terhére nyújtja, egyidőben legfeljebb a fedezeti tartalék 5%-ának erejéig. (Ez az Öpg-ben meghatározott minimális előírás, amelynél szigorúbbat a pénztár saját hatáskörben meghatározhat.) A kölcsön – maximális összegének megállapítása és a kölcsöntartozás fedezete miatt – a tag egyéni számlájához kapcsolódik, de azt nem terheli, a hozamok a futamidő alatt a számla teljes egészére jóváírásra kerülnek.

A jogszabályok a tagi kölcsönrel kapcsolatban a minimális szabályokon – hozzáférési feltételek, a futamidő és az összegkorlátok rögzítésén – túl a tagi kölcsön nyújtásának feltételeinek megszabását a pénztár hatáskörébe utalják és az alapszabályban rendelik rögzíteni, így pl.:

- jogszabályi előírásnál szigorúbb feltételek, pl. csak egyszer nyújt tagi kölcsönt, tagdíj-nemfizetés esetén nem nyújt kölcsönt,
- igénylés módja, menete,
- törlesztési és kamatozási feltételek,

---

¹² A Hpt. a pénzkölcsön üzletszerű nyújtását pénzügyi szolgáltatásként definiálja. Ennek és a tagi kölcsön intézményének ismeretében a korábban tett pénzügyi jellegű szolgáltatás kifejezés talán nem túlzó megfogalmazás.

- felszámított díjak meghatározása, összege,
- várakozás két tagi kölcsön nyújtása között, stb.

A tagi kölcsön nyújtásának korlátai

A tagi kölcsönhöz történő hozzáférés tekintetében néhány kötelező korlátozó szabályt azonban figyelembe kell venni.

Nem nyújtható tagi kölcsön ha:

- a tag a 2005. január 1-je után folyósított és lejárt kölcsönét nem fizette vissza, és a pénztár a tartozást az egyéni nyugdíjszámlájáról levonta,
- a tag a korábban felvett kölcsönét még nem fizette vissza,
- a tag a pénztárból történő kilépési, átlépési szándékát a pénztárnak bejelentette,
- a tagnak tagi lekötése van.

Az eredeti futamidőtől eltérően részben vagy egészben lejár a kölcsön amennyiben a tag rész- vagy egész összeg felvétele iránti igényt nyújt be és ezzel az egyéni számlán maradó összeg a tagi kölcsön tartozás összegénél kisebb lenne. Ekkor a tagi kölcsön tartozásból a fenti különbözetnek megfelelő összeg azonnal esedékessé válik és – amennyiben a tag nem fizeti vissza – a kifizetést megelőzően érvényesíthető az egyéni nyugdíj számlával szemben.

Példa: Kovács István pénztártag számára pénztára 2006. 02. 10-én az 1.500 ezer forintos számlakövetelése alapján 450 ezer forint összegű tagi kölcsönt folyósított. A futamidő 12 hónap, törlesztés a futamidő végén kamatokkal egy összegben. Kovács István 2006. 10. 20-án 1.650 ezer forint egyenlegű számlája terhére bruttó 1.400 ezer forint kifizetést kér („lejárt” a 10 éves tagsága). A kifizetés után a tag számláján 250 ezer forint maradna, amely a tagi kölcsön tartozásánál 200 ezer forint plusz a kölcsön kamataival kevesebb. A pénztár a tagot a 200 ezer forint plusz kamatai megfizetésére szólítja fel, mivel az igényelt kifizetés teljesítése esetén az egyéni számlán nem maradna kellő fedezet az esetleges tagi kölcsön vissza-nemfizetés esetére.

Fentiekből jól látható, hogy:

- egy vissza-nemfizetett és az egyéni számláról levont tagi kölcsön után újabb kölcsön nem igényelhető (ezzel biztosítható, hogy a kötelező várakozási idő lejártá előtt – azt megkerülve – az egyéni számláról ne lehessen korlátlanul pénzt felvenni)
- egy tagnak egyszerre csak egy tagi kölcsöne lehet, függetlenül attól, hogy az első kölcsöne a számlájának pl. csak a 20%-a volt, vagy a folyamatos befizetéseknek köszönhetően a tagi kölcsöne az aktuális egyenlegének már csak a 15%-a,
- tagi lekötéssel és tagi kölcsönrel – a vissza-nemfizetések kockázatai miatt – egyidőben nem lehet a számlát megterhelni,

- a tagsági jogviszony megszűnése, vagy felvétel esetén a kölcsön fedezete nem kerülhet a pénztáron kívülre.

A kölcsön visszafizetése

Mint már említettük, a jogszabályok csak a tagi kölcsön visszafizetésére vonatkozóan tartalmaznak rendelkezést, arra is csak a végső (12 hónapos) határidő tekintetében. Ezen belül a pénztár szabadon állapíthatja meg a kölcsön tényleges futamidejét. (Tapasztalatunk szerint a pénztárak általában a 12 hónapos futamidőt határozzák meg, de van olyan pénztár, ahol rövidebb futamidőre is lehet kölcsönt felvenni, amely aztán igény szerint 12 hónapra meghosszabbítható.)

A törlesztésre vonatkozóan a következő szabályok alkalmazása elterjedt:

- tőke és kamat egy összegben a futamidő végén esedékes,
- havonta, egyenlő részletekben; a törlesztőrészlet magában foglalja a hónapról-hónapra változó összegű tőke, kamat összegét is (annuitás),
- a tőke a futamidő végén, a kamat havonta, előre meghatározott időpontban esedékes.

A törlesztés tekintetében a pénztárak a tagok érdeke és a pénztári adminisztrációs terhek miatt általában az egyszerűbb módozatot alkalmazzák – az előtörlesztés lehetőségét is biztosítva.

A kölcsön kamat- és költségterhe

A kamatozási feltételek – jogszabályi előírás hiányában – teljesen a pénztár belügyének tekinthetők. A tagi kölcsön elvileg nyújtható kamatmentesen is, ez azonban több szempont miatt nem jellemző:

- a kamatmentesen, illetve a jegybanki alapkamat +5 százalékpont kamat alatt nyújtott kölcsönök esetében a tagnak kamatkedvezményből származó jövedelme keletkezik, amely után a pénztárat, mint kifizetőt szja és 11% eho fizetési kötelezettség terheli,
- a tagi kölcsön a fedezeti tartalékból, tehát a befektetésre szánt forrásokból nyújtható, az elmaradó kamat a tagság egészének érdekét sértően.

A pénztári gyakorlatban pontosan a fent felhozott szabály és elv figyelembevételével alakult ki a tagi kölcsön kamatlába, amely általában az alábbi megoldásokon alapul:

- a) jellemző a változó kamatozás, a jegybanki alapkamat +5% kamatláb függvényében,
- b) a kamat változó, de a pénztár valamely hozamrátájának függvénye (ekkor a pénztár kockázatot azzal, hogy az *a*) értéke alá mehet),

c) a fenti kettő kombinációja, a) alsó korláttal, hogy kamatkedvezményből származó jövedelem ne keletkezzék.

A kamaton felül kezelési költség is felszámítható (pl. folyósítási díj), amely összegét a pénztár szintén szabadon határozhatja meg.

A kamat általában utólag kerül megállapításra és megfizetése, míg a kezelési díj a folyósított kölcsön összegéből kerül levonásra a kifizetés előtt. Ezzel a visszafizetendő kölcsön tőkeösszege egyenlő a kifizetett összeg plusz a kezelési díj összegével.

Példa: Nagy János pénztártag számára pénztára 2005. 12. 05-én az 1.250 ezer forintos számlakövetelése (*F*) alapján tagi kölcsönt folyósított, a maximálisan adható összegben. A futamidő 12 hónap, a kamat a mindenkor érvényes jegybanki alapkamat +5%, folyósítási díj 3.500 Ft, amelyet a folyósítás előtt a pénztár levont. Törlesztés a futamidő végén egy összegben.

a) Kifizetendő kölcsön összege: $1.250 \cdot 0,3 - 3.500 = 371.500$ Ft

b) Tőketartozás: $371.500 + 3.500 = 375.000$ Ft

c) Kamattartozás a futamidő végén: 42.929 Ft

Kamatperiódus	Kamatláb (%)	Kamatkozó napok	Kamat (Ft)
2005.12.05-2006.06.20.	11,00	197	22.056
2006.06.20-2006.07.25.	11,25	35	4.008
2006.07.26-2006.08.29.	11,75	35	4.186
2006.08.30-2006.09.26.	12,25	28	3.491
2006.09.27.-2006.10.25.	12,75	29	3.763
2006.10.26.-2006.12.05.	13,00	41	5.425
Összesen:		365	42.929

A tagi kölcsön vissza-nemfizetésének következményei

Amennyiben a pénztártag a kölcsönt nem fizeti vissza, az Öpg. rendelkezése szerint a befektetések védelme érdekében a hátralék összegét, valamint a pénztár költségeit legkésőbb a tagsági jogviszony megszűnésekor, illetve szolgáltatás igénylésekor a pénztárnak a tag egyéni nyugdíjszámlájával szemben érvényesíteni kell. A tagi kölcsön kifizetéssel szembeni elszámolása, a kifizetés nettósítása nem megengedett. A tagi kölcsön tartozást nem lehet pl. egy adómentes szolgáltatás összegéből levonni, tehát a tag szemszögéből visszafizetettnek tekinteni és ezzel a lejárt tartozást adómentesen rendezni.

Az Öpt. rendelkezései szerint amennyiben a pénztártag a tagi kölcsönt a pénztár alapszabályában meghatározott feltételek szerint, a pénztár erre vonatkozó felszólítása ellenére sem fizeti vissza, a hátralék összegét, valamint a pénztár költségeit a tag egyéni nyugdíjszámlájával szemben – legkésőbb a kölcsön lejáratát követő 180 napon belül érvényesítheti. (Amennyiben a pénztár

180 napon belül nem érvényesíti a követelést, az számára elveszettnek tekintendő.) Amennyiben a pénztár a lejáratot követő 180 napon belül engedélyezi a kölcsöntartozás rendezését, ezt vélhetőleg késedelmi kamat felszámítása ellenében teszi, mivel pl. a lejárat napja és az érvényesítés napja közti idő alatt a pénztár (a tagok kollektív) követelése a kölcsönt felvevő tagnál volt, s hozamot nem termelt.

A hátralék összege a tag jövedelme, nem minősül pénztári szolgáltatásnak, és a tag olyan adóköteles jövedelme, amely után a pénztár által az egyéni nyugdíjszámla megterhelésének időpontjával egyidejűleg kiadott igazolás alapján az Szja tv. szerint adóelőleg fizetési kötelezettség, valamint az Eho. tv. szerint 11 %-os egészségügyi hozzájárulás fizetési kötelezettség is terheli.

A tagi kölcsön egyéni számláról történő levonása adózási szempontokból gyakorlatilag egy megítélés alá esik a kötelező várakozási idő lejártát követő kifizetésekkel – egyéb jövedelem mindkét kifizetés –, a különbség két ponton szembetűnő:

- A számlával szemben érvényesített tagi kölcsön adóelőlegét nem az egyéni számláról vonják le, azt a tagnak kell megfizetnie az eho-val együtt.
- A teljes levont tagi kölcsön tartozás adóköteles, mindegy tehát, hogy a levonás milyen mértékben érinti az egyéni számla tőke ill. hozam részét, mivel az elvonás jogcíme a döntő. Megjegyezzük, hogy amíg a számla összetétele engedi, a pénztárak – ellenkező kogens szabály hiányában – minden bizonnyal a tagi számla tőke részét csökkentik a tagi kölcsön levonás során. Ez későbbi adómentes hozamfelvétel esetére a tag számára előnyös.

Példa: Nagy János pénztártag 2006. 12. 05-én a pénztár felszólítása ellenére sem fizeti meg tagi kölcsöntartozását, amely a kamatokkal együtt 417.929 Ft. A pénztár 2006. 12. 20-án érvényesíti a követelését a tag számlájával szemben.

A pénztár Nagy János részére 417.929 Ft-ról állít ki jövedelemigazolást, amely alapján a pénztártag a vonatkozó Szja tv. szerinti adót és 45.972 Ft 11%-os százalékos ehot tartozik fizetni az államnak.

A vissza nem fizetett, egyéni számlával szemben érvényesített tagi kölcsönről, a levonás tényéről a tag más pénztárba történő átlépése esetén az átadó pénztárnak tájékoztatnia kell az átvevő pénztárat. Ennek következtében a tag más pénztárban lévő számlájához nem csak a várakozási idejét, hanem a tagi kölcsön „múltját” is átviszi. Meggondolandó tehát, hogy egy ily módon terhelt számlát egy másik pénztárnál vezetett számlába „olvasszunk”, még akkor is, ha tagdíjfizetésünk a továbbiakban bizonytalanná válik a pénztárban.

3.2. MIÉRT ÉS MIKOR ELŐNYÖS A TAGI KÖLCSÖN?

A tagi kölcsön a pénztári gyakorlatban egy, a tagok számára kedvező és általuk keresett lehetőség, mert:

- kisebb, rövid lejáratú hitelek kiváltására alkalmas, s a szokásos fogyasztási hiteleknél olcsóbb,
- a fedezet gyakorlatilag az egyéni számla, nem kell más biztosíték,
- a kölcsön folyósítása általában nem túl körülményes,
- a kölcsön fedezete az egyéni számlán lévő maradék és a hozamok jóváírására kerülnek (bizonyos szemszögből így a hitel még olcsóbb)

Összességében elmondható, hogy a tagi kölcsön a tagok számára egy jó lehetőség, plusz pénztári szolgáltatás, a pénztárak számára pedig opcionálisan egy befektetési lehetőség, biztos és jó hozammal, továbbá tagszerző eszköz is lehet.

4. TAGI LEKÖTÉS

Az egyéni számla a tag hozzáférhetőségi és önrendelkezési jogkörében nyugdíj szolgáltatás, illetve a kötelező várakozási idő leteltét követő kifizetések alapjául, fedezetül szolgál. Ezen túl a pénztártag – a tagi kölcsönnél említett hozzáférés kivételével – nem rendelkezhet az egyéni számlájával, arról kifizetést nem igényelhet. Az Öpt. kezdetektől kimondja továbbá, hogy „*a pénztártag számláján elhelyezett összegekre sem a pénztártag hitelezői, sem kívülálló harmadik személy hitelezői nem tarthatnak igényt*”. Ezt a védelmet tovább erősítette az Öpt. 2003-tól módosított egyéni számla fogalmi meghatározása, amely szerint „*az egyéni számla követelés biztosítékaul nem szolgálhat*”.

A jelzáloghitel-piac újabb hitelfedezeti biztosítékok bevonását igényelte, amely igényt az egyéni nyugdíjszámlákon felhalmozott összeg nagyságrendje kisebb kölcsönök esetében ki tud elégíteni. Ennek szellemében 2005-től kibővült a pénztártagok választási lehetősége megtakarításukkal kapcsolatban: A pénztártag – a várakozási idő letelte, illetve a nyugdíjkorhatár elérése után – egyéni nyugdíjszámlája egyenlegének legfeljebb 50%-át a Hpt. hatálya alá tartozó hitelintézettel kötött szerződésben hitelfedezetként felajánlhatja (lombardhitel). Ez a felajánlás a **tagi lekötés**,¹³ amely a pénztári számlához kapcsolódó lehetőség, és **nem pénztári szolgáltatás**.

---

¹³ Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy ez a tagi lekötés nem azonos az Sza tv.-ben nevesített egészségpénztári lekötéssel, amely a hosszabb távú egészségpénztári megtakarítást ösztönzi többlet adókedvezmény nyújtásával.

4.1. A LEKÖTÉS JELLEGE

A tagi lekötés a pénztár által kiadott, a tagi lekötésnek a tag egyéni nyugdíjszámlájára vezetéséről szóló nyilatkozattal jön létre. A tagi lekötés törlését a pénztárnál a tag, a tag halála esetén a kedvezményezett, valamint a hitelszerződésben foglalt feltételek teljesülése esetén a tagi lekötés jogosultja (hitelintézet) kezdeményezheti a tagi lekötéssel biztosított követelés (hitel) – visszafizetés vagy az egyéni számlával szembeni érvényesítés miatt – megszűntének történő egyidejű igazolása mellett. A tagi lekötés szabályai egyebekben a jogon és követelésen alapított zálogjog szabályaival azonosak. A lekötés futamideje gyakorlatilag megegyezik a hitel futamidejével, amely hitelintézettől függ.

A tagi lekötés és a tagsági jogok gyakorlása

A tagi lekötés független a pénztártól, tehát más önkéntes nyugdíjpénztárba történő átlépés esetén a tag szabadon „viheti” magával, amelyről az átadó pénztár értesíti a befogadó pénztárat. A befogadó pénztár a lekötést bejegyzi, értesíti a lekötés jogosultját (a kölcsönt nyújtó hitelintézet), ezzel biztosítható, hogy a hitelintézet követelését tekintve ne kerüljön birtokon kívülre. Más pénztárba történő átlépés esetén a tagot érheti hátrány akkor, ha a pénztár és a hitelintézet viszonya (esetleg külön megállapodása) alapján pl. a kamatfeltételek kedvezőbbek, de csak addig, amíg az adott pénztárban van a lekötése. A kedvezmény az átlépéssel megszűnhet. A lekötés ideje alatt az átlépési tilalom vagy az átlépés miatt a hitel lejárttá válásának kikötése jogellenes, inkorrekt.

A tagi lekötéssel párhuzamosan nem nyújtható a tag számára tagi kölcsön – hiszen így már akár a számla 80%-a is kockázattá lenne –, továbbá a lekötés időtartama alatt kezdeményezett nyugdíjkiegészítő szolgáltatás esetén csak a lekötött összeg feletti részt alapul véve indítható a szolgáltatás, amely – még ha egyösszegű szolgáltatás is – a lekötés törlését követően fejezhető be.

Jól látható, hogy a szolgáltatáshoz történő hozzáférhetőséget csak a legszükségesebb mértékben korlátozza a tagi lekötés léte. A várakozási idő leletét követő kifizetések esetében jóval szigorúbb korlát érvényesül: kifizetés csak a tagi lekötés kétszeresét meghaladó összeg erejéig történhet.

A hiteltörlesztés elmaradásának következményei

Mi történik, ha a tag a hitelintézet felé nem törleszt? A hitelszerződésben meghatározottak szerint, amennyiben az adós nem fizet, felszólítás, türelmi idő lejárta után a hitelező követelését egy összegben érvényesíti pénztárnál, a tag számlája terhére. Amennyiben a hitelintézet a tagi lekötésből származóan fize-

tési igényt érvényesít, azt – az adózási szabályokkal együtt – úgy kell tekinteni, mintha a pénztártag az egyéni nyugdíjszámláján nyilvántartott összegből – rendelkezési jogosultságának megfelelően – nyugdíj szolgáltatást vagy várakozási idő lejártá utáni felvételt teljesített volna.

4.2. MIÉRT ELŐNYÖS A TAGI LEKÖTÉS?

Jól látható, hogy a tagi lekötés intézménye nem kedvezőbb a hozzáférhetőség idejét illetően, csak azok számára elérhető, akik egyébként is rendelkezhetnének a számlájukon lévő összeggel. Ennek ellenére előnyös lehet a tagi lekötés, mert:

- a hitelfedezet az egyéni számla, nem kell más biztosíték, nem kell jövedelemigazolás,
- a nehézkes és költséges ingatlanfedezettel ellentétben gyors és költségmentes biztosíték,
- a hagyományos fogyasztási hiteleknél olcsóbb,
- az egyéni számla likvid biztosíték, ez kedvezőbb kamatfeltételeket eredményezhet, mint más, kevésbé likvid fedezet,
- a számla 50%-ának függvényében kisebb-nagyobb hitelek optimális biztosítéka,
- egyidőben több (kisebb) hitel fedezeteként is szolgálhat a számla,
- az egyéni számlán lévő összeg a lekötés teljes ideje alatt részeseül a hozamokból, így bizonyos szempontból a kölcsön olcsóbbá válik,
- az egyéni számla jó befektetés, annak megbontása (szolgáltatás vagy adóköteles felvétel) hozamvesztéssel, tagdíj fizetés megszüntével és a várakozási idő lejártával járna.

Tagi lekötés kezdeményezése előtt a szokásos módon érdemes az egyes hitelintézetek (esetleg a pénztárak) ajánlatait összevetni, körültekintően eljárni, a hitelintézet hirdetményét, és a szerződés szövegét áttekinteni.

A MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁR SZOLGÁLTATÁSAI

A vegyes nyugdíjrendszerben biztosítottak az állami (társadalombiztosítási) ellátást jelentő I. pillérből és a választott magánnyugdíjpénztárakból megosztottan kapnak nyugellátást. A magánnyugdíjpénztárak kizárólag nyugdíj szolgáltatást nyújtanak, ezért szolgáltatási portfóliójuk az önkéntes pénztárakétól jóval kisebb.

A nyugdíj szolgáltatáshoz való hozzáférés tekintetében az Mpt. a betöltött nyugdíjkorhatárt és a nyugellátásban való részesedést definiálja.

Az Mpt. előírásai szerint nyugdíjszolgáltatás nyújtható a nyugdíjkorhatár elérésekor vagy azt követően. A nyugdíjkorhatár az az életkor, amelynek betöltését a hatályos társadalombiztosítási jogszabályok az öregségi nyugdíjra való jogosultság feltételéül előírják (Tny. 7. § és 18. §). Nyugdíjkorhatár betöltésével egy tekintet alá esik továbbá az az időpont, amelytől a pénztártag a következő társadalombiztosítási nyugellátás valamelyikében részesül:

- öregségi nyugdíj (ideértve a korengedményes nyugdíjat, előnyugdíjat, bányásznyugdíjat, egyes művészeti tevékenységet folytatók öregségi nyugdíját, ideértve a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány által nyújtott öregségi nyugdíjat is, valamint a hivatásos állományúak szolgálati nyugdíját),
- a rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj (ideértve a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány által nyújtott rendszeres rokkantsági segélyt is), növelt összegű öregségi és munkaképtelenségi járadék.

A fentiek alapján tehát **a tag, ha a Tny. törvényben meghatározott saját jogú nyugdíjellátásban részesül, jogosulttá válik a magánnyugdíjpénztári szolgáltatásra**. A nyugdíjellátás értelmezéséhez két fontos tényezőt szükséges azonban kiemelni:

- a korhatár elérése – az önkéntes nyugdíjpénztári szolgáltatás iránti jogosultsággal ellentétben – önmagában nem elégséges feltétele a szolgáltatás igénylésének; az csak a társadalombiztosítási nyugellátás iránti igénygeléssel egyidejűleg, vagy azt követően – a későbbiekben bármikor – kérhető,
- az Mpt. a nyugdíjkorhatár definíciója során kimerítő jellegű szabályozást tartalmaz, így nem jogosult szolgáltatásra – még méltányosságból sem – az a tag, akinek részére pl. rendszeres szociális ellátás (szociális járadék, rokkantsági járadék) hadigondozottak pénzellátása, nemzeti gondozási díj, személyi életjáradék stb. kerül folyósításra. Nem jogosult továbbá a hivatásos állományúakra vonatkozó szabályok¹⁴ szerint a 25 éves szolgálati jogviszonnyal rendelkező tag sem, aki szolgálati nyugdíjra ugyan jogosult, de a szolgálati nyugdíjat nem állapították meg számára.

Egy önkéntes és magánnyugdíjpénztárban is tag jogosan teheti fel azt a kérdést, hogy: miért szükséges a nyugellátás folyósítása, miért nem elegendő a korhatár betöltése – mint az önkéntes nyugdíjpénztárannál?

A kérdés megválaszolása egyszerű: az I. és II. pillér nyugdíjellátásai a megosztott, közös finanszírozás miatt külön-külön nem indulhatnak meg mindaddig, amíg a biztosítottnak befizetési kötelezettsége keletkezhet. A befizetési – biztosítási – kötelezettség pedig kizárólag a társadalombiztosítási nyugel-

¹⁴ A Hjt. és a Hszt. rendelkezései szerint.

látás megállapításával és folyósításával zárul le – végérvényesen. Ebből következően a magánnyugdíjpénztári szolgáltatás igénybevételével tagdíjfizetési kötelezettség, illetve lehetőség már nem áll fenn.¹⁵

A magánnyugdíj igénylése során a tag főszabályként járadékszolgáltatást, vagy – korlátozott feltételek teljesülése esetén – egyösszegű kifizetést választhat. A nyugdíjszolgáltatás befejeztével a tag tagsági jogviszonya megszűnik.

1. EGYÖSSZEGŰ KIFIZETÉS

A pénztár – alapesetben – egyösszegű kifizetést teljesít annak a tagnak a kérésére, akinek a nyugdíjkorhatára eléréséig a – a különböző pénztárakban eltöltött és összeszámított – tagsági jogviszonya nem haladja meg a 180 hónapot. Ekkor ugyanis a járadékszolgáltatás várható összege – a rövid felhalmozási idő miatt – alacsony lesz. Amennyiben a tag a magánnyugdíját azonban nem egyszerre, egy összegben szeretné felvenni, részére járadékszolgáltatást kell megállapítani. 180 hónapot meghaladó tagság esetén kizárólag járadékszolgáltatás állapítható meg.

Az egyösszegű kifizetés – ahogy a neve is mutatja – a tag felhalmozott követelésének egy összegben történő kifizetését jelenti, amely elszámolástechnikailag történhet egyszerre, egy összegben, vagy több (kettő) szakaszban, több összegben.

Végezetül megjegyezzük, hogy az egyösszegű kifizetés – az önkéntes nyugdíjpénztári egyösszegű kifizetéssel ellentétben – sem nyugdíjbiztosítás szakmai sem pénztári szempontból nem nyugdíjszolgáltatás. (Ez a kötelező vegyes nyugdíjrendszer azon sajátosságából fakad, miszerint a megosztott közös finanszírozás mellett a megosztott szolgáltatás elve alapvető; s mivel az I. pillérben nincs egyösszegű kifizetés, a járadékszolgáltatása a követendő példa a II. pillérben.)

A tapasztalatok szerint eddig a tagok az egyösszegű szolgáltatást választják – már amennyiben nem lépnek vissza a Tb-be; ennek részben oka az, hogy a tagi számlák egyenlege még nem ért el akkora összeget, amely alapján komolyabb járadék lenne folyósítható, ezért a tagok az azonnali pénzhez jutási lehetőséget preferálják, továbbá a pénztárak jelenleg – a hiányos jogi szabályozás miatt – nincsenek felkészülve a járadékszolgáltatásra.¹⁶

---

¹⁵ A saját jogú nyugdíjas foglalkoztatottak, egyéni és társas vállalkozók 2007. április 1-től hatályos egyéni nyugdíjjárulék fizetési kötelezettsége jelenleg ezt az elvet nem követi, és a magánnyugdíjat nem is érinti.

¹⁶ A könyv írásakor már javában folyó legújabb nyugdíjvita/nyugdíjreform szakaszának egyik sarkalatos kérdése a magánnyugdíjpénztári járadékszolgáltatás szabályozása.

2. JÁRADÉKSZOLGÁLTATÁS

Az Mpt. rendelkezései értelmében a pénztár a nyugdíjszolgáltatást az arra jogosult tagjai részére – főszabály szerint – járadékszolgáltatásként nyújtja a szolgáltatási szabályzata alapján, az egyösszegű kifizetés lehetőségére vonatkozó kivételekkel.

A járadékszolgáltatás tipikusan a tagra meghatározott élethosszig tartó járadék, de kérhető elején határozott időtartamos életjáradék, végén határozott időtartamos életjáradék, illetve kettő vagy több életre szóló járadék.

A pénztárnak legalább az egy életre szóló életjáradékot és valamelyik, a kedvezményezettre is kiterjedő szolgáltatást kell nyújtania, saját szolgáltatás vagy biztosítóintézettől vásárolt szolgáltatás keretében. Utóbbi esetben a tag számlakövetelése átkerül a biztosítóhoz, aki a saját szolgáltatási szabályai szerint helyezi tartalékba, és számolja el a költségeket.

A járadékszolgáltatás a tag egyéni számláján felhalmozott követelésének matematikai és demográfia módszerek alapján szolgáltatási számlára történő átváltásával határozandó meg. A szolgáltatási számla, mint önálló tagi számla megszűnik a szolgáltatási tartalék részévé válik. A járadék összegét egy évre – ezen belül 12 hónapra, járadéktagra – kell megállapítani, s rendszeresen felül kell vizsgálni. Mint említettük a járadék megállapításának részletszabályai jelen időben még nem ismertek, sőt a keretszabályok változtatása is igen valószínű.

Életjáradék

Olyan járadék, amelyet a pénztár a tag számára élete végéig, havonta előre folyósít (egy életre szóló életjáradék).

Ez az a szolgáltatástípus, amely a Tb-nyugdíjhoz leginkább hasonlít, ugyanúgy járadék formájú, s ugyanúgy a tag (volt biztosított) élete végéig jár.

Elején határozott időtartamú életjáradék

Olyan életjáradék, amelyet a pénztár a nyugdíjszolgáltatás megkezdésének időpontjától számított, előre meghatározott időtartam (határozott időtartam) lejártáig a pénztártagnak, illetve szolgáltatási kedvezményezettjének, a meghatározott időtartam lejártá után a pénztártag élete végéig folyósít.

Ebben a szolgáltatástípusban jelenik meg az örökölhetőség (igaz a legkorlátozottabb módon). Ha pl. a nyugdíjszolgáltatás kezdő időpontjától számított 10 éves időtartamon belül a pénztártag meghal, akkor kedvezményezettjének a 10. év végéig tovább folyósítja a pénztár a járadékot. Ha a pénztártag nem hal meg 10 éven belül, akkor a járadékot élete végéig kapja, de a kedvezményezett már nem kap(hat) semmit.

Végén határozott időtartamú életjáradék

Olyan életjáradék, amelyet a pénztár a pénztártag részére élethosszig folyósít, majd annak halála után kedvezményezettje részére a pénztár szolgáltatási szabályzatában előre meghatározott időtartam (határozott időtartam) lejártáig folyósít.

A kedvezményezett – amennyiben túléli a pénztártagot – ebből a járadék típusból a járadékos tag halála után biztosan részesül egy előre meghatározott időn keresztül, pl. 10 éven át. Ha a kedvezményezett járadékos korában hal meg, az ő jogosultsága nem száll tovább senkire.

Kettő vagy több életre szóló életjáradék

Olyan járadékszolgáltatás, amelyet a pénztár pénztártag és kedvezményezettje(i) részére addig folyósít, ameddig legalább egyikük életben van.

Az örökölhetőség szempontjából ez a legkedvezőbb járadéktípus, mivel a járadékos pénztártag halála esetén itt a legnagyobb esély arra, hogy a felhalmozott tőke minél nagyobb része kifizetésre kerül. A járadékos pénztártag halála után a kedvezményezettje(i) sorban részesülnek életük végéig járadékban.

A bemutatott járadékok alapján jól látható, hogy a tőkefedezeti rendszer egyik vonzerejének tekinthető örökölhetőség (értsd: a hozzátartozó vagy kedvezményezett tőkéhez jutása) járadékos korban már korlátozott. A pénztártag és kedvezményezettje szempontjából a szolgáltatás megnyílta után kisebb az esély arra, hogy a teljes felhalmozott tőke kifizetésre kerüljön. Az egy életre szóló járadékszolgáltatásban a járadékos tag korai halála esetén a szolgáltatási számlájának egyenlege a szolidaritási elv alapján a többi járadékos tagé, a kockázatközösségé lesz – azaz a tag kevesebbet kap, mint amennyit befizetett. A több életre szóló járadékszolgáltatások esetében a tag halála esetén a kedvezményezettek kapják a járadékot. Ezekben az esetekben azonban az induló járadékok összege a járadéktípustól függően eltérő, és a „több élet bevonásával” csökkenő mértékű.

3. A SZOLGÁLTATÁS IGÉNYLÉSE

A tag szolgáltatás iránti igényét a társadalombiztosítási nyugdíjigényével egyidejűleg vagy azt követően bármikor benyújthatja a pénztárhoz. A bejelentéshez csatolni kell azt a dokumentumot, amely a feltételek fennállását tanúsítja (pl. nyugdíjmegállapító szerv igazolása arról, hogy a tag tb-nyugellátásának megállapítása elkezdődött; nyugdíjmegállapító határozat).

---

4. A SZOLGÁLTATÁS KIFIZETÉSÉNEK KÖLTSÉGE

A magánnyugdíjpénztári szolgáltatás költségére vonatkozóan a jogszabályok részletes szabályozást tartalmaznak.

A pénztár egyösszegű szolgáltatás nyújtása estén a tagsági jogviszony megszüntetésével kapcsolatos tényleges költségeket, legfeljebb azonban a tag követelésének egy ezrelékét vonhatja le a tag követeléséből. A járadékszolgáltatás esetére az Mpt. nem tartalmaz rendelkezést (a járadékszolgáltatás részletes szabályozás is hiányzik még). Tekintettel arra, hogy magánpénztári járadékot a pénztár helyett vagy mellett biztosítóintézet is nyújthatja a járadékszolgáltatás majdani költségének mértéke bizonytalan, szabályozás hiányában a biztosítók fogják meghatározni. (Szakértői várakozások szerint a biztosítói járadék költsége a tag követelésének 5-10%-át is kiteheti majd.)

5. A SZOLGÁLTATÁS ADÓZÁSA

A magánnyugdíjpénztári szolgáltatás – ideértve a biztosítóintézettől vásárolt járadékszolgáltatást is – az Szja tv. rendelkezései szerint nyugdíjnak minősül, így a nyugdíjra vonatkozó adózási szabályok vonatkoznak rá. [*Szja tv. 3. § 23. c) pont*]

A hatályos rendelkezések szerint a nyugdíj adóterhet nem viselő járandóság, amely az éves összevont személyi jövedelamadó-alap részét képezi, de a rá jutó adót nem kell megfizetni. [*Szja tv. 3. § 72. a) pont, 28. § (1) bek. a) pont, 34. § (1) bek.*]

Az 1997-es nyugdíjreform keretében meghatározásra került, hogy 2013-től adóköteles lesz a nyugdíj. Ennek konkrét szabályai jelenleg nem ismertek.

VII. FEJEZET

A NYUGDÍJPÉNZTÁRI KIFIZETÉSEK ELSZÁMOLÁSA

A nyugdíjpénztáraknak a tagokkal szemben az egyéni számlájukra vonatkozóan elszámolási kötelezettségük van. A felhalmozási időszakban az elszámolási kötelezettség a számlakövetelés korrekt nyilvántartásában, a számlavezetésről szóló tájékoztatásban nyilvánul meg. A tag kifizetés iránti igénye esetén, illetve minden a tag tagsági jogviszonyának megszűnését eredményező esetben a pénztártag számlájára vonatkozóan a pénztárnak – a taggal, más pénztárral, a Tb-vel vagy a kedvezményezettrel szemben – pénzügyi elszámolási kötelezettsége keletkezik. Az egyes elszámolások esetében főszabályként a tagi követelés piaci értékét kell a pénztárnak kifizetnie. A piaci érték a számlakövetelés valamely időpontra vonatkozó aktuális értéke, amely a befizetéseket, a felhalmozott hozamokat – ideértve az értékelési különbözetet is – tartalmazza. A nyugdíjpénztárak befektetéseivel és a befektetések értékelésével később foglalkozunk, de az egyéni számlákra vonatkozó elszámolások magyarázatához szükséges ezek ismerete. Most lássuk mindezt dióhéjban összefoglalva!

Az egyéni számla értékének adott napra történő meghatározása és kifizetése a nyugdíjpénztárak esetében nem egyszerű – legalábbis a tagok szempontjából nem egyszerű – folyamat. A nyugdíjpénztári befektetések értékelésének, hozam-megállapításának és a hozamok egyéni számlára történő felosztásának sajátossága:

- a ciklikus jelleg,
- az utólagosság és
- az intervallum-értékelés.

A nyugdíjpénztári rendszerben negyedéves időintervallumokban állapítják meg és írják jóvá a tagi számlákon a hozamot, az aktuális negyedévet követő 45 napon belül. A felosztott hozamok a negyedév utolsó napjával – utólag, 30-45 napos „késéssel” – kerülnek jóváírásra az egyéni számlára, így a számla befektetési teljesítménye nem napi szinten, hanem negyedéves intervallumban történik. A negyedéves értékelés az egyéni számla hozamnövekedését (kamatozását) lineárisnak tekinti, amely természetesen nem igaz. (A befektetési portfóliók nem fix kamatozásúak – pl. a részvények árfolyama naponta változik – ezért a napi piaci értékek, illetve a negyedév első napjától mért tetszőleges, negyedéven belüli intervallumok hozamrátái is eltérőek, hullámzóak.) Az időszakos és utólagos hozam-megállapítás a pénztárak jog-

---

szabályban meghatározott gazdálkodási sajátossága, tevékenységük sarokköve.¹

Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy a nyugdíjpénztárak befektetett eszközeik vonatkozásában napi piaci értékelésre kötelezettek, amely alapján a napi hozamok néhány napon belül megállapíthatók. Ezen értékek alapján azonban tagi számlákra történő hozamfelosztás nem történik.²

A fenti szabályok alapján a nyugdíjpénztárak két hozamfelosztás között, három hónapon át csak azt tudják megmondani, hogy mennyi befizetés és mennyi korábbi – az ún. hozamosztással lezárt negyedévekből származó – hozam van az egyéni számlán, de nem tudják megmondani, hogy az „mennyit ér” adott napon. A soron következő hozamfelosztás után már újabb érték válik ismertté – és egyben elavulttá, mert a negyedév utolsó napja után már érkeztek befizetések a számlára, eltelt 30–45 nap, amelynek hozama van stb. Mindezekből látható, hogy a nyugdíjpénztári számla kamatozás szempontjából sem egy bankszámlához, sem egy befektetési számlához nem hasonlít; a kamatozása nem napi és aktuális értéke nem számolható ki azonnal.³

A pénztári nyilvántartások és folyamatok ezen a három sajátos vonáson alapulnak predesztinálva a tagi elszámolások sokszor bonyolult, és időben elhúzódozó – a tagok számára kényelmetlen – folyamatát.

Az önkéntes és magánnyugdíjpénztárakra vonatkozó hatályos elszámolási szabályok többéves fejlődési folyamat eredményeként alakultak ki, napjainkban alapelvek és határidők tekintetében a két pénztári típus szabályai – a folyamatos közeledés után – gyakorlatilag egységesek.

A pénztári jogszabályok – különösen az befektetési és gazdálkodási tevékenységet szabályozó Öpg. és Mpg. – a különböző elszámolási esetekre konkrét teljesítési határidőket és elszámolási (keret)szabályokat határoznak meg. A részletszabályokat a pénztáraknak belső szabályzatban kell rögzíteniük.

1. ELSZÁMOLÁSI MÓDSZEREK

A nyugdíjpénztári egyéni számláról kifizetendő követelések elszámolása tekintetében – annak függvényében, hogy a kifizetés egy vagy több összegben történik meg – két módszer különböztethető meg:

- **egyszakaszos elszámolás**, amelynek keretében a pénztár egy összegben, egy kifizetés alkalmával teljesíti a teljes követelés elszámolását,

¹ Szakértői szinten többször felmerült már a nyugdíjpénztári számlák napi értékelése, az ún. unit alapú nyilvántartás, de a könyv írásakor még nem időszerű ennek kérdése

² Az 1 milliárd forint alatti vagyonú önkéntes nyugdíjpénztárak esetében a napi eszközértékelés nem kötelező, de választható.

³ Ld. bővebben a XI. Pénztárak befektetési tevékenysége című fejezetben.

- **kétszakaszos elszámolás**, amelynek keretében a pénztár két összegben, két kifizetés során teljesíti a teljes követelés elszámolását.

Az egy- vagy kétszakaszos elszámolást a pénztári szakzsargonban egy- vagy kétlépcsős, ill. egy- vagy kétkörös elszámolásnak is nevezik.

A két elszámolási módszer közti különbség a pénztárak már említett hozamfelosztási gyakorlatából következik és a teljes tagi követelés vagy a teljes tagi követelés meghatározott részének kifizetéséhez kapcsolódik. A kétszakaszos elszámolás gyakorlatilag a hozamkockázat lefedését szolgálja, ezt a következő példában szemléltetjük:

Példa: Nagy Péter önkéntes nyugdíjpénztári tag 4,25 millió forintos számlakövetelése alapján 2007. június 15-én egyösszegű nyugdíjszolgáltatást igényel (2007-ben nem érkezett befizetés a számlájára). A pénztár kétszakaszos elszámolást alkalmaz. Az első szakasz kifizetése június 29-én történik. A kifizetett összeg a számlakövetelés 98%-a, 4.165 ezer Ft. A fennmaradó összeg 85.000 Ft. A pénztár 2007. II. negyedévében -2,2% nominális hozamot ért el, ezt augusztus 10-én a tag számláján jóváírja. A jóváírt összeg -92.493 Ft. A számla egyenlege $85.000 + (-)92.493 = -7.493$ Ft.

A pénztár a példában „túlfizette” a tagját, mivel az egyösszegű szolgáltatás teljesen tőkefedezeti alapú, a tag számlája a fedezet. A negatív hozam összege akkora, hogy azt a pénztár más tartalékból nem fedezheti, a különbözetet a tagnak vissza kell fizetnie.

A kétszakaszos elszámolás esetében a jogalkotó határidőket és minimum részki fizetési szabályt határozott meg a tagok érdekében.

A határidő tekintetében mind az első szakasz mind a második szakasz kifizetésére vonatkozóan konkrét határidők vonatkoznak, ezek pénztáranként és kifizetési típusonként változóak.

Az ún. 90%-os minimum szabály értelmében a pénztáraknak már az első szakaszban a teljes (pontosabban az aktuális) követelés lehető legnagyobb részét ki kell fizetniük a tagnak, csak az indokolt rész tartható vissza a második szakaszig. Az, hogy „a lehető legnagyobb rész” csak legalább 90%-ban van meghatározva a pénztárak hozamfelosztási gyakorlatából következik és megfelelő védelmet nyújt a példában szemléltetett szélsőséges esetek ellen.

Jól látható az is, hogy az utólag megismerhető hozam reális kockázata miatt marad a pénztárnak 10%-nyi mozgástere. A gyakorlatban látni kell azonban, hogy 10% tartalék elvesztéséhez 40% körüli annualizált negatív hozam szükséges, amelyre – ismerve a pénztárak befektetési portfólióinak jelenlegi összetételét – nincs komoly esély. Ennek tudatában egyes pénztárak gyakorlatában az első szakasz aránya a 95%-ot is eléri.

A második szakaszban a következő tételek kerülnek kifizetésre:

- az első szakasz kifizetését követően fennmaradó összeg (10%),
- az első és második szakasz kifizetése között történő jóváírások (pl. tagdíjbefizetés),
- az utolsó negyedéves hozam, és
- bizonyos esetekben az utolsó, hozamfelosztással lezárt negyedév és a második szakasz kifizetése időpontjáig járó, ún. törtidőszaki hozam.

A második szakaszban az egyéni számla lezárása és a taggal vagy kedvezményezettrel szembeni végleges elszámolás történik meg.

1.1. ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁRI KIFIZETÉSEK ÉS ELSZÁMOLÁSI MÓDSZERŰK

Az önkéntes nyugdíjpénztári kifizetések elszámolási módjára és a teljesítés határidejére egységesen meghatározott és kötelező szabályok az irányadók. Az elszámolási szabályok két eljárásrend szerint határozhatók meg annak függvényében, hogy a kifizetés a tagsági jogviszony folytatása mellett történik vagy a tagsági jogviszony megszűnésével jár együtt.

Az egyes kifizetések a pénztártag követelésének elszámolását jelentik részben vagy egészben. A követelés ténylegesen kifizethető összegét azonban befolyásolja a tagi lekötés és a tagi kölcsön tartozás.

Várakozási idő letelte utáni kifizetések elszámolása

A tagsági jogviszony fenntartása mellett igényelt, várakozási idő letelte utáni, **egyéni számla egy részére vagy teljes egészére vonatkozó kifizetési igény** teljesítése a pénztártag jogos és tartalmilag, formailag helyes igénybejelentése alapján történik. Általános szabályként érvényes, hogy amennyiben a tag által kért összeg a kifizethető követelés 90%-át meghaladja, a teljesítés két szakaszban történik, míg a követelés 90%-ának megfelelő vagy a 90% alatti kifizetés egy szakaszban történik.

Fenti szabályok ismertetése során a „kifizethető követelés” tartalma nem minden esetben egyezik meg az egyéni számlán felhalmozott összeggel. Az óvatosság elvének megfelelően, amennyiben a tagnak tagi kölcsön tartozása vagy tagi lekötése van, ezeknek az összegével a – követelések fennállása alatt – ténylegesen kifizethető összeget csökkenteni kell. Ezek alapján a kifizethető követelés a következő:

- tagi kölcsön esetében az egyéni számlakövetelés tagi kölcsön összegével csökkentett összege,
-

- tagi lekötés esetében a tagi lekötés összegének kétszeresét meghaladó összeg.

Az óvatosság miatt történő „zárolás” a tagi kölcsön fedezetét biztosítja az esetleges vissza-nemfizetés esetére. A tagi lekötés – amely az egyéni számla legfeljebb 50%-áig terjedhet – banki hitelfedezet biztosító a banki igényérvényesítés esetére.

A fent meghatározott 90%-os vagy az ezt el nem érő részkifizetés elszámolását egy szakaszban, az igénybejelentést követő 15 napon belül kell végrehajtani.

Példa: Kovács János pénztártag egyéni számlájának egyenlege 2007. 06. 20-án 1.500 ezer Ft. Tagi kölcsön tartozása 400 ezer Ft. Kovács János a számláján felhalmozódott hozam összegét, 450 ezer Ft-ot kéri kifizetni. Az igényelt összeg nem éri el a tagi követelés tagi kölcsön tartozással csökkentett összegét, ezért akadály nélkül teljesíthető. (Emlékezzünk vissza: ha a kért összeg a követelés tagi kölcsönrel csökkentett összegét meghaladná, akkor a kölcsöntarozásnak nem lenne meg a teljes fedezete, ezért a kölcsön tartozása részben lejárna). A kért összeg nem éri el a tag követelésének 90%-át, ezért azt a pénztárnak egy szakaszban kell kifizetnie a tag igénybejelentését követő 15 napon belül.

A 90%-ot meghaladó részkifizetés és az egészki fizetés elszámolása mindig két szakaszban történik: az első szakaszt az igénybejelentést követő 15 napon belül ki kell fizetni, és a kifizetésnek a követelés legalább 90%-át el kell érnie. A második szakasz kifizetésének határideje az igénybejelentés negyedévét követő 50. nap.

Példa: Nagy Máté pénztártag egyéni számlájának egyenlege 2007. szeptember 10-én 2.000 ezer Ft. Tagi kölcsön tartozása vagy tagi lekötése nincs. A pénztártag elérte tagsága 10. évét, ezért a számláján felhalmozódott követelésének teljes összegét kéri kifizetni; a számla hozamtartalma 600 ezer Ft. A tag igénye a követelésnek teljes összegére vonatkozik, ezért a pénztár a kifizetést két szakaszban teljesíti. 2007. július 15-ig 1.800 ezer Ft kerül kifizetésre, ebből hozam 600 ezer Ft. (A levont adóelőleg $1.200 * 36\% = 432$ ezer Ft, 11%-os ehoalap 1.200 Ft.). 2007. november 12-én a pénztár felosztja az egyéni számlákra a III. negyedévi hozamokat, Nagy Máté számlájára 50 ezer Ft jut. A pénztár november 19-ig kifizeti a fennmaradó 10%-ot, 200 ezer Ft-ot és az 50 ezer Ft hozamot; ezzel a taggal való elszámolás lezárul.

A tagsági jogviszony megszűnésével járó kifizetések elszámolása

A pénztártag tagsági jogviszonyának megszűnésével járó kifizetések – felidézve a tagsági jogviszony megszűnésének eseteit – a következők:

- egyösszegű szolgáltatás igénybevétele,
  - átlépés más önkéntes kölcsönös biztosító pénztárba,
  - kilépés,
  - kizárás,
  - elhalálozás.
-

A fent meghatározott tagsági jogviszony megszűnések ún. kiváltó eseményhez kapcsolhatók. Kiváltó esemény:

- az átlépésre, kilépésre vonatkozó tagi igénybejelentés,
- a tag kizárásáról való döntés,
- a pénztártag halálának és a kedvezményezett jogosultságának igazolása és a kifizetés kérése.

Az elszámolást kiváltó esemény időpontja a bejelentés, a döntés vagy a jogosultság igazolásának napja.

A fent meghatározott kifizetésekkel kapcsolatos elszámolási módszert a pénztáraknak a tagokkal való elszámolásról szóló szabályzatukban kell rögzíteniük. Ennek során az alábbi módszerek valamelyikét kell alkalmazniuk:

- A.** A pénztár a tagsági jogviszony megszűnésekor a kiváltó esemény időpontjának negyedévét követő 50 napon belül végzi el a tag követelésének kifizetését, átutalását. A pénztár a tagsági jogviszony megszűnésének fordulónapja és az átutalás napja közötti időszakra fizetendő hozamot (ún. törtidőszaki hozamot) a napi eszközértékelésre támaszkodva állapítja meg. Ez a módszer egyszakaszos elszámolás, a napi eszközértékelés a sztenderd negyedéves hozam-megállapításon felüli többletmunkával jár.

Példa: Kis Péter pénztártag X pénztárból Y pénztárba kíván átlépni, átlépési szándékát az érintett pénztáraknak 2007. augusztus 21-én bejelenti. X pénztár a pénztártag követelését egy szakaszban számolja el 2007. november 16-án. A pénztár a III. negyedévi hozamfelosztást 2007. november 12-én végzi el, ezt követően Kis Péter számlakövetelése szeptember 30-ával 1.000 ezer Ft. Ezt követően a tag számlájára befizetés nem érkezik. A pénztár napi eszközértékelés alapján 2007. október 1. és november 16. közti időszakra 8% annualizált hozamot számol el, az átlépés során 4 ezer Ft költséget számít fel. Mekkora összeget utal át X pénztár Y pénztárba?

a) Törtidőszaki hozam: $1.000.000 \cdot 8\% / 365 \text{nap} \cdot 47 \text{nap} = 10.301 \text{ Ft}$.

b) Átutalandó összeg: $1.000.000 + 10.301 - 4.000 = 1.006.301 \text{ Ft}$.

- B.** A pénztár a tagsági jogviszony megszűnése esetén a tag követelése 90%-ának átutalását, kifizetését legkésőbb a kiváltó esemény időpontjától számított 15 napon belül végzi el. Az egyéni számla lezárását és a végleges elszámolást a kiváltó esemény időpontjának negyedévét követő 50 napon belül kell elvégezni. Törtidőszaki hozam elszámolása nem kötelező. Ez az eljárás a pénztárak számára a legegyszerűbb elszámolási megoldás.

Példa: Nagy Piroska pénztártag X pénztárból Y pénztárba kíván átlépni, átlépési szándékát az érintett pénztáraknak 2007. szeptember 26-án bejelenti. A tag követelése 950 ezer Ft. X pénztár a pénztártag követelését két szakaszban számolja el. Az első szakasz elszámolása október 8-án történik, X pénztár 90%-ot, azaz 855 ezer Ft-ot utal át Y pénztárba. A pénztár a III. negyedévi hozamfelosztást 2007. november 12-én végzi el, Nagy Piroska számlájára 25 ezer Ft hozamot ír jóvá. A

tag számlakövetelése ekkor 120 ezer Ft. A pénztár 2007. november 16-án 4 ezer Ft átlépési költség levonása után 116 ezer Ft-ot utal át Y pénztárba. A pénztár 2007. október 1. és november 16. közti időszakra hozamot nem fizet.

- C. A pénztár az elszámolást szintén több szakaszban végzi el. A tag követelésének legalább 90 százalékát a kiváltó esemény időpontjának negyedévét követő 50 napon belül kell kifizetni vagy átutalni. A fennmaradó követelést a kiváltó esemény időpontjának negyedévét követő második negyedév 50. napjáig kell elszámolni. A részletszabályokat a pénztár Hozamfelosztási szabályzatában kell rögzíteni.

Jól látható, hogy ekkor időben „elesúztatott” második szakaszban történik a végelszámolás. Amennyiben az első szakasz kifizetése a kiváltó esemény negyedévét követő negyedév 50. napjáig történik, erre a „törtidőszakra”, illetve a negyedév hátralévő idejére járó hozam a következő negyedévi sztemerd hozamfelosztás során kerül megállapításra. A második negyedév utolsó napja és az azt követő 50 napon belüli időszakra hozam nem jár.

Példa: Nagy Mihály pénztártag 2007. szeptember 24-n X pénztárból 1.000 ezer Ft-os számlakövetelése terhére egyösszegű szolgáltatást kér. A pénztár a pénztártag követelését két szakaszban számolja el. Az első szakaszban október 30-án 900 ezer Ft kifizetésére kerül sor. Ezt követően a tag számlájára befizetés nem érkezik. A pénztár a III. negyedévi hozamfelosztást 2007. november 12-én végzi el, Nagy Mihály 30 ezer Ft hozamot kap, számlakövetelése 130 ezer Ft lesz. A tag követelése 2007. december 31-ig újabb negyedévig marad a pénztárban. A pénztár 2008. február 12-én felosztja a 2006. IV. negyedévi hozamokat, Nagy Mihályra 8 ezer Ft hozam jut. A tag követelése ezt követően 138 ezer Ft, amelyet a pénztár 3 ezer Ft költség levonása után február 14-én a tagnak kifizet. A pénztár 2008. január 1. és február 14. közti időszakra hozamot nem fizet.

Az elszámolások teljesítése során bizonyos esetekben speciális szabályokat kell figyelembe venni:

- tagi kölcsön tartozás esetén, amennyiben a tag a tartozását a kifizetésig nem rendezi, a pénztár a tartozást a tag számlájával szemben érvényesít, az így lecsökkentett összeg lesz a tag követelése,
- tagi lekötés esetén szolgáltatás csak a lekötés összege feletti rész terhére fizethető ki, a lekötés megszűnését követően a fennmaradó rész szolgáltatásként kerül kifizetésre (esetleg néhány év elmúltával),
- a tagi lekötés más önkéntes nyugdíjpénztárba való átlépéssel nem korlátozza a követelés összegét, „követi a számlát”.

A tagsági jogviszony megszűnésével összefüggő elszámolások szabályai 2008-tól megváltoznak, egyszerűsödnek és egységesülnek:⁴

⁴ Az Öpg. már 2007-től érvényes rendelkezései szerint a jelenleg is létező és ismertetett B. elszámolási szabály marad meg és 2008. január 1. utáni igények esetében kell alkalmazni.

- kizárólag kétszakaszos elszámolás történhet,
- az első szakaszt a kiváltó eseményt követő 15 napon belül kell elszámolni,
- a második szakaszt a kiváltó esemény negyedévét követő 50 napon belül kell elszámolni,
- a negyedév zárónapja és az 50 napon belül történő elszámolás közti időszakokra nem kell ún. törtidőszaki hozamot fizetniük a pénztáraknak.

Példa: Kis Károly pénztártag 2008. május 2-án X pénztárból 1.500 ezer Ft-os számlakövetelése terhére egyösszegű szolgáltatást kér. A pénztár a pénztártag követelését két szakaszban számolja el. Az első szakaszban május 15-én 90%, azaz 1.350 ezer Ft kifizetésére kerül sor. A pénztár a II. negyedévi hozamfelosztást 2008. augusztus 11-én végzi el, 2%-os nominális hozamot ír jóvá. A második szakasz elszámolása augusztus 14-én történik. A pénztár 4.000 Ft költséget számít fel. Mekkora összeget kap a tag?

a) A 2008. június 30-ai hozam: $(45\text{nap} * 1.500 + 46\text{nap} * 150) / 91\text{nap} * 2\% = 16.352 \text{ Ft.}^5$

b) A tag követelése 2008. június 30-án: $150.000 + 16.352 = 156.352 \text{ Ft.}$

c) Második szakasz elszámolása: $156.352 - 4.000 = 152.352 \text{ Ft.}$

Tételezzük fel, hogy a pénztár július 1. és augusztus 14. közti időszaki hozama nominálisan nettó 1%. Mekkora törtidőszaki hozamtól esett el a tag?

Az elmaradt hozam: $156.352 * 1\% = 1.564 \text{ Ft.}$

A fenti példában kimutatott elmaradt hozamot a jogalkotó az egyszerű és gyorsabb elszámolás érdekében elhanyagolhatónak ítéli meg. A hozamot valójában a tag számlája megtermeli, de a felhalmozásban maradó tagok kapják meg. Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy a negatív törtidőszaki hozam ebben az esetben nem terheli a tag számláját, azt is a felhalmozásban maradó tagok „kapják meg”.

A bemutatott példa alapján megállapítható, hogy az évek múlásával egyre növekvő összegű tagi számlák esetében a törtidőszaki hozam elmaradása sokkal nagyobb mértékű lesz. Ez jelenidőben is hátrányos az olyan tagok számára, akiknek a számláján 4-5 millió forint vagy annál is nagyobb összeg halmozódott fel. Nézzünk meg egy napjainkban reális, bár valószínűsíthetően a pénztári tagság kisebb részét érintő esetet.

Példa: Kis Károly pénztártag 2008. május 2-án X pénztárból 1.500 ezer Ft-os számlakövetelése terhére egyösszegű szolgáltatást kér. A pénztár a pénztártag követelését két szakaszban számolja el. Az első szakaszban május 15-én 90%, azaz 1.350 ezer Ft kifizetésére kerül sor. Z magánnyugdíjpénztár Kis Károly számlájára 2008. május 19-én 300 ezer Ft tagdíjkiegészítést utalt át, mivel Kis Károly visszalépett a Tb -rendszerbe. Az APEH 2008. június 4-én 300 ezer Ft-ot utal a tag számlájára a 2007. évi befizetések adóvisszatérítése címén. A pénztár a II. negyedévi hozamfelosztást 2008. augusztus 11-én végzi el, 2%-os nominális hozamot ír jóvá. A második szakasz elszámolása augusztus 14-én történik. A pénztár 4.000 Ft

⁵ A hozamosztás az egyéni számla időtényező figyelembevételével számított átlagegyenlege alapján történik. Az eljárás ismertetését ld. a 278. oldalon.

költséget számít fel. Mekkora összeget kap a tag?

a) A II. negyedévi átlagegyenlege:

$(45\text{nap} * 1.500 + 46\text{nap} * 150 + 42\text{nap} * 300 + 26\text{nap} * 300) / 91\text{nap} = 1.041.758 \text{ Ft}$

b) A II. negyedévi hozam: $1.041.758 * 2\% = 20.835 \text{ Ft}$.

c) A tag követelése 2008. június 30-án: $750.000 + 20.835 = 770.835 \text{ Ft}$.

d) Második szakasz elszámolása: $770.835 - 4.000 = 766.835 \text{ Ft}$.

Tételezzük fel, hogy a pénztár július 1. és augusztus 14. közti időszak hozama nominálisan nettó 1%. Mekkora törtidőszaki hozamtól esett el a tag?

Az elmaradt hozam: $770.835 * 1\% = 7.701 \text{ Ft}$.

Az Öpt. – mint már említettük – a **járadékszolgáltatás esetére** nem tartalmaz rendelkezéseket, így az igénybejelentéshez kapcsolódó szolgáltatás megindítására vonatkozó **teljesítési határidőt** sem szab meg. Ezt teljesen a **pénztárak hatáskörébe** utalja, amelyet az Alapszabályban és a Szolgáltatási Szabályzatban kell rögzíteni. A gyakorlatban az első járadéktag kifizetésére az igénylést követő 30-60 napon belüli határidő az elterjedt.

A **vegyes szolgáltatás teljesítésére** értelemszerűen az egyösszegű kifizetés első szakaszára vonatkozó határidő, illetve a járadékszolgáltatásra vonatkozó szabályok és határidő az irányadó.

1.2. MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRI KIFIZETÉSEK ÉS ELSZÁMOLÁSI MÓDSZERŰK

A magánpénztári tag tagsági jogviszonyának megszűnésével járó kifizetések – felidézve a tagsági jogviszony megszűnésének eseteit⁶ – a következők:

- egyösszegű szolgáltatás igénybevétele,
- átlépés más magánnyugdíjpénztárba,
- elhalálozás,
- visszalépés a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe,
- harmadik állam polgára vagy hontalan személy döntése szerinti megszűnés.

Más pénztárba történő átlépés és egyösszegű kifizetések elszámolása

A pénztárnak a pénztártag, illetve a kedvezményezett részére történő egyösszegű kifizetés, valamint más pénztárba való átlépés esetén a tagsági jogviszony megszűnésének fordulónapja és az átutalás napja közötti időszakra hozamot kell fizetnie. A tagi követelés legalább 90 százalékát legkésőbb a bejelentés negyedévét követő 50 napon belül kell kifizetni, a fennmaradó követelést legkésőbb a bejelentés negyedévét követő második negyedév 50. napjáig kell elszámolni. A részletszabályokat a Hozamfelosztási szabályzatban kell rögzíteni. Ezeket

⁶ Ld. 103. oldal.

az elszámolások 1.1. pontban meghatározott önkéntes pénztári tagsági jogviszony megszűnése esetén alkalmazható C. módszer alapján kell végrehajtani. Az „elnyújtott” elszámolási határidő jól szolgálja a már említett decentralizált tagdíjbevallás és befizetés miatti időbeni csúszásokból eredő késedelmes tagdíjbeazonosítás és egyéni számlára való jóváírás végrehajtását és kifizetését.⁷

A pénztári elszámolást indító eseményeknél a tagsági jogviszony megszűnésének fordulónapja a következő:

- más pénztárba történő átlépés esetében annak a negyedévnek a napja, amelyben a tag érvényes átlépési nyilatkozatát az érintett pénztáraknak benyújtotta,
- a pénztártag halála következtében a kedvezményezett javára teljesítendő egyösszegű kifizetés esetén azon negyedév utolsó napja, melyben a pénztártag elhunytának, illetve a kifizetésre való jogosultságnak az igazolása megtörtént.

Társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő visszalépés elszámolása

A magánnyugdíjpénztár a pénztártag vagy kedvezményezettje döntése szerint a társadalombiztosítási rendszerbe történő átutalás esetén a tag egyéni számla követelését a nyugdíjbiztosítási szerv értesítése alapján Nyugdíjbiztosítási Alap részére köteles átutalni.

A tag követelésének – ebben az esetben – a tagsági jogviszony megszűnésének negyedéve fordulónapi követelését kell tekinteni. (Ha a tag tagsági jogviszonya 2007. augusztus 30-án szűnik meg, akkor a Tb-be utalandó követelés a 2007. szeptember 30-ai – a negyedév hozamát is tartalmazó – egyenleg.

A pénztár az átutalást a nyugdíjbiztosítási szerv értesítése alapján a fordulónapot követő 50 napon belül, illetve amennyiben erre nincs lehetőség, a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv értesítése alapján az értesítést követő 15 napon belül köteles végrehajtani. Az elszámolás egy szakaszban történik.

A pénztári elszámolást indító eseményeknél a tagsági jogviszony megszűnésének fordulónapja a következő:

- annak a negyedévnek az utolsó napja, amely a pénztártag vagy kedvezményezettje javára megállapított társadalombiztosítási nyugellátás napját megelőző napot tartalmazza.

A Tb-be történő visszautalás során a tag számláján felhalmozott tagdíjkiegészítés összege a tag (illetve a kedvezményezettek) követelése marad, ezt a pénztár a visszalépést követő 60 napon belül a tag, illetve a kedvezményezett rendelkezése szerint visszafizeti vagy önkéntes nyugdíjpénztárba utalja át.

⁷ Ld. 94. és 214. oldal.

Példa: Kovács Jánosné 1998 júniusában (50 évesen) önként belépett egy magánnyugdíjpénztárba. 2010. szeptember 30-ával 150 ezer forint összegű saját jogú öregségi nyugdíjat számítanak ki számára, amelyet – tekintettel magánpénztári tagságára – csak 75%-ban (112.500 forint) állapítanak meg. Kovács Jánosné kéri a Tb-be történő visszalépését.

A magánpénztári követelése alapján a számára megállapított életjáradék összege 10.500 Ft, amely a 75%-os nyugdíjának 9,33%-a. Tekintettel a 75%-os nyugdíj 25%-át el nem érő pénztári járadéokra, az időben megtett nyilatkozatra és a 2013. előtti nyugdíjazásra, a Tb-be történő visszalépés Kovács Jánosné számára megenedett. A visszalépés miatt nyugdíja teljes összegben (150 ezer forintban) került megállapításra. Kovács Jánosné pénztára a nyugdíjmegállapító szervtől:

- a) 2010. november 2-án,
- b) 2010. december 4-én megkapja a teljes összegű nyugellátásról szóló határozatot.

A pénztár a) esetben 2010. november 19-ig, b) esetben 2010. december 19-éig átutalja a Nyugdíjbiztosítási Alapba a tag számlájának 2010. szeptember 30-ai egyenlegét, csökkentve 1 millió forint összegű tagdíjkiegészítéssel. A pénztártag 2010. december 10-én kéri a pénztárat, hogy a tagdíjkiegészítés összegét utalja át X önkéntes nyugdíjpénztárban vezetett számlájára. A pénztár az utalást – határidőben – 2011. január 5-én teljesíti.

Harmadik állam polgára vagy hontalan személy döntése szerinti megszűnés elszámolása

Amennyiben harmadik állam polgára vagy hontalan személy választási lehetőségével élve magánnyugdíjpénztári tagsági jogviszonyát meg kívánja szüntetni és az egyéni számlán felhalmozott összeget – bármely más országban működő – időskori megélhetést szolgáló megtakarítási formába kívánja utalni, arról a pénztár részére a nyugdíj-biztosítási jogviszony megszűnését követő 90 napon belül írásban nyilatkozik. A nyilatkozatban meg kell jelölni a pénztártag által választott megtakarítási formát, valamint az ezt működtető intézmény címét és bankszámlaszámát.

A pénztár a pénztártag egyéni számláján nyilvántartott, a tag nyilatkozatának pénztárhoz történő megérkezésének napját magában foglaló negyedév fordulónapi követelésének összegét – a tényleges költségekkel csökkentve – a fordulónapot követő 50 napon belül köteles átutalni a tag nyilatkozatában megjelölt intézmény részére.

1.3. A PÉNZTÁRI ELSZÁMOLÁSOK ÖSSZEFOGLALÓ JELLEMZÉSE

A bemutatott egy- és kétszakaszos elszámolásokról jól látható, hogy a rendelkezések célja általában, hogy a pénztártag az egyéni számlájára az utolsó napig kapjon hozamot, amely jogosan megilleti őt. (A társadalombiztosítási

rendszerrel való elszámolás ez alól kivételt képez, a törtidőszaki hozam megfizetése ekkor nem szükséges.) Az utólagos negyedéves hozamelszámolásból fakadó törtnegyedévi hozam megállapítására két lehetőség van:

- Napi eszközértékelés alapján történő egyszakaszos elszámolás, amely keretében a hozamfelosztással lezárt utolsó negyedév (pl. 2007. szeptember 30.) és az utalás időpontja közti intervallum (pl. 2007. november 6.) hozamát fizeti ki a pénztár. Ennek a módszernek az előnyei (+) és hátrányai (-):
  - + a tag számára csak egy kifizetést kell teljesíteni és adminisztrálni,
  - + a pontos értékelésre alapoz,
  - + a törtidőszaki hozam elszámolására a leggyorsabb eljárás,
  - a napi piaci értékből adódó elszámoló „hozamráta” megállapítása többletmunkát igényel,
  - a napi piaci érték és az abból számolt elszámoló „hozamráta” adott napra vonatkozik, törvényszerű, hogy a pénztárak az adott napon nem tudják a kifizetéseket teljesíteni, ezért minden ettől későbbi napon történő kifizetés már „elavult” piaci értéken történik.⁸
- Kétszakaszos elszámolás, amelyben a törtidőszaki hozam (pl. 2007. szeptember 30. és 2007. október 25. közti hozam) a következő negyedévi hozam-megállapítás (pl. 2008. február 4.) keretében kerül kiszámításra és azt követően kifizetésre. Ennek a módszernek az előnyei (+) és hátrányai (-):
  - + törtidőszaki hozam a sztenderd hozam-megállapítás keretében kerül megállapításra, ezért ez többletmunkát nem igényel a pénztártól,
  - a tag számára több kifizetést kell teljesíteni és adminisztrálni,
  - a törtidőszaki hozam elszámolására a leghosszabb eljárás,
  - a törtidőszaki hozam megállapításának problémáját csak elodázza, illetve csökkenti, mivel az utolsó negyedév vége (pl. 2007. december 31.) és az utalás közti időszakra (pl. 2008. február 6.) már nem jár hozam.

Az egyes kifizetések elszámolására vonatkozó határidők a tagok érdekében – azért, hogy minél előbb juthassanak követelésükhöz – kerültek meghatározásra, ennek tudható be az önkéntes nyugdíjpénztárak esetében, hogy a szabályozás azonos súlyúnak tekinti a nyugdíjcélú és a nem nyugdíjcélú kifizetéseket, illetve gyorsítja az elszámolási folyamat idejét mivel:

- kötelező a kétszakaszos elszámolás,
- kötelező az igénybejelentést követő 15 napon belüli első kifizetés, és

---

⁸ A napi piaci értéken alapuló elszámolás részleteire vonatkozóan a jogszabályok nem tartalmazzak előírást. Ebből fakadóan 4-6 napos piaci értéken is alapulhat egy-egy pénztár elszámolása, mert nem kötelezi semmi a naponta újabb elszámoló hozamráta számítására, mindez már pontatlan elszámolást eredményezhet.

- kötelező az igénybejelentés negyedévét követő 50 napon belüli második kifizetés, a végelszámolás.

Fenti szabályozás keretében azonban „feláldozásra került” a törtidőszaki hozam, amely az egyéni számlák egyenlegének függvényében néhány ezer, de néhány tízezer forint hozamelméradást is eredményezhet. Ez a „kiesés” kisebb-nagyobb mértékben jelenleg is kimutatható, de néhány év múlva – a számlakövetelések növekedése miatt – már nagyobb mértékű lesz. Ekkor minden bizonnyal szükségessé válik a „gyors” elszámolási módszer alkalmazásának átgondolása és a teljes és pontos(abb) mértékű elszámolást biztosító módszerek újbóli előtérbe helyezése.

2.2. A KIFIZETÉSEK TELJESÍTÉSE

A pénztári jogszabályok a tagokkal, kedvezményezettekkel és más szervezetekkel való elszámolás pénzügyi lebonyolítását eltérő részletességgel szabályozzák.

Magánnyugdíjpénztárak és önkéntes nyugdíjpénztárak esetében a kifizetések elszámolására főszabályként az átutalást említik a jogszabályok (pl. más pénztárba történő átlépés, Tb-be történő visszautalás). Magánnyugdíjpénztárban a kifizetések teljesítésére más szabályozás nincs.

Önkéntes nyugdíjpénztárban a taggal szembeni elszámolások teljesítésére vonatkozóan a kifizetési módok tágabb köre került meghatározásra. A szolgáltatások és a várakozási idő letelte utáni kifizetések pénzügyi teljesítését a pénztáraknak az alábbi módokon kell teljesíteniük:

- a házipénztárból történő kifizetéssel,
- postai úton a tag által megadott címre,
- belföldi vagy külföldi⁹ hitelintézeti átutalási bankszámlára („folyószámla”) történő átutalással.

A fenti teljesítési módok közül a pénztárak igyekeznek a kevésbé költséges módokat választani, így előfordulhat, hogy az igen költséges és nehézkes házipénztári kifizetés lehetőségét egyáltalán nem, vagy csak igen korlátozott feltételek és körülmények között – pl. szűkített pénztári órák, előre egyeztetett időpont – biztosítják. A házipénztári kifizetés helyettesítésére a pénztár számlavezető bankjának pénztárában beváltható utalvány tag vagy kedvezményezett részére történő átadása is lehetséges.

---

⁹ Európai Unió irányelvnek megfelelően e rendelkezés biztosítja a pénztárból történő kifizetés esetén is a határon túlra utalás lehetőségét.

VIII. FEJEZET

A PÉNZTÁRAK TÁJÉKOZTATÁSI TEVÉKENYSÉGE

A nyugdíjpénztári tagok – hasonlóan egy bank ügyfeleihez – a pénztárnál vezetett számlájukról – tagsági alapjogaik keretében – jogosultak az egyéni számlájuk, tulajdonrészük alakulásáról, a jóváírásokról, a terhelésekről és az egyenlegről tájékoztatást kérni.

A jogszabályok rendelkezései és a kialakult pénztári gyakorlat alapján kötelező jellegű és önkéntesen vállalt tájékoztatási tevékenység különböztethető meg. A kötelező tájékoztatási tevékenységre vonatkozóan a pénztári jogszabályok **az éves egyéni számlaértesítő** megküldését határozzák meg, míg a fogyasztóvédelemről szóló törvény **a pénztári ügyfélszolgálat** működtetését írja elő kötelező jelleggel. A kötelező tájékoztatáson túl a pénztárak – önkéntes vállalat keretében – más eszközöket is alkalmaznak tagjaik tájékoztatása érdekében. A pénztári tájékoztató tevékenység a tágran értelmezett szolgáltatási tevékenység része.

1. KÖTELEZŐ TÁJÉKOZTATÁSI TEVÉKENYSÉG

1.1. SZEMÉLYES ÜGYFÉLSZOLGÁLAT

A pénztártörvények részletesen szabályozzák, hogy a tagsági jogok gyakorlása körében a pénztártagok jogosultak a pénztár által a gazdálkodásról és az egyéni számlakövetelés állásáról rendszeres tájékoztatásra. A törvények a tájékoztatás egyes formáit, módjait a pénztár alapszabályának, SzMSz-ének hatáskörébe utalják.

Ezekon túl az Fogyasztóvédelemről szóló tv. (Fgytv.) kötelezi a nyugdíjpénztárakat, hogy a fogyasztói bejelentések intézésére, panaszok kivizsgálására és orvoslására, a fogyasztók tájékoztatására az ügyfelek részére nyitva álló helyiségben ügyfélszolgálatot működtessenek.

Az ügyfélszolgálat működési rendjét, félfogadási idejét a pénztár úgy köteles megállapítani, illetve működésének feltételeiről oly módon köteles gondoskodni, hogy a fogyasztói (tagi) érdekek ne sérüljenek.

Az ügyfélszolgálat köteles a panaszos tag észrevételének kivizsgálásban közreműködni. A pénztár a panasz elutasítását köteles indokolással ellátva írásba foglalni és annak egy példányát a fogyasztónak (tagnak) átadni vagy tizenöt napon belül megküldeni.

Az ügyfélszolgálat a fogyasztói bejelentések intézése és a fogyasztók tájékoztatása során köteles együttműködni a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezetekkel.

1.2. A SZÁMLAÉRTESÍTŐ

A pénztártörvények kogens előírást tartalmaznak a tagi számla alakulására vonatkozó rendszeres tájékoztatásról, az Öpg. és az Mpg. évente legalább egyszeri – és külön költség nélküli – tájékoztatási kötelezettséget ír elő, részletesen meghatározott minimális adattartalommal, amelyet legkésőbb a tárgyévvet követő év június 30-áig kell megküldeni a tag számára.

A nyugdíjpénztáraknál a **kötelező éves számlaalakulást és az év végi egyenleget bemutató** bizonylat az **ún. számlaértésítő**. Ezen túl a tag a pénztártól bármikor tájékoztatást igényelhet számlájának alakulásáról, állásáról a pénztár alapszabályában, SzMSz-ben, belső szabályzatiban leírt módon és esetleges költségtérítés megfizetése mellett.¹

Mielőtt a számlaértésítő tartalmával megismerkednénk, válaszolunk a kedves Olvasóban (Pénztártagban) minden bizonnal felmerülő kérdésre, miért ilyen ritkán kap(hat) számlaértésítőt?

A választ természetesen nem találjuk meg egyetlen jogszabályban sem, de több okkal is magyarázható:

- a nyugdíjpénztári számla sok esetben ugyan bonyolultabb, mint egy bankszámla, de egy átlagos bankszámlánál jóval kevesebb tranzakciót tartalmaz, amelyek a pénztári számla jellegéből adódóan hosszú ideig csak jóváírás tételek (tehát kevesebb az ellenőrizendő tétel),
- az egyenleget a pénztári hozamok ismeretében évente szokás vizsgálni és értékelni,
- az éppen aktuális állás a megtakarítás hosszú idő elteltével történő hozzáférése miatt nem nyújt értékelhető információt (még ha az számunkra érdekes is),
- a jogalkotók csak az éppen szükséges költségekre kötelezik a pénztárakat.

Mindkét nyugdíjpénztári számla alapvetően a különböző befizetések (jóváírások) és kifizetések (terhelések) egyenlegéből áll, amely a tag számlakövetelésének, aktuális tulajdonrészének összegét jelenti.

---

¹ Az eseti és egyedi tájékoztatásért a pénztárak költséget számíthatnak fel, ennek gyakorlata azonban a pénztárak körében eltérő. Létezik a költséget felszámító és mellőző pénztár is. Emellett az egyre jobban terjedő internetes és telefonos ingyenes szolgáltatások a tagok széles körében elérhetőek.

A nyugdíjpénztári számlaértesítők tartalma

Az önkéntes és a magánnyugdíjpénztárak eltérő számlaforgalom jellemzői miatt a kötelező éves számlaértesítőre előírt és lehetséges tartalmat külön-külön, de a könnyebb összehasonlíthatóság miatt egy táblázatba foglalva ismer-tetjük és mutatjuk be, majd egy-egy példán keresztül illusztráljuk.

A pénztártagnak küldött számlaértesítőnek legalább a következő adatokat kell tartalmaznia (dőlt betűvel a szerzők kiegészítő megjegyzései):

Önkéntes nyugdíjpénztár	Magánnyugdíjpénztár
a pénztár elérhetőségeit <i>[pl. székhely, postacím, telefonszám, internetes elérés]</i>	
a tag azonosítására szolgáló adatokat <i>[pl. természetes azonosítók, tagsági (ügyfél) azonosító szám, adóazonosító jel]</i>	
a tag tagsági jogviszonyának kezdetét <i>[célszerű az átlépéssel hozott korábbi tagsági jogviszony kezdetét is]</i>	a tag tagsági jogviszonyának kezdetét az első pénztári tagsági jogviszony kezdő időpontját
a tárgyévi nyitó egyenleget vagy a más pénztárból áthozott követelést <i>[évközi belépés során a nyitó egyenleg „0”, az áthozott követelést célszerű tőke és hozam megbontásban feltüntetni]</i>	
a tag által fizetett tagdíjat, a munkáltatói hozzájárulást, az egyéni számlán jóváírt tagdíjjellegű bevételeket összesen	az egyéni számlán jóváírt tagdíjat és tagdíjkiegészítést, összesen és befizetőnként éves összesítésben
a rendszeres és eseti támogatást, adományt	–
az egyéni számlán jóváírt kedvezményezetti (örökösi) jogon áthozott követelést (jóváírt egyéb bevételek)	a bevallott tagdíjat és a tagdíjkiegészítést, befizetőnként éves összesítésben
a jóváírt egyéb bevételek (pl. átcsoportosítások) és ráfordítások egyenlegét	az egyéni számlán jóváírt egyéb bevételeket (pl. átcsoportosítások, pótlékok)
a befektetési tevékenység eredményét (a befektetési tevékenység egyéni számlára jutó nettó hozambevételeit) <i>[realizált hozam és értékelési különbözet]</i>	
a tag nyilatkozata alapján az adóhatóság által átutalt összeget <i>[pénztári befizetések kedvezménye]</i>	–
az egyéni nyugdíjszámláról történt hozamkifizetés összegét <i>[realizált hozam és értékelési különbözet]</i>	–
az egyéni nyugdíjszámláról történt tőke-kifizetés összegét	–
a tag által választott befektetési portfólió(k) megnevezését	

Önkéntes nyugdíjpénztár	Magánnyugdíjpénztár
a választható befektetési portfólió <i>[felmerült]</i> váltási költségeit	a választható befektetési portfóliók közötti váltás címén az egyéni számláról történő levonás összegét
a tagi követelés nyilvántartási záróértékét (piaci értékét)	
az értékelési különbözetet <i>[záró állományát]</i>	
a tagsági jogviszony kezdetétől felhalmozott hozam mértékét <i>[realizált hozam és értékelési különbözet]</i>	a tag részére nyugdíjba vonulásakor várhatóan folyósítandó járadék nagysága, amennyiben a tag magánnyugdíj-pénztári tagsága 15 évnél régebben keletkezett, és a tag 15 éven belül eléri a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt
a tagi lekötés összegét	a tag tájékoztatása érdekében az egyes portfóliók tárgyévi hozamát, a portfóliók közötti váltás módjával és annak költségeivel kapcsolatos tájékoztatást
a tagi kölcsön tárgyév december 31-én fennálló összegét	–
a tagdíjjellegű bevételek pénztári tartalékok közötti felosztásának tárgyévi arányszámaikat, esetleges változásait	
a Felügyelet internetes honlapjának címét azzal a megjegyzéssel, hogy azon a pénztárak működését, működésének eredményeit bemutató, összehasonlítható adatok is találhatóak	

Egyéb előírások

Azokat a bevételi és kiadási jogcímekeket, amelyek a tag számláján nem jelentek meg (pl. átcsoportosítás működési tartalékból egyéni számlára), azaz értékük nulla, nem kötelező feltüntetni a számlaértesítőn.

Amennyiben a pénztár egyéni számlára vonatkozó hozamrátát közöl a számlaértesítőben, akkor köteles feltüntetni a számítás módját is, amelynek alapján a tag a számlakivonaton szereplő adatokból azt ellenőrizni tudja.

A fenti rendelkezésekhez szükségesnek tartjuk a következőket megjegyezni:

- Önkéntes nyugdíjpénztár esetében az egyéni számlán felhalmozott hozam összegének előírt feltüntetése a kötelező várakozási idő letelte utáni (adómentes) hozzáférhetőség miatti tájékoztatást szolgálja, a tag kapjon tájékoztatást arról, hogy mekkora hozama van.
- Az értékelési különbözet azért kap kiemelt figyelmet, mert annak egy része bizonytalan hozamot jelent a jövőre nézve, a tag ennek tudatában értékelhesse a számlája hozamát.

- Az Öpg. a kötelező minimális számlaadatok körében nem nevesíti külön a tagdíjnyemfizetés miatt elvont hozam feltüntetését, ez azonban elengedhetetlen (s nem jó megoldás ha „egyéb tétel” vagy a „jóváírt hozam” összegében szerepel).
- Magánnyugdíjpénztár esetében az induló járadék meghatározása csak a 15 évet meghaladó tagság után kötelező, a tag informálódását szolgálja. (Jelenleg 9 éves tagsági jogviszony a leghosszabb.) A feltüntetendő járadék számítására jelenleg nincs jogszabályi előírás; vélhetőleg egy életre szóló járadékra gondolt a jogalkotó, de ennek pontos szabályai még hiányoznak a jogszabályokból.
- Amennyiben bármelyik nyugdíjpénztár egyéni számlára vonatkozó hozamrátát közöl, akkor nem tartjuk elegendőnek azt az adatközlést, miszerint az *egyéni számla átlagállománya* $x Ft$, erre vetítve a tárgyévben keletkezett hozamot a *hozamráta* $y\%$. Az átlagállomány ellenőrzéséhez a számlán történt minden egyes mozgástétel dátumát is ismerni kell (átlagegyenleget az időtényező ismeretében számolunk), ha ezek a tag számára nem kerülnek közlésre, a közölt adatot nem tudja ellenőrizni. (Nagyon egyszerű probléma merül fel pl., ha a tag postai csekken fizeti a tagdíját, nehezen tudja valószínűsíteni, hogy a befizetett összeget a pénztár mikor írta jóvá a számláján.)

A következő minta számlaértéskönlön a fentiek konkrét alkalmazását mutatjuk be – egyfajta megközelítésben, a szükséges magyarázatokkal, indoklással –, elsőként önkéntes nyugdíjpénztári számlára vonatkozóan, majd magánnyugdíjpénztári számlára vonatkozóan. (A számlakivonatokon szereplő adatok kitalált adatok, a számszaki adatok a valóságban is előforduló eseményeket képeznek le.)

A bemutatott példák egyéni felhalmozási számlára vonatkoznak, egyéni szolgáltatási számláról kivonatot készíteni önkéntes nyugdíjpénztárban van értelme. Szolgáltatási számla esetében a bevételek már csak a hozamok, a terhelések pedig a kifizetett járadékok.

Az éves számlaértéskönlő a folyamatos tagsági jogviszonyhoz tartozó számla alakulását képezi le, mindig van záró egyenlege. A tagsági jogviszony megszűnéskor is célszerű, ha az elszámolás mellé a pénztár a számlaértéskönlőhöz hasonló tartalmú kivonatot csatol. Ez annyiban lesz más, hogy a terhelések között szerepel a szolgáltatás, kilépés, átlépés, haláleseti elszámolás összege, s a számla záró egyenlege végül „0”-át mutat.

1111 Budapest, Nagy u. 111. **Arany Ősz Országos** Telefon: 123-4567, fax: 123-4568
 levélcím: 1111 Budapest, Pf. 11. **Önkéntes Nyugdíjpénztár** E-mail: aranyosznyp@penztar.hu
 adószám: 11111111-1-11 Internet: www.aranyosznyp.hu

ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁRI SZÁMLAÉRTESÍTŐ
2006. ÉVRŐL

Tagi azonosító adatok

Név : **Nagy János** **Nagy János**
 Pénztári azonosító : **123456** **Míntafalva**
 Anyja neve : **Gipsz Irma** **Görbe u. 10.**
 Belépés időpontja : **2005. 04. 01.** **2 2 2 0**
 Előző belépés időpontja : **1994. 06. 01.**
 Egyéni felhalmozási nyugdíjszámla alakulása forintban.
 Elszámolás időszaka: 2006. 01. 01. – 2006. 12. 31.

Megnevezés	Összesen	Működési	Likviditási	Egyéni számla
		tartalék		
Nyitó egyenleg piaci értéke				2.953.000
ebből realizált hozam				620.000
ebből értékelési különbözet				30.000
Jóváírások (+)				774.000
Egységes tagdíjbefizetés tag által	60.000	3.000	0	57.000
Egyéb tagi befizetés	40.000	2.000	0	38.000
Tagdíjbefizetés munkáltató által	120.000	6.000	0	114.000
Adomány	20.000	0	0	20.000
Átlépéssel hozott számlakövetelés tőke része	250.000	–	–	250.000
Átlépéssel hozott számlakövetelés hozam része	145.000	–	–	145.000
Jóváírt realizált hozam	165.000	–	–	165.000
Jóváírt értékelési különbözet	-15.000	–	–	-15.000
Terhelések (-)				1.505.325
Levont tagi kölcsön – tőkéből	417.929	–	–	417.929
Kifizetés 10 év után – r. hozamból	810.000	–	–	810.000
Kifizetés 10 év után – ért. különb.	20.000	–	–	20.000
Kifizetés 10 év után – tőkéből*	257.396	–	–	257.396
Záró egyenleg piaci értéke				2.221.675
ebből realizált hozam				120.000
ebből értékelési különbözet				-5.000

* Tartalmazza a levont költséget és adóelőleget is.

Megjegyzések, tájékoztató adatok:

- Tagi kölcsön december 31-én fennálló összege: 0 Ft
- Tagi lekötés december 31-én fennálló összege: 0 Ft
- A tagdíj és tagdíjjelegű befizetések tartalékok közti megosztása tárgyévben: 95,0% fedezeti tartalék (egyéni számla), 5,0% működési tartalék. A Pénztár likviditási tartalékok nem képzett.
- Figyelmébe ajánljuk a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete honlapját (www.pszaf.hu), ahol a pénztárak működését, működésének eredményeit bemutató, összehasonlító adatok és egyéb pénztárpiaci információk is találhatóak.

Magyarázat:

- A számlaértesítő számszaki részét négy blokkra osztottuk: nyitó egyenleg, befizetések jogcímenként összesítve (jóváírás forgalom), kifizetések jogcímenként összesítve (terhelések forgalma), záró egyenleg.
- A jogszabály a piaci értéken számított nyitó tagi követelésből nem rendeli kiemelni a hozamot, ill. az értékelési különbözetet (mivel az előző évi záró adattal megegyezik), a jobb áttekinthetőség miatt mi megbontottuk.
- A pénztártag belépését követően más pénztárból áthozta számlakövetelését (átlépett), az átadó pénztár az elszámolás utolsó szakaszát tárgyév elején teljesítette.
- A jogszabály a befektetési tevékenység nettó bevételeinek jóváírását nem rendeli megbontani realizált hozamra és értékelési különbözetre, a számla hozam-tételei alakulásának jobb áttekinthetősége miatt mi megbontottuk.
- Azokat a bevételi és kiadási jogcímekeket, amelyek a tag számláján esemény hiányában nem jelentek meg (pl. átcsoportosítás működési tartalékból egyéni számlára), azaz értékük nulla, nem kötelező feltüntetni a számlaértesítőn.
- Egyéni számlára vonatkozó hozamrátát a pénztár nem közölt.
- A pénztár nem alkalmaz választható befektetési portfóliót, ezért erre vonatkozóan nincs közlés.

**További olyan tételek, amelyek a számlaértesítőn feltüntethetők, ill. érde-
mes őket feltüntetni:**

- Munkáltatók, támogatók által befizetett összegeket munkáltatónként, támogatónként megbontva.
- Eltelt várakozási idő hosszának (tárgyidőszak végéig, vagy a számlaértesítő kiküldéséig) feltüntetése, ez jelzi a tag számára a hozzáférés lehetőségét.
- A tagi kölcsönre vonatkozóan a lejárat dátuma (bár ha a számlaértesítő kiküldése előtt a kölcsön lejárt, nagy jelentősége nincs).
- A tagi lekötésre vonatkozóan a lekötött összeg jogosultjának (bank) neve, a lekötött összeg hány lekötésből áll.
- A tárgyévben a befektetési tevékenység költségeinek (vagyon- és letétkezelei díjak) egyéni számlára jutó része.
- Az egyéni számla hozamrátája helyett a pénztár egészére vagy a fedezeti tartalékokra vonatkozó hozamráta feltüntetése (mivel ezek nem tagi szintűek, nem kell külön adatokkal alátámasztani).
- Az egyéni számla hozamtartalma számlán belüli arányának feltüntetése (esetleg nyitó és záró állományban is).
- A számlaértesítőn vagy mellette magyarázó szöveg, reklámanyag, a pénztár tárgyévi működését bemutató szöveg, illetve a következő évi változások a pénztár gazdálkodásában, a jogszabályokban. stb.
- Mindazon elemi vagy származtatott adat, információ olyan módon, amelyet és ahogyan a jogszabályok nem tiltanak.

1111 Budapest, Nagy u. 111. **Arany Ősz Országos** Telefon: 123-4567, fax: 123-4568
 levélcím: 1111 Budapest, Pf. 11. **Magányugdíjpénztár** E-mail: aranyoszny@penztar.hu
 adószám: 11111111-11 Internet: www.aranyoszny.hu

MAGÁNYUGDÍJPÉNZTÁRI SZÁMLAÉRTESÍTŐ

2006. ÉVRŐL

Tagi azonosító adatok

Név : **Kis György** **Kis György**
 Pénztári azonosító : **123456** **Mintafalva**
 Anyja neve : **Nagy Anna** **Kör tér 10.**
 Belépés időpontja : **2005. 07. 01.** **3 2 2 0**
 Első belépés : **2002. 04. 15.**

Egyéni felhalmozási nyugdíjszámla alakulása forintban.

Elszámolás időszaka: 2006. 01. 01. – 2006. 12. 31.

Megnevezés	Bevallás	Befizetés, jóváírás			
		Összesen	Fedezet	Működés	Likviditás
Nyitó egyenleg piaci értéke	612.000	612.000	584.000	23.000	5.000
1. munkáltató					
Tagdíj	54.000	54.000	51.030	2.430	540
Tagdíjkiegészítés tag által	18.000	18.000	17.010	810	180
<i>Összesen</i>	<i>72.000</i>	<i>72.000</i>	68.040	<i>3.240</i>	<i>720</i>
2. munkáltató					
Tagdíj	12.500	2.500	2.362	113	25
<i>Összesen</i>	<i>12.500</i>	<i>2.500</i>	2.361	<i>113</i>	<i>25</i>
3. munkáltató					
Tagdíj	30.000	30.000	28.350	1.350	300
Munkáltatói tagdíjkiegészítés	7.500	7.500	7.087	338	75
Késedelmi pótlék	80	80	75	4	1
<i>Összesen</i>	<i>37.580</i>	<i>37.580</i>	35.512	<i>1.692</i>	<i>376</i>
Hozambevételek					
Realizált hozam			39.500		
Értékelési különbözet			6.200		
<i>Összesen</i>			45.700		
Záró egyenleg piaci értéke	734.080	724.080	735.613	28.045	6.121

Záró egyenleg értékelési különbözete : 43.520 Ft

Foglalkoztatói adatok:

1. munkáltató: **Asztalosipari Bt.**, asz.: 11111111-1-11 : jogviszony: 2005.10.15.–2006.06.30.

2. munkáltató: **Hótoló Kft.**, asz.: 11111111-1-11 : jogviszony: 2006.07.15.–2006.09.30.

3. munkáltató: **Ezermester Rt.**, asz.: 11111111-1-11 : jogviszony: 2006.10.10.–

Nem biztosított időszak – igazolt : 2006.07.01.-2006.07.14.

Nem biztosított időszak – nem igazolt : 2006.10.01.-2006.10.09.

Megjegyzések, tájékoztató adatok:

- A tagdíj és tagdíjlegű befizetések tartalékok közti megosztása tárgyévben: 94,5% fedezeti tartalék (egyéni számla), 4,5% működési tartalék, 1,0% likviditási tartalék.
- Figyelmébe ajánljuk a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete honlapját (www.pszaf.hu), ahol a pénztárak működését, működésének eredményeit bemutató, összehasonlító adatok és egyéb pénztárpiazi információk is találhatóak.

Magyarázat:

- A számlaértesítő számszaki részét négy blokkra osztottuk: nyitó egyenleg, tagdíjbefizetés befizetőnként (foglalkoztatónként), hozamjáváírások forgalma, záró egyenleg. A számláról kifizetés nem történt.
- A „Bevallás” és „Befizetés összesen” oszlopokban minden, az egyéni számlára jóváírandó, bevallandó tételt szerepeltetünk.
- A „Fedezet” oszlopban az egyéni számlán történt jóváírások (beérkező tagdíjak egyéni számlára jutó része, hozamok) szerepelnek.
- A „Bevallás” és „Befizetés összesen” oszlopok nyitó, forgalmi és záró adatait összevetve gyakorlatilag a tagdíjbevallások és befizetések közti különbség látható. A példában a tárgyévét a tag számlája rendezetten nyitja, a forgalmi adatokból azonban jól látszik, hogy a 2. munkáltatója a bevallott tagdíjak nagy részét nem fizette meg. Ebből kifolyólag a tag számláján tagdíjhátralék mutatkozik.
- A jogszabály a befektetési tevékenység nettó bevételei jóváírást nem rendeli megbontani realizált hozamra és értékelési különbözetre, a számla hozamtételei alakulásának jobb áttekinthetősége miatt mi megbontottuk.
- Azokat a bevételi és kiadási jogcímekeket, amelyek a tag számláján esemény hiányában nem jelentek meg (pl. átcsoportosítás működési tartalékból egyéni számlára), azaz értékük nulla, nem kötelező feltüntetni a számlaértesítőn.
- Egyéni számlára vonatkozó hozamrátát a pénztár nem közölte.
- A pénztár nem alkalmaz (2006-ban még nem alkalmazhatott) választható befektetési portfóliót, ezért erre vonatkozóan nincs közlés.

**További olyan tételek, amelyek a számlaértesítőn feltüntethetők, ill. érde-
mes őket feltüntetni:**

- Foglalkoztatók esetében a bevallásokat és befizetéseket, a hátralékot foglalkoztatónként megbontva, külön lapon is lehet közölni, ekkor a számlaértesítő „alap” lapja áttekinthetőbb.
- A tárgyévben a befektetési tevékenység költségeinek (vagyon- és letétkezelői díjak) egyéni számlára jutó része.
- Az egyéni számla hozamrátája helyett a pénztár egészére vagy a fedezeti tartalékokra vonatkozó hozamráta (mivel ezek nem tagi szintűek, nem kell külön adatokkal alátámasztani).
- Az egyéni számla hozamtartalmának számlán belüli arányának feltüntetése (esetleg nyitó és záró állományban is).
- A számlaértesítőn vagy mellette magyarázó szöveg, reklámanyag, a pénztár tárgyévi működését bemutató szöveg, illetve a következő évi változások a pénztár gazdálkodásában, a jogszabályokban. stb.
- Mindazon elemi vagy származtatott adat, információ olyan módon, amelyet és ahogyan a jogszabályok nem tiltanak.

2. ÖNKÉNTES TÁJÉKOZTATÁSI TEVÉKENYSÉG

A pénztári tájékoztatás eszközei a bankok, biztosítók és más, a pénztári intézményrendszernél nagyobb múlttal rendelkező szolgáltatók által alkalmazott s közismert megoldások.

2.1. TELEFONOS ÜGYFÉLSZOLGÁLAT

A telefonos ügyfélszolgálat (call center) a pénztártagok tájékoztatását, kiszolgálását elősegítő szolgáltatás. A call center működhet a személyes ügyfélszolgálat részeként vagy attól elkülönülten. A telefonszolgáltatóknál, bankoknál megszokott non-stop telefonos ügyfélszolgálat a pénztárak körében nem jellemző, ez azonban vélhetőleg nem is lenne elvárás. A szolgáltatás sikere és eredményessége a valós elérhetőségen (szabad vonalak száma) és call-centeres szakmai felkészültségén múlik.

2.2. TELEFONOS EGYENLEGLEKÉRDEZÉS

A telefonos egyenleglekérdezés hasonlít a bankoknál már megszokott lehetőséghez, azzal a különbséggel, hogy a „Tele-pénztár” az azonosító kód és a jelszó ellenében általában csak egyenleglekérdezésre nyújt lehetőséget s nem az egyéni számla forgalmának megismeréséhez. A „Tele-pénztár” önálló telefonszámon vagy a központi számokon menürendszerben érhető el.

2.3. INTERNETES SZOLGÁLTATÁSOK

Az internetes szolgáltatások elsőként az üzleti pénztáraknál jelentek meg, kezdetben a nyugdíjpénztárakról, a pénztári szféráról és saját pénztárukról szóló információszolgáltatás céljából.

Az utóbbi 3-4 évben azonban a honlapok jelentős fejlődésen mentek keresztül, majd minden pénztári honlapon lehetőség van a tagsági jogviszonyról, az egyéni számláról szóló információk – pénztártól függő mélységű – elérésére, adatmódosítás kezdeményezésére, valamilyen szolgáltatás elindítására, legújabbban a belépésre (tagsági jogviszony kezdeményezésére) is. (Megjegyezzük, hogy az üzleti pénztárak, de különösen a banki háttérűek esetében az internetes oldal, a különböző webes alkalmazások pénztári „üzletágban” történő felhasználása során a banki tapasztalatokra, esetleg az azzal valamilyen módon közös infrastruktúrára történő építkezés komoly anyagi és szakmai előnyt tud biztosítani.)

Az **internetes szolgáltatások** alapvetően három funkcionális csoportba sorolhatók be:

- a mindenki számára elérhető általános információszolgáltatás és letöltési lehetőségek,
- a tagsági jogviszony létesítésének lehetősége („on-line” belépés), és
- a tagok számára elérhető ún. on-line szolgáltatások.

Általános információszolgáltatás

Az általános információszolgáltatás keretében a **pénztárak alapadataival** (elérhetőség, bankszámlaszám, nyújtott szolgáltatások stb.), **működési jellemzőikkel**, gazdálkodási eredményeikkel stb. ismerkedhetünk meg (itt található az éves beszámolóval kapcsolatos kötelező közzétételek is). Általában minden látogató számára szabadon elérhetők – és sok esetben le is tölthetők – a pénztár egyes szabályzatai (alapszabály, SzMSz, szolgáltatási szabályzat), általában szintén **letölthetők** – a könnyebb és gyorsabb ügyintézését segítve – a pénztár által használt **nyomtatványok** (pl. belépési nyilatkozat, szolgáltatás igénylése, kedvezményezett-jelölés stb.). Az általános érdeklődők több esetben hírlevélre is feliratkozhatnak, amelyben a pénztárak tájékoztató és marketing anyagokat küldenek.

Belépés elősegítése

A tagsági jogviszony létesítésének elősegítését támogathatja a belépési nyilatkozat adatmezőit tartalmazó űrlap, amelyet kitöltve kezdeményezhetjük a belépést. Ez azonban nem jelent azonnali belépés – mivel a belépéshez szükséges érvényes jognyilatkozat csak a magánszemély aláírásával érvényes –, ezért általában a kitöltött űrlap kinyomtatása, vagy e-mailben vagy postán történő igénylése lehetséges, amit aztán aláírva kell beküldeni a pénztárba.

On-line szolgáltatások

A tagsági jogviszonnal kapcsolatos webes szolgáltatások a pénztártagok számára készülnek, így annak elérésére – azonosító kód és jelszó használatával – a pénztártagok jogosultak. Az azonosító általában a pénztári kártyán megtalálható (amely pl. a tagsági azonosító vagy más képzett szám), a Pin-kódot pedig külön – levélben vagy e-mailben – küldik meg. Az azonosító és a PIN-kód kiküldése tehát a pénztáraknál is jellemzően kétkörös. A PIN-kód megküldése során azonban nem találkoztunk a bankkártyáknál megismert sértetlenséget garantáló nyomdai megoldással, ezért az esetleges visszaélés kockázata (pl. e-mail esetében) teljességgel nem zárható ki.

A tagsági jogiszonyal kapcsolatos minden adat pénztártitok tárgyát képezi, ezért a pénztáraknak a honlap védettségére nagy hangsúlyt kell fektetniük – akkor is, ha a honlapon elérhető tartalom nem tartalmaz személyes adatokat. Az azonosító és PIN-kód kapcsán ismét megjegyezzük, hogy annak használata a banki szolgáltatásokhoz hasonló, tehát a visszaélés lehetősége fennáll, ezért van olyan pénztár, amely vagy az alapszabályában, vagy az igénylésnél tagi nyilatkozatban rendezi az illetéktelen hozzáférés miatti felelősség kérdését. A rendező elv: a tag felelős az azonosító és a kód biztonságos kezeléséért, az elvesztésből fakadó károkat ő viseli. (Mivel a pénztártagok tranzakciót indítani, szolgáltatást igényelni nem tudnak, a közvetlen anyagi kockázat nem áll fenn.)

A gyakorlatban tapasztalt, jelenleg elérhető szolgáltatások a következők:

Számlaadatok lekérdezése

A tagsági jogviszonyal kapcsolatos alapadatok (tagsági azonosító, belépés dátuma, eltelt várakozási idő) mellett az egyéni számlára vonatkozó adatok jelennek meg, amelyek a következők lehetnek:

- aktuális **számlaegyenleg**, esetleg az egyenleg tőke- és hozam része,
- **számlakivonat**: adott időszakban befizetett tagdíjak (magánnyugdíj-pénztár esetében a beérkezett bevallások is), jóváírt hozamok, kifizetett összegek,
- tagi kölcsön keret, ill. kölcsön állomány összege, lejárat (önkéntes nyp.),
- tagi lekötés kerete, ill. lekötött állomány összege, lejárat (önkéntes nyp.).

A számlaadatok bemutatása során elvárható, hogy áttekinthető és friss adatokat tartalmazzon. Célszerű, ha a pénztár feltünteti, hogy a számlaadatok mikori állapotnak felelnek meg, vagy a számlakivonatban az egyes jóváírások és terhelések mellett szerepel a dátum is; mindezek alapján a tag tudhatja, hogy a számlakivonata milyen adatokat tartalmaz és milyeneket nem (pl. egy héttel korábbi befizetésnek a paraméterek alapján láthatónak kell-e lennie, vagy sem.)

A számlaértesítőn láthattuk, hogy a pénztárak hozamösszeg vonatkozásában az éves szintű hozamot kötelesek közölni, és általában így is tesznek. Az internetes lekérdezés lehetőségével megtudhatjuk a negyedéves hozamforintokat is: a tételes számlakivonatból negyedéves bontásban, ahol csak egyenleget közölnek, ott negyedévente meg kell nézni az aktuális hozamegyenleget, s ki kell vonni belőle az előző negyedévi hozamegyenleget.

Adatmódosítás

Adatmódosítás keretében általában új lakcím, értesítési cím bejelentése lehetséges, további adatok bejelentése csak személyesen vagy postai úton történhet.

Tagi kölcsön igénylése

Önkéntes nyugdíjpénztárak esetén egy viszonylag friss egyenlegből kiindulva tagi kölcsön igényelhető, űrlap kitöltésével. A kitöltött igénylés alapján a pénztár szerződést küld, amely aláírásával és visszaküldésével a kölcsön folyósíthatóvá válik. Ezzel a tagtól a pénztárhoz beérkező kérelem postai idejét lehet megspórolni, továbbá a jogosulatlan igényre már az űrlap kitöltésekor is fény derülhet.

Hírlevél igénylése

A tagok szabadon fel- és leiratkozhatnak a pénztár hírlevél szolgáltatásáról, amely az éves kötelező tájékoztatásnál gyakoribb információáramlást tesz lehetővé. A hírlevélben bővebb és mélyebb gazdálkodási eredményekről, fontos jogszabály-, alapszabály- vagy szolgáltatási szabályok változásáról kaphatunk értesítést.

2.4. TAGSÁGI KÁRTYA

A pénztári szférában egyre jobban elterjedőben van a pénztári kártya, vagy tagsági kártya néven ismert kártya. A megjelenés, illetve a rohamosnak mondható elterjedés okai és a felhasználási területek a következők:

- A tagsági kártya hozzájárul a pénztári szervezet image-ének erősítéséhez, annak szerves részévé válik, de bizonyos esetekben csak válasz a piaci versenytársak kezdeményezésére.
- Elsőként szintén az üzleti pénztárak körében jelent meg, gyakorlatilag a banki, biztosítói üzletágakban már jól bevált telefonos vagy internetes szolgáltatás igénybeviteléhez, tagsági jogviszony igazolására személyes ügyintézéshez, esetleg kedvezmények igénybeviteléhez.
- A tagsági jogviszonyra vonatkozó alapadatokat, a pénztár elérhetőségeit, számlaszámát tartalmazó „mini adatbázis”, amely egyben jó reklámhordozó eszköz is lehet.
- Nyugdíjpénztárak esetében kizárólag a számlaegyenleg állásával kapcsolatos kérdések megválaszolására nyújt oly módon segítséget, hogy a személyes ügyfélszolgálati tevékenység leterheltségét csökkenti (telefonszámot, internetes oldal címet, e-mail címet, személyes azonosító kódot tartalmaz), ez által a pénztárnak költséget takarít meg.
- Egészség- és önszegélyező pénztárak esetében a kártya gyakorlati alkalmazásának lehetősége jóval tágabb: szolgáltatást lehet vele igénybe venni, fizetni lehet vele a gyógyszertárakban, bemutatásával egyes üzletekben kedvezmény érhető el. Nyugdíjpénztárak esetében a szolgáltatás összegének kártyáról történő lehívása, bankfiókban történő felvétele nem lehetséges.

A nyugdíjpénztári kártya megjelenési formáját – méretét és alapanyagát tekintve – általában hasonlít a bankkártyára, de készülhet (műanyag bevonatú) papírból is, attól függően, hogy a pénztár mennyit áldoz rá.

Nyugdíjpénztárak esetében – a jelenleg hatályos jogszabályok alapján – a tagsági kártyáért külön díjat, éves díjat felszámítani nem lehet, ezért egyes pénztárak csak bizonyos összegű tagdíj befizetése után – amely már megfelelő működési bevételt biztosított számukra – küldik meg a kártyát.

IX. FEJEZET

A PÉNZTÁRAK SZEREPE AZ ADÓZÁSBAN ÉS BÉRGAZDÁKODÁSBAN

A nyugdíjpénztárak szerepe, a velük kapcsolatos tevékenységek a nyugdíjcélú megtakarítások gyűjtésén túl számos feladatot, tevékenységet generálnak a tagok és más külső érintettek számára. Jelen fejezetben azt kívánjuk bemutatni, hogy a tag, mint foglalkoztatott és foglalkoztatók viszonyában hogyan jelennek meg és milyen tevékenységeket jelentenek a foglalkoztatottak által kötelezően és önkéntes vállalás alapján létesített pénztártagsági jogviszonyok és azokon keresztül a különböző nyugdíjpénztárak.

Korábbi fejezetekben többször utaltunk már arra, hogy a pénztári rendszer – különösen az önkéntes pénztári rendszer – megszilárdulásához, növekedéséhez jelentősen hozzájárultak a mindenkor érvényes adó- és járulék jogszabályok e tekintetben pozitív rendelkezései, amelyek a pénztári tagságot és foglalkoztatóikat az öngondoskodásra, gondoskodásra ösztönözték és ösztönzik ma is. A pénztáraknak – az adójogszabályok támogatásának és pénztári szolgáltatásaiknak köszönhetően – komoly szerepet sikerült kivívniuk a modern és hatékony bérezési, juttatási rendszerekben.

Megjegyezzük, hogy az adó- és járulékszabályok a pénztári szférát (a tagokat) a pénztárak megalakulásától kezdve folyamatosan támogatták a befizetések kapcsán, azonban ennek a támogatásnak a mértéke több szakaszban csökkenő irányt vett, de még mindig jelentős. Az adó- és járulékkedvezmények alakulásának történeti áttekintésével jelen könyvben nem kívánunk részletesen foglalkozni; a 2007-től érvényes szabályokat ismertetjük, s csak szükségszerűen utalunk korábbi szabályokra.

A fentiek alapján bemutatjuk a **tag-foglalkoztató-nyugdíjpénztár** hármaskapcsolódását az adórendszerhez, ennek keretében azt, hogy milyen kötelezettségek hárulnak a szereplőkre és azok milyen lehetőségeket vállalhatnak fel, használhatnak ki.

1. FOGLALKOZTATÓK LEHETŐSÉGEI A PÉNZTÁRAK KAPCSÁN

A foglalkoztatók (munkáltatók) munkavállalóik javára a pénztártörvényekben, az adó- és járuléktörvényekben jól elkülöníthető módon és mérték-

---

ben befizetésekkel szerepet vállalhatnak a különböző pénztári típusokban: magányugdíj-, önkéntes nyugdíj-, egészség- és önszegélyező pénztárban. A szerepvállalás **paternalisztikus gondoskodás** és mint azt a későbbiekben látni fogjuk **költséghatékony bérezési és szociális támogatási megoldás** is egyben.

A munkáltatók¹ pénztártípusonként eltérő módon és változó mértékben támogatják a foglalkoztatott pénztártagjaikat, de adott esetben közvetlenül a pénztárat is. A támogatási lehetőségek általánosan megfogalmazva a következők:

- tagdíjtámogatás a foglalkoztatott pénztártagok számára,
- támogatói adomány a foglalkoztatott pénztártagok számára,
- támogatói adomány, kötelezettség átvállalás valamely pénztár számára.

Megjegyezzük, hogy a munkáltatók támogatási tevékenysége általában az adókedvezmény, az adómentesség határáig terjed, ezért a továbbiakban erre koncentrálnunk pénztári típusonként.

1.1. MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁR

Magányugdíjpénztárban a biztosított magánszemély kötelező jellegű tagdíjbefizetése mellett korlátozott mértékű és számú lehetőség keretében lehetséges a munkáltatói szerepvállalás.

A tagdíjkiegészítés

A munkáltató az Mpt. 26. §-a alapján egyoldalú kötelezettségvállalással magánpénztári tag munkavállalója tagdíját – a Tbj. szabályai szerint megállapított tagdíjalap mértékének 10 százalékaig – kiegészítheti. A **tagdíjkiegészítés** leggyakrabban tagdíjalap-arányos (pl. 1%, 1,5%), de lehetséges fix összegű is (pl. 1000 Ft/hó), amely azonban a 2%-ot nem haladhatja meg, s a bevallásban %-ban kell feltüntetni a mértéket.

A munkáltató kötelezettségvállalása minden munkavállalóra azonos mértékben és egyforma feltételekkel vonatkozik – függetlenül a munkaviszony jellegétől, időtartamától. Ez alól kivételt képez a munkaerőkölcsönzés keretében történő foglalkoztatás: ha a kölcsönbeadó a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 193/H. § (10) bekezdése alapján a tagdíj-kiegészítés bevallására és befizetésére a kölcsönvevőnél fennálló feltételek szerint kötelezett, akkor más munkavállalói részére nem vagy nem olyan mértékben köteles a tagdíjkiegészítést biztosítani.

---

¹ A pénztártól és a tagoktól független szervezet is részt vehet a támogatásban, de pl. független támogatói adomány nem jellemző, ezért mi a támogató fogalmát a munkáltatóra szűkítve használjuk.

A tagdíjkiegészítés vonatkozásában a Tbj. 4. §-a a) pontjának 1-3. alpontja szerinti foglalkoztató minősül munkáltatónak.

A tagdíjkiegészítés egyoldalú kötelezettségvállalás keretében nyújtható, ezért munkaszerződésbe, kollektív szerződésbe nem feltétlenül kell rögzíteni. Amennyiben mégis szerepel, akkor a módosítás, megvonás a munkáltatónál nehézségbe ütközik.

Magánnyugdíjpénztári tagdíjkiegészítés alakulása (millió Ft)

Jogcímek	2002	2003	2004	2005
Tagok által fizetett tagdíj	111.158	159.441	211.277	242.148
Tagdíjkiegészítés lehetősége*	74.372	68.372	52.819	60.537
Munkáltatói tagdíjkiegészítés	2.857	2.721	2.152	2.248
Tag saját tagdíjának kiegészítése	1.426	1.268	948	1.010

Forrás: A PSZÁF által felügyelt szektorok adatainak idősorai – Pénztári szektor, www.pszaf.hu

* Számított adat a tagdíj mértéke és a 10%-os kiegészítési határ alapján.

A magánnyugdíjpénztári szféra 2002-2005-ös összesített adataiból látható, hogy a munkáltatók a tagok által történő saját kiegészítés összegének a dupláját adják ugyan, de a tagdíjkiegészítés lehetőségét messze nem használják ki. A kiegészítésre vonatkozó adatok és tagdíjmérték vizsgált időszakban történt emelkedése alapján (6%-ról 8%-ra nőtt) következik, hogy mind a tagok, mind a munkáltatók körében emelkedett a tagdíjkiegészítésre vonatkozó hajlandóság.

A tagdíjkiegészítés adójogszabályi megítélése

A tagdíjkiegészítés maximális összege munkavállalónként az egyéni járulékalap – az éves járulékfizetési felső határt figyelembe véve. (2007-ben az éves járuléklafon 6.748.850 Ft, ennek 2%-a 134.977 Ft.)

Példa: Nagy Olivér havi bére fixen 180.000 Ft. Munkáltatója 1%-kal kiegészíti a tagdíját. Mekkora összegű tagdíjjal és tagdíjkiegészítéssel gyarapszik a tag számlája hat hónap elteltével? (A befizetések és bevallások rendben megtörténnek, az egyéni számlára a befizetés 96% jut.)

Tagdíj: $180.000 \cdot 8\% \cdot 96\% \cdot 6 = 82.944$ Ft,

Tagdíjkiegészítés: $180.000 \cdot 1\% \cdot 96\% \cdot 6 = 10.368$ Ft.

A tagdíjkiegészítés a személyi jellegű egyéb kifizetés körébe tartozó költség [*Tao tv. 3. sz. mell. B) 3.*], a magánszemélynél bevételnek nem számító tétel [*Szja tv. 7. § (1) bek. k) pont*] – tehát adómentesen adható.

Egyéni vállalkozó pénztártag által megállapodás alapján fizetett saját tagdíjának tagdíjkiegészítése nem számolható el költségként [*Szja tv. 11. sz. mell. IV. 10. pont*].

Adomány, támogatás és adójogszabályi megítélésük

A magánnyugdíjpénztár számára történő **adomány, támogatás** nem számolható el költségként, a támogató részéről adómentesen nem nyújtható.

1.2. ÖNKÉNTES PÉNZTÁR

Önkéntes pénztárba történő munkáltatói befizetés jogcímeiben és összegszerűségében változatosabb, részleteiben szabályozottabb, mint a magánnyugdíjpénztári lehetőségek.

A tagdíjhozzájárulás és szabályai

Az önkéntes pénztári munkáltatói befizetés pontos neve tagdíjhozzájárulás. Az Öpt. 12. §-a alapján a munkáltatói tag a pénztárral kötött szerződés alapján munkavállalójának tagdíjfizetési kötelezettségét egészben vagy részben átvállalja (munkáltatói hozzájárulás).

Lényeges és pontosan értelmezendő szabály, hogy a tag által vállalt tagdíj egy részét vagy egészét vállalhatja át a munkáltató, s nem pedig az mellett vagy azon felül fizet. Amennyiben a munkáltató többet kíván juttatni, mint amekkora a tag pénztárában az egységes tagdíj, vagy a tag által vállalt magasabb tagdíj, akkor a tagnak a pénztár alapszabályában meghatározott módon vállalnia kell azt a magasabb összeget, amelyet a munkáltató ad, s a munkáltató azt vállalhatja át.

A munkáltatói hozzájárulás szabályai:

- A munkáltatói hozzájárulási kötelezettséget vállaló munkáltató a munkáltatói hozzájárulásból egyetlen olyan munkavállalóját sem zárhatja ki, aki nála legalább hat hónapja munkaviszonyban (közalkalmazotti, közszolgálati, szolgálati jogviszonyban) áll. A munkáltató munkavállalóként mindhárom típusú önkéntes kölcsönös pénztárban egyidejűleg is vállalhat hozzájárulási kötelezettséget.
  - A munkáltatói hozzájárulás minden pénztártag munkavállalóra nézve azonos összegű vagy a munkabérének azonos százaléka, amelyet a munkáltató köteles az alkalmazott által választott pénztártól függetlenül egységesen megállapítani. (Tehát a munkáltató pl. havi 3.000 Ft hozzájárulást ad, függetlenül attól, hogy az alkalmazottak pénztárai havi 1.000-6.000 Ft-ig terjedő egységes tagdíjat kérnek.)
  - A hozzájárulást a tag által megjelölt pénztárba kell utalni.
  - A munkáltató a hozzájárulás megállapításakor pénztártípusonként kü-
-

lönbséget tehet (pl. nyugdíjpénztárba 3.000 Ft/hó, egészségpénztárba az alapbér 5%-a/hó, önszegélyező pénztárba nem ad).

- A munkabér százalékében meghatározott munkáltatói hozzájárulás esetén a munkáltató meghatározhatja a hozzájárulás legkisebb és legnagyobb összegét is (pl. az alapbér 4%-a, havi min. 3.000 Ft és max. 10.000 Ft). Ebben az esetben a maximum korlát a magasabb jövedelműek számára kedvezőtlen, de az előfordulhat, hogy alacsonyabb bérűek a minimum korláttal jobban járnak.
- A munkáltató a munkáltatói hozzájárulás fent meghatározott mértékétől – az életkorral növekedő mértékben – korcsoportonként egységesen eltérhet azon alkalmazottai tekintetében, akik 15 éven belül betöltik a nyugdíjkorhatárt. A nyugdíjkorhatárt betöltött alkalmazottak esetében a munkáltatói hozzájárulás nem haladhatja meg a nyugdíjkorhatárt be nem töltött alkalmazottak részére megállapított munkáltatói hozzájárulást. (Azaz a nyugdíjas munkavállalónak többet nem lehet adni, de kevesebbet, az általános mértéket igen.)
- A hozzájárulás szabályait, rendjét a munkáltatói tag és a pénztár között szerződésben kell rögzíteni.

Példa: Nagy Olivér havi bére fixen 180.000 Ft. Munkáltatója 2%, minimum 4.000 Ft, maximum 9.000 Ft nyugdíjpénztári hozzájárulást fizet. Nagy Olivér pénztárában az egységes tagdíj 5.000 Ft. Mekkora összegű tagdíjhozzájárulást kap, marad-e tagdíjfizetési kötelezettsége?

Havi munkáltatói hozzájárulás: $180.000 * 2\% = 3.600$ Ft, ez a minimum korlátot nem éri el, ezért Nagy Olivér 4.000 Ft-ot kap. A munkáltató a hozzájárulást havonta a tag pénztárába utalja. Nagy Olivér a pénztárral szemben 1.000 Ft egységes tagdíjrészt tartozik még fizetni, különben hátralékos lesz.

A munkáltató és a pénztár között létrejövő szerződésben rendelkezni kell:

- a munkáltatói hozzájárulás mértékéről – az egységes tagdíj fizetéséhez részben vagy egészben járul hozzá, a tag által vállalt magasabb tagdíjrészhez részben vagy egészben járul hozzá – és a teljesítés ütemezéséről (pl. a hozzájárulás mértéke 5.000 Ft/fő/hó, amely a pénztár egységes tagdíjával egyenlő, az utalás a tárgyhót követő hónap 10-éig esedékes),
- a munkáltatói hozzájárulás szüneteltetésének lehetőségéről és feltételeiről (pl. a hozzájárulás felfüggesztését 2 hónappal előre be kell jelenteni),
- a munkáltatói hozzájárulás teljesítését biztosító esetleges mellékkötelemekekről (pl. késedelmi kamat kikötése), de a mulasztás a gyakorlatban nem jár következményekkel, mivel a pénztár nem pereskedik, a munkáltató pedig inkább felmondja a szerződést.

A munkáltatói tag és a pénztár közötti szerződés, a szerződés módosítása – ha az alapszabály másként nem rendelkezik, pl. praktikusán az IT hatáskörébe utalja – a közgyűlés jóváhagyásával válik érvényessé.

A munkáltató a kérelmező tag javára vállalt munkáltatói hozzájárulás teljes összegének, vagy egy részének teljesítését szüneteltetheti vagy megszüntetheti – amennyiben a pénztártag munkavállaló azt a munkáltatótól írásban kéri. Egyebekben a munkáltató a munkáltatói hozzájárulás teljesítését kizárólag valamennyi pénztártag alkalmazottjára kiterjedően szüneteltetheti vagy szüntetheti meg. E rendelkezéstől a munkáltató érvényesen nem térhet el.

Fentiektől elérően a munkáltató szüneteltetheti a munkáltatói hozzájárulás fizetését azon időszakokra, amikor a tag munkaviszonya szünetel, illetve munkabér a részére nem jár (pl. táppénzen, fizetés nélküli szabadságon van.). Ennek feltételeit a munkáltatónak valamennyi pénztártag munkavállalójára nézve azonos módon kell meghatározni.

Nem kell alkalmazni a munkáltatói hozzájárulás szabályait abban az esetben, ha a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 193/H. § (10) bekezdés rendelkezései alapján a munkáltatói hozzájárulás fizetésére a kölcsönbeadó a kölcsönvevőnél fennálló feltételek szerint kötelezett.

Önkéntes nyugdíjpénztári tagdíjhozzájárulás alakulása (millió Ft)

Jogcímek	2002	2003	2004	2005
Tagok által fizetett tagdíj	20.735	23.449	26.304	29.328
Tagok egyéb befizetései	7.581	6.937	7.097	9.786
Munkáltatói tagdíj-hozzájárulás	41.516	46.310	52.006	54.153

Forrás: A PSZÁF által felügyelt szektorok adatainak idősorai – Pénztári szektor, www.pszaf.hu

Az önkéntes nyugdíjpénztárak 2002-2005-ös összesített befizetési adataiból látható, hogy a munkáltatók élnek a lehetőségekkel, szerepvállalásuk jelentős, a befizetések közel kétharmada tőlük származik. A következőben látni fogjuk, hogy a munkáltatói hozzájárulási kedvnek vélhetőleg a kedvező adójogszabályi környezet ad lendületet. (Amennyiben e feltételezés alapján a munkáltatói befizetési hajlandóság és az adójogszabályok közti kapcsolat szorosságát jelentősnek minősítjük, azaz a befizetést jellemzően a kedvező adózás eredményezi, joggal feltételezhetjük az önkéntes nyugdíjpénztárak adókedvezményektől és munkáltatóktól való függőségét.)

A tagdíjhozzájárulás adójogszabályi megítélése

A hozzájárulás a személyi jellegű egyéb kifizetés körébe tartozó költség [*Tao tv. 3. sz. mell. B) 3.*], a magánszemélynél bizonyos korlátig bevételnek nem

számító tétel [Szja tv. 7. § (1) bek. k) pont], amennyiben olyan munkáltatótól származik, amely a tételes eho megfizetésére kötelezett [Szja tv. 7. § (2) bek. a) pont, Eho tv. 7. § (2-3)) bek.] – tehát korlátokkal, de adó-és százalékos mértékű egészségügyi hozzájárulás mentesen adható [Eho tv. 5. § (1) bek. d) pont].

A hozzájárulásként fizetett összeg az alábbiak szerint adómentes:

- az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztár(ak)ba történő befizetés esetén együttesen legfeljebb a tárgyhónap első napján érvényes havi minimálbér 50 százalékát meg nem haladóan fizetett összeg, és/vagy
- önkéntes kölcsönös egészségpénztár(ak)/önsegélyező pénztár(ak)ba történő befizetés esetén együttesen legfeljebb a tárgyhónap első napján érvényes havi minimálbér 20 százalékát meg nem haladóan fizetett összeg azzal, hogy
- egészségpénztár(ak)/önsegélyező pénztár(ak)ba történő befizetés esetén a havi minimálbért meg nem haladó összeg az Szja 71. §-ában meghatározott „adóköteles béren kívüli juttatás” évi 400 ezer forintos keretébe beszámít.

A fenti összeghatárokon felül teljesített havi befizetés mind a munkáltató, mind a magánszemély pénztártag részére bérként adó- és járulékköteles [Szja tv. 3. § 21. és 22. pont].

Példa: Nagy Évának munkáltatója 2007-ben havonta 15-15 ezer forint tagdíjhozjárulást fizet önkéntes nyugdíjpénztárba és egészségpénztárba. Vizsgáljuk meg, keletkezik-e adókötelezettség? A minimálbér egész évben 65.500 Ft/hó.

Nyugdíjpénztári hozzájárulás: 15.000 Ft, amely az adómentes 32.750 Ft-os határ (65.500*50%) alatt van, tehát adófizetési kötelezettség nem keletkezik.

Egészségpénztári hozzájárulás: 15.000 Ft, amely az adómentes 13.100 Ft-os határ (65.500*20%) felett van. A „meghaladó rész” 1.900 Ft. Ez az összeget a havi bérszámfejtés során munkabérként terheli szja előleg és járulék.

Egyéni vállalkozó pénztártag által saját tagdíjához történő hozzájárulás nem számolható el költségként [Szja tv. 11. sz. mell. I.].

Amennyiben a munkáltató a hozzájárulást több hónapra előre egy összegben utalja át, akkor havonta fizetett hozzájárulásnak az a havi összeg minősül, amelyet a munkáltató rendelkezése alapján az átutalást követően dátum szerint az egyes hónapokban tagdíjként ír jóvá a pénztár [Szja tv. 7. § (2) bek. c) pont].

Példa: Kis Olivért a munkáltatója 2007. március 31-ével elbocsájtotta, a 3 hónap felmentési időre keresetét elszámolta. A munkáltató havonta 25.000 Ft önkéntes nyugdíjpénztári hozzájárulást nyújtott a munkavállalójának. A három hónapra jutó 75.000 Ft tagdíjat a pénztárba elutalta, azzal a nyilatkozattal, hogy az a tag 3 havi tagdíja. Keletkezik-e adófizetési kötelezettsége a munkáltatónak és a tagnak.

A munkáltató közlése alapján a pénztár a tagdíjat 3 egymást követő hónapra – április, május, június – lekötönte; a rendelkező nyilatkozat a munkáltatónál is

rendelkezésre áll. Adófizetési kötelezettség tehát nem keletkezett, hiába haladta meg az egy összegben átutalt összeg a 32.750 Ft-ot. (Megjegyezzük, a pénztár számára adózási szempontból érdektelen a munkáltató közlése, nála legfeljebb 3 havi tagdíj rendeződött 1 helyett.)

Mielőtt továbblépnénk, tekintsük át az eddig megismert hozzájárulás- és adószabályokat. Furcsa megállapításra jutunk, ha megkérdezzük: ha a magánszemély a 36 órát elérő munkaviszonya mellett részmunkaidős állást létesít olyan munkáltatónál, amely alkalmazottjai számára tagdíjhozzájárulást fizet, kaphat-e ott hozzájárulást? Igen kaphat, sőt az általános feltételek mellett kapnia kell – amennyiben tagja olyan típusú önkéntes pénztárnak (pl. nyugdíjpénztár), ahová a munkáltató hozzájárulást fizet, vagy belép ilyen pénztárba, s azt be is jelenti. A munkáltató egyetlen problémája az lesz, hogy a számára adott hozzájárulás – tételes eho-fizetési kötelezettség hiányában – munkabéreként viselkedik [*Szja tv. 7. § (1) bek. k) pont és (2) bek. a) pont, Szja tv. 3. § 21. és 22. pont*].

Példa: Nagy Éva heti 40 órás munkaviszonya mellett 2007. június 1-jével heti 10 órás részmunkaidős állást vállal. Másodállásában a munkáltató havi 3.000 Ft önkéntes nyugdíjpénztári hozzájárulást fizet, az egy hónapos próbaidő lejártá után. Nagy Éva bejelenti és tagsági okirattal tanúsítja, hogy x nyugdíjpénztárban tag. A júliusi bérszámfejtés során – mivel Nagy Éva nyilatkozott és igazolást adott arról, hogy heti 36 órát meghaladó munkaviszonya van – a 3.000 Ft-os hozzájárulást munkabéreként terhelik szja előleggel és járulékkal. A pénztárnak a 3.000 Ft tagdíj átutalására kerül.

Adomány és támogatás

A pénztár javára támogatást nyújthat természetes és jogi személy rendszeres pénzbeli (adomány) és nem pénzbeli szolgáltatás (kötelezettség-átvállalás) formájában. A támogató jogosult meghatározni, hogy a támogatás milyen célra és módon használható fel a pénztárban (fedezeti, azaz szolgáltatás fedezet; működési célú vagy likviditási célú).

Kiemelt jelentőséggel bír, hogy a támogatás csak a tagság egészének vagy a pénztár alapszabályában meghatározott tagsági körnek nyújtható (támogatói adomány), amennyiben az alapszabályban nem szerepel, hogy adomány nyújtható az egy munkáltatóhoz tartozó tagsági körnek, akkor az adomány jogszerűen nem osztható fel kizárólag ennek a szűk körnek.

A pénztár támogatója nyújthat nem közvetlen pénzbeli támogatást is, pl. a pénztár valamely kötelezettségének átvállalásával. Tipikus eset, amikor munkáltatói tag, üzleti partner (pl. adminisztrációs szolgáltató szervezet, vagyongazdálkodó, számlavezető bank) a működési költségekből vállal át valamilyen konkrét kiadást (pl. marketing költségek, konkrét tagszervezési akció költsége, DM levelek költsége).

Adomány és támogatás adójogszabályi megítélése

A pénztártag számláján jóváírt adomány egyéb jövedelemként adóköteles (amely után azonban adókedvezmény is jár), további járulék- és eho-fizetési kötelezettség nem terheli [*Szja tv. 28. § (1) bek. f) pont, 49. § (2) bek. C) pont, Eho tv. 5. § (1) bek. d) pont*].

A Tao tv. hatálya alá tartozó támogató által nyújtott adomány, kötelezettségvállalás az adózás előtti eredmény terhére egyéb jogcímen adott adományokkal, kötelezettségvállalásokkal együtt, legfeljebb annak 20%-áig elszámolható [*Tao tv. 4. § 1/a, 7. § (5) bek. a) pont*].

A magánszemélyt a pénztár javára nyújtott adomány – közcélú adományként – 30%-os, legfeljebb azonban évi 50 ezer forintos adókedvezmény jogosítja. A kedvezmény más adókedvezményekkel összevonandó, s évi 3 millió 900 ezer forint összjövedelem felett nem érvényesíthető [*Szja tv. 41. § és 44. § (2) bek.*].

1.3. A PÉNZTÁRAK ÉS A HATÉKONY BÉREZÉSI RENDSZEREK

A munkáltatók körében egyre elterjedtebb a hatékony béren kívüli juttatások rendszerének kialakítása, amelyek a bérezési politikán belül kapnak szerepet.

A korszerű emberi erőforrás menedzsmentben ma már széleskörűen elfogadott tény, hogy az **alpbér és a bérhez kapcsolódó kifizetések mellett**, azokon kívül **adott juttatások jelentős előnyökkel bírnak a**

- munkavállaló számára, mivel:
  - javítják a biztonságérzetét,
  - biztosítják szociális szükségletei kielégítését,
  - kielégítik elismerési igényét,
  - önmegvalósítását segítik elő.
- a munkáltató számára:
  - biztosítani tudják a munkaerő regenerálódását,
  - javítják a munkaerő megalégedettségét,
  - megbecsülést tudnak vele kifejezni,
  - mindezzel ösztönöznek és javítják a munkaerő hatékonyságát,
  - javítják versenyképességét a munkaerőpiacon és
  - mindezt nagyrészt költséghatékony módon (főként az adórendszer miatt) tudják véghezvinni.

A foglalkoztatók körében a béren kívüli juttatási rendszereknek különböző, szervezettség és kötelezettségvállalás alapján a következő típusai különböztethetők meg:

- **rendszeretlen, kötetlen:** a juttatások nincsenek szerződésbe, kollektív szerződésbe foglalva, bármikor módosíthatók, felfüggeszthetők, megszüntethetők,
- **tervszerű, kötött rendszer:** rendszeresen és tervszerűen (általában egy naptári évre) biztosít kiszámítható módon és összegben juttatást a munkavállalónak munkaszerződés, kollektív szerződés alapján,
- **tervszerű és variálható:** a modern rendszerekben a munkavállaló dönthet arról, hogy a munkáltató által biztosított keretből milyen juttatásokat választ (vbkj, vagy cafetéria rendszer).

A nyugdíjpénztárakkal kapcsolatosan megszerzett ismereteink alapján kijelenthetjük, hogy a munkáltatói tagdíjhozzájárulások tipikusan beleillenek a béren kívüli juttatások rendszerébe (öregkori biztonság alapjaihoz való hozzájárulás, egészségügyi és segélyező ellátások, mint szociális ellátás), és bármelyik vázolt szisztémának elemeit képezhetik.

A juttatási rendszerek rövid jellemzése után az ún. cafetéria rendszerben történő munkáltatói tagdíjhozzájárással foglalkozunk, két okból kifolyólag:

- az Szja tv. a béren kívüli juttatások rendszerével kiemelten és összefoglalóan foglalkozik „*A munkáltatónál adóköteles béren kívüli juttatás*” cím alatt, továbbá
- az önkéntes pénztári tagdíjhozzájárulás és a cafetéria rendszer működése kapcsán jogszabályi előírás korrekt feloldása válik szükségessé.

Önkéntes pénztári munkáltatói tagdíjhozzájárulás adómentes összegének korlátozása

Az Szja tv. eddig megismert szabályai alapján a munkáltató önkéntes pénztári hozzájárulása havonta a minimálbér 50%-áig, illetve 20%-áig adómentes, az azt meghaladó részt a munkabér szabályai szerint terheli adó- és járulékfizetési kötelezettség.

Az önkéntes nyugdíjpénztári hozzájárulásra nem, de az egészség- és önszegélyező pénztári befizetésekre további megszorítás vonatkozik. Az utóbbi pénztárak folyamatosan nyújthatnak szolgáltatást, a folyó befizetések szinte azonnal kifizethetők, ezért a jogalkotók ezen, nem tartós megtakarítást² képező hozzájárulásokat további korlátok közé szorították.

Az Szja tv. szerint a munkáltató által adóévben adható adómentes béren kívüli juttatások (pl. helyi közlekedési bérlet, étkezési utalvány, iskolakezdési támogatás) közé tartozik az önkéntes kölcsönös egészségpénztárba és/vagy az önkéntes kölcsönös önszegélyező pénztárba fizetett munkáltatói hozzájárulás-

² Ezeknek a pénztáraknak nem is ez a feladatuk, hiszen az egészség megőrzése, helyreállítása nem kötött az öregszerhez. Ez azonban úgy látszik, jelenleg kevésbé fontos.

ból az a rész, amelyet a jövedelem kiszámításánál nem kell figyelembe venni (azaz havonta a minimálbér 20%-át meg nem haladó összeg).

Önkéntes pénztári munkáltatói tagdíjhozzájárulás szabályai a cafetéria rendszerben

A cafeteria rendszerekben a pénztári munkáltatói tagdíjhozzájárulások jellemzően szerepet kapnak minden ilyen rendszert üzemeltető munkáltatónál. A tagdíjhozzájárulás lehetősége és adókedvezménnyel jelentős mértékben történő támogatása – az Öpt. 12. §-a és az Szja tv. rendelkezései alapján – már ismertek.

A korrekt eljárás érdekében megoldandó jogi probléma merül fel azonban akkor, ha a rendszerben „csomagok” működnek (pl. Magyar Posta Zrt.) és nem minden csomagban szerepel pénztári hozzájárulás. Az Öpt. munkáltatói hozzájárulásra vonatkozó főszabálya szerint a munkáltatói hozzájárulási kötelezettséget vállaló munkáltató a munkáltatói hozzájárulásból egyetlen olyan munkavállalóját sem zárhatja ki, aki nála legalább hat hónapja munkaviszonyban áll. A munkáltatói hozzájárulás minden pénztártag munkavállalóra nézve azonos összegű vagy a munkabérének azonos százaléka, amelyet a munkáltató köteles az alkalmazott által választott pénztártól függetlenül egységesen megállapítani.

Abban az esetben, ha a egyik munkavállaló olyan csomagot választ, amelyben nincs pénztári hozzájárulás, a másik munkavállaló pedig olyat, amelyikben van, vagy a munkavállalók eltérő összegű hozzájárulást tartalmazó csomagokat választanak, akkor a munkáltató elvileg megsérti az Öpt. egyenlő elbánás-módra vonatkozó szabályát.

Ekkor figyelembe vehető és segítséget nyújt az Öpt. 12. § (8) bekezdése, amely szerint: amennyiben a munkavállaló pénztártag azt a munkáltatótól írásban kéri, a munkáltató a kérelmező javára vállalt munkáltatói hozzájárulás teljes összegének, vagy egy részének teljesítését szüneteltetheti vagy megszüntetheti.

A fentiek alapján tehát jogszerű a munkavállaló pénztártag utáni munkáltatói hozzájárulás meg nem fizetése akkor, ha a nem, vagy másokkal nem egyenlő összegű önkéntes pénztári munkavállalói hozzájárulást választó pénztártag munkavállaló a béren kívüli juttatások közüli választáskor írásban olyan értelmű nyilatkozatot tesz, hogy a tárgyidőszakra kéri a munkáltatói hozzájárulás egésze, vagy egy része teljesítésének szüneteltetését. Ezen nyilatkozatot a pénztár nem kéri, mivel neki mindegy, hogy ki fizeti meg a tag tagdíját. Amennyiben a tag tárgyidőszakban nem kér, vagy az egységes tagdíjat nem fedező hozzájárulást kér, akkor a pénztárnak ő tartozik tagdíjat, tagdíjkülönbözetet fizetni,

különben tagdíjhátraléka keletkezik. A lemondó nyilatkozat esetleg a munkáltató és munkavállaló közti munkaügyi vita esetén lehet érdekes, a munkáltató számára tanúsítja, hogy nem tartozik munkáltatói tagdíjhozjárulással.

2. PÉNZTÁRI FELADATOK A FOGLALKOZTATÓKNÁL

A munkáltatóknak a korábban megismert befizetések pénztárba történő eljuttatásához számos feladatot kell végrehajtaniuk. Az egyes nyugdíjpénztári típusok között jelentős különbség tapasztalható az ellátandó feladatok vonatkozásában:

- a magánnyugdíjpénztári feladatok ellátása a tagdíj (járulék) kötelező jellege miatt sztenderdizált, jogszabályokkal jól körülírt egységes tartalmú és formátumú, szankcionálható tevékenység,
- az önkéntes nyugdíjpénztári feladatok ellátása azonban az önkéntesség, a kötelező járulékrendszeren kívül eső jelleg miatt jogilag érintőlegesen szabályozott, egyszerűbb, részleteiben gyakran pénztáranként eltérő tevékenységet igényel.

2.1. MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁRI TAGDÍJBEVALLÁS ÉS BEFIZETÉS

A magánnyugdíjpénztári tagdíj, tagdíjkiegészítés pénztárba történő eljuttatása, két egymástól jól elkülönített, de összefüggő tevékenységből áll.

A pénztári tagdíjról mint kötelező járulékról először szabványosított adatközlés (bevallás) keretében értesíteni kell a pénztárat, majd a bevallott összeget be kell fizetni. A befizetés tehát csak bevalláson alapul, a bevallás benyújtása kötelező, bevallás nélkül a befizetés „nem érvényes”, mivel a taghoz nem rendelhető hozzá.

A tagdíj bevallása és befizetése vonatkozásában két eljárásrendet különböztethetünk meg:

- **decentralizált bevallás és befizetés**, közvetlenül a nyugdíjpénztárakhoz, pénztáranként külön-külön,
- **centralizált bevallás és befizetés**, a központi szervezet számára egy ös-szevont bevallás készül, az utalás is oda történik, a központ osztja szét a bevallásokat és a befizetéseket.

A **decentralizált bevallás-befizetés rendszere** a magánnyugdíjpénztárak megalapításától **2006-ig működött**, 2007-től csak átmeneti jelleggel – a 2007. előtti időszakok pótbevallásai, önellenőrzései és befizetései miatt működik tovább.

A nem központosított bevallás-befizetés lényege, hogy minden bevallást és befizetést az érintett magánnyugdíjpénztárakhoz külön-külön kelle(tt) benyúj-

tani – adott esetben 18-20 pénztárba, alapvetően papír alapon, vagy elektronikus adathordozón, esetleg elektronikus úton. Az elektronikus bevallás minősített elektronikus aláírással ellátott dokumentum, amely 2004-től volt elérhető a bevallásra kötelezettek számára. Amikor már a széles körben kötelező alkalmazás időszaka következett volna, a bevallások-befizetések rendszere központosításra került – így a Felügyelet közreműködésével kifejlesztett egyedi szoftverre fordított anyagi erőforrások és pénztári kapacitások (tesztelés, hardver biztosítása) feleslegesnek bizonyultak.

A centralizált bevallás-befizetés rendszere 2007-től működik.³ Az új rendszerben a 2007. január hónaptól kezdődő bevallási időszakokra a magánnyugdíjpénztári tagdíjak bevallása a foglalkoztatók havi adó- és járulékbevallása keretében történik. A bevallás benyújtása és a tagdíjak befizetése az adóhatósághoz (APEH) történik, a bevallás minden bevalló számára elektronikus úton kötelező. A bevallásokra és az egyéb adatszolgáltatásokra fősabályként érvényes az elektronikus továbbítás.

A központosított rendszer működése⁴

1. A foglalkoztatók adó- és járulékbevallásukat a már megszokott módon benyújtják az APEH felé.
A bevallásban magánszemélyenként szerepel a magánnyugdíjpénztári tagságra vonatkozó adat (pénztár neve, tagdíjalap, tagdíj összeg, tagdíjkiegészítés mértéke, összege, késedelmi és önellenőrzési pótlék összege).
2. Az APEH a foglalkoztatói folyószámlákon vezeti a magánpénztári tagdíj adónemeket (tagdíj és a két pótlék).
3. A foglalkoztatók a bevallott magánpénztári tagdíjat, tagdíjkiegészítést, pótlékokat az APEH Magyar Államkincstárnál magánnyugdíjpénztáranként⁵ külön-külön vezetett tagdíj, késedelmi pótlék és önellenőrzési pótlék számlára utalják.
4. A Kincstár haladéktalanul (elvileg 1 napon belül) továbbutalja a magánpénztáraknak a számlára érkezett befizetéseket.
5. A Kincstár a pénztárak és az APEH részére elektronikus úton adatot szolgáltat az utalásokról (bankszámlán és postai csekken történő fizetések adatai, amelyekből az átutalt összegek foglalkoztatók szerint azonosíthatók).
6. A pénztár a számlájára érkezett kincstári utalásokat a források között a

³ A központosított bevallás-befizetés rendszer bevezetése nem egyedülálló, a lengyel magánnyugdíjrendszer is így működik.

⁴ A könyv írásakor bizonyos eljárások, adatszolgáltatási módszerek még nem alakultak ki, ezért az itt leírtak nem feltétlenül tükrözik a kialakuló gyakorlatot.

⁵ Jelenleg 20 magánnyugdíjpénztárra vonatkozóan történik 3-3 számla vezetése.

kötelezettségek alatt veszi nyilvántartásba „Az adóhatóság által útutalt, bevallási adatokhoz még nem rendelhető tagdíjak, késedelmi pótlékok, önellenőrzési pótlékok” számlán. A foglalkoztató folyószámlákra a befizetések felvezethetők (bár a jogcímeiket még nem tudni).

7. A bevallásokból – a bevallás beérkezését követő hónap utolsó napjáig – az APEH az érintett magánnyugdíjpénztárak számára adatszolgáltatást, „bevallást” készít a tagi számlák vezetéséhez, s azt elektronikus úton továbbítja a pénztárak számára. A bevallásban foglalkoztatónként (adószámmal megkülönböztetve) szerepelnek a nyugdíjpénztári tagok és tagdíjadataik.
8. A pénztár a bevallást feldolgozza, foglalkoztatói folyószámlán jogcímenként megosztja pénzt, és tagi számlára felvezeti a bevallott tagdíjakat, kiégészítést és pótlékokat.

A központosított rendszer magyarázata

A foglalkoztatói adó- és járulékbevallás 2006-tól már jelentősen kibővült adattartalommal történik, amelybe a magánnyugdíjpénztári bevallás integrálása csak egy újabb – váratlan, és egyesek szerint túl gyors – lépés volt. Ezzel a változtatással a jogalkotók egyrészt a munkáltatók adó- és járulékbevallásainak egyszerűsítését kívánták elérni („egyablakos” bevallás) az adminisztrációs terhek csökkentésével.

A központosítás további előnyökkel is jár:

- a nyugdíjpénztárak adminisztrációs terhei jelentősen csökkennek, a pénztár vagy pénztárszolgáltató ügyviteli forgalma a töredékére esik vissza,
- a tagdíjak behajtását a más adókkal és járulékokkal együtt az APEH végzi, ezzel:
  - a hátralékok behajtása hatékonyabb módon történik (korábban a pénztárak értesítették az adóhatóságot, ez sok időbe került, lassú volt az adminisztráció és az információk gyakran elavultak),
  - az állami beszedés hatására nőhet a foglalkoztatók befizetési fegyelme,
  - nőhet a pénztárak pótlékbevétele,
  - csökken, majd megszűnik a pénztárak adminisztrációs szervezetének behajtással kapcsolatos feladata és költsége,
- az APEH a tevékenységéért – a jelenleg hatályos rendelkezések szerint – nem számít fel költséget.

Mindezek együttes hatásaként a pénztáraknál jelentős működési költségcsökkenésre lehet és kell számítani.

A költségek csökkentését adminisztratív kényszer is ösztönzi: korábban láthattuk, hogy a pénztárak 2007-től kevesebb működési hányadot vonhatnak el a befizetésekből.

A fenti előnyök mellett azonban **hátrányai is vannak, lehetnek a központosításnak:**

- az első hónapokban minden bizonnyal lesz olyan foglalkoztató, amely a régi rend szerint fog bevallani és/vagy befizetni,
- 2006 decemberére vonatkozóan lehetnek olyan foglalkoztatók, akik – szintén figyelmetlenségéből – már az Államkincstárnak utalnak,
- a pénztárak korábbi költséges informatikai fejlesztéseinek egy része (ezen belül nagyjából a behajtással kapcsolatos fejlesztések) feleslegessé válik,
- a bevallások jelentős késéssel érkeznek meg a pénztárakhoz, ezért a beérkezett pénzek kései beazonosítása miatt:
  - a befizetések tartalékok szerinti megbontása és befektetése (a választható befektetési portfólió bevezetése után fokozottan) bonyolultabbá válik,
  - a befizetések beazonosításig függő tételként nyilvántartott befizetések (elvileg) kedvezőtlenebb paraméterek mellett fektethetők be,
- a későn érkező bevallások miatt az APEH és a pénztárak információi jelentősen eltérnek majd, a foglalkoztatók egyeztetési kérdéseikkel hiába fordulnak a pénztárakhoz (ahol esetleg korábban jól bejáratott és hatékony információs kapcsolat működött),
- a pénztáraknak az APEH bevallás fogadásához és feldolgozásához fejlesztéseket kell végezniük, amelyeknek többletköltségük van (igaz, az egyszeri átállási költség mellett tartós – és ebben a feladatkörben elvileg végleges – költségcsökkenés is jelentkezik, tehát a költségnövekedés minden bizonnyal átmeneti).

Az előnyök érvényesülése és a hátrányok mérséklődése, eltűnése minden bizonnyal legalább fél-, egyéves átmeneti idő után bekövetkezik.

A bevallás és befizetés fontosabb szabályai 2007-től

Az új rendszerű bevallás és befizetés első alkalommal a 2007. januári bevallási időszakra 2007. február 12-én (meghatározott bevallói körben február 20-án) esedékes.

A tagdíjat, tagdíj-kiegészítést, a tagdíjjal összefüggő önellenőrzési pótlékot továbbra is forintban kell bevallani és megfizetni – tehát nem szabad kerekíteni, ellentétben a más adó- és járuléknemektől, ahol az ezer forintra történő

kerekítés az előírás. A tagdíjjal összefüggő és az adóhatóság által felszámított késedelmi pótlékot ugyancsak forintban kell megfizetni. Az adóhatóság a tagdíjat, a foglalkoztató és a tag által fizetett tagdíj-kiegészítést, a tagdíjjal összefüggésben felszámított késedelmi pótlékot és önellenőrzési pótlékot az egyéb adóktól, járulékoktól elkülönítetten tartja nyilván és kezeli.

A foglalkoztató és a pénztártag továbbá az egyéni vállalkozó írásban köteles bejelenteni a magánnyugdíjpénztárnak az általa vállalt tagdíjkiegészítés összegét (mértékét) a fizetés kezdő, valamint a vállalat megszűnésének időpontját.

A magánnyugdíjpénztár – külön eljárásrend alapján – egyeztetést kezdeményez az adóhatósággal, amennyiben a bevallás és befizetés adatai között eltérést állapít meg, vagy a tagdíj bevallására, befizetésére nem került sor.

A Tbj. és az Art. rendelkezései alapján a gyakoribb adózói körre vonatkozó **bevallási és befizetési határidők** és szabályok:

- A **foglalkoztató** a biztosítottak a tárgyhónapban kifizetett (juttatott, elszámolt), járulékalapot képező jövedelem alapján köteles a társadalombiztosítási járulékot, az egészségbiztosítási járulékot, a nyugdíjjárulékot (továbbiakban: járulék) és a tagdíjat megállapítani és levonni. A megállapított **tárgyhavi járulékot (tagdíjat) a tárgyhónapot követő hónap 12-éig** kell bevallani, illetőleg megfizetni az állami adóhatóságnak.
- Az **egyéni vállalkozó** a járulékokat és a tagdíjat **havonta, a tárgyhónapot követő hónap 12-éig** vallja be, illetőleg fizeti meg az állami adóhatóságnak.
- A **mezőgazdasági őstermelő** a járulékokat és a tagdíjat **negyedévente, a negyedévet követő hónap 12-éig** vallja be és fizeti meg az adóhatóságnak.
- Az ún. Tb-szerződés alapján fizetőknek az **általános szabályoktól eltérően**, a magánnyugdíjpénztárral kötött **megállapodás alapján fizetendő** tagdíjat és a tagdíj-kiegészítést – továbbra is – közvetlenül az érintett magánnyugdíjpénztárnak kell megfizetniük. Bevallási kötelezettségük nincs, a szerződés alapján fizetnek havonta, a tárgyhónapot követő hónap 12-éig.

A bevallások alapján teljesítendő **befizetés módja**:

- főszabályként érvényes a bankszámláról történő utalás, kivéve
  - azokat a tagdíjfizetésre kötelezetteket, akik az Art. szabályai szerint nem kötelesek bankszámlát nyitni, a tagdíjat a jövőben is csekken fizetik; a kötelezettség teljesítéséhez szükséges csekkeket az APEH ügyfélszolgálatain tudják igényelni.
-

A járulékok és a tagdíj **megfizetésének időpontja:**

- bankszámláról történő utalás esetén az a nap, amikor a számlát vezető hitelintézet a számlát megterhelte,
- postai csekken történő befizetés esetén a postára adás napja.

A 2007. január 1-jét megelőző bevallási időszakokra vonatkozó bevallás pótlására, a tagdíj (pótbevallás alapján és a hátralék) megfizetésére, a korábbi bevallások önellenőrzéssel történő helyesbítésére a 2006. végén hatályos rendelkezéseket kell alkalmazni, vagyis:

- a bevallás (papír alapon vagy elektronikus adathordozón) és a befizetés a pénztárakba (a pénztárak számláira) történik,
- valamint a tagdíjbevallás ellenőrzésére és a tagdíjtartozás végrehajtására irányuló adóhatósági megkereséseket a pénztárak kezdeményezik az adóhatóságnál.

A **decentralizált és centralizált bevallás-befizetési rendszerek párhuzamos alkalmazását** az indokolja, hogy az adóhatóság a magánnyugdíjpénztári tagdíjjal kapcsolatos foglalkoztató folyószámlavezetést 2007-től indította el, *tabula rasa*. Az előzmények átvétele ugyanis rendkívül bonyolult és hosszú ideig tartó folyamat eredményeképpen történhetett volna meg, de korántsem hibamentesen. Az előzményekkel kapcsolatos feladatokat a foglalkoztatók és a pénztárak továbbra is egymás között intézik, az adóhatóság a pénztár kérésére avatkozik be. Ez az állapot azonban **átmeneti jellegű**, de egy-két évig elhúzódó folyamat. (Ennyi idő eltelté alatt a 2007 előtti időszakra érkező pótbevallások és hátralékrendezések elvileg rendeződnek.)

A pénztárak egyeztetési kötelezettsége 2007-től

A magánnyugdíjpénztár **évente egy alkalommal:**

- Írásban értesítést küld – legkésőbb a tárgyévet követő év június 30-áig – a bevallást- és befizetést teljesítő foglalkoztatók, egyéni vállalkozók részére a bevallás(ok) alapján a pénztárhoz befolyt tagdíj-összegekről, a bevallási és befizetési adatok részletezésével. Az értesítésben egy évre (12 hónap) vonatkozó adatok kerülnek közlésre. Ezzel a bevallók ellenőrizhetik, hogy nyilvántartásuk egyezik-e a pénztár nyilvántartásával.
- Egyeztetési az állami adóhatósággal a foglalkoztatói és egyéni vállalkozói bevallási és befizetési adatokat (havi bontásban).
- Felülvizsgálja – az egyéni számlaértesítő kiküldést megelőzően – a tagok egyéni számláit és indokolt esetben az adóhatóságot megkeresi (pl. a tagra egész évben nem érkezett tagdíjbevallás és befizetés).

2.2. ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁRI ADATSZOLGÁLTATÁS ÉS BEFIZETÉS

Az önkéntes nyugdíjpénztárak esetében – a jelentős mértékű foglalkoztatói szerepvállalás ellenére – korántsem olyan szabályozottak, bonyolultak és szigorúak a folyamatok, mint amelyeket a magánpénztáraknál megismertünk.

A szabványosított bevallás helyett az alapszabályban, munkáltatói tagi szerződésekben szabályozzák a munkáltatók utalásaihoz kapcsolódó adatszolgáltatásokat (tartalom, formátum, adattovábbítás, eltérések tisztázása) és az utalások határidejét (amely általában havi és a bérszámfejtést követő napokra esik).

Természetesen a munkáltatói folyószámla vezetése itt is lényeges, mivel az adatszolgáltatás és a befizetések kapcsán a túlfizetés és a hátralék kimutatása itt is fontos szempont. Az eltérések rendezése a pénztár és a foglalkoztatók között kialakult szerződéses (vagy sokszor hallgatólagos) megállapodás alapján történik.

A magánpénztárral történő egyéb összehasonlításra jó példa – amit már munkáltatói szerződés kapcsán a teljesüléshez kapcsolódó mellékkötelek körében említettünk –, hogy a késedelmes pénzügyi teljesülés esetén késedelmi kamatot számíthat fel a pénztár. Ez a gyakorlat azonban nem jellemző, mivel a munkáltatói tag kilépéséhez vezethet. Szintén nem jellemző a befizetések elmaradásának behajtással történő kezelése, ebben az esetben inkább a szerződés szűnik meg.

3. A TAGI BEFIZETÉSEK ÉS ADÓKEDVEZMÉNYEK

Az adó- és járulék jogszabályok a pénztári szféra megalakulásától kezdve kedvezményekkel támogatták a tagok öngondoskodását.

A magánnyugdíjpénztári tagok vonatkozásában ez a támogatás az amúgy is kötelező öngondoskodás jellege miatt nem túl jelentős. Az önkéntes pénztári (önkéntes nyugdíj-, egészség- és önszegélyező pénztárak együtt) tagság számára az öngondoskodás önkéntes jellege miatt a támogatás jelentős; az elmúlt majd másfél évtizedben egyszer csökkent számottevően: a befizetések 50%-áról 30%-ra.

3.1. MAGÁNNYUGDÍJPÉNZTÁR

Magánnyugdíjpénztárba történő befizetések kedvezménye a személyi jövedelemadó rendszerében (szja) adókedvezmény formájában jelenik meg.

A kedvezmény alapja az önkéntesen teljesített befizetések összege, amely – mint korábban láttuk – a befizetések töredékét teszi ki:

1. pénztártag saját tagdíjának kiegészítése (maximum 2%),⁶
2. átmenetileg tagdíjfizetési (járulékfizetési) alapot képező jövedelemmel nem rendelkező pénztártag befizetése, aki társadalombiztosítási nyugellátásra kötött megállapodás alapján saját javára fizetett,
3. átmenetileg tagdíjfizetési (járulékfizetési) alapot képező jövedelemmel nem rendelkező pénztártag javára társadalombiztosítási nyugellátásra kötött megállapodás alapján más magánszemély által fizetett összeg.

Az 1. pont szerinti összeg adókedvezménye 30%, a 2. és 3. pont szerinti összeg adókedvezménye 25%. Az adókedvezmény alapját a tárgy adóévben befizetett (pénztár számláján jóváírt) összegek jelentik, amelyről a pénztárak a tárgyévet követ január 31-éig adnak ki igazolást.

A kedvezmény azonban nem minden esetben vehető igénybe: 2007-től más adókedvezményekkel összevonva a kedvezmények együttes összege nem haladhatja meg a 100 ezer forintot, és évi 3.900.000 forint összes jövedelem felett a kedvezmény nem érvényesíthető!

Példa: Nagy Sándor havi bére 2006-ban 400.000 Ft volt. Magánpénztári tagdíja 32.000 Ft/hó, amelyet a minden hónapban 8.000 Ft-tal kiegészített. A nettó béréből történő 8.000 Ft-os többletlevonás a 30% adókedvezmény figyelembevételével csak 5.600 Ft csökkenéssel járt. Nagy Sándor pénztártag havi bére 2007-től 5%-kal nőtt, magánnyugdíjpénztári tagdíja 33.600 Ft. A tagdíjkiegészítés összege 8.400, amely után az éves bér magas összege miatt adókedvezmény nem jár.

A fenti példa alapján nem zárható ki, hogy azok a magánszemélyek, akik nyugdíjas éveikre képesek és hajlandók voltak megtakarítást eszközölni a magánpénztári tagdíjkiegészítéssel, a későbbiekben más, adókedvezménnyel jövedelmi korlátozás nélkül támogatott formáját választják a megtakarításnak: önkéntes nyugdíjpénztári és/vagy NYESZ⁷ befizetést.

3.2. ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁR

Az állam az Szja törvényen keresztül nem csak a munkáltatói befizetésekre biztosít kedvezményeket, jelentős mértékben támogatja, ösztönzi a polgárok öngondoskodását is. A **támogatás jellege 2005-ig** a fizetendő adó terhére **viszai igényelhető adókedvezmény**, **2006-tól** a fizetendő adó terhére **az önkéntes pénztári számlán jóváírandó támogatás**, amelyről pénztártag rendelkezhet (rendelkezés az adóról).

⁶ Ideértve az egyéni vállalkozó pénztártag saját tagdíjkiegészítését is, amely az egyéni vállalkozás számára nem számolható el költségként.

⁷ Bankoknál vezetett Nyugdíj-előtakarékossági számla.

A változás lényege, hogy az állami támogatás változatlan mértékkel beépül a megtakarításba, s nem a támogatott jövedelmét növeli.

Az önkéntes pénztári adótámogatás igénybevételének előnye, hogy az adókedvezményektől eltérően jövedelemkorlát nélkül vehető igénybe, igaz felső összegkorláttal. Speciális szabályok keretében a három önkéntes kölcsönös biztosítópénztári kedvezményeket összeszámitási szabályokkal lehet érvényesíteni.

Adótámogatás 2006-tól

A pénztári kedvezmény 2006-tól adótámogatás, igénybevételének 2007-től – részben a tagsági jogviszony megszűnésének pénztári típusonként eltérő okai, körülményei miatt, részben az adóhátralék pontosítása miatt⁸ – „újrahangozt” szabályai a következők:

Az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár magánszemély tagja az adóbevallásában tett nyilatkozat vagy az adóhatósági adómegállapítás céljából tett nyilatkozat keretében tett külön nyilatkozat (*önkéntes kölcsönös pénztári nyilatkozat*) alapján rendelkezhet az összevont adóalapja adójának az adókedvezmények (pl. biztosítás adókedvezménye) levonása után fennmaradó részéből az alábbiak szerint meghatározott összegek pénztári egyéni számlájára történő átutalásáról:

- a) Önkéntes **nyugdíjpénztár(ak)ba** az adóévben
- az általa a tagi jogviszonyára tekintettel befizetett összeg (ideértve a munkáltatói hozzájárulás adóköteles részét is), valamint
  - az egyéni számláján jóváírt, az Szja tv. szerint az adóévben megszerzett egyéb jövedelmének minősülő összeg (tételesen: adomány, más tartalékból átcsoportosítás fedezeti tartalékra, más tartalék hozamának fedezeti tartalékon történő jóváírása)
- együttes értékének 30 százaléka, de legfeljebb az adóévben 100 ezer forint. [Annál a magánszemélynél, aki 2020. január 1. előtt tölti be a jogszabályok alapján reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt (továbbiakban: megkülönböztetett eset), 130 ezer forint.],
- b) az önkéntes **egészségpénztár(ak)ba és önszegélyező pénztár(ak)ba** az adóévben
- az általa a tagi jogviszonyára tekintettel befizetett összeg (ideértve a munkáltatói hozzájárulás adóköteles részét is), valamint

---

⁸ Vájtfulú tagoknak: (1) a 2006-os adótámogatásnak nem volt feltétele a 2006. évi adófizetési kötelezettség teljesítése, (2) a tagsági jogviszonyok egyes megszűnéseivel (pl. egészségpénztár) lehetett variálni, „kiskaput” nyitni.

- az egyéni számláján jóváírt, az Szja tv. szerint az adóévben megszerzett egyéb jövedelmének minősülő összeg (adomány, más tartalékból átcsoportosítás fedezeti tartalékra, más tartalék hozamának fedezeti tartalékra történő jóváírása)
együttes értékének 30 százaléka, de legfeljebb az adóévben 100 ezer forint, megkülönböztetett esetben 130 ezer forint,
de a) és b) pénztárakba együttesen legfeljebb az adóévben 120 ezer forint, megkülönböztetett esetben 150 ezer forint.

- c) az önkéntes **egészségpénztár tagjaként** – az a) és b) pontokban foglalt jogcímeiktől függetlenül az alábbi jogcímeiken és összegeken:
ca) az egyéni számláján fennálló számlaköveteléséből a rendelkezése alapján elkülönített és az adóévben a lekötéstől számítva legalább 24 hónapra lekötött – az adóév utolsó napján lekötött számlakövetelésként kimutatott – összeg 10 százaléka a lekötés adóévében,
cb) az egyéni számláján fennálló számlaköveteléséből megbízása alapján a külön kormányrendeletben meghatározott prevenciós szolgáltatás ellenértékéért az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár által az adóévben kifizetett összeg 10 százaléka,

azzal, hogy a ca)-cb) pont és a b) pont alapján az átutalás összege az adóévben nem haladhatja meg a 100 ezer forintot, megkülönböztetett esetben a 130 ezer forintot, és az a) pont szerinti átutalási jogosultságot is figyelembe véve az összes átutalás nem lehet több az adóévben 120 ezer forintnál, megkülönböztetett esetben 150 ezer forintnál.

A fenti szabályokból következően a **rendelkezési jogosultságot kiváltó esemény** minden önkéntes pénztári típusban a számlán történő felsorolt jóváírás, illetve egészségpénztárban a lekötés és bizonyos preferált kifizetés.

Pénztári kedvezmény kihasználása

Variáció	Befizetés	Kedvezmény	Maximum kedvez.*
A – szélsőséges maximum I.			
Nyugdíjpénztár	333.333	100.000	100.000
Egészség-, önszegélyező pénztár	66.666	20.000	100.000
Együttesen	399.999	120.000	120.000
B – szélsőséges maximum II.			
Nyugdíjpénztár	66.666	20.000	100.000
Egészség-, önszegélyező pénztár	333.333	100.000	100.000
Együttesen	399.999	120.000	120.000

Variáció	Befizetés	Kedvezmény	Maximum kedv.*
C – megosztott kihasználás			
Nyugdíjpénztár	160.000	20.000	100.000
Egészség-, önszegélyező pénztár	240.000	72.000	100.000
Együttesen	400.000	120.000	120.000
D – támogatás elköltése			
Nyugdíjpénztár	329.333	98.800	100.000
Egészség-, önszegélyező pénztár	4.000	1.200	100.000
Együttesen	333.333	100.000	120.000

*A nyugdíjkorhatárhoz kötött +30 ezer forint kedvezmény kihasználása értelemszerű.

Az A-D esetekben egyaránt a maximális kedvezmény (adó támogatás) elérése a cél, különböző variációkban. D esetben a tag a hosszú távú megtakarítást (nyugdíjpénztár) és támogatás gyors realizálását szeretné elérni (egészségpénztár), ezért utóbbiba is fizet tagdíjat, de csak a jogosultság miatt. Az egészségpénztár a bejövő adó támogatást köteles teljes egészében a tag számlájára helyezni, aki azt onnan gyorsan felhasználhatja; gyakorlatilag költséget nem fizet. (A példa csak szemléltetés, nem akarunk buzdítani senkit ilyen erkölcsstelen lépésre.)

Az adó támogatás maximuma természetesen nem jelenti azt, hogy több befizetést nem lehet vagy nem érdemes teljesíteni egy évben. A magasabb befizetéssel mindössze csökken az egy forintra jutó átlagos alaphason (az adókedvezmény), de megéri mivel a pénztári hozamok közép, illetve hosszú távon versenyképesek lehetnek, különösen ha a kamatadó-mentességet is figyelembe vesszük.

Az adó támogatás érvényesítése

Az önkéntes kölcsönös pénztári nyilatkozat megtétele a pénztártag részére a tárgyévet követő január 31-éig kiadott igazolás lapján lehetséges. A tag az igazolást:

- a saját befizetéseiről, a munkáltatói és más támogatói adományokról, valamint egyéb adóköteles és egyben kedvezményre jogosító jóváírásokról, lekötésről vagy kifizetésről az önkéntes pénztártól (adóigazolás),
- a munkáltatói hozzájárulás adóköteles részéről a munkáltatótól kapja meg (ún. M30-as igazolás).

Az önkéntes kölcsönös pénztári nyilatkozatban a magánszemély által **meghatározott összeg(ek) átutalását az adóhatóság** – ha a magánszemélynek nincs az állami adóhatóságnál nyilvántartott adó tartozása, és az adóbevallása,

adóhatósági adómegállapítása alapján fizetendő adóját megfizette, az adózás rendjéről szóló törvénynek a visszatérítendő jövedelemadóra vonatkozó rendelkezései szerint, egyébként az adótartozás, illetőleg az adóbevallás, adóhatósági adómegállapítás szerinti adó megfizetését követő **30 napon belül** – a magánszemély által megjelölt olyan, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárnál vezetett **egyéni számlája javára teljesíti, amelyen a pénztár igazolása szerint történt az adóévben a rendelkezési jogosultságot megalapozó esemény.**

Példa: Kis István 2007-ben 120 ezer Ft-ot fizetett be nyugdíjpénztárába, a munkáltatója 6 hónapon keresztül havonta 20 ezer Ft egészségpénztári tagdíjhozjárulást fizetett számára, majd év végén 50 ezer Ft-ot adományozott a nyugdíjpénztári számlájára.

A nyugdíjpénztár 2008 januárjában kiadott adóigazolásán „Tagi befizetés: 120.000 Ft, Adomány: 50.000 Ft, Összes befizetés: 170.000 Ft, A befizetés 30%-a: 51.000 Ft.” szerepel. A munkáltató által kiadott igazoláson „Adóköteles munkáltatói tagdíjhozjárulás: 41.400 Ft. A kedvezmény mértéke 30%”

Kis István pénztártag adóbevallásában nyilatkozott, hogy a 63.420 Ft pénztári befizetések kedvezményét az egészségpénztári számlájára utalják.

A kedvezményről történő rendelkezés nem kötött pénztárhoz és – ahogy a fenti példa is mutatja – pénztártípushoz sem: az adótámogatás utalásához – több önkéntes pénztárban történő jogosultságot kiváltó esemény estében is – **csak egy önkéntes pénztári számla jelölhető meg.** Ennek alapján egy vagy több nyugdíjpénztári kedvezmény (pl. 100.000 Ft) egészségpénztárba utaltatható (akár néhány forintnyi befizetés alapján is) s ott az egészségpénztár szabályai szerint aránylag gyorsan felhasználható (pl. gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz árának támogatása, gyógyüdülés). Utóbbi megoldás nem szolgálja ugyan a támogatás megtakarításba történő hosszú távú beépülését, de az egy pénztártípusban „megszolgált” támogatás ugyanolyan típusú pénztárba történő utalása bonyolult lenne és többletterhet róna az adóhatóságra. A cél összességében az, hogy az állami támogatás „beforgatódjék” a pénztári rendszerbe s csak indokoltan, szolgáltatás formájában lehessen hozzájutni (vagy esetleg adóköteles szolgáltatás, kifizetés formájában).

A pénztár az adóhatóság által hozzá utalt pénztári befizetések kedvezményét teljes egészében a tag egyéni számlájára írja jóvá, abból semmilyen jogcímen nem érvényesíthet elvonást. Az így jóváírt összeg a tag számára jóváíraskor adómentes, de kifizetéskor a kifizetés típusától függően adómentes (nyugdíj-szolgáltatás) vagy adóköteles (várakozási idő letelte utáni kifizetés).

Amennyiben a megjelölt számlát vezető pénztárnak a magánszemély a nyilatkozattételkor a tagja, de az adótámogatás utalásakor már nem tagja, a befolyt összeget a pénztár – saját költségén – a magánszemély

- a) más pénztárba történő átlépése esetén a befogadó pénztárhoz továbbutalja,

- b) tagsági jogviszonyának nyugdíjszolgáltatás miatti megszűnése esetén minden további rendelkezés nélkül a magánszemélynek kiutalja,
- c) halála esetén minden további rendelkezés nélkül a kedvezményezett(ek) részére kiutalja, illetőleg kedvezményezett vagy örökös hiányában – azzal, hogy az összeg a pénztárra száll – a tagok egyéni számlái javára felosztja,
- d) az a)-c) pontokban nem említett esetekben (kilépés, kizárás, pénztár megszűnése) az adóhatóságnak visszautalja, azzal, hogy a visszautalt összegre a magánszemély az adóhatósághoz benyújtott kérelme alapján akkor tarthat igényt, ha igazolja, hogy tagsági jogviszonya neki fel nem róható okból szűnt meg⁹ (pl. a pénztár tagdíj nemfizetés miatt kizárta, de azért nem fizetett tagdíjat, mert munkanélküli volt; vagy munkanélkülivé vált, s ezért kényszerből kilépett, mert szüksége volt a megtakarítására).

Nem tehet tehát önkéntes kölcsönös pénztári nyilatkozatot az a magánszemély, aki a nyilatkozattétel időpontjában önkéntes pénztárnak nem tagja, azaz az onnan történő kilépés után az adóvisszatérítés nem érvényesíthető (az utolsó évi adótámogatás „elveszhet”).

Példa: Szabó János 2007 szeptemberéig nyolc hónapra havi 3.000 Ft-ot fizetett be nyugdíjpénztárába, munkáltatója havi 20.000 Ft-ot, szeptemberben kiléptetését kérte a pénztárból. A pénztár a feltételek fennállása alapján az Szja tv. szerinti teljesített a kifizetést.

Az APEH 2008-ban nyilatkozata alapján a 7.200 Ft adótámogatást a pénztárba utalta. A pénztár – mivel Szabó János kilépés oka folytán már nem tagja – visszautalja az összeget az APEH-nak. Szabó János nyilatkozik az APEH-nak: azért lépett ki, mert a munkáltatója elbocsájtotta, de ő nem akarta tovább fizetni a tagdíjat; 2007 szeptember óta folyamatosan dolgozik, rendszeres jövedelemmel rendelkezik. Az APEH valószínűleg elutasítja a 7.200 Ft kiutalását.

A fentiekől eltérően jogosult azonban – feltéve, hogy annak egyéb törvényi feltételei fennállnak – az önkéntes nyugdíjpénztár(ak) által kiadott igazolás alapján nyilatkozat megtételére az a magánszemély is, aki a nyilatkozattétel időpontjában önkéntes nyugdíjpénztárnak a nyugdíjszolgáltatás igénylése (teljesítése) miatt már nem tagja. Az e nyilatkozat szerinti összeget az adóhatóság – ha a magánszemélynek nincs az állami adóhatóságnál nyilvántartott adótorozása, és az adóbevallása, adóhatósági adómegállapítása alapján fizetendő adóját megfizette – az adózás rendjéről szóló törvénynek a visszatérítendő jövedelemadóra vonatkozó rendelkezései szerint, egyébként az adótorozás, illetőleg az adóbevallás, adóhatósági adómegállapítás szerinti adó megfizetését követő 30 napon belül – a magánszemély által megjelölt címre (számlára) utalja.

⁹ Az erre vonatkozó adóhatási gyakorlat még nem ismert, vélhetőleg csak a 2008-ban esedékes visszatérítések idején alakul ki.

Példa: Kovács János 2007 végéig 433.000 Ft-ot fizetett be nyugdíjpénztárába, majd 2008 januárjában újabb 433.000 Ft-ot s jogosultsága igazolása mellett azonnal egyösszegű szolgáltatást kért, amelyet a pénztár két szakaszban számolt el 2008 május 16-áig.

A 2007. évi adóigazolást a pénztár 2008. január 31-ig megküldte a pénztártagnak. Kovács János 2008 áprilisában beadta a 2007. évi adóbevallását – csatolva pénztár igazolását arról, hogy szolgáltatást igényelt – és rendelkezett az adótámogatás bankszámlájára történő utalását. Az APEH az utalást teljesítette. Kovács János – mivel 2008-ban is volt rendszeres adóköteles jövedelme – a 2009-ben a 2008. évi adóbevallás keretében – a megfelelő pénztári igazolások alapján – igényelte az adótámogatást. Az APEH az utalást teljesítette.

Az adótámogatás érvényesítésére vonatkozó fontosabb szabályok összefoglalása

Az ismertetett előírások tartalmát összefoglalva az önkéntes pénztári adótámogatásra (visszatérítendő adóra) jogosító fontosabb szabályok és azok magyarázatai a következők:

- Rendelkezési jogosultságot **kiváltó esemény** a tag saját befizetése és minden olyan az egyéni számláján történt jóváírás, amely adóköteles (adomány, adóköteles munkáltatói hozzájárulás, más tartalékból fedezeti tartalékba történő átcsoportosítás, más tartalék hozamának fedezeti tartalékon történő jóváírása), továbbá egészségpénztárban – befizetéshez nem kötötten – a lekötés és prevenció szolgáltatásként kifizetett összeg.
- Az egy adóévi adótámogatás alapjául az adott **adóévben teljesített kiváltó események** szolgálnak.
- A **kedvezmény mindhárom önkéntes pénztári típusra érvényes**, típusonként tetszőleges számú pénztárban történt kiváltó esemény után.
- Az **alap kedvezmény 100 ezer forint**, amelyet a 2020. előtt öregségi nyugdíjkorhatárt betöltők (tehát a már nyugdíjasok esetében is, mivel ők már betöltötték a nyugdíjkorhatárt) 30 ezer forinttal növelten vehetnek igénybe.
- A két külön kategóriát képező nyugdíjpénztári és egészség- és önszegélyező pénztári kiváltó események után **külön-külön jár 100 ezer** (illetve 120 ezer) forint kedvezmény, **de együttesen 130 ezer** (illetve 150 ezer) forint.
- Az **adótámogatás alapjául** a tag egyéni számláján történt jóváírások közül **az adóévben teljesített jóváírások** vehetők figyelembe (erről kell a pénztárnak igazolást kiállítania), azaz:
  - olyan tagi, munkáltatói és támogatói befizetések, amelyeket tárgyév december 31-éig a pénztár számláján jóváírtak (tehát a december 31-én indított banki átutalás már nem tárgy adóévi, mivel januárban írják jóvá), amellyel egy tekintet alá esik a pénztár házipénztárba történő befizetés, valamint a pénztár számlevezető bankjánál történő befizetés, továbbá

- külön jogszabály alapján¹⁰ olyan befizetés, amelyet a tárgyév december 31-ig postán fizettek be (annak ellenére, hogy a pénztár és a tag számláján ezt már a tárgyévet követő januárban írják jóvá).
- A tagsági jogviszonyukat megszüntetők esetében az adótámogatáshoz való hozzájutás korlátozott, ugyanis a pénztári funkciótól idegen tagsági jogviszony megszűnések (pl. kilépés) esetében az (utolsó egy- vagy kétévi) adótámogatás már nem minden esetben vehető igénybe.

---

¹⁰ A pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről szóló 232/2001. (XII. 10.) Korm. rend. 10. § (7) bek., amely 2007. március 1-jétől hatálytalan. Ezt követően a 21/2006. (XI. 24.) MNB rendelet 7. § (3) bek. ugyanilyen rendelkezése szerint.

X. FEJEZET

A NYUGDÍJPÉNZTÁRAK FELÜGYELETE

A korábbi fejezetekben már láttuk, hogy a pénztártagok befizetéseinek biztonságát számos gazdálkodási előírás szavatolja. Önmagától a piaci versenytől ugyanis nem lehet várni a pénztárak hatékony működését. A pénztárak gazdálkodásában is, mivel pénzügyi befektetéseket eszközölnék, felmerül szinte az összes olyan kockázat, ami a hitelintézetek gazdálkodását jellemzi. A pénztárak is más (a pénztártagok, mint tulajdonosok) pénztét fektetik be.

A pénztárak eredményessége a toborzott tagok számával emelkedik, egyrészt a gyűjtött források csökkentik a fajlagos működési költségeiket, másrészt a nagyobb volumenű forrás diverzifikálásával jelentősen csökkenthető a befektetési kockázat.

A hatékonyság és a verseny tisztaságának biztosítása érdekében az alábbi feltételeket kell az állami hatóságoknak biztosítaniuk:

1. A pénztárak közötti választás számos tényező függvénye lehet, de az egyik döntő a pénztárak múltbeli tevékenységének hozama, és a befizetésekből az egyének számláján jóváírt összegek aránya. A potenciális és meglévő **pénztártagok pontos tájékoztatása a pénztár által elért hozamokról, és a számláikon lévő pénzösszegek alakulásáról** – ezért a pénztárak közötti verseny fontos tényezője.
  2. Szintén fontos megakadályozni azt, hogy a hozamok növelésének vágya ne vezessen a pénztártagok vagyonának aránytalan kockáztatásához. A **befektetések biztonságát** is felügyelni kell.
  3. Mivel a pénztártagok hosszú távon bízzák pénzüik kezelését a nyugdíjpénztárakra, biztosítani kell, hogy a rájuk bízott pénzösszegekkel a pénztárak elszámoltathatók legyenek. Olyan nyilvántartási és adatszolgáltatási rendszerre van szükség, amiből **gazdálkodásuk adatai** megbízhatóan kiolvashatók.
  4. A verseny erősítését szolgálja a szabad pénztárválasztás lehetősége, nemcsak az első pénztárválasztás esetén, hanem lehetőség van a pénztárak közötti változtatásra, ha a pénztártag elégedetlenné válik. A verseny erősítését szolgálja, ha a pénztárak közötti változtatás **minél kisebb tranzakciós költségekkel** jár az ügyfél számára. Az indokolatlan konverziós költségek felszámítását a rendszer hatékony működése érdekében fel kell számolni.
-

5. Különösen a magánnyugdíjpénztári piac meglehetősen **koncentrált**. 2005 végi adatok szerint a legnagyobb 6 pénztár a tagok 87,5%-t, a gyűjtött vagyron 83,6%-t birtokolta.¹

Az állami hatóságnak ezért fontos feladata az esetleges kartellek, versenykorlátozó megállapodások megakadályozása.

A nemzetközi tapasztalatok szerint a nyugdíjalapok piacán a koncentráció természetes jelenség, amely a magas arányú fix költségekkel (adminisztrációs rendszerek, ügynökhálózat), belépési korlátokkal (alaptőke, szavatoló tőke, engedélyeztetés), és a termékdiverzifikáció korlátozottságával magyarázható. A koncentrációt magyarázza az is, hogy a tagokért folyó versenyhez jelentős ügynökhálózatra és megfelelő vagyongazdálkodási eredményekre van szükség; ez utóbbi tervezhetősége meglehetősen bizonytalan – különösen hasonló portfóliók mellett. Ennek következtében az új belépő a felosztott piacon igen hosszú megtérüléssel számolhat.

A koncentrált piacokon a szolgáltatók közötti versenyt csökkentheti az, hogy a fogyasztók – pénzügyi műveltségük alacsony foka miatt – nem képesek az alapkezelők működési eredményességét átfogóan értékelni. A második pillér kötelező jellegéből fakadóan a tudatos fogyasztói döntés motivációja is alacsonyabb. A nyugdíjalapok piacán az alapok versenye elsősorban az ügynökök akvizíciós tevékenységén keresztül zajlik, azonban ez jelentős költségekkel járhat, és nem feltétlenül vezet optimális eredményre. A magas koncentráció és az alacsony fogyasztói tudatosság a versenyhelyzetet csökkenti.²

A fentiek miatt igen fontos a verseny tisztaságának és hatékonyságának biztosítása, ezért számos hatóság felügyeli a nyugdíjpénztárak tevékenységét. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete a nyugdíjpénztárak általános felügyelője, hatásköre gyakorlatilag a nyugdíjpénztárak működésének minden területére kiterjed.

A Gazdasági Versenyhivatal a versenyszabályokat felügyeli (5. pont), míg a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség az ügyfelek és a pénztárak viszonyában (1. és 4. pont) illetékes.

A GVH és a PSZÁF 2007. január 2-án megállapodást kötött, amelynek keretében együttműködnek a pénzügyi szektort érintő ágazati vizsgálatokban, a szektorban folyó versenyfelügyeleti eljárásokban, illetve piacfelügyeleti vizsgálatokban.³

¹ Ld. Beszámoló a pénztári szektor 2005-ös fejlődéséről, 3. o. – www.pszaf.hu

² Ld. Dr. Czajlik István – Szalay György: A magánnyugdíjpénztárak működése és szabályozása, 24. oldal. MNB tanulmányok 48., 2006. – www.mnb.hu

³ Ld. Közlemény a GVH és a PSZÁF együttműködési megállapodásáról – www.pszaf.hu

1. PÉNZÜGYI SZERVEZETEK ÁLLAMI FELÜGYELETE

1.1. A PSZÁF KIALAKULÁSA

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (továbbiakban PSZÁF) az egész pénzügyi szféra tevékenységét – így a pénztári szféráét is – átfogja, a Kormány irányítása alatt működő országos hatáskörű közigazgatási szerv, felügyeletét a pénzügyminiszter látja el. Bár kormányzati szerv, a napi politikától való viszonylagos függetlenségét mégis számos garancia védi.

A pénztárakat felügyelő intézmény a pénztári szféra kialakulásával, fejlődésével, továbbá a pénz- és tőkepiaci integráció hatására. folyamatos átalakuláson ment keresztül.

Az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak 1993-as megjelenésével egyidejűleg megalakult az első pénztárfelügyeleti szerv, az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárak Felügyelete.

A nyugdíjreform további lépéseként 1997. szeptember 1-jével hatályba lépett a magánnyugdíjpénztári rendszert létrehozó pénztártörvény, ezt követően a pénztári piac új intézményi struktúrával bővült.

A kibővült pénztárpiacon minden szereplőjének felügyeletét ellátandó 1997. szeptember 1-jével megalakult az Állami Pénztárfelügyelet, amely az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárak Felügyeletének jogutódjaként működött. A Pénztárfelügyelet együttesen látta el az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak (nyugdíj-, egészség- és önszegélyező pénztárak), valamint a kötelező nyugdíjpénztárak felügyeletét, szintén a pénzügyminiszter felügyelete alatt álló központi hivatalként működő, elsőfokú államigazgatási szerv formájában.

A piaci folyamatok és nemzetközi piacfelügyelési trendek hatására 2000-ben a teljes pénzügyi szféra felügyeletét ellátó „szuperfelügyelet” jött létre. Az integrált pénz- és tőkepiaci felügyelet az Állami Pénz- és Tőkepiaci Felügyelet (ÁPTF), az Állami Biztosításfelügyelet (ÁBF) és az Állami Pénztárfelügyelet (ÁPF) jogutódjaként 2000. április 1-jén Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete néven kezdte meg működését.

1.2. A PSZÁF CÉLJAI ÉS FELADATAI⁴

A Felügyelet az Európai Unió felügyeleti közösségének tagjaként, az integrálódó pénzügyi piacon

- biztosítja a pénzügyi piacok megbízható, folyamatos és átlátható működését,
- erősíti a pénzügyi piacok iránti bizalmat,

⁴ Forrás: A PSZÁF – www.pszaf.hu

- előmozdítja a pénzügyi piacok tisztességes versenyen alapuló fejlődését,
- védi a piaci szereplők jogos érdekeit,
- szolgálja a fogyasztói döntések kockázatának csökkentését a szükséges információk hozzáférhetőségének biztosításával,
- aktívan részt vesz a pénzügyi bűnözés visszaszorításában.

A Felügyelet által követett értékek

A Felügyelet értékrendjének két központi eleme:

- az igényes szakmai munka és
- a tisztességes magatartás.

Ez a két fő szempont vezérli a Felügyeleten belüli munkát és a Felügyelet külső kapcsolatait.

Az igényes szakmai munka

A PSZÁF az **igényes szakmai munka** alatt a szakmai hozzáértés és a szakmai felkészültség meglétén túl a következőket érti:

- **Önálló állásfoglalás és döntésképesség.** A Felügyeleten az ügyek elintézése, a problémák **megoldása** az érték.
- **Előrelátó, távlatos, proaktív szemlélet.** A Felügyelet értéknek tartja, hogy minden megnyilvánulásában **figyelemmel van az összefüggésekre**, számításba veszi a rövid távú és a hosszabb távon ható következményeket.
- **Hatékonyág.** A hatékonyság, mint érték feltételezi, hogy minden feladathoz és döntéshez csak a feltétlenül **szükséges ráfordítást** (emberi és anyagi erőforrást, ill. időt) használjunk fel. A hatékonyság magába foglalja az együttműködési képességet és készséget, az **eredményre törekvő kooperációt**, Felügyeleten belül és azon kívül.
- **Nyitottság.** A Felügyeleten érték **az új iránti érdeklődés**, az annak megértésére való törekvés, és az a képesség, hogy az újat, a mást befogadni, használni tudjuk.
- **A tudás folyamatos bővítése.** A Felügyeleten érték a munkatársak azon képessége és készsége, hogy képzéssel és önképzéssel **folyamatosan bővítik ismereteiket**, valamint a megszerzett ismereteket és tudást széles körben terjesztik. Ehhez elengedhetetlen értékek a nyelvismeret, a publikációs, valamint a prezentációs képesség.

A tisztességes magatartás

A **tisztességes magatartás** az igényes szakmai munkához hasonlóan számos értéket takar:

- **Mások méltóságának tiszteletben tartása.** A Felügyeleten érték a nemre, nemzetiségre, világnézetre (így különösen a vallásra és politikai nézetekre), való tekintet nélkül a **mások méltóságának minden tekintetben egyenlő tisztelete** a Felügyelet munkatársai között csak úgy, mint a külső kapcsolatokban.
- **Az egyenlő elbírálás:** A Felügyelet értéknek tekinti a **részrehajlástól mentes magatartást** a munkatársait illetően és a Felügyelet külső kapcsolataiban.
- **Függetlenség:** A Felügyelet értéknek tartja, hogy feladatait a **szakmai függetlenség** alapján, a közért viselt felelősséggel, minden politikai, vagy egyéb érdekcsoport befolyásától mentesen végezze.

1.3. A PSZÁF TEVÉKENYSÉGÉNEK SZABÁLYOZÁSA

A Felügyelet hatáskörét, és feladatait a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló törvény (Psztv.) szabályozza. A Felügyelet számára feladatot csak törvény vagy törvény felhatalmazása alapján jogszabály írhat elő. A Felügyelet jogszabályokban meghatározott feladatkörében – ide nem értve a pénzügyminiszter felügyeleti jogkörének gyakorlását – nem utasítható.

A PSZÁF fejezeti jogosítványokkal felhatalmazott költségvetési szerv, amelynek költségvetése a Pénzügyminisztérium fejezeten belül elkülönítetten szerepel. Mivel a költségvetés parlamenti jóváhagyást igénylő törvény, éven belül kormánydöntéssel módosítani azt nem lehet.

A PSZÁF saját bevételekből finanszírozott kiadásait is teljes jogkörrel, önállóan tervezi meg, illetőleg finanszírozza. Állami támogatást kivételes esetben, külön erre vonatkozó döntés alapján vesz/vehet igénybe.

1.4. A PSZÁF TEVÉKENYSÉGE

A PSZÁF célja a pénz- és tőkepiac zavartalan és eredményes működésének, a pénzügyi szervezetek ügyfelei érdekei védelmének, a piaci viszonyok átláthatóságának, a pénzügyi piacokkal szembeni bizalom erősítésének, továbbá a tisztességes piaci verseny fenntartása érdekében a pénzügyi szervezetek **prudens és hatékony** működésének, tulajdonosaik gondos joggyakorlásának elősegítése és folyamatos felügyelete.

A PSZÁF folyamatosan vizsgálja a pénzügyi szervezetek működésére vonatkozó jogszabályok és felügyeleti rendelkezések betartását.

A PSZÁF hatásköre kiterjed hatálya a Psztv.-ben meghatározott szervezetek, személyek és tevékenységek felügyeletére. Ezeket a következő jogszabályok határozzák meg:

- a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény,
- a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény,
- a biztosítókrol és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény,
- az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény,
- a magánnyugdíjról és a magánnyugdíj-pénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény,
- a közraktározásról szóló 1996. évi XLVIII. törvény, valamint
- az egyes szakosított hitelintézetekről szóló törvények,

A PSZÁF által végzett engedélyezési és felügyeleti ellenőrzési eljárásra a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvényt a fent felsorolt törvényekben meghatározott ügyfajtára irányadó különös eljárási szabályokban és a Psztv.-ben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

A PSZÁF véleményezési joggal rendelkezik a pénzügyi rendszert, illetőleg a felügyelt intézményeket és személyeket érintő jogszabályok előkészítése során, valamint javaslatot tehet jogszabályok megalkotására.

A PSZÁF engedélyezi:

- pénzügyi szolgáltatás, valamint kiegészítő pénzügyi szolgáltatás végzését, továbbá pénzügyi szervezet (ide tartoznak a nyugdíjpénztárak is) alapítását, működésének megkezdését, egyesülését, szétválását, alapszabályának módosítását, vezető állású személyének kinevezését, működésének megszüntetését,
- a Magyar Köztársaság területén biztosítási, független biztosításközvetítői tevékenység és biztosítási tevékenységgel összefüggő tevékenység végzését.

A felügyelt intézmények a PSZÁF-nak jogszabályon alapuló rendszeres és eseti, illetve felügyeleti határozaton alapuló eseti adatszolgáltatást teljesítenek.

A PSZÁF eljárásáért (alapítás, egyesülés, szétválás stb.) az érintettek díjat kötelesek fizetni. A díjköteles eljárásokat, valamint a fizetendő díj mértékét a 12/2002. (II. 20.) PM rendelet tartalmazza.

APSZÁF-nak a piaci szereplők – a felügyeleti eljárási, szakértői és információs szolgáltatások igénybevételéért – működési költségük terhére pénztárfelügyeleti igazgatási díjat (felügyeleti díjat) kötelesek fizetni.

Ennek a mértéke 2007-ben magánnyugdíjpénztárak esetében a tagdíjbevétel 2,5 ezreléke, önkéntes nyugdíjpénztárak esetében a befolyt tagdíjak, munkáltatói tagdíjhozjárulások és adományok 2,5 ezreléke.

A PSZÁF határozatát és végzését felügyeleti jogkörben megváltoztatni, módosítani vagy megsemmisíteni nem lehet, illetve eljárás lefolytatására sem lehet kötelezni. A PSZÁF döntése ellen – a közigazgatási eljárás keretében – fellebbezésnek nincs helye. A PSZÁF határozatának bírósági felülvizsgálata a Fővárosi Bíróságtól keresettel kérhető. A bíróság a PSZÁF határozatát megváltoztathatja. A keresetlevél benyújtásának azonban a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya.

1.5. AZ INTEGRÁLT FELÜGYELETI INTÉZMÉNY SZERVEZETE, HATÁSKÖRE

A Felügyelet szervezeti egységei a Felügyeleti Tanács és a Hivatal.

A **Felügyeleti Tanács** a PSZÁF legfőbb irányító szerve. Elkészíti a Felügyelet szervezeti és működési szabályzatát, ajánlásokat fogalmaz meg a PSZÁF jogalkalmazási gyakorlatához, kiadja a felügyelt intézmények magatartását orientáló közleményeket, felügyeli a szervezet tevékenységét, jóváhagyja a tervezett módszertani és szervezeti módosításokat, jogszabályváltozásokat kezdeményez. A Felügyeleti Tanács öt tagból áll, élén az elnökkel.

A Felügyeleti Tanács elnöke látja el, illetve gyakorolja a fejezet felügyeletét ellátó szerv vezetőjének tervezési, előirányzat-módosítási és ellenőrzési kötelezettségét, illetve jogát. A Felügyelet gazdálkodása tekintetében a főigazgató látja el mindazon feladatokat, amelyeket az államháztartásról szóló törvény és az államháztartás működési rendjéről szóló kormányrendelet a költségvetési szerv, illetve annak vezetője hatáskörébe utal.

A Felügyelet **integrált pénzügyi felügyelet**, ezért tevékenysége kiterjed a pénzügyi szervezetek és pénzügyi **piacok megbízható (prudens), átlátható (transzparens)** működésének és működőképességének felügyeletére, a pénzügyi piac minden szereplőjét azonos elvek, módszerek alapján, prudenciális alapon és a korrekt piaci magatartás szempontjából is felügyeli.

A Felügyelet működésének alapja a pénzügyi piac működését befolyásoló jelenlegi és várható kockázatok, valamint azok hatásainak felmérése. Ez egyrészt funkcionális, az intézményektől független megközelítés, azaz a pénzügyi szektor által vállalt kötelezettségek pénzügyi teljesíthetőségének vizsgálatán alapul, másrészt az intézmények működésében rejlő kockázatok megítélésére támaszkodik.

A **PSZÁF Hivatalának** élén a főigazgató áll, aki a Felügyeleti Tanács elnökének irányítása alatt, a jogszabályoknak és a szakmai követelményeknek

megfelelően vezeti a Felügyelet hivatali szervezetét. A főigazgatónak két helyettese van, akik a szervezeti és működési szabályzatban, valamint felhatalmazása alapján kiadott főigazgatói utasításban foglaltak szerint irányítják a vezetésük alá rendelt szervezeti egységeket.

A **Hivatal szervezete igazgatóságokra, főosztályokra**, és a főosztályokhoz tartozó osztályokra, indokolt esetben önálló osztályokra és az egyes sajátos feladatokhoz igazodóan működő szervezeti egységekre **tagozódik**. A 2007 januári szervezeti felépítés szerint a PSZÁF-nak két felügyeleti részlege van.⁵

A **Piaci folyamatok felügyelet** foglalkozik az új szereplők engedélyezésével és a versenyszabályok betartásával, míg a **Prudenciális felügyelet** vizsgálatának középpontjában a szereplők tevékenységének kockázatelemzése, a prudenciális szabályok betartatása áll, koordinálja az IFRS alapú számviteli rendszer bevezetésével és a könyvvizsgálókkal kapcsolatos felügyeleti feladatokat.

E kettősség jegyében a **nyugdíjpénztárak prudenciális felügyeletét a Biztosítás- és pénztárfelügyeleti igazgatóság**, ezen belül alapvetően a Pénztárak felügyeleti főosztálya látja el, míg **az engedélyezési eljárást az Engedélyezési igazgatóság**, ezen belül alapvetően a Biztosítási és pénztári engedélyezési főosztály **végzi**. Az egyes igazgatóságokon belül további főosztályok is ellátnak prudenciális és piaci folyamatok felügyeletére vonatkozó feladatokat.

1.6. A PSZÁF SZABÁLYOZÓ TEVÉKENYSÉGE

A PSZÁF, mint független eljáró hatóság a jogszabályok betartása felett őrködik, ennek következtében jogalkotási, kötelező szabályozási jogkörrel nem rendelkezik.

A jogkövető magatartás elősegítése érdekében a **PSZÁF ajánlásokat, irányelveket, útmutatókat ad ki**, amelyek alkalmazása a felügyelt intézmények számára nem kötelező, de ajánlott. Az ajánlások, irányelvek, útmutatók a PSZÁF álláspontját, jogértelmezését tükrözik, néhány esetben joghézagok „betöltését” látják el, ezért ezek alkalmazását a felügyeleti ellenőrzések alkalmával megvizsgálja. Hiányos jogi szabályozás esetében a jogalkotás folyamatában a PSZÁF említett ajánlásai, elvei alapját képezhetik a jogszabály-módosításoknak.

A jogszabályban nem vagy nem egyértelműen rendezett kérdésekben, a felügyelt intézmények és azok ügyfelei kérdéseire vonatkozóan a **PSZÁF állásfoglalásokat ad ki**. Ezek gyűjteménye a piaci szereplők számára – intézményi csoportosításban – nyilvánosak (www.pszaf.hu – Felügyeleti állásfoglalások). Nyugdíjpénztárak esetében az önkéntes nyugdíjpénztárakra, a magánnyugdíjpénztárakra és a vegyes nyugdíjpénztárakra vonatkozó állásfoglalás-gyűjtemények léteznek.

⁵ Ld. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének SzMSz-e, 17-20. oldal – www.pszaf.hu

1.7. A PSZÁF TÁJÉKOZTATÁSI TEVÉKENYSÉGE

A PSZÁF tevékenysége keretében jelentős tájékoztatási, fogyasztóvédelmi tevékenységet végez.

A pénzügyi piacról, a pénzügyi szektorokról készített statisztikák, elemzések, szakmai publikációk a pénzügyi szféra érintettjei és a köz tájékoztatását biztosítják.

A PSZÁF tematikus honlapján a PSZÁF a Fogyasztókért oldalakon a pénzügyi piac termékeit mutatja be (betétek, nyugdíjpénztárak, egészségpénztárak stb.) összehasonlító táblázatok, fogyasztóvédelmi kiadványok alkalmazásával.

A honlap a „Fókuszban” cím alatt a nagyobb érdeklődést mutató termékekről (devizahitelek, kötelező gépjármű felelősségbiztosítás, nyugdíjpénztárak stb.) aktuális információkat nyújt.

A nyugdíjpénztárakra vonatkozó további egyedi tájékoztatás az éves hozamráta-adatok közzététele a honlapon, a tárgyévet kövöző év március 15-éig.

A közzétételek oldalon a pénztárpiac szereplőinek éves beszámolóit is nyilvánosak.

1.8. A PSZÁF PANASZKEZELÉSI TEVÉKENYSÉGE

Ha bármely PSZÁF által felügyelt pénzügyi szféra bármely ügyfelének kifogása, panasza támad valamely pénzügyi szervezettel szemben – így bármely nyugdíjpénztárral szemben is –, az alábbiak szerint célszerű eljárni:⁶

- A panasszal mindenképp először a pénzügyi szervezethez kell fordulni, amelynek szolgáltatását, eljárását kifogásolják. A panaszt célszerű írásban benyújtani, de számos pénzügyi szervezet biztosítja a lehetőséget, hogy az ügyfélszolgálatán szóban kerüljön előterjesztésre kifogás, amelyet az ügyfélszolgálat munkatársai foglalnak írásba.
- Minél pontosabban meg kell jelölni azokat a dokumentumokat, közléseket, információkat, amelyek a panasz alapjául szolgálnak, és ezeket lehetőleg csatolni kell a panaszhoz. Az ügyfélnek meg kell jelölni a panaszban azt is, hogy milyen igényt támaszt a pénzügyi szervezettel szemben.
- A pénzügyi szervezet a panasz elutasítását köteles indokolással ellátva írásba foglalni és annak egy példányát az ügyfélnek átadni vagy tizenöt napon belül megküldeni.
- Ha az ügyfél panaszával közvetlenül a PSZÁF-hoz fordul, a PSZÁF a bejelentését tizenöt napon belül megvizsgálja, és – amennyiben a bejelentés alapján közvetlen intézkedése nem szükséges – az érintett pénz-

⁶ Forrás: www.pszaf.hu

ügyi szervezetnek észrevételezésre és kivizsgálásra továbbítja. A panasz továbbítása során a PSZÁF – amennyiben ez nem szükséges – a bejelentő ügyfél adatait nem továbbítja a pénzügyi intézményhez.

- Ha a bejelentés alapján valószínűsíthető, hogy a pénzügyi szervezet gyakorlata nem felel meg a pénzügyi intézményre vonatkozó jogszabályok, felügyeleti határozat vagy saját szabályzat rendelkezéseinek, a PSZÁF ellenőrzést tarthat, és ennek tényéről a bejelentőt a bejelentés beérkezését követő harminc napon belül értesíti.
- A pénzügyi szervezet az ügyfél bejelentésére tett észrevételeit harminc napon belül írásban megküldi a PSZÁF számára. (Ennek elmulasztása esetén 50 ezer forinttól 1 millió forintig terjedő bírsággal sújtható.)
- Az ügyfél bejelentésével kapcsolatban a pénzügyi szervezet válaszának beérkezését követő tizenöt napon belül – a pénzügyi szervezet vizsgálatának eredményét figyelembe véve – a PSZÁF tájékoztatja a panaszos ügyfelet.
- Ha a pénzügyi szervezet a panaszt elutasítja, a panaszos ügyfélnek lehetősége van arra, hogy panaszával a bírósági eljárást megelőzően békéltető testülethez⁷ forduljon, amely egyszerű, olcsó és közvetlen eljárása keretében megkísérli, hogy egyezséget hozzon létre az ügyfél és a pénzügyi szervezet között, ennek hiányában pedig határozzon a vitában. A békéltető testület határozata csak akkor kötelezi a pénzügyi szervezetet, ha annak alávetette magát.
- A békéltető testületek hatáskörét és eljárásának szabályait a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény tartalmazza.

A fentiek alapján látható, hogy a pénzügyi intézmények panaszosai ügyében a PSZÁF egyedi döntéshozó testületként nem lép fel.

1.9. A PSZÁF PÉNZTÁRI ELLENŐRZŐ, SZANKCIONÁLÓ TEVÉKENYSÉGE

A PSZÁF felügyeleti munkája elsősorban a pénzügyi rendszer jogszabályokon alapuló megbízható, biztonságos működését, ellenőrzését szolgálja, amelyben hangsúlyozottan szerepet kap az ügyfelek érdekeinek messzemenő védelme is. A PSZÁF ennek az elvárásnak igyekszik magas színvonalon megfelelni. Ezt a célt szolgálja nemcsak a felügyeleti intézkedésekkel és jogszabály-módosítások kezdeményezésével, hanem különböző módszertani megoldások kidolgozásával, konzultációkkal, tájékoztató anyagok készítésével és terjesztésével, folyamatos kapcsolattartással az olyan társintézményekkel is, mint – például – a fogyasztóvédelmi, érdekvédelmi szervezetek.

⁷ A békéltető testületeket tartalmazó lista a www.pszaf.hu honlapon elérhető.

Ellenőrzése során a PSZÁF munkatársai kiemelt figyelemmel kísérik, hogy a felügyelt intézményeknél az ügyfelek által átadott pénz biztonságban van-e, a nyilvántartási rendszer rendben működik-e, továbbá, hogy az intézmény az előírásoknak megfelelően jár-e el, teljesíti-e minden kötelezettségét. Amennyiben ettől eltérést tapasztal, a szabálytalanságok, problémák megszüntetésének következő eszközeivel élhet:

- az „**erkölcsi ráhatás**” informális, általában nyilvánosságot nélkülöző kérés a feltárt cselekmény abbahagyására, illetve a kívánt magatartás folytatására,
- a **szankciók és intézkedések**, illetőleg
- **kivételes** (válságkezelő) intézkedések.

A szankciókat és egyéb intézkedéseket a jogszabályokat megsértő szervezetekkel szemben alkalmazhatja a PSZÁF. Az intézkedések lehetnek **reparatív** és **represszív** jellegűek.

A **reparatív jogi aktusok** a jogsértés előtti helyzet visszaállítását, a hátrányt szenvedett személy sérelmének jóvátételét, kiegyenlítését célozzák, illetve a jog szerinti állapot létrehozására készítetnek. E körbe tartozik különösen a felszólítás, a kötelezés engedélyben, jogszabályban foglaltaknak való megfelelésre, helyreállítási terv készítésére vagy belső szabályzat átdolgozására való kötelezés stb.

Ezzel szemben a **represszív jogi aktusokban** az állam rosszállása fejeződik ki a jogsértéssel és a jogsértővel szemben, céljuk a büntetés, megtorlás. A represszív jogi aktus tehát a helyreállítási kötelezettségen túlmutató joghátrányt okoz a jogsértőnek. Represszív jogi aktusnak tekinthető tehát pl. a bírság, a felügyeleti biztos költségeinek megfizetésére kötelezés, bizonyos kifizetések (pl. osztlék) megtiltása, korlátozása, a tevékenységi engedély felfüggesztése.

Alapesetben a szankciók mindig a felügyelt intézményre vonatkoznak. Különleges esetekben alkalmazzák azokat a felügyelt intézményi csoportokra, azok tulajdonosaira, vezető állású személyeire, vezető tisztségviselőikre, alkalmazottaira. A vezető tisztségviselővel, vezető állású személyekkel szemben lép fel a Felügyelet, ha a jogsértő magatartás vagy mulasztás kialakulásában, fennállásában a személyes felelősségük megállapítható. A tulajdonosokkal szembeni intézkedések (melyekre a törvények szerint csak szűk körben van lehetőség) elsősorban akkor kerülnek alkalmazásra, ha az intézménnyel, illetve a vezető állású személyekkel szembeni intézkedések nem vezetnek eredményre, ezért szükségessé válik a tulajdonos beavatkozása is, illetve ha a közbelépésre okot adó helyzetet a tulajdonos magatartása idézte elő.

*„A pénztárak biztonságos működését a jogszabályok és Felügyelet biztosítják.
A Felügyelet szükség esetén beavatkozik...”*

Az utóbbi években a **pénztárakat érintően hozott felügyeleti határozatok** közül kiemelhető néhány fajsúlyosabb eset (bírság kiszabása, bíróság előtti jogérvényesítés):

- A Felügyelet 2005-ben az **Aegon Magyarország Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár** magánnyugdíjpénztári ágazatát határozatban marasztalta el a saját vagy más pénztár teljesítményére vonatkozó adatok, információk közlésére vonatkozó jogszabályok megsértése tekintetében. A Felügyelet kötelezte a Pénztárat a jövőbeni jogszabályi előírások szerinti magatartásra, kötelezte továbbá 1 millió forint bírság megfizetésére.⁸ A határozat oka: a pénztár által alkalmazott sávós tagdíjmegosztásra vonatkozó megtévesztő közlés (szórólap, újságcikk) ismétlődő alkalmazása.
- A Felügyelet 2005-ben az **ING Önkéntes Nyugdíjpénztárat** korábbi határozatának részleges végre nem hajtása miatt, továbbá számviteli és nyilvántartási szabályok megsértése miatt 800 ezer forint bírság megfizetésére kötelezte, egyidejűleg a Pénztár igazgatótanácsának elnökét 100 ezer forintra bírságolta.⁹

⁸ Ld. a PSZÁF J-B-IV-277/2005. számú határozatát az AEGON Nyugdíjpénztár marketing tevékenységéről és bírságolásáról.

⁹ Ld. A PSZÁF J-IV/B-5/2005. számú határozatát az ING Önkéntes Nyugdíjpénztár átfogó ellenőrzése lezárásáról és bírságolásáról.

- A Felügyelet 2005-ben az **ING Országos Magánnyugdíjpénztár** a saját vagy más pénztár teljesítményére vonatkozó adatok, információk közzétételére vonatkozó jogszabályok megsértése miatt 1 millió forintra bírságot. A bírság oka, hogy a Pénztár napilapban a pénztári hozam tekintetében megtévesztő módon közölt adatokat, fogalmazott meg közléseket.¹⁰
- Az **Első Rendőri Kiegészítő Nyugdíjpénztár** alapszabályában megfogalmazott ún. kettős tagsági jogviszony létesítését engedélyezte, ennek törlésére a Felügyelet a Pénztárat határozatban (IV/472/2004. sz. és J-IV-17/2005. sz. határozatok) kötelezte. A Pénztár a Felügyelet határozatát bírósági felülvizsgálatra indított perben megtámadta. A bíróság a Pénztárat elmarasztalta.¹¹

A szankciókat, megállapításait az alábbi elvek figyelembe vételével hossa meg a PSZÁF:

- **Egyedi mérlegelés elve** – a Felügyelet a tényállás tisztázása során a mérlegelést megalapozó cselekményeket a mérlegeléshez szükséges mértékben felderíti, és egymással való összefüggésükben, a cselekmények kockázatának mértékét és az általuk kiváltott hatás nagyságát – a jogalkotó által meghatározott keretek között szabadon – értékeli.
- **Egyenlő elbírálás elve** – ez a törvény előtti egyenlőség általános jogelvi követelményéből következik. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy minden ügyben azonos módon végzi el – a törvények adta keretek között – a cselekmény vagy cselekmények együttesének értékelését.
- **Tisztességes eljárás elve** – az eljárás a lehetőségekhez képest átlátható, gyors és következetes lesz.

A pénztárakkal kapcsolatban a Felügyelet jogköre a Psztv.-ben meghatározottak szerint az alábbi lehet:

1. **Felügyeleti ellenőrzés** – A Felügyelet jogosult – helyszínen kívül, illetőleg a helyszínen – ellenőrizni az Psztv.-ben és külön jogszabályban meghatározott (a pénztár alapítására, tevékenységének engedélyezésére, működésére, a tagok érdekeinek védelmére, a pénztárpiacon biztonságos működésére, valamint a szolgáltatóknak a pénztárral kapcsolatos tevékenységére vonatkozó) szabályok, valamint intézkedések és határozatok megtartását. Az ellenőrzéshez a PSZÁF képviselője által kért adatokat biztosítani kell. A vizsgálat kiterjedhet egy pénztár egész gazdálkodására, de több pénztár egy meghatározott működési területére is – ezt hívják **témavizsgálatnak**.

¹⁰ Ld. A PSZÁF J-B-IV-48/2005. számú határozatát az ING Magánnyugdíjpénztár sajtóban megjelent reklámjával kapcsolatban

¹¹ Ld. Jogorvoslati eljárások/Jogerős ítéletek – www.pszaf.hu

2. Adatszolgáltatási kötelezettségek előírása – a PSZÁF-nak be kell küldeni:

- az SzMSz-t, alapszabályt és annak módosításait,
- a szolgáltatási szabályzatot,
- a közgyűlési jegyzőkönyvet a csatolt iratokkal együtt,
- a jogszabályban felsorolt szolgáltatókkal kötött szerződéseket, és azok módosításait,
- a jogszabályban rögzített személyi és tárgyi feltételekben történő változást igazoló dokumentumokat,
- egyéb előírt kimutatást,
- rendkívüli és rendes beszámolót.

3. Intézkedések, szankciók – a PSZÁF:

- felszólítást bocsáthat ki,
- előírhatja intézkedési terv meghatározott határidőn belüli benyújtását, és a végrehajtásra is határidőt szabhat,
- kezdeményezheti a pénztár vezetőinek felelősségre vonását vagy felmentését,
- összehívhatja az igazgatótanácsot,
- rendkívüli közgyűlést hívhat össze,
- felügyeleti bírság megfizetésére kötelezhet,
- a pénztártevékenységre adott engedélyt visszavonhatja,
- a pénzügyi terv átdolgozását, illetve az SzMSz, alapszabály módosítását kezdeményezheti,
- felügyeleti biztost nevezhet ki,
- tagfelvételi zárlatot rendelhet el,
- kifizetési tilalmat rendelhet el,
- felfüggesztheti a pénztár működését,
- kezdeményezheti a pénztár felszámolását.

A PSZÁF nyilvánosságra hozza az egyes felügyelt intézmények jogsértéseit és a hozott határozatokat (www.pszaf.hu – Határozatok), továbbá összefoglaló jelentésekben honlapján közli a felügyelt szektorok jellemző jogsértéseit és a vizsgálatok tapasztalatait. A 2005-ös jelentés pénztárakra vonatkozó főbb megállapításai a következők voltak:¹²

- A pénztárak vezető testületeinek (igazgatótanács, ellenőrző bizottság) működésénél gyakori tapasztalat volt, hogy nem kellő gyakorisággal tartanak üléseket. Az informatikai rendszerrel kapcsolatos megállapítások jellemző hiányosságként sorolták fel a nem megfelelő szabályozottságot, a biztonsági problémákat, a megfelelő szerződéses háttér, a személyi, technikai feltételek hiányát.

¹² A felügyelt intézményeknél 2005. évben előforduló jellemző jogszabálysértések – www.pszaf.hu

- A számvittel kapcsolatosan több esetben tett a Felügyelet megállapításokat. A hozamok tartalékok közötti megosztása során több pénztár eltért a jogszabályban, illetve saját szabályzatában meghatározottaktól, problémás volt a letét-, és vagyonkezelési díjak tartalékok közötti megosztása. Gyakran eltérések voltak a fedezeti tartalék és az egyéni számlák összege között, a befektetési analitika és a főkönyv között, a felosztás előtti és a felosztott hozamok, értékelési különbözetek között.
- A magánnyugdíjpénztáraknál gyakori hiba volt, hogy a tagdíjbevallást elmulasztó foglalkoztatóval szemben nem megfelelően jártak el, az adóhatóságot késve keresték meg, a hitelezői igényt nem jelentették be, késedelmi pótléket nem számítottak fel, a 0-ás egyenleggel rendelkező tagokat nem kellő hatékonysággal kezelték, a bevételek feldolgozásának folyamata nem volt megfelelő.
- A tagi kifizetések elszámolása során szinte minden pénztárnál talált a Felügyelet kisebb-nagyobb hibát. A legjellemzőbbek: a kifizetésekre nem a jogszabályban meghatározott határidőn belül kerül sor, a kifizetett összeg számítása hibás (pl. elszámolás után egyenleg marad a számlán), a taggal szemben a pénztár a megengedettnél nagyobb levonást érvényesít, a kifizetések során a pénztár nem tartja be saját szabályzatát.

2. A GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) az áru- és szolgáltatás piacon látja el a verseny felügyeletét. Működését a Tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló tv. (Tptv.) határozza meg. Kizárólagos hatásköre kivizsgálni és elbírálni:

- a beszerzési- és árkartellt,
- a mennyiségi kvóta megállapodásokat,
- a piacfelosztásokat stb.

Kivizsgálja a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megalapozottságát, minősíti és szankcionál.

Kizárólagos feladata a gazdálkodó egységek összeolvadásának (fúziójának) előzetes engedélyezése.

A GVH részére feladatot csak törvény írhat elő, a szerv a kormánytól független és az Országgyűlés ellenőrzése alatt áll.

A GVH-nak a piacgazdaság működésében betöltött – a verseny szabadságával kapcsolatos – szerepe, hogy a köz érdekében, a hosszú távú fogyasztói jólétet és így a versenyképességet is növelő módon érvényt szerezzen a hatáskörébe tartozó versenyjogi rendelkezéseknek, valamint, hogy a rendelkezésére álló eszközökkel általában is támogassa a versenyt, vagy ahol verseny nem lehetséges, elősegítse a versenyt megteremteni vagy pótolni hivatott állami szabályozás kialakítását.

Tartalmi szempontból a GVH működése három fő tevékenységi pilléren nyugszik. E három pillér a következő:¹³

1. a versenyfelügyeleti eljárások lefolytatása,
2. a versenypártolás,
3. a versenykultúra fejlesztéséhez való hozzájárulás.

A GVH-nak a piacgazdaság működésében betöltött szerepe a versenynek a hosszú távú fogyasztói jólét érdekében történő védelme. A GVH – mint minden versenyhatóság – alapvető feladata a verseny védelme és elősegítése. A verseny azonban Magyarországon sem öncél, hanem a versenytől várt előnyök elérésének eszköze. Piacgazdaságban ugyanis általában a verseny vezet alacsonyabb árakhoz, jobb minőséghez és nagyobb választékhoz, vagyis a fogyasztók jobb kiszolgálásához. Másként fogalmazva, a verseny a vállalatok és a gazdaság hatékony működésének és fejlődésének fő hajtóereje, ezen keresztül pedig a fogyasztói jólét és a versenyképesség forrása. Így a verseny – és a versenypolitika, mint a versenyt védeni hivatott közpolitika –, közvetve olyan, szélesebb körben is ismert és elfogadott gazdaságpolitikai célok valódi fundamentumainak megteremtéséhez is hozzájárul, mint amilyen a gazdasági növekedés, vagy a foglalkoztatás, illetve az életszínvonal emelése.

A GVH fontosabb versenyfelügyeleti feladatait főként az alábbi jogszabályok határozzák meg:

- a versenytörvény (a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény),
- az ártörvény (az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény),
- a reklámtörvény (a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény).

Fontos tudni, hogy egyes versenyfelügyeleti feladatok a bíróságok hatáskörébe tartoznak, így például a tisztességtelen verseny tilalmába ütköző tevékenységek (pl. hírnévsértés, üzleti titok megsértése, névutánzás, tisztességtelen bojkott felhívás).

A GVH által lefolytatott versenyfelügyeleti eljárások főbb területei:

- fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása,
- versenykorlátozó megállapodások,
- erőfölénnyel való visszaélés,
- összefonódások ellenőrzése.

A GVH eljárásai kérelemre vagy hivatalból indulnak. Kérelemre indul az eljárás:

- annak megállapítására, hogy a megállapodás, illetőleg a tervezett megállapodás

¹³ Forrás: GVH alapelvek – www.gvh.hu

- nem minősül gazdasági versenyt korlátozó megállapodásnak,
- nem esik a gazdasági versenyt korlátozó tilalom alá,
- csoportmentességben vagy egyedi mentességben részesül;
- az elidegenítésre szánt egyéves törvényi határidő meghosszabbítása iránt,
- engedélykérés a szervezeti egyesüléshez,
- előzetes hozzájárulás kérése az áremeléshez az ártörvény alapján, ha az erre kijelölt termékkört kormányrendelet meghatározta.

A versenyfelügyeleti eljárás szakaszai:

1. a vizsgáló eljárása,
2. a versenytanács eljárása,
3. az utóvizsgálat,
4. a végrehajtás.

Az eljárás folyamán a vizsgáló, illetve az eljáró versenytanács végzést hozhat, az ügy érdekében azonban csak az eljáró versenytanács hozhat határozatot.

Az eljáró versenytanács egyebek mellett bírságot szabhat ki azzal szemben, aki a versenytörvény rendelkezéseit megsérti. A bírság összege legfeljebb a vállalkozás, illetve annak - a határozatban azonosított - vállalkozáscsoportnak a jogsértést megállapító határozat meghozatalát megelőző üzleti évben elért nettó árbevételének tíz százaléka lehet, amelynek a bírsággal sújtott vállalkozás a tagja. A vállalkozások társadalmi szervezetével, a köztestülettel, az egyesüléssel és más hasonló szervezettel szemben kiszabott bírság összege legfeljebb a tagvállalkozások előző üzleti évben elért nettó árbevételének tíz százaléka lehet.

A **GVH Versenytanácsa** 2006 végéig több esetben hozott nyugdíjpénztárat, pénztári szolgáltatókat érintő döntést, ezekből néhány:

1. A GVH 1999-ben a **legnagyobb nyugdíjpénztárak** azon megállapodását hagyta jóvá, hogy a pénztárak a pénztártagok szabad pénztárválasztásra vonatkozó jogának és a verseny tisztaságának biztosítása érdekében megállapodást kötöttek. A megállapodást kötő pénztárak kötelezték magukat arra, hogy a pénztártagok egyik pénztárból másik pénztárba történő átlépése esetén, az átlépő pénztártag után semmilyen jogcímen, sem közvetlenül, sem közvetve nem nyújtanak semmilyen díjazást, anyagi vagy egyéb előnyöket az üzletkötők részére, valamint, hogy bármilyen új, ehhez a megállapodáshoz csatlakozni kívánó pénztár számára a csatlakozás lehetőségét megadják.¹⁴
2. 2002-ben az **Aranykor K&H Bank Országos Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár** ellen indult vizsgálat fogyasztók tisztességtelen befolyásolása miatt. Ennek tárgya egy 1998-ban készített tájékoztató anyag, amelyben a Pénztár vagyongazdálkodója által vállalt hozamgaranciát reklámozták: „a vagyongazdálkodó garanciát vállal a tőke, valamint az infláció

¹⁴ Ld. Vj-16/1999 – www.gvh.hu

plusz 0,5%-os hozam megfizetésére.” A hozamgarancia kapcsán nem került feltüntetésre az, hogy az bármikor felmondható. A Versenytanács az eljárást megszüntette, mivel nem látta bizonyítottnak, hogy a Pénztár tájékoztató anyag még 1999-ben is alkalmazta volna.¹⁵

3. 2006-ban az **ING Pénztárszolgáltató és Tanácsadó Zrt.** internetes honlapján (www.ing.hu) és egyes tájékoztatásaiban – 2006 március-áprilisában – az **ING Önkéntes és Magánnyugdíjpénztárak** hozamráta adatait megtévesztő módon közölte (2004. évi adatok kerültek közlésre, s nem az ismert és aktuális 2005. évi adatok). A Versenytanács a Pénztárszolgáltatót a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása eljárási tárgykörben elmarasztalta, de tekintettel arra, hogy kizárólag az internetes honlapon szerepeltetett megtévesztő adatokat, bírság kiszabását nem tartotta indokoltnak.¹⁶
4. 2006-ban szintén a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása eljárási tárgykörben az **AEGON Magyarország Pénztárszolgáltató Rt.**-vel szemben 70 millió forint versenyfelügyeleti bírság kiszabására került sor. A Pénztárszolgáltató 2005 év során megtévesztésre alkalmas módon téves, illetve hiányos tájékoztatást tett közzé a hozamráta adatok, a kiemelkedő hozam adatok és a sávós költséglevonás témakörökben.¹⁷

3. FOGYASZTÓVÉDELMI FŐFELÜGYELŐSÉG

A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező központi hivatal. 1991-ben – az Országos Kereskedelmi és Piaci Főfelügyelőség jogutódaként – alakult meg a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség (a továbbiakban: Főfelügyelőség) és a megyei fogyasztóvédelmi felügyelőségek.

A Főfelügyelőség korábban a gazdasági és közlekedési miniszter, 2004. októbere óta az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium irányítása alatt álló, önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező központi hivatal. A miniszter nevezi ki a Főfelügyelőség főigazgatóját, és gyakorolja felette a munkáltatói jogokat, továbbá jóváhagyja a Főfelügyelőség szervezeti és működési szabályzatát, valamint a Főfelügyelőség éves munkaprogramját

A fogyasztóvédelemmel kapcsolatos hatósági feladatokat – a Főfelügyelőség szakmai irányításával – a területi felügyelőségek látják el. A felügyelőségek mindenfajta árut és szolgáltatást ellenőrizhetnek. Bekapcsolódnak a fogyasztók jelentős hányadát érintő szolgáltatások, mint például a nyugdíjpénztárak, a biztosítás, a pénzügyi szektor, a közüzemi és a távközlési szolgál-

¹⁵ Ld. Vj-15/2002 – www.gvh.hu

¹⁶ Ld. Vj-96/2006 – www.gvh.hu

¹⁷ Ld. Vj-197/2005 – www.gvh.hu

tatók fogyasztóvédelmi ellenőrzésébe is. Mindez azt jelenti, hogy a lakossági fogyasztók a fenti szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos kifogásaikat nemcsak az illetékes szakmai felügyeletnél (Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, Hírközlési Főfelügyelet, Magyar Energia Hivatal) terjeszthetik elő, hanem közvetlenül a fogyasztóvédelmi felügyelőségekhez is fordulhatnak, s a probléma megoldása érdekében a fogyasztóvédelmi felügyelőség jár el a szakmai felügyeletnél.

A Főfelügyelőség jogosítványai:

1. pert indíthat az ellen, aki jogszabályba ütköző tevékenységével a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős nagyságú hátrányt okoz akkor is, ha a sérelmet szenvedett fogyasztók személye nem állapítható meg,
2. felügyeli a fogyasztóvédelmet érintő jogszabályok megtartását,
3. közreműködik a fogyasztóvédelmi politika kidolgozásában,
4. figyelemmel kíséri és elemzi a fogyasztóvédelmi politika érvényesülését,
5. véleményezi a fogyasztókat érintő jogszabálytervezeteket, és kezdeményezi a jogszabály-módosításokat,
6. együttműködési megállapodás alapján együttműködik a fogyasztóvédelmi tevékenységet ellátó más állami szervekkel,
7. piacfelügyeleti tevékenysége keretében ellenőrzi az áruk forgalmazására és a szolgáltatások nyújtására vonatkozó jogszabályok és hatósági előírások megtartását, vizsgálatot folytathat a fogyasztókat érintő ügyekben, fogyasztóvédelmi bírságot szabhat ki, kivéve, ha más hatóság azonos tényállás mellett már szabott ki bírságot,
8. irányítja a termékbiztonság ellenőrzésével összefüggő piacfelügyeleti feladatokat, és működteti a Központi Piacfelügyeleti Információs Rendszert,
9. figyelemmel kíséri a fogyasztókat érintő általános szerződési feltételeket,
10. intézi a fogyasztók minőségi kifogásaival és panaszaival kapcsolatos ügyeket,
11. szakmai segítséget nyújt a fogyasztói érdekek képviselőit ellátó társadalmi szervezetek tevékenységéhez és a fogyasztók oktatásához,
12. fogyasztói jogokat ismertető kiadványokat jelentet meg,
13. termék-összehasonlító vizsgálatokat végeztet és közzéteszi azok eredményét,
14. módszertani segédanyagokat készít a helyi önkormányzatok fogyasztóvédelmi tevékenységének elősegítése és egységessége érdekében,
15. támogatja az önkormányzati tanácsadó irodák működését,
16. ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket jogszabály feladat- és hatáskörébe utal.

A Főfelügyelőség a következő szankciókat hozhatja:

1. elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését,
2. megtilthatja a jogsértő magatartás további folytatását,
3. elrendelheti a fogyasztó életére, egészségére, testi épségére veszélyes áru forgalomból való kivonását,
4. elrendelheti a fogyasztó életére, egészségére, testi épségére veszélyes áru megsemmisítését a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével,
5. elrendelheti a fogyasztók életét, egészségét veszélyeztető értékesítési körülmények, illetve a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős nagyságú hátrányt okozó és a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző gazdasági tevékenység esetén - a szabálytalanság megszüntetéséig - az üzlet bezárását,
6. jogosult jegyzőkönyv ellenében minta és ellenminta vételére, ha az áru minősége, összetétele csak vegyi vagy műszaki vizsgálattal állapítható meg, továbbá próbavásárlást végezhet,
7. az ellenőrzések során együttműködik az önkormányzati szervekkel, az ellenőrzések tapasztalatairól tájékoztatja az érdekelt önkormányzatokat és felkérésükre vizsgálatot folytat,
8. a fogyasztóvédelmi rendelkezések megsértése esetén fogyasztóvédelmi bírságot szabhat ki.

A Főfelügyelőség által alkalmazható eszközök fajtái a következők.

3.1. FOGYASZTÓVÉDELMI BÍRSÁG

A fogyasztóvédelmi bírság olyan szankció, amely a szabálysértési bírság mellett alkalmazható, és többszörös jogsértés esetén akár halmozottan is kiszabható. A bírság összegét az eset összes körülményeire – különösen a fogyasztói érdekek sérelmének körére, súlyára, a jogsértő állapot időtartamára és a jogsértő magatartás ismételt tanúsítására, valamint a jogsértéssel elért előnyre – tekintettel kell meghatározni, felső határát a törvény nem szabja meg. A bírságot a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség számlájára kell befizetni. A jogerősen kiszabott és be nem fizetett bírság adók módjára és azokkal egy sorban hajtható be. A bírság kiszabásának lehetőségével csak az olyan ügyekben élhet a hatóság, amelyek vagy a fogyasztók széles körét érintik, vagy kirívóan jogszabályellenesek.

3.2. SZABÁLYSÉRTÉSI ÉS BÜNTETŐELJÁRÁS

Ha az adott ügyben eljáró fogyasztóvédelmi felügyelőség szabálysértés elkövetését állapítja meg, szabálysértési eljárást kezdeményez az elkövető ellen. Leggyakrabban az élelmiszerekkel kapcsolatban követnek el szabálysértést, de

---

gyakran előfordul az árdrágítás, a bizonylati fegyelem megsértése, a nyugtadási kötelezettség elmulasztása is. Büntetőeljárást ritkán indítanak, tekintettel arra, hogy a cselekmények súlya általában ezt nem indokolja.

3.3. KÖZÉRDEKŰ KERESLET

A Ptk. korábban is lehetővé tette, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság a fogyasztóval szemben indokolatlan egyoldalú előnyt tartalmazó általános szerződési feltételeket megtámadja. A fogyasztóvédelmi törvény szélesebb körre terjesztette ki ennek a lehetőségét, így a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség pert indíthat az ellen is, aki jogszabályba ütköző tevékenységével a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős nagyságú hátrányt okoz, akkor is, ha a sérelmet szenvedett fogyasztó személye nem ismert. A keresetet a jogsértés bekövetkezését követő egy éven belül lehet benyújtani. Ha a bíróság a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős nagyságú jogsértés elkövetését állapítja meg, feljogosíthatja a felperest, hogy – a jogsértő költségére – valamely országos napilapban közzétegye az ítéletet. A jogsértő gazdálkodó szerv a költségek megtérítésén felül köteles a sérelmet szenvedett fogyasztó igényét az ítéletnek megfelelően kielégíteni, ez azonban nem érinti a fogyasztónak azt a jogát, hogy a jogsértővel szemben a polgári jog szabályai szerint érvényesítse igényét. (Ilyen keresetet a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezet vagy az ügyész is indíthat.)

XI. FEJEZET

A PÉNZTÁRAK BEFEKTETÉSI TEVÉKENYSÉGE

A pénztárak bevételeiből képzett tartalékai vagyoni eszközökben testesülnek meg. A pénztárak a tagok megbízása alapján ezen vagyoni eszközök felett rendelkeznek. Ez a **rendelkezési jog** magában foglalja az ezen eszközökkel történő gazdálkodáson belül az eszközök működtetésének, gyarapításának, a **befektetési tevékenység végzésének jogát** is. A pénztártörvények a pénztárak gazdálkodási tevékenységének keretében **kötelezettségként rögzítik a pénztári vagyon kezelését és befektetését**.

A különböző pénztári tartalékok szerepe a pénztárak gazdálkodásában eltérő: A fedezeti célú tartalékból csak a hosszú felhalmozási időszak végén kezdődik kifizetés szolgáltatás formájában, ezért ez a tartalék hosszú távon egyre növekvő vagyonnal rendelkezik. A likviditási tartalék szintén a pénztár szolgáltatási szakaszában játszik szerepet, ezért ennek a tartaléknak a vagyona is folyamatosan növekvő. A működési tartalékon jellemzően „átfolyik” a bevétel, abban – a más tartalékokhoz képest – számottevő eredmény nem keletkezik. A képződött működési eredményt a pénztár köteles a tartaléktőkébe helyezni, amely a későbbiekben természetesen működési céllal felhasználható, vagy más tartalékba átcsoportosítható.

Fentiekből következően a fedezeti tartalék teljes bevétele – csökkentve az aktuálisan esedékes szolgáltatások összegével – és a likviditási tartalék teljes bevétele befektetésre kerül. A működési tartalék bevételeiből a működési célú költségek, eszközbeszerzések elszámolása után maradó bevétel kerül befektetésre.

Az egyes tartalékokban képződött vagyont a pénztárak a pénz- és tőkepiacon befektetéseket eszközölve gyarapítják. A pénztárak befektetéseiket nem végezhetik teljesen szabadon, a jogszabályok korlátokat szabnak. Az önkéntes és a magánnyugdíjpénztárakra **vonatkozó jogszabályok** a pénztári vagyon **biztonságos** befektetése érdekében a befektetési tevékenység végzésének módjára és a befektetések megjelenési formájára egyaránt **konkrét szabályozást tartalmaznak**. Ezek a szabályok általában diszpozitív szabályok, így a jogszabályban nem meghatározott tevékenység, befektetési eszköz vásárlása nem megengedett.

A jogi szabályozás másik eszköze az önkéntes nyugdíjpénztáraknál 2001-től működtethető választható befektetési portfóliós rendszer, amely keretében a tagok az öngondoskodás új dimenziójában – meghatározott keretek között

---

– saját befektetési elképzeléseiket juttathatják érvényre. Ennek keretében megjelent a magasabb hozamra való törekvés lehetősége – magasabb kockázat vállalásával. A pénztári megtakarításokból képződő szolgáltatás fedezetét a hozam döntően befolyásolja, ezért **2007-től a pénztári hozam növelését célzó** konkrét előírások bevezetésére került sor:

- magánnyugdíjpénztárban a **választható portfóliós rendszer két éves átmenetet követő kötelező bevezetése** a hosszabb távú, magasabb kockázatú és ezért **magasabb hozamot** biztosító befektetések felé tereli a pénztárakat,¹
- mindkét pénztári típusban a **vagyonkezelési költségek limitálásával** a bruttó és **nettó hozam** közti rés szűkítése a cél, kedvezően befolyásolva a nettó hozamot.

A két pénztári intézményre vonatkozó befektetési szabályok az elmúlt években folyamatosan közeledtek egymáshoz, ezért napjainkra **szinte azonosak**; az eltérések kisebb részletszabályokban, paraméterekben jelennek meg. A pénztári befektetési tevékenység legfontosabb ismérveinek bemutatása során ezért nem külön-külön mutatjuk be az önkéntes és a magánnyugdíjpénztárak tevékenységét, hanem ahol szükségessé válik, jelezzük a szabályozás elvi vagy parametrikus eltérését.

1. BEFEKTETÉSI TEVÉKENYSÉG VÉGZÉSE

A pénztári vagyon befektetését, kezelését a pénztár végezheti önállóan vagy külső vagyonkezelő szervezet megbízásával, illetve vagyonát megosztva e kettő kombinációjában. A pénztári vagyon befektetése jogszabályokban meghatározott eszközökbe lehetséges, amelyek értékelésére, hozamának megállapítására vonatkozó szabályok a pénztárakra nézve szintén egységesek.

1.1. BEFEKTETÉST VÉGZŐ SZERVEZET

A pénztári befektetési tevékenység folytatása ún. vegyes rendszerben valósul meg. A pénztár saját adottságainak, tárgyi és személyi feltételeinek, befektetési stratégiájának figyelembevételével tulajdonosi jogait gyakorolva eldöntheti, hogy befektetéseit maga végzi, vagy kiadja erre szakosodott szervezetnek. A két alternatíva nem kizárólagos, mindkettő együttes alkalmazása is lehetséges. A pénztártörvények lehetőséget biztosítanak a pénztárak számára, hogy a tulajdonukban álló vagyonkezelővel is végeztethetik a vagyonkezelé-

---

¹ Ennek az intézkedésnek a részvénypiacra gyakorolt hatása sem mellékes, hiszen a kockázatos portfólióknak jellemzően magas a részvényhányaduk.

si tevékenységet. Ebben az esetben a pénztár saját vagyongazdálkodójának természetesen meg kell felelnie mindazon követelményeknek, amelyet a vonatkozó szabályozás az ilyen szervezetekkel szemben támaszt.

A **saját vagyongazdálkodás** előnye, hogy a vagyongazdálkodás költségei alacsonyabbak lehetnek (a külső vagyongazdálkodó haszna részben megtakarítható), közvetlenül érvényesül a tulajdonosi szemlélet, a piaci folyamatokra történő reakció gyorsabb, nem merülnek fel a pénztár és a külső vagyongazdálkodó közötti ellenérdekek. A saját vagyongazdálkodásnak azonban ára is van: jogszabályban rögzített személyi feltételek, magas színvonalú belső szakértelem, megfelelő infrastruktúra – mindezeket szembe kell állítani azzal, ha a külső gazdálkodó hasznát szeretné a pénztár „megspórolni”. Nagyobb vagyongazdálkodás esetén ezek a költségek vállalhatók, a saját vagyongazdálkodás hatékonyan működhet.

A **külső vagyongazdálkodó** alkalmazása a széleskörű szakismeret, a tapasztalat, kialakult intézményrendszer és a piaci folyamatok mélyebb ismeretében megjelenő előnyök miatt célszerű.

A pénztárak gyakorlatában a vázolt megoldások mindegyike létezik és működik.

A pénztárak Pénzkezelési Szabályzatukban kötelesek meghatározni a befektetésekkel kapcsolatos pénzáramlások szabályait, a rendelkezésre jogosult személyeket.

Saját vagyongazdálkodás

A pénztár vagyonának gazdálkodását vagyongazdálkodó megbízása nélkül önállóan végezheti, ha:

- a saját vagyongazdálkodást a pénztár SzMSz-e, alapszabálya tartalmazza,
- vagyongazdálkodási és vagyoneértékelési szabályzattal rendelkezik, továbbá
- a vagyongazdálkodási tevékenység irányítására befektetési vezető munkaviszonyban alkalmaz (önkéntes pénztárnál csak akkor kötelező a munkaviszony, ha a saját gazdálkodású vagyongazdálkodó meghaladja az egymilliárd forintot).

Nem minősül saját vagyongazdálkodási tevékenységnek az, amikor a pénztár vagyongazdálkodásba ki nem helyezett befektetett eszközei – kizárólag likviditási célból, átmeneti jelleggel – **házipénztárban** (napi záró limit 500 ezer forint), **pénzforgalmi számlán vagy befektetési számlán** vannak elhelyezve. A pénzforgalmi számlán (folyószámlán) lekötött betét sem minősül saját vagyongazdálkodásnak.² A működési és szolgáltatási célú kiadások fedezésére tehát a pénztár

² Megjegyezzük, hogy a lekötött rövid lejáratú betétek kamata jobb is lehet, mint más tartósan befektetett eszközök (pl. állampapír) hozama. Amennyiben ez tartós tendenciaként érvényesül a pénztár, de a külső vagyongazdálkodó is ehhez a pénzügyi eszközhöz nyúlhat. Ez azonban a hosszú távú megtakarítások befektetési stratégiájával ellenkezik. A pénztári megtakarítások jellemzője éppen a hosszú táv.

indokoltan, de nem tartósan tarthat készpénzt és számlapénzt. Önkéntes nyugdíjpénztár által nyújtott **tagi kölcsön**, mint befektetés, szintén nem minősül saját vagyongkezelésnek.

Külső vagyongkezelő alkalmazása

A pénztári vagyongkezelésével csak olyan befektetési vállalkozás, pénzügyi intézmény, biztosító részvénytársaság vagy befektetésialap-kezelő bízható meg, amely **Magyarországon a PSZÁF engedélyével** végzi tevékenységét, vagy az **Európai Unió más tagállamában rendelkezik** székhellyel, nyugdíjalapok kezelésére vonatkozó engedéllyel és tevékenységét határon átnyúló szolgáltatás keretében vagy magyarországi fióktelepe útján folytatja.

A pénztár vagyongkezelője a **pénztárral kötött szerződés** feltételei szerint, önállóan rendelkezik a kezelésébe átadott pénztári portfólió és a folyamatos bevételekből átadott pénztári eszközök felett, valamint gondoskodik a kezelésbe vett pénztárvagyong pénztári jogszabályokban meghatározott elvek és a pénztár befektetési politikája szerinti **hasznosításáról és újra befektetéséről**.

A vagyongkezelő a feladatai keretében:

- a pénztár által megfogalmazott, és reája bízott portfólióra vonatkozó vagyongkezelési irányelvek kereteit figyelembe véve **állítja össze** a kezelésébe adott pénztárvagyong **befektetéseinek összetételét és lejárati struktúráját**,
- **szervezi** és irányítja a kezelésébe adott pénztárvagyong **befektetési ügyleteit**,
- **vezeti** a vagyongkezelésbe adott befektetett pénztári **eszközök nyilván tartását**.

A pénztárák gyakorlatában az egy vagyongkezelő és a versenyhelyzetet teremtő több vagyongkezelő megbízása egyaránt elterjedt.

1.2. BEFEKTETÉSI ESZKÖZÖK ÉS KORLÁTOK

A pénztárák a vagyonguk befektetése során a pénztártörvényekben és a befektetési tevékenységüket szabályozó kormányrendeletekben taxatívén meghatározott eszközökbe, eszközcsoportokba fektethetnek be. A befektetéseket a meghatározott eszközcsoportok szerint kell nyilvántartani. A pénztárák számára az alábbi eszközökbe történő befektetés a megengedett:

Nyugdíjpénztárak által vásárolható befektetési eszközök

<ul style="list-style-type: none"> ▪ tőzsdén vagy más szabályozott piacon jegyzett értékpapír (pl. részvény) ▪ hitelviszonyt megtestesítő értékpapír (pl. államkötvény) ▪ befektetési jegy, kockázati tőkealap-jegy, illetőleg kollektív befektetési értékpapír ▪ jelzáloglevél ▪ ingatlan ▪ határidős ügyletek 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opciós ügyletek ▪ lekötött betét ▪ pénzforgalmi és befektetési számla ▪ házipénztár (forint és valutapénztár) ▪ repó-(fordított repó-)ügyletek ▪ swapügyletek ▪ értékpapír-kölcsönzési ügyletből származó követelések, továbbá ▪ kizárólag önkéntes nyugdíjpénztár esetében tagi kölcsön*
---	--

* a tagi kölcsönt a pénztár nyújtja, nem pénz- vagy tőkepiaci termék

A pénztár által alapított vagy tulajdoni részesedése mellett működő szolgáltatásban való részesedés a fenti kategóriákon felül értendő.

A befektetésekre vonatkozó jogszabályok rögzítik azokat az alapelveket és szabályokat, amelyek betartásával a befektetés kockázata minimalizálható illetve a pénztár fizetőképessége folyamatosan fenntartható. Fontos kiemelni, hogy ezeket az előírásokat be kell tartani saját vagyionkezelés és vagyionkezelő alkalmazása esetén is.

A pénztárak a befektetéseiket kötelesek befektetési formák és befektetési közvetítők szerint is megosztani, azonban a befektetések megosztása nem veszélyeztetheti a pénztár folyamatos fizetőképességét és a pénztári szolgáltatások teljesítését. A pénztári befektetéseknél összhangban kell lenniük a pénztár éven belüli és éven túli kötelezettségeivel, fenntartva a pénztár folyamatos likviditását (lejárát és kifizetés összhangja).

Befektetési korlátok

A nyugdíjpénztárak befektetéseire vonatkozóan – a kockázatok mérséklése érdekében – a jogszabályok korlátokat határoznak meg; ezekből néhány lényegesebb a következő:

Befektetési eszköz formájára vonatkozó korlátok

A Magyarországon bejegyzett jelzáloghitel-intézet által kibocsátott jelzáloglevél és/vagy külföldön bejegyzett jelzáloghitel-intézet által kibocsátott jelzáloglevél eszközállománya nem haladhatja meg a befektetések 25%-át.

Az ingatlan és ingatlanalap-jegyek részaránya nem haladhatja meg a portfólió 10%-át. A közvetlen ingatlanbefektetésre magánnyugdíjpénztárak esetében további 5%-os korlát vonatkozik.

Kizárólag az önkéntes nyugdíjpénztár tagjai részére tagi kölcsönt nyújthat, amely kölcsönállomány a fedezeti tartalék 5%-át nem haladhatja meg.

Befektetési eszköz kibocsátójára vonatkozó korlátok

Az egy hitelintézeti csoporthoz tartozó hitelintézetnél elhelyezett betétek – a pénzforgalmi számla kivételével –, valamint az ugyanazon csoporthoz tartozó szervezet által kibocsátott értékpapír együttes értéke nem haladhatja meg a befektetett pénztári eszközök 20%-át.

A pénztárak kizárólag az Európai Gazdasági Térség területén és Magyarországon fekvő, tehermentes, az ingatlan-nyilvántartásban egy helyrajzi számon (alszámon) nyilvántartott, önállóan forgalomképes ingatlant vásárolhatnak.

Magánnyugdíjpénztárak az állampapírok kivételével az egy kibocsátó által kibocsátott értékpapírba a pénztári eszközök legfeljebb 10%-át fektethetik be, továbbá az állampapírok és a nyílt végű befektetési alap befektetési jegyeinek, valamint a jelzáloglevelek kivételével nem szerezhetik meg az egy kibocsátó által kibocsátott értékpapírok 10%-ot meghaladó mértékű részét.

Befektetési eszköz pénznemére vonatkozó korlát

A pénztári befektetések devizakitettsége a 30%-ot nem haladhatja meg, azaz a külföldi befektetések aránya legfeljebb 30% lehet. Ezen belül a nem OECD, illetve EGT tagországbeli kibocsátó értékpapírjába történő befektetések aránya nem haladhatja meg az összes külföldi befektetés 20%-át. A teljes külföldi befektetés tartható külföldi állampapírban, de pl. a külföldi önkormányzat által nyilvánosan forgalomba hozott kötvény nem haladhatja meg a befektetett eszközök 10%-át.

Amire nincs korlátozás

A nyugdíjpénztárak akár a teljes portfólió arányában tarthatnak magyar állampapírt, a Budapesti Értéktőzsdére vagy más elismert értékpapírpiacra bevezetett, Magyarországon nyilvánosan forgalomba hozott részvényt.

A befektetési szabályoknak való megfelelés szempontjából az arányokat az egyes portfóliók és a befektetett eszközök napi piaci értéke alapján kell számítani és figyelni; kivéve az egy milliárd forint alatti vagyonú, napi eszközértékelésre nem kötelezett önkéntes nyugdíjpénztárakat, ők az eszközök beszerzési értéke alapján számolják és figyelik az arányokat. Korlát megsértése esetén a vagyonkezelőnek, a pénztárnak gondoskodnia kell az arányok megfelelő szintre való csökkentéséről.

A befektetések megoszlása a gyakorlatban

A pénztári piac portfólió-összetételének alakulását tekintve alacsony fokú diverzifikáltság tapasztalható: jellemző az alacsony kockázatú eszközökbe történő befektetés – ezen belül is a magyar állampapír –, a magasabb kockázatú és magasabb hozamot ígérő befektetések (részvény, ingatlan, befektetési alapok) aránya igen alacsony. A befektetési korlátok ismeretében kijelenthető, hogy a pénztárak a kockázatosabb eszközökre vonatkozó megengedett arányokat messze nem használják ki. Ezt jól reprezentálják az alábbi táblázatok adatai:

Magánnyugdíjpénztárak portfólió-összetételének alakulása (%)

Befektetési eszköz	2003. IV.	2004. IV.	2005. IV.	2006. III.
Magyar állampapír	69,87	72,95	73,45	68,84
Részvények	9,27	7,76	7,68	9,44
Befektetési jegyek	7,20	8,61	9,83	13,48
Vállalati és külföldi kötvények	3,11	1,97	2,30	2,36
Bankszámla, készpénz	1,04	0,97	1,02	1,56
Egyéb	9,51	7,75	5,71	4,32

Forrás: Statisztikai adatok, idősorok a felügyelt szektorok 2006. III. negyedévi tevékenységéről – www.pszaf.hu

Önkéntes nyugdíjpénztárak portfólió-összetételének alakulása (%)

Befektetési eszköz	2003. IV.	2004. IV.	2005. IV.	2006. III.
Magyar állampapír	76,65	76,06	72,28	70,04
Részvények	7,36	8,07	8,10	9,18
Befektetési jegyek	3,15	4,06	7,28	9,90
Vállalati és külföldi kötvények	5,38	5,06	2,87	2,71
Bankszámla, készpénz	1,63	1,55	2,15	1,55
Egyéb	5,83	5,19	7,32	6,62

Forrás: Statisztikai adatok, idősorok a felügyelt szektorok 2006. III. negyedévi tevékenységéről – www.pszaf.hu

1.3. BEFEKTETÉSI PORTFÓLIÓK

A pénztár vagyona fedezeti, likviditási és működési célú eszközökből (tartalékok vagyona) áll, amelyeket elkülönítetten kell kezelni, nyilvántartani és befektetni. A **likviditási és fedezeti tartalékokhoz**, továbbá a **működési tartalékokhoz külön-külön befektetési portfólió tartozik**. Ezekben belül lehetséges vagyonkezelőnként (saját és/vagy külső vagyonkezelő) önálló portfóliókat kialakítani, amennyiben a vagyonkezelést több vagyonkezelő végzi.

A **fedezeti tartalékon belül** további két tartalékot különböztethetünk meg:

- a felhalmozásban lévő tagok egyéni számláinak összességéből álló **felhalmozási számlák tartalékát**, illetve
- önkéntes nyugdíjpénztár esetében a járadékszolgáltatásban részesülő tagok szolgáltatási számláinak összességéből álló **szolgáltatási számlák tartalékát**,
- magánnyugdíjpénztár esetében a járadékszolgáltatásban részesülő tagok közös **szolgáltatási tartalékát**.³

A szolgáltatási tartaléknak jelenleg egyik nyugdíjpénztárban sincs igazán túlzott jelentősége, hiszen a magánnyugdíjpénztárak jogszabályi feltételek és igény hiányában még nem folyósítanak járadékot, csak egyösszegű kifizetést teljesítenek. Önkéntes nyugdíjpénztárban a tagi igények hiánya miatt csekély a járadékfolyósítás, ennek következtében adott pénztárnál a létező néhány járadékos számlája nagy valószínűséggel az egyéni felhalmozási számlákat tartalmazó portfólióba tartozik.

A tagok egyéni számláján felhalmozott vagyona kötelezően a fedezeti tartalék részét képezi, ezért erre vonatkozóan főszabály, hogy a fedezeti tartalékban piaci értéken kimutatott tagi követelések (egyéni számlák, szolgáltatási számlák/tartalékok) együttes összegének meg kell egyeznie a vele szemben álló portfólió eszközeinek piaci értékével.

Elviekben tehát nem fordulhat elő olyan eset, amikor a fedezeti tartalékban nyilvántartott tagi követelések piaci értékétől eltér a fedezeti befektetési portfólió eszközeinek piaci értéke (ún. alul- vagy túlfektetés valósul meg). Ha mégis eltérés mutatkozna, az abból fakad, hogy a befizetéseket a pénztár a beérkezést követően azonnal befekteti – tartalékok közti becslült arányok szerint – de a befizetésekre vonatkozó információk (magánpénztárban a szabványosított bevallás, önkéntes pénztárban a nem szabványos adatközlés), amelyek a tartalékok közti tényleges és pontos megosztást alapozzák meg, csak később állnak rendelkezésre. A vázolt probléma gyakorlati oldala: a befizetéseket a pénztár a számlájára érkezést követően haladéktalanul befekteti, ehhez képest

³ Ezen belül további bontás szükséges az egyes járadék típusoknak megfelelően, de ettől most eltekintünk.

az adatszolgáltatás befizetéssel egy időben történő beérkezése, de két-három napos feldolgozási igénye is „késedelmet” eredményez.⁴

A fenti probléma kiküszöbölésére a pénztárak a befizetések egy részéből tartalékokra nem nevesített, **ún. osztatlan portfóliót** képezhetnek, amelyből a befizetések megosztásához szükséges információ megérkezését követően az egyes tartalékokat kiegyenlítik. A kiegyenlítés során a portfólióban képződött hozamot a tagdíj „viszi magával” az egyes tartalékokba. Ezt az osztatlan portfóliót lehetséges külön szabályok szerint befektetni, de a fedezeti tartalékkal megegyezően is.

Magánnyugdíjpénztárak esetében **további portfólió a függő tételek portfóliója**, amely az Államkincstár által utalt, de az APEH utaláshoz mért későbbi adatszolgáltatása miatt még taghoz nem rendelhető (egyéni számlára fel nem osztható) befizetéseket tartalmazza. A befizetések a beazonosításukat követően a függő portfólióból a tartalékképzési elveknek megfelelően kerülnek a fedezeti, likviditási és működési tartalékba, illetve téves utalás esetén vissza a befizetőhöz (APEH-en keresztül vagy közvetlenül a foglalkoztatóhoz). Ez a puffer portfólió a pénztár taglétszámától függően akár százmilliós nagyságrendű is lehet.

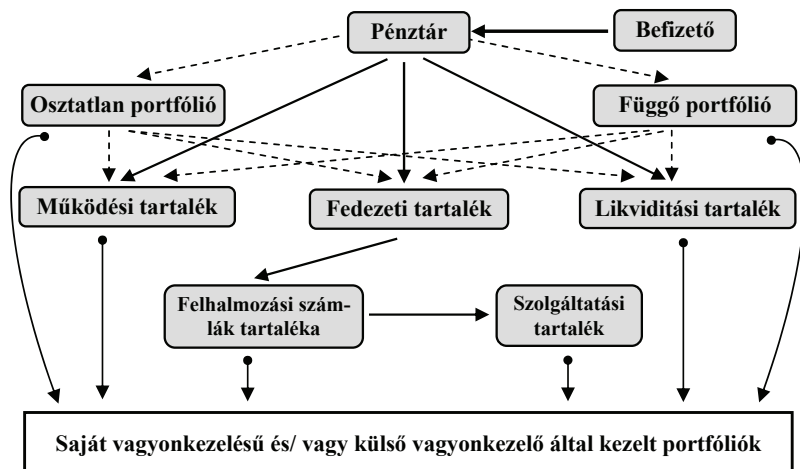
A függő portfólióban lévő tagdíjak beazonosításukat követően a tartalékmegosztási elvek szerint kerülnek az egyes tartalékokba, azok befektetési eszközalapjába. A befizetések beazonosítását, egyéni számlára történő jóváírását követően a függő portfólióban képződött hozam a tagdíjat illeti, „követi” az egyéni számlákra.

---

⁴ Gondoljunk csak bele: sávos tagdíjmegosztás alkalmazása esetén (143. oldal) információ hiányában milyen nehéz megmondani, hogy a pénztár számláján jóváírt tagdíjtömeg melyik taghoz tartozik, a befizetés éppen melyik sávba esik és hány %-a jut az egyes tartalékokba.

**Nyugdíjpénztárak tartalékainak és befektetési portfólióinak
általános ábrázolása**

A fenti séma az önkéntes és magánnyugdíjpénztári befektetési portfóliókat és azok kapcsolatát mutatja be, leegyszerűsített módon. Az egyes tartalékok portfóliói, vagy az önálló, tartaléokra nem nevesített „osztatlan” és „függő” portfóliók eszközei egyaránt befektethetők saját vagyongazdálkodásban és/vagy külső vagyongazdálkodó(k) által. Az egyes portfóliók közötti befektetési ügyletek lebonyolítása, azaz a portfóliók közti adás-vételi tevékenység nem megengedett.

1.4. VÁLASZTHATÓ BEFEKTETÉSI PORTFÓLIÓK

A pénztárak által alkalmazott befektetési eszközök bemutatása során láthatóvá vált, hogy a pénztárak portfóliója alacsony diverzifikáltságot mutat: tartósan és jellemzően magyar állampapírokba fektetnek. Az alacsony kockázatú eszközök magas aránya viszonylag jól kiszámítható hozamokat eredményez, de ezzel együtt hosszú távra „kódolja” az állampapírokra jellemző alacsony hozamokat. A pénztárak magas kockázatérzékenysége miatt a nagyobb kockázatú és magasabb hozamot ígérő eszközök – részvények, ingatlan, ingatlanalapok stb. – aránya a pénztári portfóliókban nem éri el azt a kívánatos szintet, amely a megfelelő nyugdíjszolgáltatás szintjét biztosítaná, lehetőséget biztosítana a befektetési időtáv hosszával arányos kockázatviselési hajlandóság érvényre jutásának. A konzervatív befektetési tevékenység kialakulása természetesen nem ok nélküli, ennek számos eredője létezik:

- a nyugdíjpénztárak működésének első éveiben a kockázatos eszközök aránya alacsony szinten került meghatározásra a jogszabályokban, a korlátok enyhítése fokozatosan valósult meg,

- az idegen devizában denominált befektetések aránya szintén alacsony szinten került meghatározásra (jelenleg is 30%),
- a pénztárak és tagjaik hozammérési és hozamértékelési gyakorlata a rövid távú befektetési szemléletet erősíti, mivel a rövid távon elért magas hozamban érdekeltek, különösen az önkéntes nyugdíjpénztárak:
  - a tagság folyamatosan vonul nyugdíjba, a számukra teljesített kifizetés kapcsán az elmúlt 5-10 év hozama fontosabb, mint az, ha már nyugdíjasként a pénztárban tartanak pénzüket s várnanak még 10-15 évet,
  - az ún. 10 éves várakozási idő miatti – adómentes– hozamkifizetés kapcsán szintén a 10 év alatt elért magas hozam a cél,
- a munkáltatói pénztárak igazgatótanácsai – a pozíciók megtartása miatt és a közgyűléssel való konfrontációk elkerülése végett – valószínűleg nem mutatnak túlzott kockázatvállalási készséget a befektetési politika kialakítása során,
- az üzleti pénztárak igazgatótanácsai vélhetőleg szintén a biztos hozamokra „tesznek”, mivel a vagyonnövekmény növeli a vagyonnevelési díj alapját, ezen keresztül a pénzügyi csoport biztos eredményt realizálhat, stb.

A pénztári befektetések során a magasabb hozamra való törekvés és a tagi döntés lehetősége a befektető tag által – szabadon vagy tágabb korlátok között – megválasztható befektetési kockázatban jelenik meg. Ennek megvalósulása az **egyetlen és közös portfólió helyett a választható befektetési portfóliós rendszer valamely portfóliójába (eszközalapjába) való belépéssel történhet**, amely keretében a tag – a minden tagra nézve egységes korlátoknál szabadabban – maga választja meg, hogy egyéni számlája (befektetése) mekkora hozam érdekében milyen kockázatok mellett legyen befektetve.

A választható portfóliós rendszer bevezetése

Önkéntes nyugdíjpénztárak esetében a választható portfóliós rendszer bevezetése **2001-től vált lehetségessé**, nem kötelező jelleggel.

Magánnyugdíjpénztárak esetében a választható portfóliós rendszer bevezetése 2007-től önkéntes alapon lehetséges, **2009-től azonban kötelező**.

Felmerülhet a kérdés, hogy a választható portfóliós rendszer alkalmazása miért kötelező az egyik pénztártípusban és miért nem kötelező, csak lehetséges a másikban? A magyarázat két aspektusból közelítve adható meg: az egyik a pénztári intézmény létrejöttének és a tagsági jogviszony létesítésének jellemzője, a másik az életkorból fakadó felhalmozási idő, a befektetések lehetséges futamidejének a hossza. Ezekből következően:

- Az önkéntes nyugdíjpénztár a tagok önszerveződése alapján jön létre és a tagok önként lépnek be, nettó jövedelmük megtakarított részét fektetik be. A pénztár a függetlenség elve alapján végzi tevékenységét, alakítja ki üzletpolitikáját (s ennek keretében a befektetési politikáját).
- A magánnyugdíjpénztárba való belépés főszabályként kötelező, a pénztár a járulékrendszer részét képező kötelező befizetésből a Tb-nyugdíjrendszer nyugdíját részben kiváltó és részben kiegészítő szolgáltatást nyújt, amelynél alapelvárás, hogy a szolgáltatás mértéke versenyképes nyugdíjszintet eredményezzen.
- Az önkéntes nyugdíjpénztár tagsága kor szerint homogén, azaz a tagság felhalmozási ideje a rövid távtól (1-5) a hosszú távig (20-45) bármilyen időtávban megjelenik, s minden variációban tömegesen.
- A magánnyugdíjpénztári szféra tagsága kor szerint nem homogén, a tagok nagyobb része fiatal (jelenleg ők 25-35 év alattiak) pályakezdő és fiatal önkéntes belépő (jelenleg ők 40 év alattiak). E két csoport hátralévő felhalmozási ideje 20-45 év. A tagság kisebb – szinte elhanyagolható – része a magasabb korosztályokból (1999. augusztus 31. előtt belépett) kikerült személyek csoportja. Ezen csoport hátralévő felhalmozási ideje 0-20 év.

A fentiek alapján látható, hogy korrekt módon csak a pénztári rendszerben kötelezően résztvevőket és a hosszú felhalmozási időszak előtt állókat lehet ösztönözni a kockázatvállalási hajlandóság növelésére, illetve kötelezni a magasabb kockázat vállalására.

A választható portfóliós rendszer szabályozása

Az önkéntes nyugdíjpénztárak szabadon alakíthatják ki választható eszköz-alapjaikat, az egyes portfóliók eszköz-összetételére csak a főszabályként érvényes általános befektetési korlátok szabnak határt. Ezen túl a portfóliók száma és az elnevezésük tetszőleges. Ennek megfelelően általában a 2-4 portfólió alkalmazása az elterjedt, de ennél nagyobb számú szisztéma is létezik a piacon. A portfóliók elnevezését tekintve az egyszerű „A”-„B”-„C”-..., a „I.”-„II.”-„III.-...” elnevezések, az eszközalap tartalmára vonatkozó elnevezések (pl. Kötvényalap, Pénzpiaci alap, Kockázatos Alap) és a fantázianevek (pl. Aktív, Biztosító; Nyugodt jövő, Biztos alapokon, Fiatalos lendület; stb.) alkalmazása is megtalálható az egyes pénztárak gyakorlatában.

A magánnyugdíjpénztárak esetében már korántsem ekkora a szabadság: a 2007-től önkéntesen és a 2009-től kötelezően kialakítandó választható portfóliós rendszerben három választható portfóliót (klasszikus, kiegyensúlyo-

zott, növekedési) kell kínálni a tagok számára. Az említett elnevezések használata kötelező és – a nevükből fakadóan – különböző, kötelezően alkalmazandó eszköz-összetételű portfóliókat jelent. Az egyes portfóliók hozam-kockázat szempont szerinti elnevezése és tartalma a következő:

- A **klasszikus portfólió** alacsony hozam-kockázat profilú: rövid távú pénzügyi portfólió, ahol elsődleges cél a megfelelő likviditás, illetve az alacsony veszteség-kockázat. A részvények aránya a 10 %-ot nem haladhatja meg, az ingatlan és ingatlanalap-jegyek, a kockázatitőkealap-jegyek, a nyitott származtatott termékek ki vannak zárva.
- A **kiegyensúlyozott portfólió** egy közép távú vegyes portfólió, ahol a cél, hogy a mérsékelt kockázatú portfólió hozamelőnye várhatóan 10 éven belül jelentkezzen. A részvények aránya legalább 10% és legfeljebb 40 % (2009-ig 10-30 %) közötti, az ingatlan és ingatlanalap-jegyek 10 %-ig engedélyezettek, kockázatitőkealap-jegy 3 %-ig vásárolható, a nyitott származtatott termékek még innét is ki vannak zárva.
- A **növekedési portfólió** egy hosszú távú dinamikus portfólió, ahol a hozammaximalizálás miatt a magasabb hozam-kockázat profilú eszközök dominálnak. A részvénybefektetések arányának a 40 %-ot meg kell haladnia (2009-ig csak 30 %-ot), az ingatlan és ingatlanalap-jegyek aránya a 20 %-ot, a kockázatitőkealap-jegyek aránya az 5 %-ot nem haladhatja meg. Nyitott származtatott pozíciók 5 % mértékig megengedettek.

Az egyes portfóliók összetételéből jól látható, hogy a hozam-kockázat szerinti növekedés főként a részvényarány emelkedésre alapoz, az ingatlan befektetések ösztönzése még mindig óvatos és megfontolt.

Váltás a választható portfóliók között

Az **önkéntes nyugdíjpénztári tagok** vonatkozásában a jogszabályok nem írnak elő kötelezően alkalmazandó szabályokat. A tagok a pénztár közgyűlése által elfogadott választható portfóliós rendszer szabályait tartalmazó szabályzatban meghatározott módon és időpontban vihetik át egyéni számlájukat egyik portfólióból egy másikba. A váltás időpontja valamely negyedév utolsó napja. A szabályzat meghatározza, hogy:

- a váltás előtt hány nappal kell jelezni az átlépési szándékot (pl. legalább 45 nap),
- milyen időközönként lehet váltani (pl. negyedév, félév, év stb.),
- mekkora időt kell legalább eltölteni egy portfólióban (nincs korlát vagy legalább egy év stb.).

Magánnyugdíjpénztár esetében az Mpt. konkrét szabályozást tartalmaz az egyes portfóliók közti váltásra vonatkozóan. A vezérlő elv a tag hátralévő felhalmozási idejének hossza, a váltás ennek függvényében kötelező, illetve bizonyos esetekben önkéntes.

A választható portfóliós rendszer indításakor a pénztár a tagok egyéni számláit a nyugdíjkorhatárukig hátralévő idő alapján automatikusan az alábbi portfóliókba sorolja be:

- amennyiben a hátralévő idő a 15 évet meghaladja, akkor a tag egyéni számláját a növekedési portfólióba,
- amennyiben a hátralévő idő 5-15 év között van, akkor a tag egyéni számláját a kiegyensúlyozott portfólióba,
- amennyiben a hátralévő idő 5 évnél kevesebb, akkor a tag egyéni számláját a klasszikus portfólióba.

Az egyes pénztártagok nyugdíjkorhatárig hátralévő idejét a pénztár alapvetően nem tudja, mivel nem ismeri a társadalombiztosítási nyugdíjmegállapítás szabályai által biztosított kedvezményeket (szolgálati idő, karkedvezmény stb.). A kötelező besorolásokat a pénztárnak a rendelkezésére álló információk alapján kell elvégeznie, azaz jellemzően a tag kora és az öregségi nyugdíjra vonatkozó (általános) korhatár függvényében. A választható portfóliós rendszer indulását követően a pénztárnak a tagok besorolását minden év december 31-ével aktualizálnia kell, és a szükséges átsorolásokat végre kell hajtania.

A kötelezően besorolt pénztártag a meghatározott besorolástól önként eltérhet (egyedi portfólióváltás), azonban a nyugdíjkorhatárt megelőző 5 évben a növekedési portfóliót nem választhatja.

Az egyedi váltásra évente kétszeri alkalommal nyílik lehetőség: június 30-ai és december 31-ei fordulónapokon. A váltás iránti igényt legalább 30 nappal megelőzően kell a pénztár felé írásban bejelenteni. Ennek megfelelően a nyugdíjkorhatárt megelőző 5 éves időszakban a tag önkéntes döntése alapján a klasszikus portfólióból egy kockázati szinttel feljebb léphet, választhatja a kiegyensúlyozott eszközalapot.

Mindkét nyugdíjpénztári típus esetében javasolható, hogy a gyakori portfólióváltást igyekezzünk elkerülni, döntést megfontoltan, legalább 2-3 éves időszak elteltével hozzunk. A kockázatosabb portfólió rövid távú „gyenge” teljesítménye ne riasszon el azonnal senkit, a kockázatos befektetések piaci értékének hektikus (szélsőséges) mozgása „természetes tulajdonság”, de hosszú távon vélhetőleg egyenletes és jó a teljesítmény.

Az egyéni számla nagyságától függetlenül mindkét pénztári típusban a teljes egyéni számla mozgatása történik a portfólióváltások során, nem lehetséges olyan megoldás, hogy pl. az egyéni számla egyik fele egy alacsony kockázatú,

a másik fele pedig egy magasabb kockázatú portfólióban van. Nagyobb összegű pénztári megtakarítás ilyen jellegű diverzifikációja csak önkéntes nyugdíjpénztárban lehetséges, amennyiben a megtakarítás több pénztárban oszlik meg.

A portfólióváltás költségei

Önkéntes nyugdíjpénztárban a váltási igények teljesítéséhez kapcsolódó költségeket az érintett pénztártagok viselik. A költségek mértékére vonatkozóan limit nincs, alapelv, hogy a költségeknek az összesített portfólió váltási igények alapján adódó, ténylegesen szükséges tőke- és pénzpiaci műveletekkel arányban kell állniuk. A választható portfóliós rendszer működtetésének nem vagyonarányos költségeit a pénztár működési tartaléka terhére kell biztosítani.

A magánnyugdíjpénztári tagok valamely portfólióba történő kötelező besorolása, átsorolása költségmentes, az egyéni számlájukkal szemben a pénztár költséget nem érvényesíthet. Az egyedi váltás esetében a váltással összefüggő költségek a váltással érintett tagokra terhelhetők, a költség azonban nem haladhatja meg az egyéni számlakövetelés egy ezrelékét, és nem lehet magasabb 2000 forintnál. Amennyiben a költségek ennél magasabbak lennének, azt a pénztár működési tartalékából kell rendezni.

A pénztár a tárgyévben portfóliót váltott tagokat a portfólióváltáshoz kapcsolódó és egyéni számlájukkal szemben érvényesített költségekről – portfólióváltásonkénti bontásban – a pénztár köteles tájékoztatni. A tájékoztatásnak legalább az egyéni nyugdíjszámlára vonatkozó tájékoztatási kötelezettséghez kapcsolódóan – az éves számlaértésítőben – kell megvalósulnia.

A választható portfóliós rendszer alapvető különbségei az önkéntes és a magánnyugdíjpénztárak vonatkozásában

A választható portfóliós rendszer nyugdíjpénztári típusonként eltérő szabályozásából adódóan alapvető különbségek tapasztalhatók.

Az **önkéntes nyugdíjpénztárak esetében** a választható portfóliós rendszer az ún. **liberális modell** keretében valósult meg – a pénztárak és a tagok maguk határozzák meg, hogy alakítanak-e ki választható eszközalapok szisztémát a különböző kockázatvállalási szintet képviselő tagok számára.

A **magánnyugdíjpénztárak esetében** ez az ún. **sztenderdizált modell** keretében kerül megvalósításra – a pénztárak és a tagok kötelezően vállalnak fel magasabb kockázatot, a tagok besorolása valamely portfólióba kötelező.

1.5. BEFEKTETÉSEK KÖLTSÉGEI

A befektetési tevékenység végzésével kapcsolatban felmerült költségek a vagyonkezelést, befektetést végző szervezethez, illetve a letétkezelési tevékenységet végző szervezethez kapcsolódnak. A felmerült vagyonarányos költségeket annak a tartaléknak, ezen belül a választható portfóliónak a terhére kell elszámolni, amellyel kapcsolatban az felmerült. A nem vagyonarányos költségeket a működési tartalék terhére kell elszámolni. A vagyonarányos befektetési költségek domináns részét a **vagyonkezelési díjak** képezik, a **letétkezelési díj** ennek tizede-fele.

Külső vagyonkezelő költsége

Külső vagyonkezelő szervezet által ellátott vagyonkezelési tevékenység **díjazása** a pénztár és a vagyonkezelő között létrejött szerződésben kerül meghatározásra. A rendszeres **vagyonkezelői díj** általában vagyonarányos, de meghatározott összegű (fix) díjelemeket is tartalmazhat. A **vagyonarányos** díj a befektetésre átadott vagyon (átlagos) piaci értékének függvénye, annak meghatározott százaléka, amely tartalmazza a vagyonkezelés minden költségét (ekkor a vagyonkezelők a fix kereskedési költségeket „lenyelik”). A **fix díjban** több költség is kifejezhető: a vagyonkezelő szervezet állandó költségei; a vagyonkezelő által fizetett és a pénztárra áthárított kereskedési költségek (közvetítői díjak, brókeri jutalékok). A pénztári gyakorlatban a vagyonarányos díjak alkalmazása a jellemző.

A fenti ún. **alapidíjon felül** a vagyonkezelő és a pénztár megállapodhatnak többlet díj fizetésében is; ennek megjelenési formája az ún. **sikerdíj**, amely a vagyonkezelő előre kitűzött teljesítményét meghaladó eredményért (hozamért) jár. A sikerdíj alapja jellemzően az elért többlet hozam. A hozam-célkitűzés lehet abszolút érték, de jellemzően a referenciaindex hozama, az ehhez mérten teljesített többlethozamért jár többlet díjazás.

A vagyonkezelőnek fizetett alapidíj negyedévente kerül elszámolásra, az aktuális negyedévre vonatkozóan megállapított és felosztott hozamot terheli. A sikerdíj éves vagy hosszabb periódus teljesítményének függvényében kerül megállapításra és a periódus utolsó negyedévének hozamát – és hozamrátáját – terheli.

A külső vagyonkezelés kapcsán meg kell említeni az esetleges engedményeket is. A vagyonkezelő által kezelt befektetési alapokba való pénztári befektetés esetén a vagyonkezelők a saját kibocsátású befektetési jegyekre jutó díjból engedményt adhatnak.

Pénztári vagyonkezelés költsége

A pénztár által történő vagyonkezelés költségeire vonatkozóan a jogszabályok rögzítik, hogy mely esetben és milyen költségeket lehet elszámolni.

A befektetések vagyonarányos költségei között számolhatók el a pénztári eszközök befektetését – részben vagy egészben – saját maga kezelő **pénztárnál a befektetési tevékenységet kizárólagosan végző**, munkaviszony keretében foglalkoztatott **személyek** alkalmazásának személyi jellegű **költségei** és azok közterhei. Az így megállapított költségek a **teljes pénztári vagyon és a saját kezelésű vagyon arányában** számolhatók el. Az elszámolás alkalmazásáról és a megosztás módjáról a pénztárnak a hozamfelosztási szabályzatában kell rendelkeznie. Amennyiben a pénztár **saját kezelésű vagyonrésze az 5 milliárd forintot meghaladja**, akkor a fent meghatározott **költségek teljes egészében** elszámolhatóak a befektetések vagyonarányos költségei között.

A pénztár által elszámolható vagyonkezelési költség negyedévente kerül elszámolásra, az aktuális negyedévre vonatkozóan megállapított és felosztott hozamot terheli.

A vagyonkezelési díj mértékének korlátozása

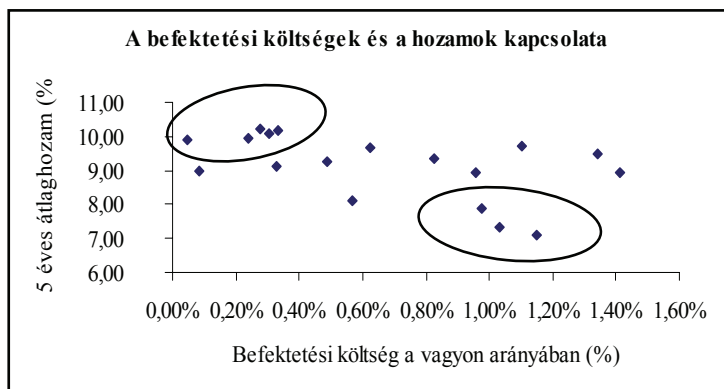
A pénztári szféra több, mint egy évtizedes múltját tekintve megállapítható, hogy a rendszer „felfutásának”, a vagyon dinamikus növekedésének ellenére a vagyonkezelési díjak elvárható csökkenése nem valósult meg.

A **vagyonkezelési díjak** a működési költségek mellett a **pénztári díjterhelés egyre nagyobb hányadát teszik ki**, 2005-re a magánpénztári szektor átlagos díjterhelésének mintegy 40%-át, az önkéntes nyugdíjpénztári szféra díjterhelésének kb. felét adták. A költségek **magas nívója** különösen **jellemző** azon pénztárak esetében, amelyek valamilyen pénzügyi csoportba (bank, biztosító) „beágyazódva” működnek. A magas vagyonkezelési költségek jogos bírálatának egyik oka, hogy a vagyonkezelési díjak és az elért hozam között nem mutatható ki kapcsolat.⁵ A 2005-ben a pénztári piacon működő 18 magánnyugdíjpénztár ötéves nettó átlaghozamait és befektetési költségek arányát vizsgálva egyértelmű függetlenség mutatható ki, azaz a magas vagyonkezelési költség nem minden esetben párosul magas hozammal.

Az alábbi grafikonon jól látható, hogy a fenti megállapítás három pénztár esetében különösen helytálló. Megfigyelhető továbbá, hogy a legmagasabb átlagos nettó hozamot öt olyan pénztár produkálta, amelyek befektetési költségei a legalacsonyabbak közé tartoznak.

⁵ Vö. Erdős Mihály – Gaál Attila: Mennyibe kerül a nyugdíjunk? – www.pszaf.hu

Magánnyugdíjpénztárak befektetési költségeinek és hozamainak kapcsolata⁶

A grafikon alapján képező ötéves átlaghozamok pénztáranként adottak, nyilvánosak. Az átlagos befektetési költségekre vonatkozó adatok (és az átlag számítási módszere) azonban ugyanilyen formában még nem jelentek meg, ezért a grafikon egyes pontjai mögött lévő pénztárak neve sem ismert. Az anonimitás azonban a fent kiemelt két halmazra nézve könnyen feloldható. Ehhez nem kell mást tenni, mint a magánnyugdíjpénztárak ötéves átlaghozamait bemutató táblázat adatait felhasználni,⁷ s láthatóvá válik, hogy:

- Magas vagyonezelési költségek mellett a legalacsonyabb nettó hozamot az alábbi pénztárak érték el:
  - Winterthur Nyugdíjpénztár (korábban: Credit Suisse Life & Pensions Nyugdíjpénztár) – magánpénztári ág,
  - UNIQA és Egyesült Közszolgálati Nyugdíjpénztár – magánpénztári ág,
  - Budapest Országos Kötelező Magánnyugdíjpénztár.

Fenti pénztárak biztosítói és banki alapítású pénztárak.

- Alacsony vagyonezelési költségek mellett a legmagasabb nettó hozamot az alábbi pénztárak érték el:
  - DIMENZIÓ Magánnyugdíjpénztár,
  - Életút Első Országos Nyugdíjpénztár – magánpénztári ág,
  - "Honvéd" Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár – magánpénztári ág,
  - Vasutas Nyugdíjpénztár – magánpénztári ág,
  - Villamosenergia-ipari Társaságok Nyugdíjpénztára – magánpénztári ág.

Fenti pénztárak munkáltatói vagy független pénztárak.

⁶ Forrás: PSZÁF, idézi: Erdős Mihály – Gaál Attila: Mennyibe kerül a nyugdíjunk?, Bank & Tőzsde, 2006. 9-10. szám, 32. o.

⁷ Ld. 306. oldal

A pénztárpiaci befektetési díjak indokolatlanul magas színvonala következtében a jogalkotó nem várt tovább a piaci mechanizmusok költségsökkentő hatására – nemzetközi viszonylatban nem példa nélküli módon interveniált –, közvetlen szabályozást léptetett életbe. **2007-től** a két nyugdíjpénztári típusra megegyező módon **limitálta a nyugdíjpénztári vagyon kezelési díjait**. A díj-szabályozás szerint a vagyonkezelési szerződésben foglalt vagy a pénztár saját elszámolásában megállapított vagyonkezelési díj nem lehet magasabb a tárgy-évi kezelt átlagos vagyon **0,9 százalékánál, 2008-tól a 0,8 százalékánál**.

A korlátozó szabályok mélyebb tartalma a következő:

- A vagyonkezelési **díj alapja az átlagos kezelt vagyon**. Az átlagos vagyon a tárgyév eleji és tárgyév végi vagyon piaci értékek számtani átlaga. Amennyiben a vagyonkezelés tárgyévben egy évnél rövidebb időszakra történik, az átlagos vagyont erre az időszakra kell számítani.
- A külső vagyonkezelő által szerződés szerint számított díj nem haladhatja meg a kezelésében lévő átlagos vagyon 0,9, majd 0,8 százalékát. Ennél magasabb ellenérték esetén a szerződés ellenértékre vonatkozó kikötése semmis. **A kereskedési költségekre (jutalékokra) nem vonatkozik a korlátozás**, ezek mértéke részben a vagyonkezelőtől független.
- A vagyonkezelését részben vagy egészen önállóan végző pénztár által a befektetések vagyonarányos költségeire elszámolt összeg nem haladhatja meg a saját kezelésű átlagos vagyon 0,9, majd 0,8 százalékát.

A díjkorlátozó rendelkezések kapcsán vannak kivételes esetek:

- Az említett korlátokat nem kell alkalmazni abban az esetben, ha a pénztár nyilvántartásba vétele (~ a működés kezdete) a tárgyévben, vagy az azt megelőző három naptári évben történt.
- A külső vagyonkezelés díjára vonatkozó felső limit alkalmazása csak a 2007. január 1-jét követően megkötött szerződésekre, illetve az élő szerződések következő módosítása esetén kötelező.

A fentiek alapján látható, hogy a **pénztár által** saját tevékenység körében **elszámolt vagyonkezelési költségekre átmenet nélkül** vonatkozik a díjplafon, a **külső vagyonkezelő szervezet díjazására** azonban **átmeneti időszak elteltével**. A provizórium hosszát a jogszabályok nem tartalmazzák, így a szerződések üzleti okból vagy jogszabályi rendelkezésből, kötelezésből fakadó módosításáig egy-két év is eltelhet, magasabb díjak elszámolásával. A díjplafon alkalmazásával az éves díjak elszámolása során – az alapidíj más vetítési alapra vonatkozó számítása miatt – előfordulhat, hogy az év végi díjrészlet már csak részben lesz elszámolható, de a különböző sikerdíj konstrukciók is minden bizonnyal felülvizsgáltra szorulnak.

A korlátozott mértékű díjelszámolás sok olyan pénztárat, pénzügyi csoportot (a vagyongazdálkodó egy pénzügyi csoport tagja) érzékenyen érinthet, amelyek a pénztárpiaci átlagos értéket meghaladó díjat számoltak el, vannak azonban olyan pénztárak, amelyek már az utóbbi években is messze a plafon alatti díjterheléssel dolgoztak.⁸

A jogalkotó erőteljes adminisztratív piaci beavatkozása azonban nem jelent teljes garanciát a jelentős és azonnali költségcsökkentésre. A vagyongazdálkodási költségek nem látható módon történő átcsoportosításának és realizálásának lehetősége elviekben továbbra is adott, pl.:

- a vagyongazdálkodó csoporton belül emelik a kereskedési költségeket,
- a vagyongazdálkodó a csoporton belül kibocsátott befektetési alapokba fektet, ahol a költségek már „szabadon” alakíthatók, s csak a nettó eszközérték jelenik meg a pénztári vagyongazdálkodás eredményében, stb.

A fenti lehetőségeket kiküszöbölő további, konkrét szabályozásban megnyilvánuló jogalkotói intézkedések nem történtek, bár nem kizárt, hogy néhány éven belül újabb változások is bekövetkeznek.

A fentieket pótló, aránylag „puha” szabályozás lépett életbe a magánnyugdíjpénztárak esetében: a vagyongazdálkodó nyílt pályáztatás útján történő kiválasztási kötelezettsége.

A külső vagyongazdálkodó kiválasztása

A magánnyugdíjpénztárak 2007-től vagyongazdálkodó szervezetet csak nyílt pályáztatás útján bízhatnak meg. A jogalkotó ezzel a pénzügyi csoporthoz kötődő ún. üzleti pénztárak vagyongazdálkodási tevékenységét vette célba, mivel ezek a pénztárak jellemzően a saját csoporthoz tartozó vagyongazdálkodót bízhatnak meg vagyongazdálkodásukkal, a piaci átlagot meghaladó díjazás mellett. A kötelező pályáztatás természetesen **nem garancia a díj csökkenésére**, de indirekt módon – a pályáztatással járó kellemetlenség miatt – remélhetőleg már középtávon kedvező hatással lesz a díjak alakulására. (A felügyeleti ellenőrzés alkalmával a nyílt pályáztatást bizonyítandó dokumentumokból jól láthatók az ajánlattevők közti különbségek, amennyiben a pénztár által elfogadott, pénzügyi csoporton „belülről” érkező ajánlat jelentősen kedvezőtlenebb, annak magyarázata már kényelmetlen lehet.)

Önkéntes nyugdíjpénztár vonatkozásában a vagyongazdálkodó szervezet kiválasztására kötelező jogszabályi előírások nincsenek érvényben, azaz a nyílt pá-

---

⁸ Erre vonatkozó összesített pénztárankénti kimutatások nincsenek, de az átlagos teljes díjterhelés és adott pénztár díjterhelése arányából az állításunk levezethető, továbbá az egyes pénztárak befektetési díjterhelése a közzétett adatokból kiszámítható. Ld. A pénztárak költségterhelésének alakulása, 312. o.

lyáztatás és az olcsóbb vagyonkezelő kiválasztása a pénztári (és a munkáltatói vagy üzleti csoport háttér) érdekektől függ.

2. BEFEKTETÉSI POLITIKA ÉS A REFERENCIAINDEX

A pénztáraknak a befektetési tevékenységüket tervszerűen, előre rögzített elvek alapján kell kialakítaniuk. Mindezeket a befektetési politikában kell rögzíteni, amely az igazgatótanács feladata.

A befektetési politika kötelező tartalmi elemei:

- a pénztári vagyon befektetésének célja, alapelvei, a befektetési politikában érvényre juttatandó pénztártagi és pénztári érdekek,
- a pénztár kockázatvállaló képessége, valamint a pénztár meglévő, illetve várható kötelezettségeinek alakulása alapján – választható portfóliós rendszer esetében portfóliónként – meghatározott **befektetési stratégiai eszközallokáció** (minimum és maximum arányok) és a **megcélzott hozamok mutatói** (referenciaindexek),
- a befektetési politika meghatározásának, teljesülése értékelésének és módosításának feltételei (ideértve az ehhez kapcsolódó jogosultságokat és felelősséget),
- a befektetési tevékenység végrehajtásában a **pénztár tisztségviselői**, alkalmazottai és **szolgáltatói** – beleértve a vagyonkezelő(ke)t és a letétkezelőt – **közötti feladatmegosztás** alapelveinek meghatározása, az ezzel kapcsolatos folyamatos ellenőrzés, valamint a szükségessé váló beavatkozások általános érvényű módjai és feltételei,
- a pénztár befektetéssel foglalkozó alkalmazottai, a letétkezelő, a vagyonkezelő(k) kiválasztásának, tevékenysége értékelésének, díjazásának – a pénztári és pénztártagi érdekeket figyelembe vevő – irányelvei.

A befektetési politikát megvalósító személyek/megbízottak részére a befektetési politika rájuk vonatkozó részét vagyonkezelési irányelvekbe kell foglalni.

A vagyonkezelési irányelvek kötelező tartalmi eleme:

- a kezelt portfólió vonatkozásában megengedett befektetési eszközök portfólión belüli minimum és maximum arányai és
- a kezelt portfólióra vonatkozó referenciaindexek meghatározása.

A **referenciaindex** (vagy benchmark) a kezelt portfólió jellemző összetételét tükröző – legnagyobb hasonlóságot mutató – tőkepiaci index vagy több tőkepiaci index kombinációja, amelynek adott időszak alatti változása összehasonlítható a kezelt portfólió adott időszak alatti vagyonkezelői hozamrátaival. Pl.:

80%	MAX	hosszú lejáratú magyar állampapír index
10%	BUX	a Budapesti Értéktőzsde hivatalos indexe
5%	BIX	ingatlanalap index
5%	MSCI	nemzetközi részvényindex

Abszolút hozamra törekvő portfóliók esetében referenciaindexként a megcélzott hozamszintet tükröző mutató is alkalmazható (pl. 100% MAX – hosszú – egy évnél hosszabb – lejáratú magyar állampapír index), ekkor azonban az abszolút hozamra törekvő stratégiát, illetve a mutatót előzetesen a befektetési politikában rögzíteni kell. Az abszolút hozamra törekvő stratégia célja, hogy a piaci tendenciáktól függetlenül folyamatosan pozitív hozamot biztosítson a pénztárnak.

A referenciaindex tehát az adott portfólió, a befektetést végző befektetési teljesítményének mérőszáma, bruttó hozamrátája. Ez a mutató bizonyos – de nem minden – értékelési szempontból „etalon” a ténylegesen elért hozamráta értékeléséhez.⁹ A „legnagyobb hasonlóságot mutató” jelző használata fontos jellemzője a referenciaindexnek. Az index nem feltétlenül képezi le a portfóliók valós összetételét, ezért óvatosan kell eljárni a referenciaindex hozamrátája és a pénztár által ténylegesen elért hozamráta összehasonlítása során.

Az igazgatótanács legalább évente köteles döntést hozni a befektetési politikáról, függetlenül attól, hogy azt változatlanul fenntartja, vagy módosítja. Az igazgatótanács a meghozott döntésről a pénztár közgyűlését legkésőbb a soron következő alkalommal köteles tájékoztatni.

A pénztár az éves beszámoló kiegészítő mellékletében köteles beszámolni a tárgyévre vonatkozó befektetési politikáról, annak teljesítéséről, illetve a befektetési politikával kapcsolatos jövőbeni elképzeléseiről.

A pénztár köteles a tulajdonos pénztártaggal befektetési politikáját, annak tartalmi kivonatát megismertetni. A pénztárba belépni kívánó magánszeméllyel a belépés előtt kell megismertetni a befektetési politikát (részére át kell adni), továbbá a bekövetkezett változásokat a pénztártaggal kérésére, a pénztár SzMSz-ében szabályozott módon ismertetni kell (utóbbira jellemző az internetes honlapra történő kihelyezés).

3. A BEFEKTETÉSEK ÉRTÉKELÉSE

A nyugdíjpénztári befektetések hozama megállapításának feltétele az egyes befektetett eszközök piaci értékének megállapítása. Ez a jogszabályokban meghatározott egzakt értékelési elvek alapján a pénztártól független értékelők által kerül meghatározásra.

⁹ Megjegyezzük, hogy a referenciaindexen alapuló teljesítményértékelés csak egyfajta teljesítmény-értékelési szemléletmód, létezik olyan szemlélet, amely pl. a piacon elérhető hozamot tekinti a pénztár teljesítménye mércéjének.

Ezek az értékelők a következők:

- főszabályként a letétkezelő és
- az ingatlanértékelő,
- különösen indokolt esetben a pénztár könyvvizsgálója.

A letétkezelő tevékenysége

A pénztárak kötelesek független, a Hpt. szerinti jogosítvánnyal rendelkező hitelintézet személyében letétkezelőt alkalmazni; a pénztárnak egyszerre egy letétkezelője lehet. A letétkezelő a pénztári vagyon eszközei piaci értékének megállapítását naponta, minden naptári napra elvégzi. Ezen túl további feladatokat is ellát, pl.:

- vagyongazdálkodóként – ideértve a pénztár saját befektetési tevékenységét is – befektetési számlát (számlákat) vezet a pénztár javára, amely, ha a pénztár pénzforgalmi számláját vezető hitelintézet és a letétkezelő egy szervezet, a befektetési számla a pénzforgalmi számla alszámlája is lehet,
- vagyongazdálkodóként értékpapírszámlát (értékpapírszámlákat) és értékpapír letéti számlát (számlákat) vezet a pénztár javára úgy, hogy választható portfóliós rendszer működtetése esetén az értékpapírszámlákon és a letéti számlákon lévő értékpapír-állomány portfóliónkénti részletezésben megállapítható legyen,
- ellátja a letéti őrzéssel kapcsolatos teendőket,
- beszedi a pénztár értékpapírszámláján, értékpapír letéti számláján nyilvántartott értékpapírok után járó hozadékot és egyéb járandóságokat,
- ellenőrzi a pénztári befektetésekre vonatkozó jogszabályi előírások betartását.

A vagyongazdálkodó a fenti feladatok elvégzéséhez a napi ügyletekről teljeskörűen tájékoztatja a letétkezelőt.

A letétkezelő speciális feladata az ingatlanbefektetésekkel kapcsolatos szerződések ellenjegyzése (adásvételi szerződések, ingatlanértékelő megbízási szerződése).

Az ingatlanértékbecsítő tevékenysége

A nyugdíjpénztárak a tulajdonukban lévő ingatlanok értékének rendszeres megállapításával saját szervezetüktől független, a pénztár befektetéseiben nem érdekelt ingatlanértékelő személyt, illetve szervezetet kötelesek megbízni. A megbízás érvényességéhez a letétkezelőnek a beleegyezése, továbbá a Felügyelet jóváhagyása szükséges. A pénztárnak egyidejűleg csak egy ingatlanértékelője lehet.

Az ingatlanértékelő tevékenysége keretében meghatározza:

- az ingatlan megvásárlásakor a kifizethető legmagasabb összeget,
- az ingatlan eladásakor az elfogadható legalacsonyabb összeget,
- a pénztár tulajdonában álló ingatlanok forgalmi értékét évente legalább egyszer, az éves pénztári beszámoló fordulónapjára vonatkozóan,
- az építés, fejlesztés alatt álló ingatlanok értékét, egyúttal ellenőrzi a kivitelezési terv teljesítését;
- bérbeadás esetén az elfogadható legkisebb bérleti díjat, továbbá
- éves beszámoló elfogadását megelőzően beszámol a pénztár közgyűlésének a pénztár tulajdonában álló, valamint év közben vásárolt, illetve eladott ingatlanokról, azok értékéről, hasznosításáról, valamint az ingatlanbefektetéseken elért hozam alakulásáról.

A fentiek alapján jól látható, hogy az ingatlanértékelő szerepe a pénztári ingatlanbefektetések esetében rendkívül hangsúlyos, értékelő szerepe mellett folyamatos ellenőrzési és rendszeres beszámolási kötelezettsége van. Mindezekre az ingatlanbefektetések speciális jellege és magas kockázata miatt van szükség.

A könyvvizsgáló értékelő tevékenysége

A pénztárak könyvvizsgálója feladatkörében eljárva az óvatosság számvitelei elvének érvényesítése érdekében eltérhet a letétkezelő és az ingatlanértékelő által meghatározott piaci értékektől, azoktól alacsonyabb értéket is megállapíthat. A könyvvizsgáló ezen döntését csak külön indokolás alapján érvényesítheti.

4. A PÉNZTÁRI HOZAM

A nyugdíjpénztárak a befektetett vagyonuk hozamát a jogszabályi rendelkezések értelmében negyedéves ciklusokban állapítják meg és osztják meg az egyes tartalékok között, továbbá a fedezeti tartalékon belül a tagi számlákra és a szolgáltatási tartalékokra.

A pénztári hozam megállapítására és a hozamok felosztására vonatkozó eljárásrendet a Hozamfelosztási szabályzatban kell rögzíteni. A befektetések hozama azt a tartalékot illeti, amely eszközeinek befektetéséből származott, ezen főszabály alól kivételt képez, ha a pénztár igazgatótanácsának döntése értelmében a más tartalékok hozamát a fedezeti tartalékon írják jóvá.

4.1. A PÉNZTÁRI HOZAM MEGÁLLAPÍTÁSA

A pénztári hozam nominális értékének (forintban kifejezett hozam) megállapítása – leegyszerűsített módon – a tárgynegyedévre vonatkozóan a következők szerint történik:

$$H = P_t - P_{t-1} - \Sigma CF, \text{ ahol}$$

- H : elért hozam forintban
- P_t : záró piaci érték
- P_{t-1} : nyitó piaci érték
- CF : napi pénzmozgások, azaz a nem vagyonnevezéshez kapcsolódó be-, illetve kifizetés (előjeles) nettó értékek összege, amely a vagyonnevezési teljesítmény mérésekor a befektetésre átadott, illetve befektetésből kivont vagyon összegével egyenlő

A pénztári hozam két alkotóelemre osztható: a realizált hozamra és az értékelési különbözetre.

A realizált hozam a tárgynegyedévben ténylegesen befolyt (realizálódott) hozambevételeket tartalmazza, az értékelési különbözet a befektetett eszközök után a tárgynegyedév záró napján járó, de még nem realizálódott összegeket tartalmazza (várható hozam).

A realizált hozam

A realizált hozam a befektetett eszközök realizált bevételei és az értékesítésükből származó realizált ráfordításai közti különbözet. A realizált hozam ennek megfelelően pozitív és negatív előjelű is lehet.

Realizált bevételek	Realizált ráfordítások
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kapott kamatok, kamatjellegű bevételek, ▪ tulajdoni részesedést jelentő befektetések és hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok nyereségjellegű különbözete (árfolyamnyereség) ▪ befektetési jegyek realizált hozama ▪ kapott osztalékok, részesedések ▪ befektetési célú ingatlanok hasznosításából származó bevételek ▪ pénzügyi műveletek egyéb realizált bevétele 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ fizetett kamatok és kamatjellegű ráfordítások, ▪ tulajdoni részesedést jelentő befektetések és hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok veszteségjellegű különbözete (árfolyamveszteség) ▪ befektetési jegyek realizált vesztesége ▪ pénzügyi műveletek egyéb ráfordítása

A realizált kamatbevételek elszámolása során a pénztár által vásárolt értékpapírok beszerzési árában elszámolható várható kamat (ún. vételárban foglalt

felhalmozott kamat) a kamatbevételeket értelemszerűen csökkenti, mivel az nem a pénztárnál eltöltött idő alatt halmozódott fel.

Az értékelési különbözet

Az értékelési különbözet a pénztári befektetések értékelésében megjelenő nem realizált bevételek összege, amely a későbbiekben biztosan realizálódó bevételeket és a későbbiekben valószínűsíthetően befolyó, azaz bizonytalan bevételeket tartalmaz.

Biztosan járó bevételek	Bizonytalan jövőbeni bevételek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ időarányosan járó kamat ▪ járó osztalék 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ devizaárfolyam-változásból adódó értékkülönbözet ▪ egyéb piaci értékítéletből adódó értékkülönbözet

A bruttó és nettó hozam

A realizált hozam és a nem realizált hozam összegének megállapításával a bruttó hozamot kapjuk meg. A befektetési tevékenységgel kapcsolatos ráfordítások (vagyonkezelési költség, letétkezelési díj, ingatlanokkal kapcsolatos ráfordítások) bruttó hozamból való levonásával a nettó hozamot kapjuk meg. A ráfordítások a realizált hozamot terhelik.

A bruttó és nettó hozam kiszámítását nézzük egy leegyszerűsített példán keresztül:

Ssz.	Megnevezés		Érték (Ft)
1.	Fedezeti tartalék könyv szerinti értéke	+	89.000.000.000
2.	Értékelési különbözet	+	7.500.000.000
3.	Fedezeti tartalék nyitó piaci értéke (1+2)	=	96.500.000.000
4.	Befolyt tagdíjak átadása vagyonkezelésre	+	7.000.000.000
5.	Kapott kamatok – állampapírok után	+	1.800.000.000
6.	Vételárban foglalt kamat	-	200.000.000
7.	Kapott kamatok – lekötött betét után	+	3.500.000
8.	Kapott osztalék	+	80.000.000
9.	Realizált árfolyamnyereség	+	350.000.000
10.	Ingatlanhasznosítás bevételei	+	5.000.000
11.	Realizált árfolyamvesztés	-	180.000.000
12.	Fedezeti tartalék záró könyv szerinti értéke (3+4+5+6+7+8+9+10-11)	=	97.858.500.000
13.	Értékelési különbözet	+	8.565.750.000

Ssz.	Megnevezés		Érték (Ft)
14.	Fedezeti tartalék záró piaci értéke (12+13)	=	106.424.250.000
15.	Bruttó hozam (14-1-4)	=	2.924.250.000
16.	Bruttó realizált hozam (5-6+7+8+9+10-11)	=	1.858.500.000
17.	Külső vagyonkezelőknek fizetett díjak	-	15.000.000
18.	Letétkezelői díj	-	5.000.000
19.	Ingatlanok ráfordításai	-	1.000.000
20.	Vagyonkezelés költségei (17+18+19)	=	21.000.000
21.	Nettó realizált hozam (15-19)	=	1.837.500.000
22.	Értékelési különbözet változása (13-2)	=	1.065.750.000

A pénztár fedezeti tartalékának bruttó hozama 2.924.250.000 forint, amelyből a realizált hozam 1.858.500.000 forint, az értékelési különbözet 1.065.750.000 forint. A vagyonkezeléssel kapcsolatos költségek levonása után a nettó, egyéni számlákra felosztható realizált hozam 1.837.500.000 forint. Az egyéni számlákra felosztható értékelési különbözet 1.065.750.000 forint.

4.2. A HOZAM FELOSZTÁSA AZ EGYÉNI SZÁMLÁKRA

A fedezeti tartalékban a képződött hozamokat a tartalék egészét képező egyéni számlák között meg kell osztani. A megállapított nettó hozamot realizált hozam és értékelési különbözet bontásban kell az egyéni számlákra jóváírni, azaz felosztani. A hozamfelosztás a hozam-megállapításhoz igazodóan negyedéves ciklusban történik, a tárgynegyedévet követő 45 napon belül. A hozamok időszaki és utólagos felosztása a nyugdíjpénztárak olyan speciális jellemzője, amely eleve meghatározza a különböző tagi kifizetések kapcsán említett elszámolási módszereket és határidőket.¹⁰

A negyedéves sztenderd hozamfelosztás során a fedezeti tartalék eszközeinek befektetéséből származó nettó hozambevételket a tagok egyéni számlái és a szolgáltatási tartalékok javára, a hozamjövőírásakor fennálló egyenleg és az időtényező figyelembevételével kell jóváírni¹¹. (A szolgáltatási tartalék állhat egyéni szolgáltatási számlákból és különböző szolgáltatástípusok tartalékai-ból. Az egyszerűség kedvéért utóbbiak is tekinthetők egy-egy számlának.) A hozamjövőírás az adott negyedév utolsó napjára történik.

Egy leegyszerűsített példán keresztül nézzük meg, hogyan történik a hozamok felosztása a tagok felhalmozási számláira!

A példában szereplő önkéntes nyugdíjpénztárnak 150 ezer tagja van, a fedeze-

¹⁰ Ld. 176. oldal.

¹¹ E a szabály tág elvi lehetőségeket takar, mi a gyakorlatban elterjedt átlagegyenleget értjük rajta.

ti tartalék befektetési portfólióinak 2007. I. negyedévi átlagos értéke 100 milliárd forint. A tárgynegyedévi felosztandó nettó realizált hozam 1.837.500.000 forint, a felosztandó értékelési különbözet 1.065.750.000 forint. A hozamok egyéni számlák közti felosztása az egyéni számlák átlagegyenlege alapján történik, az egyes tagi átlagegyenlegek és az összes egyéni számla átlagegyenlegének arányában.

Egy tetszőlegesen kiválasztott egyéni számla nyitó egyenlege: 1.000 ezer forint, a számla befizetésforgalma: minden hónap 10. napján 20-20 ezer forint (az egyéni számláról kifizetés nem történt).

Első lépésben az egyéni számla átlagegyenlegét (átlagos lekötött tőke) a súlyozott számtani átlag formulával számítjuk. Ennek keretében először az időszaki nyitó egyenleg és a befizetések időpontjaihoz képest az időszak záró napjáig eltelt napokat ki kell számítani (nap), majd ezeket súlyként felhasználva a nyitó egyenleget és a befizetések összegeit külön-külön megszorozzuk. A súlyozott értékek ($Ft \cdot nap$) összegeit az időszak napjainak számával (n) osztva az átlagos lekötött tőkét, az egyéni számla átlagos egyenlegét kapjuk (T_n).

Második lépésben a fenti módszerrel minden egyéni számla átlagegyenlegét kiszámítjuk majd ezt követően az átlagokat összeadjuk ($\sum T$) – az összeg 100 milliárd forint lesz. Negyedik lépésben a tetszőlegesen kiválasztott egyéni számlánk átlagos egyenlegét viszonyítjuk az átlagegyenlegek összegéhez, majd ezt követően a kapott megosztási viszonzyszámmal szorozzuk a felosztandó hozamokat. A kapott értékek lesznek az egyéni számlára jutó hozamok. Amennyiben ezen eljárást minden egyéni számlára lefolytatjuk, a hozamok felosztása megtörténik. A felosztás eredménye akkor jó, ha a felosztás utáni ellenőrzés során a tagi számlákra felosztott hozamok összege megegyezik a felosztandó hozamok összegével. (A kerekítési különbözetek problémájától eltekintettünk, erre a gyakorlatban több megoldás is létezik, de ezek ismertetése jelen példa keretében nem szükséges.) A fenti módszerre a befektetési tevékenység ráfordításait is fel lehet osztani az egyéni számlák között – tájékoztató adatként, de ezt a számlán jóváírni (a számlát megterhelni) nem lehet.

(1) lépés: Az átlagegyenleg meghatározása a kiválasztott tagi számlára.

Dátum	Megnevezés	Összeg	Napok	Ft*nap
2005.12.31.	Nyitó egyenleg	1.000.000	90	90.000.000
2006.01.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	80	1.600.000
2006.02.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	49	980.000
2006.03.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	21	420.000
2006.03.31.	Zárás		$\sum Ft \cdot nap:$	93.000.000
Átlagos lekötött tőke (T)= $\sum Ft \cdot nap/90:$				1.033.333

Az egyéni számla átlagegyenlege: $T_1=1.033.333$ Ft.

- (2) lépés: Az átlagegyenleg meghatározása minden további tagi számlára (149.999 tagi számla).
- (3) lépés: A tagi számlák átlagegyenlegeinek összesítése ($\sum T =$ a 150.000 tagi számla). Eredmény: 100.000.000.000 Ft
- (4) lépés: A kiválasztott tagi számla és az összesített tagi átlagegyenlegek arányának meghatározása.

$$T_i / \sum T * 100 = 1.033.333 \text{ Ft} / 100.000.000.000 \text{ Ft} * 100 = 0,001033\%$$
- (5) lépés: Az egyéni számlára jutó hozamok meghatározása.
 Realizált hozam: $1.837.500.000 * 0,001033\% = 18.987 \text{ Ft}$
 Értékelési különbözet: $1.065.750.000 * 0,001033\% = 11.013 \text{ Ft}$
 Összesen: 30.000 Ft
- (6) lépés: A (4) és (5) lépés végrehajtása a többi 149.999 tag számlájára vonatkozóan.
- (7) lépés: Az egyéni számlára jutó hozamok jóváírása az egyéni számlákra.
- (8) lépés: Ellenőrzés: Az összes (150 ezer) egyéni számlára jóváírt hozamokat összeadjuk és egyeztetjük a felosztani szándékozott hozamokkal. Egyezőség esetén a hozamok felosztása helyesnek tekinthető.

A fenti sztenderd eljárásokat értelemszerűen minden további negyedévben le kell folytatni.

4.3. A PÉNZTÁRI BEFEKTETÉSI TELJESÍTMÉNY MÉRÉSE:

A HOZAMRÁTÁK

Az egyes befektetések hozadékát a befektető megszámolja és méri, pl. a közismert betéti kamatlábbal. A pénztárak által elért hozam mérőszáma a hozamráta. A nominális hozam önmagában nem értékelhető, ezért a befektetett vagyon hatékonyságát – leegyszerűsítve – a hozadék és a vagyon hányadosával mérjük.

A korábban ismertetett tartalékok, portfóliók és a költségek figyelembevételre alapján több hozamráta-típus is számolható:

- pénztár egészére vonatkozó hozamráta,
- adott tartalék hozamrátája: fedezeti, működési és likviditási tartalék befektetett eszközeinek a hozamrátája,
- amennyiben az adott tartalékon belül több portfólió található, akkor a portfóliókra is számolandó a hozamráta,
- az adott portfólió eszközösszetételét tükröző refenciaindex hozamrátája,
- egyéni számla hozamrátája,¹²
- mindezekre bruttó és nettó hozamráta.

¹² Ilyen hozamrátát a jogszabályok nem határoznak meg, de nincs elvi és gyakorlati akadálya a számításának.

A felsorolt hozamráták éves hozamráták. Hosszabb időszakra az éves hozamrátákból időszaki átlagos hozamráta számolható. Ez a gyakorlatban a pénztári szintű öt éves nettó átlaghozam-számításban jelenik meg. Ezzel bővebben a XII. fejezetben foglalkozunk.

A tartalékok hozamrátái közül a tag számára a **fedezeti tartalék hozamrátája** a legfontosabb, mivel a megtakarítása ebben a tartalékban van. A tartalék hozamrátája az egyes vagyongazdálkodók által kezelt befektetési portfóliók átlagos hozamrátája.

A **pénztár egészének hozamrátája** a pénztár összes befektetett eszközének hozamrátája (minden befektetett portfólió együttes hozamrátája), függetlenül attól, hogy azok mely tartalékban vannak. A pénztár egészére vonatkozó hozamráta tehát a különböző tartalékok átlagos hozamrátája. A működési tartalék működési tevékenységet szolgáló immateriális javai és tárgyi eszközei „holt tőkét” képviselnek, nem befektetett eszközök, ezért a hozamráta-számításban nem szerepelnek.

Az **egyéni számla hozamrátája** adott pénztártag egyéni számlájára vonatkozó hozamráta – a pénztártagok részére ez a ráta a legfontosabb, mivel saját számlájuk gyarapodását ez mutatja. Ezt a rátát lényeges külön említeni és kezelni, mivel az egyéni számla hozamrátája sem a fedezeti tartalék, sem a pénztár egészére vonatkozó hozamrátával nem egyezik meg. A pénztár egészére vonatkozó hozamráta – mivel más tartalékok hozamrátáját is tartalmazza – természetesen nem egyezik meg az egyéni számla hozamrátájával (az esetleges egybeesés a véletlen műve). Az egyes tagok hozamrátái szintén nem egyenlők, egymástól kisebb- nagyobb mértékben különböznek, amelynek okai a következők:

- az egyes tagok befizetései eltérő összegűek és ezeket eltérő időpontokban teszik,
- a befizetések eltérő hozamú negyedévekben történnek.

A **bruttó hozamráta** sajátossága, hogy számításánál a bruttó hozam csökkenthető a kereskedési költséggel (jutalékokkal)¹³ és ebből a korigált bruttó hozamból kerül kiszámításra a bruttó hozamráta.

A **nettó hozamráta** az adott negyedévi bruttó hozam és az adott negyedévre vonatkozóan kifizetett befektetési vagyonarányos költségek (vagyon- és letétkezelői díjak) és kereskedési költségek különbségéből számítható, ezzel tehát a bruttó hozamráta és a nettó hozamráta közti különbség a vagyonarányos költségekben mutatkozik meg.

A **referenciahozamráta** a pénztár befektetési politikájában meghatározott összetételű eszközök referenciaindexéből és az azokhoz tartozó súlyokból

---

¹³ Amennyiben a vagyongazdálkodó ezeket a díjakat továbbszámolja a pénztárnak, s nem építi be a díjába. Ezek a díjak általában függetlenek a vagyongazdálkodótól, mivel ő is szolgáltatásként vásárolja a brókerek adás-vételben történő közreműködését.

számított hozamráta, amelyet technikai jellegéből kifolyólag vagyongazdálkodási díjak nem terhelnek, ezért bruttó jellegű hozamráta.

Az egyes hozamráták számítása történhet negyedéves és éves időszakra, nyilvánosságra hozni csak az éves hozamrátát lehet.¹⁴ Az éves hozamráta számítása két módszerrel történhet:

- napi hozamok láncszorzataként,
- negyedéves hozamok láncszorzataként.

Az éves és a negyedéves hozamráták főszabályként a napi hozamok láncszorzataként számolhatók, de a napi eszközértékelésre nem kötelezett önkéntes nyugdíjpénztárak a negyedéves hozamrátát számolhatják a negyedéves hozamokból is. Ebben az esetben az éves hozamráta a negyedéves ráták szorzata. Megjegyezzük, hogy a napi hozamok láncszorzata és a negyedéves hozamok láncszorzata nem ugyanazt az eredményt adja.

A pénztár egészére vagy a fedezeti tartalékra számított hozamráták a napi hozamok láncszorzatából kerülnek kiszámításra. Az egyéni számlákon a hozamok jóváírása negyedévente történik. Mindebből következik, hogy a pénztárak által közölt éves nettó hozamráták és az egyéni számla hozamrátája nem egységes elven kerülnek kiszámításra, tehát törvényszerűen eltérő értékeket kapunk.¹⁵ (A pénztári szintű vagy tartalékra vonatkozó hozamráták számításának levezetésétől eltekintünk, helyette az egyéni számlára alkalmazható mérőszámokat mutatjuk be.)

4.4. AZ BEFEKTETÉSI TELJESÍTMÉNY MÉRÉSE AZ EGYÉNI SZÁMLÁKON

A tagok szempontjából az egyéni számla hozama a legfontosabb, ezért annak teljesítményének számítására vonatkozóan mutatunk be két módszert. Az „A” módszer a szokványos banki kamat (betéti kamatláb) számításával egyezik meg, a „B” módszer a pénztári hozamráta-számításhoz közeli módszer, negyedéves hozamráták láncszorzata. Utóbbit azért nevezzük „közeli” módszernek, mert a hozamráta számításánál már említettük, hogy napi hozamok láncszorzata és a negyedéves hozamok láncszorzata nem ugyanazt az eredményt adja, de ettől most eltekintünk. Amennyiben két vagy több önkéntes nyugdíjpénztárban lévő egyéni számlánk hozamát szeretnénk összevetni, arra ez az eljárás megfelelő.

Az „A” és „B” módszer közti árnyalatnyi különbség, hogy a „B” módszer figyelembe veszi a hozamok negyedévente történő jóváírását és tőkésíti azokat.

¹⁴ Ld. 127. oldal, Nyilvánosságra hozatal.

¹⁵ Ezek után talán furcsának tűnik, de a pénztárak által kötelezően számított és közölt hozamráták egy tetszőlegesen kiválasztott egyéni számla hozamrátájával, de az egyéni számlák átlagos hozamrátájával sem egyeznek meg. Ennek következtében egy „jó” pénztári szintű hozamráta „kevésbé jó” egyéni számla hozamrátát is takarhat.

Az egyéni számlára történő befizetések jóváírási napja a befizetés napja alapján – a banki átutalás és a postai befizetés átfutási ideje miatt – csak becsülhető, ezért pontos adatokra van szükségünk. Ezeket az éves számlaértéssítők jellemzően nem tartalmazzák, ezért más információforráshoz kell fordulnunk:

- írásban megkérjük a pénztártól,
- személyesen vagy telefonon megkérdezzük a pénztár ügyfélszolgálatánál,
- a pénztár internetes honlapján – amennyiben ilyen szolgáltatást tartalmaz – lekérdezzük az egyéni számla forgalmát (számlakivonat).

Az éves számlaértéssítők jellemzően az éves hozamot tartalmazzák, ezért a „B” módszerhez szükséges negyedéves hozamok megismeréséhez szintén a fenti eljárások valamelyike szükséges.

Az „A” és „B” módszert számítási példán keresztül mutatjuk be, a két módszerrel ugyanazt az egyéni számlát értékeljük. Az egyéni számla befizetésforgalma és a jóváírt hozamok a következők (az egyéni számláról kifizetés nem történik):

- tagdíjbefizetés minden hónap 10. napján történik, havi 20 ezer forint összegben,
- a hozam az I. és III. negyedévben 30-30 ezer forint, a II. negyedévben -20 ezer forint, a IV. negyedévben 65 ezer forint.

A hozamok vetítési alapja az egyéni számla átlagos egyenlege, amelyet az „A” módszerben naptári évre, a „B” módszerben naptári negyedévre kell számítani. Az átlagegyenleget a 4.2. pontban leírtak szerint kell kiszámítani

Az „A” esetben az éves hozam (r) és az éves átlagegyenleg (T) aránya adja az egyéni számla hozamszázalékát ($r\%$). A „B” esetben a negyedéves hozam (r) és a negyedéves átlagegyenleg (T) adja a negyedéves hozamrátát (r_n), s a negyedéves (nominális) hozamráták szorzata adja az éves (annualizált) hozamrátát (R).

„A” Egyéni számla hozamának számítása – hozam%

Dátum	Megnevezés	Összeg	nap	Ft*nap	Hozam
2005.12.31.	Nyitó egyenleg	1.000.000	365	365.000.000	
2006.01.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	355	7.100.000	
2006.02.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	324	6.480.000	
2006.03.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	296	5.920.000	
2006.03.31.	Hozamosztás				30.000

Dátum	Megnevezés	Összeg	nap	Ft*nap	Hozam
2006.04.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	265	5.300.000	
2006.05.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	235	4.700.000	
2006.06.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	204	4.080.000	
2006.06.30.	Hozamosztás				-20.000
2006.07.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	174	3.480.000	
2006.08.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	143	2.860.000	
2006.09.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	112	2.240.000	
2006.09.30.	Hozamosztás				30.000
2006.10.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	82	1.640.000	
2006.11.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	51	1.020.000	
2006.12.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	21	420.000	
2006.12.31.	Hozamosztás				65.000
Záró egyenleg:		1.345.000	∑Ft*nap: 410.240.000		
Záró egyenleg hozamtartalma (r):					105.000
Átlagos lekötött tőke (T)=∑Ft*nap/365nap:				1.123.945	

Az egyéni számla hozamszázaléka : $r\% = r/T * 100$

A fenti képletbe behelyettesítve : $105.000/1.123.945 * 100 = 9,3421\%$.

Az egyéni számla tárgyévi hozamszázaléka : $r\% = 9,3421\%$.

„B” Egyéni számla hozamrátájának számítása

2006. I. negyedév

Dátum	Megnevezés	Összeg	Napok	Ft*nap	Hozam
2005.12.31.	Nyitó egyenleg	1.000.000	90	90.000.000	
2006.01.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	80	1.600.000	
2006.02.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	49	980.000	
2006.03.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	21	420.000	
2006.03.31.	Hozamosztás		-	-	30.000
Záró egyenleg:		1.090.000	∑ Ft*nap: 93.000.000		
Átlagos lekötött tőke (T)=∑Ft*nap/90:				1.033.333	

Hozamráta : $r_n = r/T * 100$

A fenti képletbe behelyettesítve : $r_n = 30.000/1.033.333 * 100 = 2,9032\%$

2006. II. negyedév

Dátum	Megnevezés	Összeg	Napok	Ft*nap	Hozam
2006.03.31.	Nyitó egyenleg	1.090.000	91	99.190.000	
2006.04.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	81	1.620.000	
2006.05.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	51	1.020.000	
2006.06.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	20	400.000	
2006.06.30.	Hozamosztás		-	-	-20.000
Záró egyenleg:		1.130.000	∑ Ft*nap: 102.230.000		
Átlagos lekötött tőke (T)=∑Ft*nap/91:					1.123.407

$$r_{II} = -20.000 / 1.123.407 * 100 = -1,7803\%$$

2006. III. negyedév

Dátum	Megnevezés	Összeg	Napok	Ft*nap	Hozam
2006.06.30.	Nyitó egyenleg	1.130.000	92	103.960.000	
2006.07.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	82	1.640.000	
2006.08.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	51	1.020.000	
2006.09.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	20	400.000	
2006.09.30.	Hozamosztás				30.000
Záró egyenleg:		1.220.000	∑ Ft*nap: 107.020.000		
Átlagos lekötött tőke (T)=∑Ft*nap/92:					1.163.261

$$r_{III} = 30.000 / 1.163.261 * 100 = 2,5790\%$$

2006. IV. negyedév

Dátum	Megnevezés	Összeg	Napok	Ft*nap	Hozam
2006.09.30.	Nyitó egyenleg	1.220.000	92	112.240.000	
2006.10.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	82	1.640.000	
2006.11.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	51	1.020.000	
2006.12.10.	Tagdíjbefizetés	20.000	21	420.000	
2006.12.31.	Hozamosztás				65.000
Záró egyenleg:		1.345.000	∑ Ft*nap: 115.320.000		
Átlagos lekötött tőke (T)=∑Ft*nap/92:					1.253.478

$$r_{IV} = 65.000 / 1.253.478 * 100 = 5,1856\%$$

Az éves hozamráta : $R = (1+r_I) * (1+r_{II}) * (1+r_{III}) * (1+r_{IV}) - 1$

A képletbe behelyettesítve :

$$R=(1,029032*0,982197*1,025790*1,051856)-1=9,0542\%$$

A „B” módszerrel számolva a negyedéves hozamok tőkésítése miatt a vetítési alap is növekszik, ezért az egyéni számla hozamrátája alacsonyabb értéket mutat, mint az egyszerű hozamszázalék.

FÜGGELÉK

A. INGATLANBEFEKTETÉS

Az ingatlanbefektetések a nyugdíjpénztári befektetések érzékeny területét jelentik. A specialitás egyrészt a magas kockázatból, másrészt az ingatlanbefektetések költségeinek elszámolásából adódik.

Az ingatlanbefektetések jellemzően magas kockázatú és hosszú távú befektetések, amelyek likvidációja (szükség esetén gyors pénzkivonás) rendkívül nehéz, ezért a jogszabályok a befektetési érték-korlátokon túl további szigorú szabályokat tartalmaznak.

A pénztáraknak az ingatlan megvásárlása előtt a döntést megalapozó előzetes tervezetet kell készíteniük, amely tartalmazza a várható költségeket, a megtérülést, valamint az ingatlan hasznosítására vonatkozó terveket. A tervezetet az ellenőrző bizottságnak véleményeznie kell. Az igazgatótanács az ingatlan vásárlásáról, értékesítéséről, valamint más jelentős eseményről a soron következő közgyűlést köteles tájékoztatni.

A pénztárak az ingatlant vállalkozási tevékenység folytatására harmadik személy részére bérbe adhatják, azonban a pénztár maga az ingatlannal kapcsolatban a befektetési kockázaton túli kockázatot jelentő, vállalkozási kockázatot megtestesítő haszonszerzésre irányuló, üzleti tevékenységet nem végezhet.

Az ingatlanok bérbeadása, forgalmazása és fejlesztése (pl. átalakítás, épület létesítése), mint ingatlanhasznosítás a pénztári befektetési tevékenység részét képezi. A befektetési üzletmenet kihelyezése az ingatlanok tulajdonjogával és hasznosításával kapcsolatos döntések meghozatalára nem vonatkozik, azt a pénztár kizárólag saját maga végezheti.

Az ingatlanokkal kapcsolatban számos költség felmerülhet:

- biztosítás költsége: a pénztár a tulajdonában álló biztosítható ingatlanokra köteles teljes körű vagyonszámvetést kötni,
- ingatlan karbantartási költségek: takarítás, telekredezés (vízelvezetés, kaszálás stb.),
- rezszi költségek (villanyáram, gáz, szennyvíz stb.),
- értékbecslés díja,
- reklám és hirdetési költségek stb.

Az ingatlannal kapcsolatos költségek elszámolására vonatkozóan a jogszabályok nem tartalmaznak egyértelmű rendelkezéseket, ezért a pénztáraknak belső szabályozásuk keretében kell eldönteniük, hogy mit számolhatnak el a fedezeti tartalék befektetéseinek (egyen számlák) terhére, mint vagyonarányos költség és mit kell a működési költségek terhére elszámolni.

A magas befektetési kockázat, a speciális szakismeret hiánya és a fenti szabályok következtében – különösen a hasznosításra vonatkozó korlátozás és a

vezető tisztségviselők szorosabb kötelezettsége – alacsony a pénztárak portfóliójában a közvetlen ingatlanbefektetések aránya.

B. HAZAI VERSUS KÜLFÖLDI BEFEKTETÉS

A „hazai” vagy „külföldi” befektetés kérdése több szempontból is felvetődhet:

- a pénztári szféra vagyonának növekedésével a belföldi befektetési lehetőségek szűkössé válhatnak,
- a hazai befektetések hozamánál magasabb hozam elérése reálisan kereshető külföldön, főként a dinamikusan fejlődő gazdaságokban,
- az euró-zónához történő csatlakozás közelsége miatt: a pénztár (és a tag) mikor jár jobban, ha most vagy a közeljövőben váltja át befektetéseit eurós befektetésekre vagy a csatlakozáskor.

A külföldi pénzeszközben megtettesülő (idegen szóval denominált) befektetések megítélése nem egyszerű, hiszen a hazai pénztártagok (és más befektetők is) egy speciális kockázattal néznek szembe – ez az árfolyamkockázat.

Az árfolyamkockázat az abból valószínűsíthető veszteség, hogy a külföldi deviza a forinthez képest leértékelődik, így a külföldi pénzeszközben denominált befektetések értéke csökken. Nézzünk erre egy példát!

Példa: Tétélezzük fel, hogy a nyugdíjpénztár euró-befektetéseinek értéke 10 millió €. Jelenleg a forint/euró devizaközép árfolyam 260 Ft/€. Így – forintban számolva – az euró-befektetések értéke 2.600 millió forint, ami – tegyük fel – a pénztár fedezeti tartaléka vagyonának 20%-a. A fedezeti tartalék vagyona így 13.000 millió forint. Most nézzük meg, ha a forint árfolyama 10 Ft-ot erősödik, hogyan befolyásolja ez az alap vagyonát. A 250 Ft/€ áron számolva az euró-befektetések értéke csak 2.500 millió forint, az alap teljes vagyona 100 millió forinttal 12.900 millió forintra csökkent, az euró-befektetések részaránya 19.3%-ra változott.

Most számoljuk ki a pénztár árfolyamváltozásra vonatkozó érzékenységét. Ezt az árfolyam-rugalmassági mutatóval mérjük, ami nem más, mint a pénztár vagyonának %-os változása, osztva az árfolyam %-os változásával.

ahol

$$\varepsilon = \frac{\frac{V_1 - V_0}{V_0}}{\frac{ER_1 - ER_0}{ER_0}} = \frac{\frac{12.900 - 13.000}{13.000}}{\frac{250 - 260}{260}} = \frac{-0,769\%}{-3,85\%} = 0,2 \quad (1)$$

V_1 : a pénztári vagyon értéke a 250 Ft/€ árfolyam mellett

V_0 : a pénztári vagyon értéke a 260 Ft/€ árfolyam mellett

ER_1 : az új árfolyam

ER_0 : a régi árfolyam

A 0,2 megegyezik az alap euró-befektetéseinek részarányával.

A rugalmassági mutató megmutatja, hogy ha az árfolyam 1%-kal változik, az alap értéke 0,2%-kal fog változni ugyanabban az irányban. Ha a forint gyengül, az alap értéke nő, ha a forint erősödik az alap értéke csökken – forintban számolva.

Magyarország az Európai Unióhoz történő csatlakozáskor vállalta, hogy egy későbbi időpontban – az úgynevezett konvergencia-követelmények teljesítése után – bevezeti az eurót. A könyv írásakor azonban a bevezetés várható időpontja bizonytalan. Az euró-zónához való csatlakozáshoz ugyanis teljesíteni kell az úgynevezett konvergencia-kritériumokat, amelyeket a csatlakozást megelőző második évre kell elérni. Ezek a kritériumok a következők (zárójelben a 2006 év végi magyarországi adat).¹

1. Az infláció nem lehet több, mint a három legalacsonyabb inflációs rátával rendelkező tagország inflációja plusz 1,5% (6,5%).
2. A hosszú távú kamatlábak legfeljebb 2%-kal haladhatják meg a három legalacsonyabb inflációs rátájú tagállam hasonló mutatóinak átlagát (7,2%).
3. Az államháztartási deficit nem lépheti túl a GDP 3%-át (9,5%).
4. Az államadósság nem lépheti túl a GDP 60%-át (67,5%).
5. Az euró-zónába történő belépés előtt legalább két évig a nemzeti valutának bizonyítania kell árfolyam-stabilitását.

A kormány a 2010-ig tartó időszakra készített egy konvergencia-programot. E program szerint 2010-ben sem fogjuk teljesíteni az államadósságra vonatkozó 4. kritériumot. Bár több régen csatlakozott tagország is megsértette már a kritériumokat, nem valószínű, hogy a Bizottság az újonnan csatlakozó országokkal elnéző lesz. Ennek következtében a várható legkorábbi csatlakozási időpont 2013-ra tehető.

Az euró-zónához történő csatlakozás után a pénztártagok is euróban fognak a nyugdíjukat kapni. A csatlakozásig azonban forintban teszik, és addig – vélhetőleg – a pénztárak vagyonának túlnyomó többsége is forinteszközben lesz. Ebből következik, hogy a nyugdíjak reálértékét erősen befolyásolni fogja, hogy a csatlakozás időpontjában milyen lesz a forint/euró árfolyam. A befektetőknek és így a pénztáraknak komoly kihívást jelent a csatlakozásra való felkészülés.²

---

¹ Forrás: A Magyar Köztársaság kormánya: Magyarország aktualizált konvergencia-programja 2006-2010, Elemzés a konvergencia-folyamatokról 2006. december, MNB.

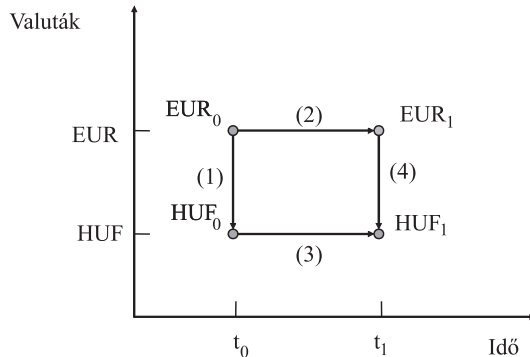
² A felhalmozási idejük nagyobb részét az „euró-zónába” való belépés előtt vagy után letöltő tagok esetében az átváltásból származó hatások eltérően fognak érvényesülni.

A külföldi (eurós) befektetések értéke az euró-zónához történő csatlakozáskor

A kamatparitás elmélete a jövőbeli árfolyam meghatározásához nyújt segítséget abban az esetben, ha ismerjük a jelenlegi árfolyamot és ismerjük a két valuta kamatlábait. Az összefüggést az alábbi ábra segít értelmezni:

A kamatparitás bemutatása

A koordináta-rendszer vízszintes tengelyén az idő szerepel. A t_0 a jelen időpontot, a t_1 egy valamikori későbbi időpontot jelöl. A függőleges tengelyen két valutát, a magyar forintot és az eurót szerepeltettük. Az EUR_0 a jelenlegi eurót, a HUF_1 a jövőbeli forintot jelenti.

Tételezzük fel, hogy a pénztártag egyéni számlájára 2006-ban 200 ezer forint befizetést írtak jóvá. Nézzük meg, hogy 2013. eleji, azaz 6 év múlva esedékes euró-bevezetés időpontjában mekkora lesz a számlán lévő összeg euróban.

A pénztár kétfajta stratégiát választhat. A jelenlegi 200 ezer forintot az alábbi ábrán a HUF_0 jelképezi. Az első lehetőség, hogy most átváltja az érvényes árfolyamon a forintot euróra (1), majd euróban denominált állampapírt vásárol (2). Így jut el EUR_1 -be.

A második lehetőség, hogy hat évre befekteti magyar állampapírba (3) és ezután váltja át pénzét az akkor érvényes árfolyamon (4).

A nyugdíjpénztár azt a lehetőséget fogja választani, ami nagyobb EUR_1 -t eredményez. Egy jól működő piacon azonban a befektetők hozamelvárási ki-egyenlítődnek. Ha ugyanis mondjuk a második lehetőségnek lenne nagyobb a várható hozama, a befektetők tömege váltaná át euróbefektetését forintra és helyezné el forintbetétben. A forint iránt megnövekedett kereslet felhajtja a forint árfolyamát arra a szintre, ahol az egyensúly már helyreáll, illetve a megnövekedett forint-megtakarítások csökkentik a forintbetétek hozamát. Ha az első lehetőségnek lenne nagyobb a várható hozama, mindenki euróba fek-

tenné a pénzt, a forint leértékelődne, illetve a csökkenő forintmegtakarítások miatt a forintkamatok emelkednének.

A jövőbeli árfolyamot nem ismerjük, most azt az árfolyamot fogjuk megvizsgálni, ahol a két jövőbeli befektetés várható hozama ugyanakkora. Az összefüggés a következő:

$$\frac{HUF_0}{EUR_0} \times (1 + r_{HUF}) = (1 + r_{EUR}) \times E \left(\frac{HUF_1}{EUR_1} \right) \quad (2)$$

Ebből átrendezve a jövőben várható árfolyamra:

$$E \left(\frac{HUF_1}{EUR_1} \right) = \frac{HUF_0}{EUR_0} \times \frac{(1 + r_{HUF})}{(1 + r_{EUR})} \quad (3)$$

ahol a HUF/EUR az árfolyamokat, az r_{HUF} , és az r_{EUR} a forint illetve az euró hozamokat jelenti. Ez természetesen az egy év múlva érvényes árfolyam. Ha több évvel akarunk számolni, a hozamokat fel kell kamatozni.

Folytassuk a példát konkrét számokkal! 2006. december 31-én a forint devizaközép árfolyama 252,3 Ft/€ volt. Ha elfogadjuk a konvergencia-jelentésben szereplő számokat, a magyar hosszú lejáratú államkötvények hozama 7,2%, a hosszú lejáratú európapírok hozama legyen 3%. Behelyettesítve a (3) képletbe a 6 év múlva érvényes árfolyamra a következő értéket kapjuk:

$$E \left(\frac{HUF_1}{EUR_1} \right) = 252,3 \times \left(\frac{1,072}{1,03} \right)^6 = 320,6 \quad (4)$$

Azaz 6 év múlva a jelenlegi állampapír hozamokat nézve a külföldi állampapírban befektető pénztár akkor jár jól, ha a forint/euró árfolyam 320,6 Ft/€ felett lesz, és érdemesebb magyar papírban tartani a pénzt, ha a pénztár ennél erősebb forintra számít. Tekintettel arra, hogy Magyarországon jelenleg az árfolyamsáv forint–euró viszonylatban meghatározott (a 282,36 Ft/euró középárfolyamhoz képest $\pm 15\%$ -os sávszélek (324,71 Ft/euró és 240,01 Ft/euró) alkotják a sávot), a kamatparitásnak megfelelő hozam nem a középpontban, hanem a forint szempontjából gyenge részen volna, ez azonban a csatlakozás időpontjában nem valószínű.

A kamatparitás elve feltételezi, hogy a benne szereplő két deviza országhoz kockázata ugyanakkora. Ebben az esetben azonban a forint mögött álló magyar gazdaság nem igazán stabil, a külföldi befektetők csak akkor fektetnek magyar papírokba, ha a stabilitás hiánya miatti kockázatuk kompenzálására

magasabb hozamot érhetnek el, mint az euró-befektetéseken. Ez azt jelenti, hogy a kamatparitás nagyobb forint árfolyamgyengülést jelez előre, mint ami várhatóan bekövetkezik.

C. A KAMATLÁBPOLITIKA ÉS HATÁSA A BEFEKTETÉSEKRE

A kamatlábpolitika – a jegybanki alapkamat alakításán keresztül – jelentős hatással van a befektetések értékének alakulására. A pénztári hozamok összetételének bemutatásakor láthattuk, hogy az értékelési különbözetben megjelenik az egyéb piaci értékítélet, mint egy bizonytalan hozam. Ennek alakulásában jelentős szerepe van a jegybanki alapkamatnak. Nézzük meg, hogyan működik ez a gyakorlatban.

1. A KAMATLÁBPOLITIKÁRÓL RÖVIDEN

A kamatlábpolitika a Magyar Nemzeti Bank monetáris politikájának része, amivel a Jegybank a hosszú távú árstabilitást igyekszik megteremteni és fenntartani. Ha a gazdaságban az inflációs nyomás nő, a Jegybank kamatot emel, ezáltal ösztönözve a megtakarításokat és csökkentve a hitelek iránti igényt. A kevesebb hitelfelvétel és a nagyobb megtakarítás együtt vezet a kisebb kereslethez.

A Magyar Nemzeti Bank pedig az elsődleges célja tipikusan az árstabilitás elérése és fenntartása, egyéb gazdaságpolitikai célokat csak ennek veszélyeztetése nélkül támogathat. Az árstabilitás kitüntetett szerepének több, széles körben elfogadott oka van:

1. Az alacsony infláció kedvező a gazdaság működéséhez.
2. Mind a közgazdaság-elméleti eredmények, mind a történelmi tapasztalatok arra mutatnak rá, hogy a monetáris politika az infláción kívül nem képes tartósan befolyásolni egyéb makroökonómiai reálváltozókat (pl. GDP, reálbérek, foglalkoztatás stb.). Az érvelés lényege, hogy a monetáris politika által okozott reálbér- és reálkamatláb-változásokat előbb-utóbb ellentételezik a kialakuló túlkereslet vagy túlkínálat miatti piaci bér- és kamatláb-alkalmazkodások. A monetáris politika tehát rövid távon hatással lehet ugyan a kibocsátásra és a foglalkoztatásra, hosszabb távon azonban csak az infláció ütemét tudja változtatni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne tudná mérsékelni az aggregált kibocsátás rövid távú ingadozásait.
3. Az egyéb makrogazdasági célok (gyorsabb növekedés, alacsonyabb munkanélküliség, stb.) hosszabb távú teljesüléséhez a jegybank éppen az árstabilitás kizárólagos biztosításán keresztül tud hozzájárulni. Az

- országok gazdasági adatait elemezve kimutatható, hogy az infláció és a gazdasági növekedés között hosszú távon negatív a kapcsolat: alacsonyabb infláció mellett magasabb gazdasági növekedést értek el a gazdaságok. Míg korábban csak két számjegyű infláció mellett volt egyértelműen kimutatható, hogy az mérsékli a gazdasági növekedést, addig újabb kutatások arra mutattak rá, hogy az árstabilitás a mérsékelt inflációhoz képest is növekedési többletet eredményezhet.
4. A közgazdasági elméletek arra is rámutattak, hogy ha a jegybanknak az árstabilitás mellett más célja is van, akkor kevésbé hiteles a monetáris hatóság antiinflációs elkötelezettsége a piaci szereplők számára.³
  5. Az alacsony infláció egyben Magyarország euroövezeti csatlakozásának is feltétele, amire Magyarország az EU taggá válásakor kötelezettséget vállalt. Magyarország harmonizált fogyasztóiár-indexének 12 havi átlaga a konvergenciajelentésben meghatározott egyéves periódusban legfeljebb 1,5 százalékponttal haladhatja meg a három legalacsonyabb inflációs rátát felmutató tagállam inflációjának ugyanezen időszakra számított számtani átlagát.

A Magyar Nemzeti Bank az árstabilitást a 2001-ben bevezetett **inflációs célkövetéses stratégia** által óhajtja elérni. Ez azt jelenti, hogy a Jegybank meghatározza, hogy a közeljövőben mekkora inflációt vár el, bizonyos toleranciasávon belül, és monetáris politikáját úgy alakítja, hogy a tényleges infláció az előzetesen deklarált sávon belül legyen.

A modern jegybankok, köztük az inflációs célkövetést alkalmazó jegybankok, szinte kivétel nélkül az **irányadó kamatszint** (jegybanki alapkamat) alakításával hajtják végre monetáris politikájukat: a kamatdöntések irányával, mértékével és időzítésével jelzik annak restriktív vagy expanzív voltát – emelés esetén szigorítást, csökkentés esetén lazítást. Az aktuálisan érvényes irányadó kamatszintet, valamint a kamatdöntések mögött álló megfontolásokat a jegybank nyilvánosságra hozza. Az inflációs célkövetéses rendszerben ugyanis kiemelt szerepe van a jegybanki kommunikációnak. Az átlátható, transzparens jegybanki működés biztosítja, hogy a célok elérése érdekében hozott döntéseket a nyilvánosság nyomon követhesse, a mögöttük álló szándékot megérthesse. Ezáltal a jegybank elszámoltatható a közvélemény előtt, ami hozzájárul a jegybanki célok társadalmi támogatásához és a célok könnyebb teljesíthetőségéhez. A jegybanki döntések alátámasztása az egyik fő célja a jegybanki inflációs előrejelzés és az előrejelzés háttérben álló elemzések publikálásának is.

Az árstabilitásnak megfelelő optimális inflációs szint Magyarország esetében még hosszú évekig némileg meghaladja a fejlett országokban optimális szintet. Ennek oka, hogy a gazdasági átmenet és az azt követő felzárkózás

³ Forrás: Monetáris politika Magyarországon, MNB 2006. 11. o.

többletinflációs nyomással jár. Eme többlet számszerű mértéke viszonylag kicsiny: a fejlett országokban jellemző 1-2,5%-os inflációs célhoz képest nálunk a felzárkózás idejére 2,3-3,2% körül alakul az infláció optimális szintje. A némileg magasabb optimális szint oka egyrészt az ún. Balassa–Samuelson-hatás, illetve a fejlett országokban tapasztalhatónál valószínűleg gyorsabb minőségjavulás és több új termék miatt az inflációs mutató nagyobb, felfelé irányuló torzítása.

A Balassa–Samuelson-hatás szerint a kevésbé fejlett, felzárkózó (tag)országok esetében a termelékenység növekedési üteme tipikusan meghaladja a fejlett országokban tapasztalt ütemet. A felzárkózó gazdaság belső árárányai nem azonosak a fejlett ország(ok) árárányaival. A külkereskedelmi forgalomba nem kerülő (non-tradable) termékek és szolgáltatások árszínvonala alacsonyabb, mint a fejlett országokban, és termelékenysége lassabban növekszik a versenyző (tradable) szektorénál. A külfölddel nem versenyző szektor magasabb inflációját magyarázhatja, ha a külfölddel nem versenyző szektor termelékenység-növekedését meghaladó mértékű béreket kell fizetniük a munkaerőért folytatott verseny miatt. Eszerint a versengő szektorban a termelékenység növekedését követő béreket fizetnek, amely a munkapiacra keresztül a külfölddel nem versenyző szektorban is meghatározza a bérek növekedését az ottani alacsonyabb termelékenység-növekedés ellenére.

Az irányadó jegybank alapkamatlábról szóló döntést a Jegybank legfontosabb döntéshozatali szervezete a Monetáris Tanács hozza. Az alapkamatláb a jegybank banki és egyéb hitelintézeti partnerei által igénybe vehető kétételes futamidejű jegybanki betét. A Jegybank partnerei számára csak a hét egy munkanapján áll rendelkezésre. A fennmaradó négy munkanapon – rendkívüli eseteket kivéve – a hitelintézeteknek a jegybank csak az egynapos lejáratú eszközeivel ad segítséget a likviditási pozíciójuk egyensúlyozásához. Bár az itt lévő kamatszintet a jegybanki alapkamat a kamatfolyósó mechanizmusán keresztül közvetlenül befolyásolja.

Ennek a szakaszos rendelkezésre állás előnye a folyamatos rendelkezésre álláshoz képest az, hogy a kamatok direkt meghatározása mérsékeltebbé válik a ritkább üzletkötési lehetőség miatt, így nagyobb tere van a piaci mechanizmusok érvényesülésének. Ezenkívül a hitelintézeteket aktívabb likviditásszabályozásra, vagyis likviditási helyzetük előzetes felmérésére, a várakozásaik pontos kialakítására ösztönzi, ami a transzmissziós mechanizmus hatékonyságát javítja.

A jegybank a kétételes irányadó hozamra a már előbb említett szimmetrikus kamatfolyósót tartja fenn egynapos lejáraton, ami azt hivatott biztosítani, hogy az egynapos bankközi kamatok a kétételes betéti kamat körül meghatározott, relatíve szűk sávon belül maradjanak. Amennyiben a hitelintézeteknek rendkívüli szükségük van rövid likviditásra, de valamilyen ok miatt nincs lehető-

ségük azt a bankrendszeren belül – a bankközi pénzpiacon – megszerezni, a kamatok akkor sem emelkedhetnek szélsőségesen magasra, mivel a jegybank a kamatfolyosó tetejének, azaz a kamatplafonnak megfelelő szinten egynapos futamidővel – értékpapír-fedezet mellett – hitelt nyújt.

A bankközi egynapos kamatszint tehát tartósan nem lehet magasabb a kamatplafonnál. Ehhez hasonló módon, amikor likviditásbőség van a piacon, a kamatfolyosó alján (kamatpadló) a hitelintézetek korlátozás nélkül elhelyezhetik a jegybanknál a fölös pénzeszközöket egynapos lejáratra, így a kamatfolyosó aljánál kisebb kamaton a hitelintézeteknek nem áll érdekében egynapos bankközi ügyletet kötni.

A bankközi kamatok stabilizálását, simítását szolgálja, ha a kamatfolyosó tetején és alján elhelyezkedő instrumentum kamatszintje közel van egymáshoz. Emiatt az MNB 1998 második felétől fokozatosan csökkentette a kamatfolyosó szélességét. Az MNB által fenntartott kamatfolyosó 1999–2001 között az irányadó kamat körül $\pm 2\%$, ezt követően $\pm 1,5\%$ volt, 2002. szeptember 1-jétől pedig az EKB gyakorlatához hasonlóan ± 1 százalékpont szélességű.

2. A KAMATLÁBPOLITIKA HATÁSA A BEFEKTETÉSEKRE

A kamatlábak alakulása a befektetésekre kettős:

- Egyrészt a kamatláb emelkedése a fix hozamú befektetések értékét csökkenti, mivel a pénzek átáramolnak a magasabb kamatozású új instrumentumokba.
- Másrészt a kamatemelés a megtakarítási hajlandóságot és ezáltal a befektetések volumenét növeli.

Tekintettel arra, hogy a magas költségvetési hiány miatt a jegybank csak az inflációt jóval meghaladó kamatszint mellett tudja a monetáris célnak tartott árszínvonal-emelkedést tartani, a forintban befektetők magasabb várható hozamra tesznek szert, mint a devizában befektetők.

A kamatlábak hatása a különböző lejáratú fix kamatozású instrumentumokra is eltérő. Vizsgáljuk meg ezt egy példán keresztül!⁴

Van két állampapírunk: az első állampapír legyen rövid – 1 éves – futamidejű papír, egy kamatozó kincstárjegy, míg a másik egy hosszú futamidejű papír, egy 10 éves lejáratú államkötvény. Mindkettő nominális kamatlába legyen 10%, a kamatfizetés gyakorisága éves, a tőkerész egy összegben a lejáratkor legyen esedékes. Ha kiszámoljuk ezen papírok nettó árfolyamát, mindkét árfolyamra

---

⁴ A példa apropóját a 2003. év végi drasztikus jegybanki alapkamat-emelés és hatása adja. Az MNB 2003. november 28-án 9,5%-ról 12,5%-ra emelte az alapkamatot; ez az emelés 31,58%-os változást jelentett. A pénztárak befektetési portfóliói 60-90%-a magyar állampapírban testesültek meg, ezért ezek jelentős mértékben leértékelődtek.

100%-t kapunk. (Az árfolyamszámítást a diszkontált pénzáramok módszere szerint végezzük el, kihasználva azt, hogy a kamatfizetések annuitást alkotnak.)

$$P = I * AF_{r,n} + C * DF_{r,n}$$

$$P_1 = 10\% * AF_{10\%,1} + 100\% * DF_{10\%,1} = 10\% * 0,909 + 100\% * 0,909 = 100\%$$

$$P_{10} = 10\% * AF_{10\%,10} + 100\% * DF_{10\%,10} = 10\% * 6,145 + 100\% * 0,386 = 100\%$$

A képletben használt jelölések:

- $AF_{r,n}$: az annuitásfaktor értéke r kamatláb és n fizetések száma mellett
- $DF_{r,n}$: a diszkontfaktor értéke r kamatláb és n fizetések száma mellett,
- I : kamatfizetés nagysága,
- C : tőkerész nagysága.

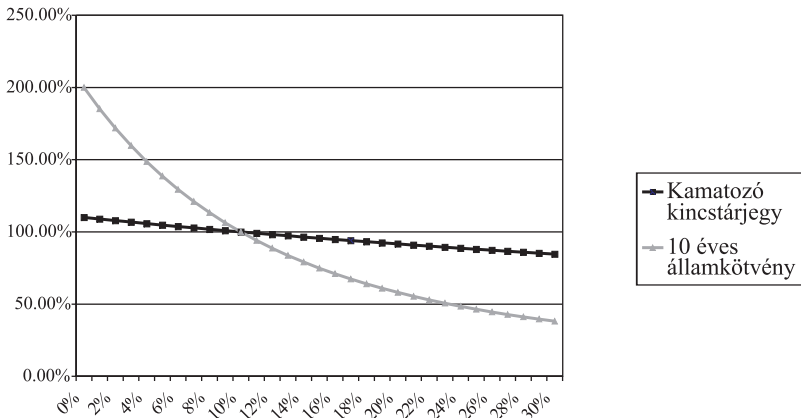
Most tételezzük fel, hogy a befektetésektől elvárt hozam egységiesen 11%-ra emelkedik. Milyen hatást gyakorol ez az egyes fix kamatozású állampapírok értékére. A jelenértékszámítást most 11%-os kamatlábbal elvégezve az alábbi eredményt kapjuk:

$$P_1 = 10\% * AF_{11\%,1} + 100\% * DF_{11\%,1} = 10\% * 0,900 + 100\% * 0,900 = 99,0\%$$

$$P_{10} = 10\% * AF_{11\%,10} + 100\% * DF_{11\%,10} = 10\% * 5,889 + 100\% * 0,352 = 94,1\%$$

Láthatjuk, hogy az elvárt hozam – egy jegybanki kamatemelés következtében – minden befektetés értékét csökkenti, de a csökkenés nem egyforma. Minél hosszabb az értékpapír lejáratára, a csökkenés annál nagyobb. Úgy is fogalmazhatunk, hogy **minél hosszabb egy adott értékpapír lejáratára, annál érzékenyebb a kamatlábak változására**. Az alábbi ábra a példánkban szereplő két értékpapír árfolyamát ábrázolja különböző elvárt hozamok mellett.

A rövid és a hosszú lejáratú állampapír árfolyama különböző elvárt hozamráták mellett

A részvények lejárat nélküli értékpapírok, ezért elvileg ezek hozama reagál legérzékenyebben a hozamok változására. Az összefüggés azért nem egyértelmű, mivel a részvények kifizetései nem rögzítettek, hanem a cégek teljesítményétől és osztalékfizetési politikájától is függenek.

A részvények belső értékét meghatározó egyik modell, a Gordon-modell szerint, ha a részvény osztaléka minden évben egy meghatározott g %-kal nő, és ismerjük a részvény elvárt hozamát, valamint az egy év múlva várható osztalékfizetést, az árfolyamot a következő képlet szerint állapíthatjuk meg:

$$P = \frac{Div_1}{r - g}$$

Most vizsgáljuk meg egy olyan részvény árfolyamát, amely egy év múlva 1.000 Ft osztalék kifizetését ígéri, az osztalék növekedési rátája legyen 5%. Nézzük meg a részvény árfolyamát 15%-os és 16%-os elvárt hozamok mellett.

$$P_{15\%} = \frac{1.000}{0,15 - 0,05} = 10.000 \text{ Ft}$$

$$P_{16\%} = \frac{1.000}{0,16 - 0,05} = 9.091 \text{ Ft}$$

A fentiekből az a következtetés vonható le, hogy növekvő kamatlábak mellett inkább rövidebb lejáratra érdemes befektetni, míg csökkenő kamatlábak esetén a hosszú lejáratú instrumentumokon számottevő árfolyamnyereséget érhetünk el.

XII. FEJEZET

HOGYAN VÁLASSZUNK NYUGDÍJPÉNZTÁRAT?

Jelen fejezetünk összefoglalója is lehetne könyvünknek, hiszen a „*Hogyan válasszunk nyugdíjpénztárat?*” kérdésre adandó válaszok az eddig taglalt ismeretekre történő alapozásból származnak. A különböző nyugdíjpénztári típusokon belüli első majd a későbbi (átlépéssel járó vagy éppen több önkéntes nyugdíjpénztárba belépve diverzifikáló) pénztárválasztás során egyaránt érvényes a jól mérhető és jellemezhető, az áttekinthetőséget biztosító kis számú szempontrendszer alapján történő döntés meghozatala. Fontos szempont, hogy az információk minden pénztárra vonatkozóan egységes, összehasonlíthatóságot biztosító elv alapján létezzenek és lehetőség szerint egy helyen hozzáférhetőek legyenek. (Azon az alapvető kérdésen természetesen túl vagyunk már, hogy a pénztárba történő belépés korlátozott-e vagy sem.)

A mérlegelés során figyelembe venni javasolt legfontosabb szempontokat és a szempontokra vonatkozó információk – és lehetőség szerint a pénztárakra összevontan egy helyen megtalálható – forrását a következő táblázat foglalja össze:

Pénztárválasztást befolyásoló fontosabb tényezők

Szempontok	Információ forrása
Hozamok alakulása Befizetések tartalékok közti megosztása	PSZÁF honlap (www.pszaf.hu) PSZÁF ügyfélszolgálat Pénzügyi Közlöny*
Pénztári költségek	pénztárak SzMSz-e, alapszabálya, szolgáltatási szabályzata, honlapja
Nyújtott szolgáltatások	pénztárak SzMSz-e, alapszabálya, szolgáltatási szabályzata, honlapja
Biztonságos működés	
tevékenységi engedély	PSZÁF honlap, ügyfélszolgálat
piaci részesedés	PSZÁF honlap
felügyeleti és hatósági eljárások	Pénzügyi Közlöny*, PSZÁF honlap
intézményi háttér	pénztárak honlapja, tájékoztató anyagai, PSZÁF honlap
Járulékos szolgáltatások	
elérhetőség, ügyfélszolgálat	pénztárak honlapja, tájékoztató anyagai
információszerzés	PSZÁF honlap, ügyfélszolgálat

*Kötelező közzététel, nyilvánosságra hozatal

Mielőtt a fontosabb választási szempontok taglalásába kezdünk, megjegyezzük, hogy a szempontok alapján történő értékelés és választás során:

1. Az **egyes tagok személyes adottságai**, jellemzői, igényei folytán más és más szempontok **kerülhetnek előtérbe**:

- A pénztári intézménybe való első belépéskor és a felhalmozási időszak egyes szakaszaiban.

Előfordulhat ugyanis, hogy belépéskor motivál minket az egyes pénztárak eltérő belépési költsége vagy éppen belépési akciója, de a felhalmozás időszakában a hozamokkal, esetleges szolgáltatásokkal (pl. tagi kölcsön) már nem leszünk elégedettek.

- A felhalmozási szakaszból a szolgáltatási szakaszba történő belépéskor.

Lehetséges ugyanis, hogy az a pénztár, amely felhalmozási szakaszban megfelelt számunkra, szolgáltatás igénylésekor már nem felel meg az igényeinknek (pl. szűk a járadékszolgáltatási palettája, magasak a szolgáltatásfolyósítási költségei), ezért a pénztárváltás indokoltságát a szolgáltatás igénylése előtt is érdemes megvizsgálni.

2. **Ne döntsünk rövid távú**, főként egy év gazdálkodási adatai, éves **teljesítmény alapján**. Az egyes pénztárak jellemzőit, főként a teljesítménymérésen alapuló tényezőket indokolt hosszabb távon vizsgálni s a vizsgálat során:

- más pénztárak teljesítményalakulásához hasonlítani,
- a pénztári piac átlagához (szektoriális átlag) hasonlítani,
- a pénztár saját kockázatvállalási szintjéhez és a pénz- és tőkepiaci folyamatok alakulásához képest értékelni, valamint
- a pénztár saját teljesítményének trendjét vizsgálni és értékelni.

A rövid távú eredmények alapján meghozott döntés olyan költséges (átlépési költség, portfólióváltás költsége) döntési sorozathoz vezethet, amely összességében rosszabb eredményt hozhat, mintha maradtunk volna a korábbi választásunknál – mindez persze utólag fog csak kiderülni.

A táblázatban szereplő szempontok közül elsősorban a számszerűsíthető és objektíve összemérhető jellemzők azok, amelyeket érdemes megvizsgálni és figyelembe venni pénztárválasztáskor, éppen ezért a Felügyelet honlapján a pénztárakat összehasonlító táblázatok is jellemzően ezeket tartalmazzák:

- hozamok alakulása évente, ill. ötéves átlagban,
- befizetések tartalékok közti megosztásának alakulása,
- pénztári költségek alakulása a díjterhelési mutató alapján,
- piaci részesedés bemutatása taglétszám és vagyon alakulásán keresztül.

Természetesen a többi szempont alapján történő mérlegelést sem kell figyelmen kívül hagyni, de mint azt a későbbiekben bemutatjuk, azok alapján túl nagy különbségek nem tapasztalhatók.

„A pénztárválasztás során több szempont alapján javasolt dönteni.”

1. A HOZAMOK ALAKULÁSA

A pénztári hozam és alakulása az egyik legfontosabb objektív mérőszám, hiszen a befizetett tagdíjak (befektetett tőke) gyarapodását, hatékony kezelését ez méri és mutatja. A tagok szemszögéből a hozam mértéke nagy jelentőséggel bír, mivel a majdani szolgáltatása fedezetének jelentős része ebből származik, ezért nem mindegy, hogy mekkora a pénztár hozama, hozamrátája.

A hozam értékeléséhez és vizsgálatához szükséges fogalmak, számítási módszerek egy részének ismertetésével a XI. Pénztárak befektetési tevékenysége című fejezetben már foglalkoztunk. A hozam alapján történő választáshoz a jogszabályok által kötelezően előírt – és a különböző pénztárakra nagyrészt egységes – formula alapján számított hozamrátákat kell figyelembe vennünk, amely adatok mind a pénztáraknál, mind a Felügyelet honlapján elérhetők.

A közzétett hozamráta adatok minden esetben egész évre vonatkozó értékek, azok több évre vonatkozó sorozata, vagy több évre vonatkozó átlaga. A jogszabályok öt éves periódusra vonatkozó hozamráta sor, illetve hozamráta átlag közzétételét írják elő – az öt éves tevékenységi múlttal nem rendelkező pénztárak esetében ez természetesen a tevékenység évétől számított adatsort jelent.

A nyugdíjpénztárak számítanak egy évnél rövidebb részidőszakra is (havi vagy negyedéves periódusokra) hozamrátát – a negyedéves rátát a Felügyelet-

nek kell jelenteni –, azonban ezeket a részadatokat – a megtévesztésre alkalmas jellegük miatt – nem lehet sem évesíteni, sem nyilvánosságra hozni¹.

Mielőtt a hozamráták elemzéséhez kezdenénk, meg kell jegyeznünk, hogy a múltbeli adatok nem jelentenek semmilyen kötelező ígérvényt, garanciát a pénztár jövőbeni teljesítményére. A befektetési politikával együtt értékelve azonban nagy valószínűséggel helyes irányítúként tekinthetők.

1.1. A BRUTTÓ ÉS NETTÓ HOZAMRÁTA ALAKULÁSA

A pénztáraknak a tárgyévre, illetve a megelőző négy évre vonatkozó **bruttó, nettó pénztári szintű**² (választható portfóliós rendszer esetén a választható portfóliókra is vonatkozó) **hozamrátákat**, továbbá az elmúlt **öt naptári évre számított átlagos hozamrátákat** kell számítaniuk és azokat a tárgyévét követő év február 28-ig a Felügyeletnek be kell jelenteniük, azt a Felügyelet március 15-ig a internetes honlapján közzéteszi. A nagy nyilvánosság számára elérhető forrás mellett a pénztárak a kötelező nyilvánosságra hozatal keretében a Pénzügyi Közlönyben is kötelesek megjelentetni ezeket a hozamrátákat.

A **hozamráta idősorok** a pénztár teljesítmények évről-évre történő alakulását, annak irányát, továbbá a **bruttó és nettó adatok** alapján a befektetési költségek szintjének alakulását (növekedés, csökkenés, stagnálás) mutatják. A pénztár vagyongazdálkodási teljesítményét alapvetően a bruttó hozamráta szerinti besorolás minősíti, de a pénztártag szemszögéből a nettó hozamráta a lényeges – a bruttó hozamráta szinte indifferens számára –, mivel az ő számlája a nettó hozamokkal gyarapszik. Ezért előfordulhat az a helyzet, hogy a pénztár a bruttó hozamráta tekintetében elfoglalt előkelő helyezése a magas vagyongazdálkodási költségek miatt a nettó hozamráta összehasonlításban kedvezőtlenebb pozícióra változik a pénztárak sorában.

Egy adott év teljesítményéből azonban nem lehet a pénztár hosszú távú eredményeire vonatkozó következtetést levonni. Nem tanácsos egy év teljesítmény kilengése alapján egy pénztárat jónak vagy rossznak aposztrofálni, s hirtelen döntéssel pénztárat váltani. A nyugdíjpénztári megtakarítás ugyanis olyan hosszú távú befektetés, ahol egy-egy rosszabb, vagy jobb hozamú év hatása hosszabb távon nagy valószínűséggel kiegyenlítődik, s ekkor látni a valós teljesítményt. Az **ötéves átlag**, mint hosszabb periódus hozammutatója ezt a **múltbeli átlagos eredményt mutatja**, amely alapján a kilengések elsimulnak,

---

¹ Ennek ellenére a VIT Nyugdíjpénztár honlapján (www.vitnyp.hu) rendszeresen közli a negyedéves hozamrátákat is, igaz nem évesíti.

² Közlése elsőként 2002. évre vonatkozóan kötelező, ezt megelőzően a nettó fedezeti tartalék hozamráta volt a kötelezően számítandó hozamráta.

---

s döntéshozatalra alkalmasabb képet kapunk. Az ötéves átlag számítása az éves nettó pénztári szintű hozamráták vagyonnal súlyozott mértani átlaga.

Magánnyugdíjpénztárak 2001-2005. közti ötéves nettó átlaghozamai (%)

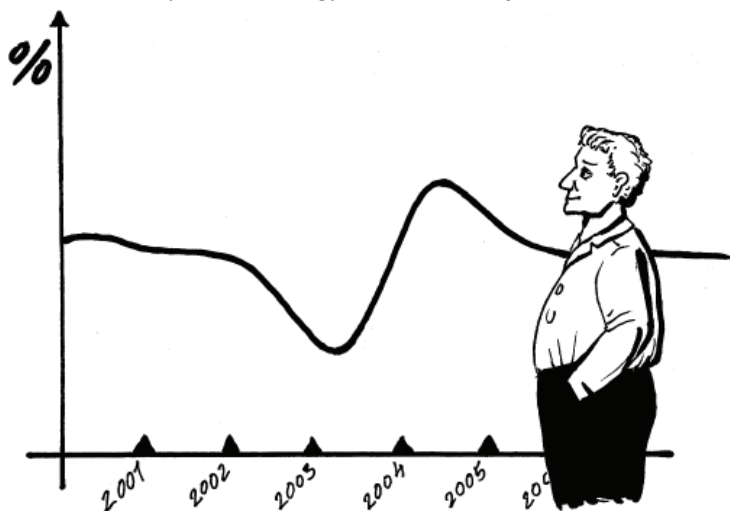
Magánnyugdíjpénztár neve ¹	Pénztár jellege ²	Nominális hozam	Reál-hozam ³
Életút Első Országos Nyugdíjpénztár	független	10,24	5,02
Honvéd Nyugdíjpénztár	munk.	10,17	4,95
Dimenzió Magánnyugdíjpénztár	munk.	10,09	4,87
Vasutas Nyugdíjpénztár	munk.	9,94	4,72
VIT Nyugdíjpénztár	független	9,88	4,66
Allianz Hungária Nyugdíjpénztár	bizt.	9,73	4,51
MKB Nyugdíjpénztár	banki	9,69	4,47
AEGON Magyarország Nyugdíjpénztár	bizt.	9,49	4,27
OTP Magánnyugdíjpénztár	banki	9,33	4,11
Évgyűrűk Magánnyugdíjpénztár	bizt.	9,26	4,04
Postás Magánnyugdíjpénztár	munk.	9,10	3,88
Quaestor Országos Magánnyugdíjpénztár	független	8,98	3,76
Erste Bank Országos Nyugdíjpénztár	banki	8,94	3,72
ING Magánnyugdíjpénztár	bizt.	8,92	3,70
Aranykor Nyugdíjpénztár	független	8,12	2,90
Budapest Magánnyugdíjpénztár	banki	7,86	2,64
Winterthur Nyugdíjpénztár	bizt.	7,34	2,12
UNIQA Nyugdíjpénztár	bizt.	7,12	1,90

Forrás: www.pszaf.hu; (1) Rövid elnevezés, vegyes pénztárnál magánpénztári ág, (2) Jelleg: munk.: munkáltatói alapítású, háttérű; független: nem áll mögötte sem munkáltató, sem üzleti csoport; banki: banki alapítású, háttérű; bizt.: biztosítói alapítású, háttérű; (3) Nettó reálhozam: 5,22% ötéves átlagos inflációval számolva

Az adatok jól reprezentálják, hogy az ötéves átlagos nettó reálhozam tekintetében a „nagy” pénztárakat az első öt helyen megelőzi a munkáltatói vagy a független pénztárak egy csoportja. A hozamteljesítmény azonban relatíve szoros: a 18 pénztárból az első tíz helyezett 1 százalékpontos sávon belül mozog, de az első öt pénztár már csak 0,36 százalékpontos sávban szóródik.

Az eredményeket tekintve jól látható az, hogy hozam tekintetében melyek azok a pénztárak, amelyek az elmúlt öt év átlagában jó vagy rossz választásnak bizonyultak. A múltbeli eredmények azonban semmilyen garanciát nem jelen-

tenek a jövőbeni hozamokra, ezért fontos, hogy a választott pénztárunk és más pénztárak hozamait folyamatosan figyelemmel kísérjük.

„A hozamok értékelése során hosszabb időszak eredménye alapján döntünk.”

A hozamráták pénztári szinten számított alakulását a biztosítói háttérű pénztárak és a munkáltatói pénztárak egy-egy domináns képviselőjén keresztül mutatjuk be:

**Allianz Hungária Nyugdíjpénztár magánnyugdíjpénztári ága
hozamrátáinak alakulása (%)**

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005
Pénztár egészére – bruttó*	10,39	9,33	4,76	17,32	12,49
Pénztár egészére – nettó	9,24	8,45	3,60	16,43	11,30
5 éves átlaghozam – nettó	9,73				
Fedezeti tartalékra – nettó	9,24	8,46	3,58	16,45	11,3
Fogyasztói árindex	9,20	5,30	4,70	6,80	3,60

Forrás: Pénzügyi Közlöny 2006/8. (VI.30.), www.pszaf.hu

**”HONVÉD” Nyugdíjpénztár magánnyugdíjpénztári ága
hozamrátáinak alakulása (%)**

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005
Pénztár egészére – bruttó	–	9,59	3,31	16,88	14,18
Pénztár egészére – nettó	9,17	8,86	2,95	16,50	13,86
5 éves átlaghozam – nettó	10,17				
Fedezeti tartalékra – nettó	9,10	9,09	2,97	16,54	13,97
Fogyasztói árindex	9,20	5,30	4,70	6,80	3,60

Forrás: Pénzügyi Közlöny 2006/8. (VI.30.)

A két pénztár adatait összehasonlítva az alábbi következtetések vonhatók le:

- a pénztár egészére számított öt éves átlag alapján az ágazati pénztár 0,44 százalékponttal jobban teljesített,
- az öt éves időszak 5,22%-os átlagos inflációját tekintve mindkét pénztár reálhozamot ért el,
- a pénztár egészére számított bruttó és nettó hozamráták közti különbségek alapján jól látható, hogy az ágazati pénztár befektetési költségei alacsonyabbak:
  - az üzleti pénztár 2002-2005 között 0,88% és 1,19% közti vagyonekezelési költséggel dolgozott,
  - az ágazati pénztár 2002-2005 között 0,73%-ról 0,32%-ra csökkentette a vagyonekezelés költségeit,
- az éves bruttó és nettó hozamráták tekintetében majdnem minden évben az ágazati pénztár bizonyult jobbnak,
- a fedezeti tartalékra és a pénztár egészére számított éves nettó hozamráták mindkét pénztár esetében minimálisan térnek el (ezért elmondható, hogy a fedezet tartalék díjterhelése is ugyanaz, mint a pénztár egészére számított, ez általánosan is érvényes a pénztárakra, mivel a befektetett portfóliókon belül a fedezeti tartalék aránya az idő teltével egyre magasabb, közelít a 100% felé.),
- mindkét pénztár esetében vannak kilengések:
  - a 2003. év során mindkét pénztár kiugróan alacsony hozamot teljesített; ennek oka a jegybanki alapkamat 2003. november 28-i 300 bázispontos emelése, amely az állampapír befektetések esetében jelentős értékvesztést eredményezett,
  - ez a veszteség azonban csak átmeneti, értékelésben megjelenő veszteség volt, amely 2004-ben, a piaci folyamatok és az alapkamat csökkenése (2004 végére 25-50 bázispontos léptékekkel a 2003. november 28. előtti 9,5%-os szintre csökkent vissza) hatására visszatért.

Az eltérő hozamteljesítmények értelemszerűen kihatnak az induló szolgáltatás fedezetére; a következőkben ezt kívánjuk szemléltetni. A példákban az alábbi paraméterekkel számoltunk:

- mindkét pénztárba ugyanakkor, év elején valósul meg a belépés, a tagdíjbefizetés havonta, a hónap első napján történik,
- a tagdíjat évente 5%-kal emeljük, 100 forintra kerekítve,
- a pénztárak a befizetésekből azonos arányban vonnak el működési és likviditási célra (5%-ot),
- a hozamforintokat egyszerű módon állapítjuk meg, az éves nettó hozamrátát lineárisnak feltételezzük éven belül, ezzel szorozzuk a számla éves átlagos értékét.

„A” önkéntes nyugdíjpénztár

Évek	Tagdíj	Göngyölt befizetés fedezetre	Éves hozam	Hozam (%)	Göngyölt hozam	Egyéni számla
2000	5.000	57.000	2.423	8,50	2.423	59.423
2001	5.300	117.420	8.067	9,00	10.490	127.910
2002	5.600	181.260	13.186	8,25	23.676	204.936
2003	5.900	248.520	4.771	2,00	28.447	276.967
2004	6.200	319.200	48.408	15,50	76.855	396.055
2005	6.500	393.300	58.469	13,50	135.324	528.624
2006	6.800	470.820	51.065	9,00	186.389	657.209
2007	7.100	551.760	59.303	8,50	245.692	797.452
2008	7.500	637.260	67.216	8,00	312.908	950.168
2009	7.900	727.320	74.640	7,50	387.548	1.114.868

„B” önkéntes nyugdíjpénztár

Évek	Tagdíj	Göngyölt befizetés fedezetre	Éves hozam	Hozam (%)	Göngyölt hozam	Egyéni számla
2000	5.000	57.000	2.280	8,00	2.280	59.280
2001	5.300	117.420	7.607	8,50	9.887	127.307
2002	5.600	181.260	12.340	7,75	22.227	203.487
2003	5.900	248.520	3.557	1,50	25.784	274.304
2004	6.200	319.200	46.447	15,00	72.231	391.431
2005	6.500	393.300	55.703	13,00	127.934	521.234
2006	6.800	470.820	47.599	8,50	175.533	646.353
2007	7.100	551.760	54.946	8,00	230.479	782.239
2008	7.500	637.260	61.874	7,50	292.353	929.613
2009	7.900	727.320	2.280	7,00	360.578	1.087.898

„A” és „B” pénztár nettó hozamrátája éves szinten rendre 0,5 százalékponttal különbözik, ennek hatására „B” pénztárban lévő egyéni számla hozamtaralma nominálisan 26.970 forinittal kevesebb, mint az „A” pénztárban lévő, ezáltal a számla teljes egyenlege is ugyanennyivel kevesebb.

Fenti eredmény 10 éves időtávban, nem túl magas tagdíjbefizetés mellett adódik. 20-40 év alatt és jelentősebb befizetés mellett (pl. magánpénztárban 150.000 forintos havi bér esetén 2007-ben a tagdíjbefizetés 12.000 forint/hónap) a számlagyarapadások közötti különbség már jóval számottevőbb. Amennyiben figyelemmel kísérjük a különböző pénztárak elmúlt időszakbeli

éves teljesítményeit,³ illetve 2001-2005. közti átlaghozamait, a példában feltételezett fél százalékpontos hozamkülönbségnél jóval nagyobb hozamráta-különbségeket is tapasztalunk, amely különbségek értelemszerűen az egyéni számlákon már meg is jelentek.

A hozamok időbeli alakulásáról és hatásáról érdemes tudni még, hogy a felhalmozási időszak második felében, vagy utolsó harmadában válik igazán jelentőssé, hogy mekkora a hozamráta. Egy 15-20 évig gyengén teljesítő pénztár ugyanis „fordítani” tud az eredményen akkor, ha az utolsó 10-15 évben jobb hozamokat teljesít, mivel akkor már jelentősebb a felhalmozott tőke, mint a felhalmozási szakasz elején.

Megjegyezzük, hogy a verseny miatt az önkéntes nyugdíjpénztárak szemszögéből – de a tagok elvárásaiban is – már a felhalmozási időszak első éveiben, az első 10-15 évben elért hozam is releváns:

- a jó hozamteljesítmény tagszerző előny a pénztár számára,
- a tagok számára nem mindegy, hogy a várakozási idő letelte után mekkora a számlájuk hozamtartalma, amit adómentesen felvehetnek.

Meg kell jegyeznünk, hogy a befektetések esetében a rövid és hosszú távú hozamelvárások más és más befektetési stratégiát kívánnak, s általában a rövid távú hozammaximumra való törekvés hosszú távon alacsonyabb hozamot eredményezhet, mint a hosszú távú stratégia.

1.2. A REFERENCIAHOZAM ÉS A TÉNYLEGES HOZAM

A pénztárak teljesítményének értékelése során a ténylegesen elért hozam, hozamráta mellett szükséges egy technikai (virtuális) hozamrátát is figyelembe vennünk akkor, ha helyesen kívánjuk megítélni pénztárunkat, illetve más pénztárakat.

A pénztáraknak ugyanis kötelező meghatározniuk egy ún. **referenciaindexet** is. Ez a mutató azt jelzi, hogy a pénztár befektetési politikájában meghatározott összetételű befektetésekkel **milyen bruttó hozamot lehetett volna elérni** a piacon, és ezzel a pénztár ténylegesen elért befektetési teljesítményét össze lehet vetni.

A pénztárak teljesítményének értékelésénél tehát arra kell figyelni, hogy a pénztár által meghatározott **referenciaindexhez képest milyen a pénztár tényleges teljesítménye**. Így megtudhatjuk, hogy mekkora az az átlagos (bruttó) hozam, amit befektetési politikában meghatározott befektetési eszközökkel el lehetett (volna) érni a piacon és ehhez képest valójában hogyan teljesített a pénztár. Ennek ismeretében már reálisan lehet értékelni az elmúlt év hozamát.

³ Pl. www.pszaf.hu: önkéntes és magánnyugdíjpénztárak összehasonlító táblázatai.

Miért szükséges ennek a mutatónak figyelembe vétele? A fentiekén túl azért, mert így saját döntéseink eredményességét is értékelhetjük. A tudatos befektető – s jelen esetben a pénztártagot is annak tekintjük – befektetése során tudatában van a különböző befektetési eszközök kockázati tényezőinek és ez alapján dönt. A pénztártag a pénztár egészére vagy a választható befektetési portfólióra vonatkozó befektetési politika ismeretében tudatában van, hogy milyen instrumentumokba kerül befektetésre az egyéni számlája, s ismeri ezek hozamlehetőségeit és kockázatait (ismeri a hozam és a kockázat kapcsolatát leíró értékpapírpiazi egyenest).

A pénztár teljesítményét tehát annak függvényében kell vizsgálni, hogy azt a potenciális hozamot, amelyre a befektetési politika alapján megbíztuk a pénztárat (azaz beléptünk vagy átléptünk adott pénztárba, vagy pénztáron belül választható befektetési portfóliók közül szabad akaratunkból választottunk), a pénztár elérte-e vagy sem. Amennyiben elérte, a teljesítmény a pénztárhoz és önmagunk választásához képest elfogadható.

Fenti okfejtés a lakossági megtakarítások általános befektetési gyakorlatból indul ki. Gondoljunk csak bele, hogy amikor megtakarított pénzünket kívánjuk gyarapítani, feltesszük magunkban, vagy a családi kupaktanácsban a kérdést, hogy: a biztos, de relatíve alacsony kamatot ígérő bankbetétet vagy a kockázatos, de magas hozamot ígérő részvényt, esetleg egy ingatlanbefektetési alapot válasszunk. A kérdés megválaszolása nem is olyan egyszerű, de a többség vélhetőleg az óvatos magatartás mellett fog dönteni, s nem kockáztat. Általában ez jellemző a pénztárakra is, mivel a befektetések legalább 60%-a magyar állampapírban realizálódik – annak ellenére, hogy a jogszabályok már jóval nagyobb lehetőséget biztosítanak a kockázatosabb befektetésekre, mint néhány évvel ezelőtt –, s a pénztárak a hozamverseny ellenére is nehezen nyitnak a kockázatos részvények, az ingatlan felé. Az önkéntes nyugdíjpénztári szférában, ahol választható portfóliós rendszer üzemel, a tagok csupán néhány százaléka választ magasabb kockázatot jelentő portfóliót.

A következő táblázat a magánnyugdíjpénztárak 2005. évi bruttó hozamrátáinak és referencia hozamrátáinak alakulását mutatja be, vizsgálva az egyes pénztárak önmaguk által megcélzott és ténylegesen elért hozamráta közti eltérést.

**Magánnyugdíjpénztárak 2005. évi
bruttó hozamrátái és a referenciaindex hozamrátái (%)**

Magánnyugdíjpénztár neve	Referencia hozam	Bruttó hozam	Eltérés
Quaestor Országos Magánnyugdíjpénztár	16,70	7,87	-8,83
Dimenzió Magánnyugdíjpénztár	15,17	16,07	0,90
OTP Magánnyugdíjpénztár	14,34	15,00	0,66

Magánnyugdíjpénztár neve	Referencia hozam	Bruttó hozam	Eltérés
Honvéd Nyugdíjpénztár	14,07	14,18	0,11
Budapest Magánnyugdíjpénztár	13,49	12,18	-1,31
Erste Bank Országos Nyugdíjpénztár	13,22	11,80	-1,42
Vasutas Nyugdíjpénztár	12,95	13,12	0,17
ING Magánnyugdíjpénztár	12,79	12,93	0,14
Postás Magánnyugdíjpénztár	12,46	12,03	-0,43
Évgyűrűk Magánnyugdíjpénztár	12,23	12,93	0,70
Allianz Hungária Nyugdíjpénztár	12,22	12,49	0,27
AEGON Magyarország Nyugdíjpénztár	12,13	14,95	2,82
VIT Nyugdíjpénztár	11,92	12,55	0,63
Életút Első Országos Nyugdíjpénztár	11,48	11,53	0,05
Aranykor Nyugdíjpénztár	11,27	11,21	-0,06
MKB Nyugdíjpénztár	11,20	12,98	1,78
Winterthur Nyugdíjpénztár	10,65	10,96	0,31
UNIQA Nyugdíjpénztár	10,62	10,17	-0,45

Forrás: www.pszaf.hu

A táblázat adatai jól reprezentálják, hogy a pénztárak a befektetési politikájukban meghatározott befektetési eszközcsoportjaik és azok megoszlása alapján – az iránymutató indexek szerint – milyen bruttó hozamot érhetnek volna el, s valójában mekkora bruttó hozamot értek el.

A pénztárak harmada a referencia index hozamrátáját nem érte el, a túlteljesítő pénztárak – közülük két pénztár arányait tekintve jelentősen – felülmúlták a benchmarkot, azaz a befektetési politikában meghatározott eszközök piaci indexei (BUX, MAX, RMAX stb.) és arányuk alapján számított elvárható hozamot.

2. A FEDEZETI TARTALÉK ARÁNYÁNAK ALAKULÁSA

A pénztárak gazdálkodási jellemzőinek tanulmányozása során már láthatuk, hogy a nyugdíjcélú megtakarítás alapját képező pénztári befizetések egy része nem az egyéni számlára kerül, hanem a pénztár működésének finanszírozását és likviditási céljait szolgálja.

A tagok számára persze fontos kérdés, hogy egységnyi befizetésből mekkora hányad kerül a számlájukra, mivel minden elvonás az ő megtakarításukat, szolgáltatási fedezetüket érinti, csökkenti. A pénztár által alkalmazott elvonási mérték és hozamteljesítmény alapján egyértelmű, hogy egységnyi befizetés az

első egy-két évben csak akkora mértékű hozamot termel, amely a befizetett összegből történő elvonást pótolja.

A fentiek alapján tehát nem mindegy, hogy a választott pénztárunk befizetéseinkből mennyit is fordít a majdani szolgáltatásunk fedezetére (mennyit oszt az egyéni számlára) és mennyit von el belőle.

2.1. TARTALÉKOK KÖZTI MEGOSZTÁS ALAKULÁSA

Korábban már említettük, hogy 2007-től jogszabály határozza meg, hogy a magánnyugdíjpénztárak esetében a befizetés legalább 94%-át, 2008-tól legalább a 95,5%-át kötelesek jóváírni a tag számláján. Önkéntes nyugdíjpénztárak esetében 2007-től az évi 10.000 forint összeghatárig terjedő befizetés legalább 90%-át, azon felül legalább a 94%-át kell a fedezeti tartalékba jóváírni.

A korlátozó szabályozás eredményeképpen szűkebb elvonási sávba kényszerültek a pénztárak – már akik ezen kívül estek –, de ezen belül is létezik majd különbség, verseny, választási lehetőség, ahol akár egy százalékpontnyi különbség is jelentős hatással van a majdani szolgáltatás fedezetére.

A döntés elvileg rajtunk áll, s minden információ adott ahhoz, hogy ebből a szempontból jól válasszunk. Ehhez a legegyszerűbb módszer, ha az általunk befizetni kívánt összeg egyéni számlára jutó hányadát egy, de inkább két-három év távlatában megvizsgáljuk a különböző pénztárak vonatkozásában. A számítás keretében gyakorlatilag a különböző tartalékmegosztási elvek, arányok személyre szabott tagdíjbefizetési jellemzők alapján történő számszerűsítése történik.

2.2. A FEDEZETI TARTALÉK ARÁNYÁNAK HATÁSA A TŐKEKÉPZŐDÉSRE

A tartalékmegosztási arányok vizsgálatakor – különösen önkéntes nyugdíjpénztárban – a tag számára a befizetés fedezeti tartalékra (egyéni számlára) jutó aránya mérvadó, az ezen felüli elvonásnak csak a mértéke lényeges, de nem az oka és célja.⁴

Az eltérő fedezeti tartalék arányok az induló szolgáltatás fedezetére vonatkozó hatása egyértelműen befolyásoló tényező, kisebb hozam-hátrányt egy magasabb fedezeti célú bevétel arány hosszabb távon is képes ellensúlyozni. Ebből következően a hozamok mellett a befizetések egyéni számlára jutó arányát is kövessük figyelemmel a pénztárválasztás és a felhalmozás teljes időszakában.

---

⁴ Magánnyugdíjpénztárban a likviditási célra és a saját tevékenységi tartalék képzésére elvont összegeket a pénztártag felhalmozási időszakban nem igazán tudja értékelni, nem látja még, hogy a majdani járadékszolgáltatása ettől kedvezőbb összegű lehet.

A pénztárak a befizetések megosztása során a korábban ismertetett tartalékmegosztási elveket és módszereket alkalmazzák, ezért ebből a szempontból egyszerű döntési helyzetben vagyunk. Pénztárválasztás előtt nem kell mást tennünk, mint a befizetni kívánt tagdíjak alapján kiszámítani, hogy egy-egy pénztárnál mekkora rész kerül az egyéni számlára. A számítás során célszerű az éves szintű befizetést alapul venni – az éves sávós megosztás miatt –, s 2-3 év távlatában számítást végezni – a belépési költség torzító hatását elsimítva.

„A” önkéntes nyugdíjpénztár

Év	Havi tagdíj	Éves befizetés	Egyéni számlára jutó rész
2007	10.000	120.000	111.200
2008	10.500	126.000	120.960
2009	11.000	132.000	126.720
Összesen:		378.000	358.880

Fenti példában „A” önkéntes nyugdíjpénztár a tag (és munkáltatója) befizetése havi 10.000 forint, amely évente 5%-kal, száz forintra kerekítetten növekszik.

A pénztár a befizetéseket egységesen 96% arányban írja az egyéni számlára. Belépési költség 4.000 forint.

„B” önkéntes nyugdíjpénztár

Év	Havi tagdíj	Éves befizetés	Egyéni számlára jutó rész
2007	10.000	120.000	115.400
2008	10.500	126.000	121.280
2009	11.000	132.000	127.160
Összesen:		378.000	363.480

Fenti példában „B” önkéntes nyugdíjpénztár a tag (és munkáltatója) befizetése havi 10.000 forint, amely évente 5%-kal, száz forintra kerekítetten növekszik.

A pénztár a befizetéseket sávós módszerrel osztja meg: éves szinten az első 10.000 forint 90%-át írja az egyéni számlára, az e feletti részből 80.000 forintig 96%-ot, ezen felüli részből 98%-ot. A pénztár belépési költséget nem alkalmaz.

A példákban jól látható, hogy három év elteltével „B” pénztárban összesen 4.960 forinttal többet írtak az egyéni számlára. A különbség éves szinten – amennyiben az egyszeri belépési költséget figyelmen kívül hagyjuk – elhanyagolható.

Az egyszerű és a bonyolult tagdíjmegosztási módszer, mit láthattuk, közel azonos eredményt adott. Az ismertebb – nagyobb taglétszámú és vagyonu

– pénztárakat tekintve elmondható, hogy a havi 5-10 ezer forintos tagdíjbefizetéssel számított különbségek nem számottevőek. Jelentős különbséget magasabb összegű tagdíjfizetési sávban – havi 15-20 ezer forint – tapasztalhatunk.

3. A PÉNZTÁRI KÖLTSÉGEK

A pénztárak gazdálkodása során az egyes tartalékok bevételeivel és kiadásaival már megismertünk. Az ott alkalmazott megközelítés azonban pénztári szempontú, általában számviteli és elszámolási alapú, így szükséges egy tagi szempontú megközelítést is alkalmazni – ahol minden, a tagtól történő elvonást függetlenül annak funkciójától költségnek tekintünk.

A tagokat terhelő – pontosabban a tagoktól levont – költségeket alapvetően két csoportba tudjuk besorolni: **folyó befizetéseket terhelő költségek**, illetve a **felhalmozott vagyont (számlaegyenleget) terhelő költségek**. Ezen költségek mértékét javasolt tehát szem előtt tartani a tagsági jogviszony minden fázisában: belépéskor, a felhalmozás szakaszában, az átlépés és a tagsági jogviszony megszüntetése esetén, továbbá szolgáltatás igénylésekor.

Pénztárak által érvényesíthető költségek

Folyó befizetést terhelő	Egyéni számlát terhelő
működési célú elvonás	befektetési költség
likviditási célú elvonás	portfólió váltás költsége
	átlépési költség
	kilépési költség
	szolgáltatás költsége
	egyéb kifizetések költsége

3.1. FOLYÓ BEFIZETÉSEK TERHELÉSE

A folyó befizetésekből a korábban megismert, pénztár által alkalmazott tartalékmegosztási elveknek megfelelően levonásra kerül a **működési kiadások** fedezésére szolgáló rész, illetve a **likviditási** és kockázati célokat szolgáló rész.

A zárt gazdálkodás elvének megfelelően a működési célú levonások a pénztár folyamatos működését finanszírozzák – a korábban megismert jogcímeiken –, a tárgyévi maradvány pedig működési tartalékba kerül.

A tartalékképzési elveknél említett **belépési költséget** is meg lehet említeni, amely szintén a működési célokat szolgálja. (Nézőpont kérdése, hogy kiemeljük-e vagy sem, mivel: több pénztárnál a sávós tartalékmegosztás alsó sávjában „bújik” meg, továbbá több évtizedes megtakarításnál a hatása elenyésző.)

3.2. FELHALMOZOTT VAGYON TERHELÉSE

A felhalmozott számlaegyenleg terhére szintén több jogcímen lehet valamilyen költséget elszámolni.

Az **átlépési költség** a más pénztárba történő átlépés során merül fel; korábbról tudjuk, hogy a levonás összege korlátozott: önkéntes nyugdíjpénztárban legfeljebb 4.000 Ft, magánnyugdíjpénztárban az átvitt követelés legfeljebb egy ezreléke.

Kilépési költséget alkalmazhat az önkéntes nyugdíjpénztár, ha tagja a várakozási idő leteltével – tagsági jogviszonya megszüntetése mellett – fel kívánja venni a megtakarítását. Maximuma az átlépési költség mértékével egyenlő.

Számlavezetés költségét nem ismerik a pénztári jogszabályok, de a tagdíjat nem fizető **önkéntes pénztári tagtól** az egységes tagdíj működési és likviditási része a tag számlájának hozama terhére levonható. Amennyiben nincs folyó befizetés, ami az elemi működési kiadásokat fedezné (pl. számlaértesítő kiküldése), az önkéntes nyugdíjpénztár kizárólag a hozam terhére érvényesítheti az elmaradt működési és likviditási célú bevételt.

Fenti költségek hosszú távon nem túl jelentősek, hiszen általában egyszer merülnek fel (feltéve, hogy túl gyakran nem lépegetünk egyik pénztárból a másikba), másrészt a pénztárak általában a maximumot, vagy ahhoz közeli összeget számolnak el; így nagy különbség nincs közöttük.

A **szolgáltatás költsége** az egyik legfontosabb, és majdan a legjelentősebb költség. **Önkéntes nyugdíjpénztárak** esetében az egyösszegű **szolgáltatás** költsége limitált, az átlépési költség mértékével egyenlő; a járadékszolgáltatást azonban terhelheti folyamatos költség is. A **várakozási idő lejárt utáni** – a tagsági jogviszony fenntartása mellett – **kifizetések** költségmaximuma szintén az átlépési költségének egyenlő. **Magánnyugdíjpénztári szolgáltatások** költségei jelenleg nem számottevőek és kizárólag az egyösszegű szolgáltatásra korlátozódnak; a járadékszolgáltatások szabályozását követően, illetve a járadékszolgáltatás megindulásakor akár a pénztári, akár a biztosítótól vásárolt járadék esetében jelentős különbségek lehetnek, amelyek akár a szolgáltatási szakaszba történő belépés előtt pénztárváltást is indokolhatnak.

A **portfólióváltás költsége** mindkét pénztárnál megjelenik, de főként a szabadabb mozgásteret biztosító önkéntes nyugdíjpénztárban számoljunk vele, **ha túl gyakran váltunk**.

A **befektetések költsége** az egyéni számlán felhalmozott összeg folyamatos befektetésének költsége, amely a felhalmozott összeget (vagyon) és a megtermelt hozamot terheli. A költségek között ez a meghatározó tényező, mivel ez folyamatosan felmerül és mindig a teljes, és egyre növekvő számlakövetelés arányában. (A vagyonkezelési díj nem feltétlenül kizárólagosan vagyonarányos, de a leggyakrabban alkalmazott megoldás.)

Az összes – jelenleg felmérhető, és a felhalmozási szakaszra korlátozódó – költség között tehát a folyó működési, likviditási kiadás és az egyéni számla befektetésének költségei a dominánsak.

A tartalékok közti megosztásra vonatkozó információ minden tag számára elérhető, az éves számlaértesítő kötelező tartalmi eleme, továbbá a tag rendelkezésére álló alapszabály, SzMSz tartalmazza, illetve a pénztárak hirdetései-ben, honlapján megtalálható.

A befektetési költségek összege és aránya azonban – a kötelező közzététel ellenére – már nem minden tag számára ismert, és tegyük hozzá, megismerése nem olyan könnyű. A Pénzügyi Közlönyben megjelenő adatokból pontos információkat lehet nyerni a költségek összegére, a bruttó és nettó hozamrátákra vonatkozóan, de ezt a lapot vélhetőleg nem sok tag olvassa. A díjak %-os mértéke a bruttó és nettó hozamráta különbségéből levezethető, így összehasonlítás alapját képezheti. Más kötelező megjelenítést jogszabály nem ír elő, így hiába közöl a pénztár máshol a pénztár egészére vonatkozó nettó hozamrátát, ötéves átlagos nettó hozamrátát; hirdetésben, honlapon, DM levélben nem minden esetben találkozhatunk a nettó és bruttó hozamrátával, ahol a különbség mutatna irányt a befektetési költségterhelésre.

3.3. A PÉNZTÁRAK KÖLTSÉGTERHELÉSÉNEK ALAKULÁSA

A pénztárak gazdálkodási tevékenysége körében a pénztárüzem működtetési és a befektetett vagyon kezelési költségei körében már ismertté váltak azok a költségek s ráfordítások, amelyek a pénztárak tevékenysége során felmerülnek.

A tagok szempontjából indifferens, hogy a pénztárak mire költenek; nagy részük azt sem tudja, hogy mit takar, pl. az aktuáriusi tevékenység vagy a letétkezelés és sok vagy kevés a díjazása, de ez talán nem is várható el tőlük. A tagok számára a befizetésüket és a felhalmozott vagyonukat terhelő összes elvonás mértéke és aránya a lényeges, mivel azzal tisztában vannak (vagy legalábbis sejtik), hogy ezek az elvonások jelentősen befolyásolják, a majdani nyugdíj szolgáltatásuk mértékét. Sejtésük, vagy konkrét ismeretük megalapozott, ugyanis egy hosszú (20-45 éves) megtakarítási periódusban a pénztárak által érvényesített költségek kis mértékű eltérése is jelentős járadékösszeg-különbséget okozhat.

A nyugdíjpénztárak intézményi jellemzőiket is tekintve sajátos piaci struktúrák, gazdálkodásukra is ugyanez a jellemző. A speciális jellegből adódóan nehéz olyan egységes mutatót találni, mint pl. a THM – az egységesített teljes hiteldíj mutató –, amely a nyugdíjpénztári tevékenység (tagi befektetés) összes költségét egy mutatóban összevontan és összehasonlítható módon tartalmazza. Jelen pillanatban nincs is olyan egységes, a piaci szereplők által általánosan

elfogadott és jogszabályba foglalt mutató, amely a pénztári tevékenység költségeit tartalmazná (pl. pénztári teljes költség mutató – PTKM).

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete 2003-ban kidolgozott egy teljes költség mutatót, amely a pénztári költségeket, díjakat egy mutatóba sűrítve tartalmazza. (Elöljáróban megjegyezzük, hogy a Felügyelet a mutatót általánosan alkalmazza a nyugdíjpénztárak összehasonlítására, elismerve és magyarázva egyúttal, hogy a mutató nem tökéletes.⁵ A mutatóval kapcsolatosan megfogalmazható fenntartásokra a későbbiekben kitérünk.)

A pénztárakra számított ún. **díjterhelési mutató a tagok szempontjából közelíti meg a terhelést**: a befizetés forgalommal kapcsolatos és a vagyonbefektetéssel kapcsolatos elvonásokat tartalmazza a **vagyonra vetítve**.

A díjterhelési mutatóban nyilvánul meg, hogy a tagok egy adott pénztár vonatkozásában egy évre átlagosan a felhalmozott összegek hány százalékát fizették ki. Az **elvonás** tartalmazza a **befizetések** fedezeti tartalékot, azaz az **egyéni számlán kívülre eső részét** (működési és likviditási célokra jutó rész), továbbá a **vagyonkezeléssel kapcsolatban felmerült költségeket**, a vagyonkezelési és letétkezelési díjakat.

Mindebből kitűnik, hogy a **mutató minden olyan elvonást tartalmaz** és költségnek tekint, **ami nem kerül a tag számlájára, vagy onnét kerül elvonásra**, függetlenül attól, hogy az költség jellegű, vagy nem költség jellegű (likviditási célú elvonás).

Fentiekből következik, hogy a tagok szemszögéből vizsgált költségterhelés a befizetésekből és vagyonból történő elvonások teljes mértékét nézi, függetlenül attól, hogy azokat milyen célból vonták el, és hogyan használták fel: ténylegesen felmerülő költségek fedezésére fordították, vagy tartalékképzés is történt működési, likviditási célból.

Megjegyezzük, mint ahogy a fedezeti tartalék hozamrátája sem azonos az egy tag hozamrátájával, a díjterhelési mutató sem feltétlenül egyezik meg az egy tagra jutó díjterheléssel – bár hosszú távon túl nagy különbség nem adódik.

A felsorolt költségek szempontjából a **mutató két részre oszthatóan** is értelmes mérőszámot ad:

- a folyamatos befizetésekből elvont működési rész a működési díjterhelést mutatja,
- az egyéni számlán (fedezeti tartalékban) felhalmozott és befektetett és vagyonkezeléssel kapcsolatos rész a befektetési díjterhelést mutatja.

---

⁵ A nyugdíjpénztári tagok díjterhelése (2000-2005), www.pszaf.hu

Pénztári szektorszintű díjterhelés alakulása*

Év	Magánnyugdíjpénztárak			Önkéntes nyugdíjpénztárak		
	Teljes díj-terhelés	Működési rész	Befektetési rész	Teljes díj-terhelés	Működési rész	Befektetési rész
2000	3,44%	2,64%	0,80%	1,97%	1,21%	0,77%
2001	3,07%	2,25%	0,82%	1,72%	1,02%	0,70%
2002	2,66%	1,86%	0,79%	1,66%	0,88%	0,78%
2003	2,72%	1,92%	0,80%	1,49%	0,81%	0,68%
2004	2,35%	1,56%	0,79%	1,35%	0,67%	0,68%
2005	2,00%	1,20%	0,80%	1,24%	0,58%	0,66%

* Súlyozott átlag, súlyozás az év végi pénztárankénti vagyonatokkal (pénztári vagyon)

Forrás: A nyugdíjpénztári tagok díjterhelése (2000-2005) – www.pszaf.hu

Az elemzett hat év adatai alapján első ránézésre megállapítható, hogy a teljes díjterhelés mindkét nyugdíjpénztári szektorban jelentősen csökkent. Részleteiben vizsgálva a csökkenést jól látható, hogy a magánpénztárak esetében a működési díjterhelés csökkenése az a tényező, amely szignifikánsan befolyásolta a teljes díjterhelés alakulását – a vagyonkezelési költségek aránya, a növekvő vagyon ellenére gyakorlatilag stagnált. Önkéntes nyugdíjpénztárak esetében a működési díjterhelés csökkenése mellett kisebb mértékben már a vagyonkezelés díjterhelése is kedvezően befolyásolta a mutató alakulását.

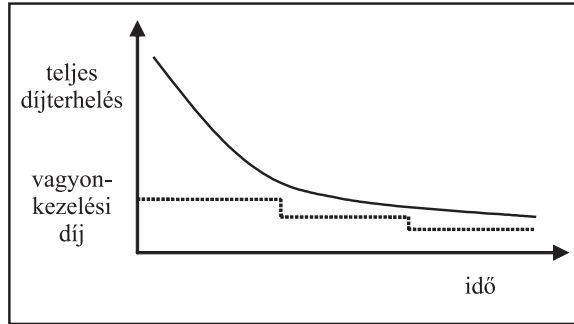
Összességében elmondható, hogy a vizsgált hat évben a szektorszintű díjterhelések fokozatosan és folyamatosan csökkentek, 2005-ben vagyonnal súlyozottna a magánnyugdíjpénztári 2,00 %, az önkéntes nyugdíjpénztári 1,25 % volt.

Mielőtt a kedvező kép által megnyugtatva továbblépünk, nézzük meg jobban a mutató alakulását és okait:

1. A vagyonkezelési költségek aránya magánpénztárak esetében stagnál, önkéntes pénztárak esetében 0,1 százalékpontnyit, azaz 15%-ot „esett”. Vegyük észre, hogy ez csak az arány, amely a dinamikus növekvő vagyont, mint vetítési alapot tekintve abszolút értékben jelentős vagyonkezelési díj növekedést jelent. Nem látszik tehát érvényesülni az a feltételezés, hogy a nagyobb vagyon esetében a vagyonkezelés költségei – arányait tekintve jelentősebben – csökkennek. Ebből feltételezhetjük, hogy a vagyonkezelési díjterhelés csak hosszabb távon (8-10 év) csökken.
2. A működési költségek a pénztárak alapításakor és az után pár évig a felfutás ideje alatt jelentősek, azután csökkennek s nominálisan egy adott szinten beállnak. Mindkét nyugdíjpénztári szektor átlagosan ezen a ponton elvileg túl van – a működési részmutató is ezt mutatja. De valóban

ezt mutatja? Nem feltétlenül; ugyanis a pénztári vagyon jelentős növekedése miatt a díjterhelési mutató kedvező alakulása mögött a költségek stagnálása, akár növekedése is megbújhat.

A nyugdíjpénztárak teljes díjterhelésének alakulása az idő függvényében

A feltételezeten növekvő vagyonra vetített díjak időbeli alakulását tekintve láthatjuk, hogy az idő múlásával a relatíve állandó szintű vagyonarányos költségekhez tart a teljes díjmutató mértéke. Ehhez a megállapításhoz kapcsolódóan szükségesnek tartunk néhány gondolatot megjegyezni:

- feltételezzük – és joggal –, hogy a mutató mértékét befolyásoló vagyon növekszik és ezzel az elvonások aránya degresszív csökkenő:
  - ez magánnyugdíjpénztárak esetében minden bizonnyal még évtizedekig így történik (a kötelező és folyamatos befizetés, kései szolgáltatás miatt),
  - önkéntes nyugdíjpénztárak esetében ez nem feltétlenül igaz ilyen hosszú távon (nem kötelező a befizetés, sőt jelentősen függ az adórendszerrel; korai lehetőség van a kifizetésre; mindezekkel a vagyon növekedése megállhat, pénztártól függően akár csökkenhet is),
- a vagyonkezelési költségek színvonala állandó és vagyonarányos, de hosszú távon feltételezzük, hogy – esetleg nem folyamatosan, hanem periódikusan – csökken (ezt az elvárást a jogalkotó is jelezte: 2007-től limitálta a vagyonkezelési díjak mértékét).

A díjterhelési mutató számítása

A díjterhelési mutató számítása egy évre történik, a tárgyévi tagdíj-bevételekből nem fedezeti (nem szolgáltatási) célú elvonások, és az éves vagyonkezelési költségek tárgyév végi pénztári vagyonhoz történő arányosításával.

$$\text{Díjterhelési mutató \%} = \frac{\text{befektetési költségek} + \text{működési, likviditási célú elvonás}}{\text{vagyon záró piaci értéke} + \text{fedezeti vagyon befektetési ktg.}}$$

Konkrét példán keresztül történő bemutatásához a pénztárak kötelezően nyilvánosságra hozott és más módon közzétett adataiból általában ki lehet indulni. Jelen esetben az ország legnagyobb magánnyugdíjpénztárának a 2004-2005. évi díjterhelési mutatóját számítjuk ki:

**Az OTP Magánnyugdíjpénztár díjterhelése 2004-2005-ben
(adatok ezer forintban)**

Megnevezés	2004	2005
Portfóliók záró piaci értéke	223.737.747	317.302.087
Fedezeti célú befektetések költségei	1.585.673	2.285.271
Vetítési alap	225.323.420	319.587.358
Tagdíjbevétel működési célú része	3.470.423	3.687.375
Tagdíjbevétel likviditási célú része	288.717	334.427
Működési elvonások összesen	3.759.140	4.021.802
Működési díjterhelés (%)	1,67%	1,26%
Vagyonkezelői díj – fedezeti tartalék	1.405.755	2.010.300
Letétkezelői díj – fedezeti tartalék	179.918	274.971
Fedezeti célú befektetések költségei összesen	1.585.673	2.285.271
Befektetési díjterhelés (%)	0,70%	0,72%
Teljes díjterhelés (%)	2,37%	1,98%

Forrás: OTP Magánnyugdíjpénztár éves beszámolóra vonatkozó adatai – www.otpnyugdij.hu

A táblázat magáért, illetve a korábban leírtakért beszél. Jól látható, hogy a különböző elvonási jogcímek értéke nominálisan emelkedett, de a terhelési mutató csökkent. A pénztár díjterhelése mindkét évben gyakorlatilag a magánnyugdíjpénztári szektoriális átlaggal megegyezik

A kiszámított értékek a PSZÁF által közölt 2,38% és 1,97% értékekkel – elhanyagolható eltéréssel – megegyeznek. A számítás elvének megismeréséhez az egyes adatokról a következőket kell tudni:

- A **vagyon záró piaci értéke** egyenlő a pénztár tárgyév végi fedezeti, működési és likviditási tartalékok befektetési portfólióinak összegével december 31-ei fordulónapra. (Ez a Pénzügyi Közlönyben közzétett mérlegfőösszeggel, vagy az egyes tartalékok utólag – január 25-ig – befolyt tagdíjakkal növelt összegével nem egyezik meg, azoknál valamivel kisebb érték.)

- A **vetítési alap** egyenlő a **tárgyév végi záró piaci érték plusz** a tárgy-évre vonatkozóan kifizetett **befektetési költségek összegével**. A befektetési költségek a bruttósítás miatt kerülnek a vetítési alapba, ugyanis a vagyongyarapodás terhére történik a befektetési költségek kifizetése. A levont összeg és a bruttó vetítési alap (amelyből a levonások törté-
tek) hányadosa mutatja azt, hogy a teljes összeg hány %-át vonta el a pénztár. A bruttósítás a jelenlegi módszertan szerint túlzott gyakorlati jelentőséggel nem bír, ugyanis a teljes vagyonhoz képest a szférában megszokott vagyionkezelési díjak 0,2-2%-os sávban mozognak.
- A vagyon- és letétkezelői díjak képezik a befektetések költségeit. A **befektetési költségek** esetében csak a **fedezeti célú befektetések va-
gyonarányos költségei** jelennek meg, mivel a más tartalékok befektetési költségeit a tagoktól már korábban elvont összegek és azok hozamai fedezik.

A díjterhelési mutató problémái

A Felügyelet a díjterhelési mutató számítása, bemutatása során korrekt módon kiemeli, hogy a díjterhelés mértékének megítélésekor figyelembe kell venni az alábbi tényezőket:

- A díjterhelés alakulását befolyásolja a pénztárak alapítási időpontja. Az alapítás első éveiben ugyanis természetesen nagyobb a díjterhelés, mivel az új tagdíjak aránya a vagyon mértékéhez képest jelentős (és így a működési/likviditási célú tagdíjlevonás vagyonarányosan nagyobb díjterhelést eredményez).
Célszerű tehát, ha a díjterhelés alakulását hosszabb távon (5-10 év) vizsgáljuk meg, mivel a tevékenység első éveinek torzító hatása ekkorra már eltűnik.
- A díjterhelés alakulását befolyásolja a pénztárak felfutása, növekedése. Dinamikus növekedés esetén az új tagdíjak aránya szintén jelentős, így a működési/likviditási célú tagdíjlevonás mértéke nagyobb, a mutatóban dominánsan szerepel.

Olyan pénztár esetében, amely a kifizetési, szolgáltatási szakaszba lépett – tartósan vagy ciklikusan – a záró vagyon nem tartalmazza azokat a – pénztártól független – kifizetéseket, amelyeket a pénztár a tárgyév folyamán a tagoknak, kedvezményezetteknek visszatérített. Ezek a kifizetések jelenleg az önkéntes nyugdíjpénztárakban jelentősek (szolgáltatás és várakozási idő letelte utáni kifizetés formájában); és különösen jelentős azon pénztárak esetében, ahol bekövetkezik a „10 éves boom” vagy olyan munkáltatói pénztáraknál, ahol a nyugdíjszolgáltatás iránti

igény tömeges kordedvezményes nyugdíjazás miatt koncentráldódik, s a tagság jelentős hányadát érinti (pl. Első Rendőri Kiegészítő Pénztár, "HONVÉD" Nyugdíjpénztár). Azonos paraméterű pénztárak között (hasonló vagyon, bevétel és díjstruktúra) a tárgyévben jelentősen eltérő kifizetések oly módon befolyásolják a vetítési alapot, hogy a díjterhelési mutatójuk egy-két tizeddel is eltérhet, rosszabb lehet.

- Az esetleges fúziók hatása is befolyásolhatja a pénztári díjterhelés mértékét, mivel különböző életpályán lévő pénztárak – különböző díjterheléssel – egyesülnek.
- A banki/biztosítói/munkáltatói csoportok esetenként direkt vagy indirekt módon finanszírozták a pénztár indításával kapcsolatos költségeket, amit a későbbi díjstruktúrájuk kialakítása során figyelembe vettek. A banki/biztosítói csoport célja a befektetésének megtérülése, azaz a díjterhelési mutató értéke ezért jellemzően magas (azt, hogy milyen időtávban lesz így, az egy lényeges kérdés).
- A munkáltató által alapított, támogatott pénztár esetében a kezdeti támogatás vagy eseti, folyamatos működési támogatás jellemzően nem visszatérítendő, s akár több évre is kiható, így annak hatása hosszabb távon alacsony, kedvezőbb mutatót eredményezhet.
- A díjterhelés esetenkénti hullámszerűsítését a fentiekben túl okozhatja a tagdíjmegoszlási arányszámok változása, illetve az adott évben kifizetett jelentősebb összegű vagyonnevelési sikerdíj is.

A fenti torzító tényezők egy része rövidebb-hosszabb távon megszűnik (pl. fuzionálás nem minden évben történik, a felfutás időszaka a pénztárak többségénél befejeződött) vagy olyan tartós előnyt/hátrányt jelent, hogy azzal hosszabb távon számolni lehet, számolni kell (pl. munkáltató tartósan támogatja a működést; az alapító bank, biztosító csak hosszú idő elteltével érzi azt, hogy a kezdeti befektetése már megtérült s lehet csökkenteni a pénztárat terhelő díjak mértékét).

A felsorolt torzító tényezők mellett meg kell említenünk azonban azokat a szempontokat, amelyeket a számítás során egyáltalán nem vesznek figyelembe a számláló vagy a nevező számítása során. Ennek bemutatása előtt elevenítsük föl a díjterhelési mutató képletét:

$$\text{Díjterhelési mutató \%} = \frac{\text{befektetési költségek} + \text{működési, likviditási célú elvonás}}{\text{vagyon záró piaci értéke} + \text{fedezeti vagyon befektetési ktg.}}$$

A számláló hiányosságai

A befektetési költségek között kizárólag a (külső) vagyongazdálkodói díjak és a letétkezelői díj szerepelnek, **nem jelennek meg**:

- az esetleges ingatlan befektetések költségei és
- a befektetési tevékenységgel kapcsolatos egyéb ráfordítások (pl. a közvetlenül a pénztár részére kiszámlázott brókeri díjak, saját vagyongazdálkodás keretében elszámolt bérköltségek).

Fenti költségek számbavételének elmulasztása a pénztárak többségében – az ingatlanbefektetések és a saját vagyongazdálkodás korlátozott elterjedése miatt – inkább elvi, mintsem gyakorlati jelentőségűek, de a pénztárak befektetési tevékenységének fejlődése folytán a későbbiekben minden bizonnyal számolni kell velük.

A **teljes díjterhelés** – tagi szempontból értékelve – a tagokat azonnal és közvetlenül érintő elvonásokat tartalmazza. Érthető módon ezért **nem veszi figyelembe**, hogy **az elvont összegek** nem minden esetben kerülnek ténylegesen elköltésre, sőt **a tagok érdekében felhalmozásra kerülhetnek**. Magánnyugdíjpénztárak esetében a likviditási tartalékokra történő elvonás a majdani szolgáltatások biztonságának érdekében történik (demográfiai tartalék, saját tevékenységi tartalék). Ez persze olyan pénztárra igaz, amely majdan saját szolgáltatást szeretne nyújtani – amely feltétele a saját tevékenységi tartalék képzése a likviditási tartalékokon belül –, versenyezve a biztosítóktól vásárolható szolgáltatással. Általánosan elfogadott feltételezés, hogy járadékos korban a pénztári szolgáltatás – de különösen a munkáltatói pénztáré – jelentősen olcsóbb lehet, mint a biztosítói, ennek az előzetes közösségi megtakarítás azonban szükséges feltétele.

A nevező hiányosságai

A nevezőben a bruttószítés nem teljes, illetve kérdéseket vet fel, mivel a vagyon záró piaci értéke tartalmazza azokat a működési és likviditási elvonásokat, amelyek tárgy év végére a folyó kiadások, felhasználás után még megmaradtak és a működési és likviditási tartalékban befektetett eszköz formájában jelennek meg. **Hiányoznak ugyanakkor a vetítési alaptól** – legalábbis a működési díjterhelés számításakor – **a folyó működési kiadások**, pedig ezek levonása ugyanúgy a bruttó befizetésből történt, mint a bruttó vagyonból a vagyongazdálkodói díj. (A likviditási célú elvonások felhasználása a felhalmozás szakaszában általában nem jelentős, tartalékba kerülnek és ezért a záró vagyon részét képezik.)

A mutató számítására vonatkozó megállapítások természetesen nem módosítják a díjterhelési mutató valóságát, „jó irányt mutató” szerepét de egyrészt teljesebbé tennék a mutatót, továbbá megkülönböztetésre alkalmasnak tartják az elvonásokat abból a szempontból, hogy azok ténylegesen felhasználásra kerülnek-e vagy sem, illetve jelzi, hogy egy felhalmozó és egy szolgáltató pénztár díjterhelését másképpen kellene, lehetne számolni, vizsgálni.

Az említett hiányosságok – illetve azok közül a befektetési költségek teljes beszámításának – díjterhelés mutatóra vonatkozó hatását mutatjuk be egy konkrét pénztár vonatkozásában, a Felügyelet által kidolgozott algoritmus és a módosítás alapján számítva.

**A VIT Nyugdíjpénztár önkéntes ágazatának díjterhelése 2004-2005-ben
(adatok ezer forintban)**

Megnevezés	2004	2005
Portfóliók záró piaci értéke	42.260.644	44.972.335
Fedezeti célú befektetések költségei	27.692	26.394
Vetítési alap	42.288.336	44.998.729
Tagdíjbevétel működési célú része	200.340	218.237
Tagdíjbevétel likviditási célú része	28.377	30.943
Működési elvonások összesen	228.717	249.180
Működési díjterhelés (%)	0,54%	0,55%
Vagyonkezelői díj – fedezeti tartalék	9.004	5.674
Letétkezelői díj – fedezeti tartalék	18.688	20.720
Fedezeti célú befektetések költségei összesen	27.692	26.394
Befektetési díjterhelés (%)	0,07%	0,06%
Teljes díjterhelés (%)	0,61%	0,61%

Forrás: VIT Nyugdíjpénztár éves beszámolóinak adatai – www.vitnyp.hu

A díjterhelési mutató számítása a Felügyelet módszertanával készült, a VIT Nyugdíjpénztár által a honlapján közzétett adatokból. A számított értékek megegyeznek a Felügyelet által számított 0,61 % és 0,61 % értékekkel. A díjterhelési mutató alapján a pénztár az időszakban működő 72 önkéntes nyugdíjpénztár között a 15., a piacon domináns pénztárak között első, csak a kis munkahelyi pénztárak előzik meg.

A VIT Nyugdíjpénztár befektetési tevékenysége a piac más pénztáraitól több szempontból eltérő. Önkéntes ágazatának befektetései között található

ingatlan – amely vagyonelem aktív hasznosítási és fejlesztési tevékenységgel párosul –, továbbá a pénztár a befektetéseit döntően (94%) maga kezeli. E két jellemző közül a saját vagyonelem kezelés költségvonzatainak díjterhelésre vonatkozó – a PSZÁF módszertanban mellőzött – hatását a következő táblázatban mutatjuk be.

**A VIT Nyugdíjpénztár önkéntes ágazatának korigált díjterhelése
2004-2005-ben
(adatok ezer forintban)**

Megnevezés	2004	2005
Portfóliók záró piaci értéke	42.260.644	44.972.335
Befektetések költségei	65.029	71.311
Vetítési alap	42.325.673	45.043.646
Működési rész (bevétel)	200.340	218.237
Likviditási rész (bevétel)	28.377	30.943
Működési elvonások összesen	228.717	249.180
Működési díjterhelés (%)	0,54%	0,55%
Vagyonelemelési díj – fedezeti tartalék	9.004	5.674
Befektetésekkel kapcsolatos különb. egyéb ráf.	37.337	44.917
Letétkezelői díj – fedezeti tartalék	18.688	20.720
Fedezeti célú befektetések költségei összesen	65.029	71.311
Befektetési díjterhelés (%)	0,15%	0,16%
Teljes díjterhelés (%)	0,69%	0,71%

Forrás: VIT Nyugdíjpénztár éves beszámolóinak adatai – www.vitnyph.hu

Jól látható, hogy a befektetésekkel kapcsolatos különböző egyéb ráfordítások – köztük a saját vagyonelemelés költségei – a működési díjterhelést a vetítési alap nagyságrendje miatt nem befolyásolják, de a befektetési díjterhelést jelentősen növelik s így a teljes díjterhelés is magasabb. (Megjegyezzük, hogy a pénztár még az így számított mutatóval is a legjobb pénztárak közé tartozna.)

4. NYÚJTOTT SZOLGÁLTATÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

A pénztári jogszabályok tételesen meghatározzák, hogy a nyugdíjpénztárak milyen szolgáltatásokat nyújthatnak, ezen belül jelenleg az önkéntes nyugdíjpénztáraknak van mozgásterük: a járadékszolgáltatások kialakítása során, to-

vább tagi kölcsön nyújtása terén. A magánnyugdíjpénztárak még nem érték el a szolgáltatási fázist, ezért esetükben jelenleg sem versenyről sem összehasonlíthatóságról nem beszélhetünk.

4.1. NYÚJTOTT SZOLGÁLTATÁSOK KÖRE ÉS MÉRTÉKE

A pénztári piacon – önkéntes és magánnyugdíjpénztári szektorban egyaránt – a jogszabályok leíró és részletes jellegű szabályozása miatt termékinnovációra – újabb és újabb nyugdíj szolgáltatás típusok kidolgozására és bevezetésére – nincs lehetőség, ezért a a jelenlegi állapot szerint a választás gyakorlatilag nem túl bonyolult feladat.

Az **önkéntes nyugdíjpénztáraknak** a jogszabályok által meghatározott nyugdíjkiegészítő szolgáltatások közül a **járadékszolgáltatás palettájának színesítésére** van lehetőségük, amelyre – mint azt korábban már láttuk – **nincs jelentős tagi igény.**

A szolgáltatások teljesítése során a domináns egyösszegű szolgáltatás mértéke szempontjából sem alakult ki versenyhelyzet, mivel a kifizetés költsége jogszabály által felülről behatárolt (jelenleg 4.000 forint). A szolgáltatás mértékét a fenti okokból kifolyólag jelenleg kizárólag a felhalmozási időszakban elért hozamok, azaz a pénztár befektetési tevékenységének eredményessége befolyásolja.

Tágra értelmezett szolgáltatás közül a **tagi kölcsön nyújtása** az, amely akár a más pénztárba történő átlépést is motiválhatja. Gyakorlati jelentősége azonban ennek sincs, mivel egyre több pénztár vállalja fel a tagi kölcsön intézményét – pontosan a többlet szolgáltatás nyújtása miatt, de a kamata is jó hozamot biztosít.

A **magánnyugdíjpénztári tagság esetében** a szolgáltatásra való jogosultság még nem számottevő és a Tb-be történő visszalépés miatt elenyésző tényleges igény merül fel, amely egyösszegű szolgáltatásban realizálódik. Ennek költsége nem számottevő, s mértékét az önkéntes pénztári szolgáltatásnál is említett felhalmozás időszaki hozameredmények befolyásolják.

A magánpénztárak **járadékszolgáltató tevékenysége idején** azonban **jelentős verseny** bontakozhat ki az egyes pénztárak között, mivel a jelenlegi szakértői várakozások **akár 10-15%-os különbséget** is feltételeznek az induló járadék összegére vonatkozóan. Várhatóan jelentős különbségek alakulnak ki a munkáltatói pénztárak és az ún. üzleti pénztárak között, mivel utóbbiak jellemzően az alapító érdekkörébe tartozó biztosítótól vásárolt szolgáltatást nyújtanak majd. (Megjegyezzük, hogy a járadékszolgáltatás szabályozása, a szolgáltatások típusainak esetleges újragondolása az elkövetkező években válsól meg.)

Mindkét pénztári típusra vonatkozó technikai előnyként fogalmazható meg, hogy a jogszabály által előírt határidőn belül mikor teljesít a pénztár, ennek azonban gyakorlati jelentősége a jelenlegi egységes szabályozás miatt nincs.

5. BIZTONSÁGOS MŰKÖDÉS MEGÍTÉLÉSE

A pénztári működés biztonságát több szempont alapján értékelhetjük. A nagy piaci részesedésű pénztár valószínűleg „jó pénztár”, mivel sokan választották; kevésbé jó, vagy nem megbízható az a pénztár, amelyet a felügyeleti szervek elmarasztaltak; pozitív képet vetít, sugall a pénztár mögött álló intézményi háttér, pl. ismert bank, nemzetközi biztosítótársaság.

5.1. PIACI RÉSZESEDÉS MÉRTÉKE: VAGYON ÉS TAGLÉTSZÁM

Egy pénzügyi intézmény megítélésekor nagy súllyal esik a latba az intézmény mérete (ügyfeleinek létszáma, vagyona) és piaci részesedése. A nagy intézmény egyrészt stabilitást sugall, másrészt eleve azt sugallja, hogy tevékenységét jól végzi, amiért már oly sokan választották.

Meg kell jegyeznünk egyúttal, hogy a nagy ügyfélkör – pénztárak esetében taglétszám – köszönhető egy jó marketing és tagszervező stratégiának és akcióknak, s e mellé nem feltétlenül párosul átlagos vagy kimagasló teljesítmény.

A pénztári piac – önkéntes és magánnyugdíjpénztári szektorban egyaránt – erőteljesen koncentrált: a banki és biztosítói háttérű pénztárak a taglétszám és a vagyon 90%-át képviselik, a maradék 10%-on a munkáltatói és a független pénztárak osztoznak.

Nézzünk meg néhány nagy, banki vagy biztosítói háttérrel rendelkező pénztárat akár hozam, akár felügyeleti szankció tekintetében, némelyikük a szféra utolsó felében, harmadában helyezkedik el a tagok felé nyújtott eredményei tekintetében.

5.2. TEVÉKENYSÉGI ENGEDÉLY

A pénztárak alapítása témakörben már említettük, hogy pénztári tevékenység kizárólag a Felügyelet engedélye alapján folytatható. A pénztári szektorra **nem jellemző az engedély nélkül végzett tevékenység**, de ha kétségünk támad, vagy csak pusztán érdeklődni kívánunk, akkor a PSZÁF honlapján elérhetők a tevékenységi engedéllyel rendelkező nyugdíjpénztárak listái. A nyugdíjpénztári szektorban az utóbbi években inkább a megszűnés és a be-

olvadás volt a jellemző, de 2006-ban a 18 magánnyugdíjpénztár mellé kettő új magánnyugdíjpénztár is tevékenységi engedélyért folyamodott (Prémium Magánnyugdíjpénztár, K&H Magánnyugdíjpénztár).

5.3. FELÜGYELETI ÉS HATÓSÁGI ELJÁRÁSOK EREDMÉNYEI

A pénztárak biztonságos és korrekt működését a **Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete** (PSZÁF) felügyeli és ellenőrzi, továbbá a piaci magatartásukat a **Gazdasági Versenyhivatal** (GVH) hivatott ellenőrizni. Ezen szervezetek által kifogásolt, esetleg megbírságolt pénztár kerülendő lehet, de legalábbis körültekintőbb döntés-előkészítést kell végezni a belépés vagy átlépés során.

A PSZÁF felügyeleti és ellenőrzési tevékenysége során elemzi, vizsgálja és értékeli a pénztárak tevékenységét, szükség esetén intézkedést foganatosít (pl. kötelezés hiba, hiányosság kijavítására, vezetői levél, bírság, felszámolás kezdeményezése).

A **PSZÁF** a hatáskörében eljárva meghozott intézkedéseket általában **határozat** formájában hozza meg, amely az érintett pénztár és tagsága mellett a nyilvánosság számára **elérhető**:

- a pénztár közgyűlésén kötelező ismertetni a PSZÁF intézkedését,
- a PSZÁF határozatit közzéteszi honlapján (www.pszaf.hu),
- a határozatok megjelennek a Magyar Tőkepiac lapban,
- a Pénzügyi Közlönyben a kötelező pénztári közzététel keretében megjelenik a PSZÁF intézkedése, a kiszabott bírság.

Mielőtt pénztárat választunk a fenti forrásokból megtudhatjuk, hogy az egyes pénztáraknál folytatott vizsgálatok milyen eredménnyel zárultak (kisebb vagy nagyobb hiányosságok kerültek napvilágra), történt-e jogszabálysértés és ez járt-e bírsággal. A szankcióval sújtott pénztár – különösen ha visszaeső – megítélése negatív, hiszen nem a jogszabályok szerint végzi tevékenységét, ezzel a tagok bizalmát kockáztatja. Megjegyezzük, hogy sok esetben a határozatban megjelenő hiányosságok nem feltétlenül jelentenek alapvető működési problémát, amennyiben nem tudunk dönteni, forduljunk szakértő tanácsadóhoz, vagy a Felügyelet ügyfélszolgálatához.

A pénztári szférára általánosan elmondható, hogy az elmúlt években már nem volt megállapítható olyan általános vagy nagy jelentőségű hiányosság, ami több pénztár, esetleg a pénztári szektor működését veszélyeztette volna.⁶ Elmondható, hogy a pénztáraknál a működés szabályozottsága javult, az egyes folyamatokban kevesebb hiányosság volt tapasztalható, a pénztárak nyilván-

---

⁶ Vö: A felügyelt intézményeknél 2005. évben előforduló jellemző jogszabálysértések, 9-10. o. – www.pszaf.hu

---

tartó rendszerei jobban megfeleltek az elvárásoknak, kisebb jelentőségű, egyedi esetek kivételével a tagok számláján általánosan a nekik járó összegek kerülnek elszámolásra.

A piaci verseny fokozódása és az erős felügyeleti kontroll miatt tagok számára a feltárt kisebb számviteli problémák, határidő mulasztások helyett sokkal fontosabbak az olyan megállapítások és szankciók, amelyek a hozamráta téves számítására, pontatlan vagy megtévesztő nyilvánosságra hozatalára vonatkoznak.

A **GVH** a piaci magatartást vizsgálja, pénztárak esetében a tagszervező tevékenység és a reklámtevékenység lehet az a neuralgikus pont, amely a pénztárak elmarasztalásához, bírságolásához hozzájárul. Az erről szóló információ a napi sajtóból, a www.gvh.hu honlapról szerezhető be.

5.4. INTÉZMÉNYI HÁTTÉR

A pénztárak helyzetét, stabilitását a tagok szempontjából befolyásolhatja a pénztár híre (szolgáltatásainak minősége, gazdálkodása, hozamteljesítménye, piaci magatartása) háttérben álló munkáltatók, bankok, biztosítók jó hírneve, továbbá az alkalmazott szolgáltatók (vagyonkezelők, pénztárszolgáltató stb.) hírneve. Egy biztosítói, banki pénztár tekintélyét tovább tudja erősíteni, ha nemzetközileg ismert és elismert intézmény áll a háttérben. Az üzleti szféra érdekeltségébe tartozó pénztárak esetében a háttérben álló intézményeknél előfordul pl., hogy a „családba” tartozó pénztártag ügyfelek számára a bank kedvezőbb hitellehetőséget kínál, vagy a biztosító kedvezményt ad bizonyos biztosítások díjából.

A pénztár és a mögötte álló intézmények jó hírneve a stabil és kiszámítható gazdálkodás, a hosszú távú működés szempontjából jelentenek biztosítékot, és akár pozitívan is befolyásolhatják pénztárválasztásunkat. Ne felejtjük el azonban, hogy a pénztárak független szervezetek, zárt gazdálkodást folytatnak és a háttérben álló intézmények nem nyújtanak, nem nyújthatnak olyan eseményekre garanciát, vagy támogatást, amelyek a pénztártól függetlenül következnek be (pl. tőkevesztés).

6. JÁRULÉKOS SZOLGÁLTATÁSOK NYÚJTÁSA

A pénztárüzemi tevékenység során a pénzben megtestesülő szolgáltatások mellett fontos tényező a nyújtott járulékos szolgáltatások köre és formája, elérhetősége.

6.1. A PÉNZTÁRAK ÁLTAL NYÚJTOTT INFORMÁCIÓSZOLGÁLTATÁS

A pénztárról, a működésről és az egyéni számla alakulásáról szóló tájékoztatás igénye a pénztári megtakarítások összegének jelentőssé válásával együtt növekszik. Az ismert és a piac nagyobb részét lefedő 10-15 önkéntes- és magánnyugdíjpénztár közül szinte minden pénztár korszerű tájékoztatási rendszert üzemeltet.

A kötelező éves számlaértesítőn túl egyre elterjedtebb a telefonos egyenleg lekérdezés, illetve a domináns pénztárak szinte kivétel nélkül üzemeltetnek internetes honlapot, ahol számlae egyenleg, esetleg számlakivonat lekérdezés is biztosított. Ezek a szolgáltatások az internet hozzáféréssel rendelkezők, különösen a fiatalabb korosztályok számára lehetnek vonzóak.

Az elektronikus és hagyományos DM, illetve tájékoztató levelek szintén a tájékoztatási rendszer ismert és gyakran alkalmazott eszközei.

Fenti eszközök az elmúlt öt év során egy-egy úttörő pénztár előnyéből a szektorban általánosan elvárt és nyújtott szolgáltatássá váltak.

A **tájékoztatás módján és eszközén kívül** a tájékoztatás **tartalma és minősége is fontos** választási szempont, illetve tagmegtartási tényező. A mélyebb, magyarázatokkal ellátott gazdálkodási adatok a pénztári működés átláthatóságát (transzparencia) és ezzel a tagok bizalmát erősíthetik. A korrekt és folyamatos tájékoztatást nyújtó pénztár az információszolgáltatással kisebb hozamkülönbséget is kompenzálhat a tagok szemében.

6.2. ELÉRHETŐSÉG, ÜGYINTÉZÉSI LEHETŐSÉGEK

A hogyan választunk bankot kérdésre bizonyára sokan azt válaszolják, hogy a közelség, elérhetőség, ügyintézés gyorsasága döntő szempont a választásnál. Vélhetőleg ez jellemző a pénztár választásra is, ezért fontos szempont, hogy a pénztárral kapcsolatos ügyeinket hol és hogyan tudjuk intézni.

A **személyes ügyintézésnek** párja nincsen – vallják sokan ezt az elvet –, de sok tag számára ez elérhetetlen, vagy csak nagy költségek árán elérhető, ha a pénztár ügyfélszolgálatot kizárólag a telephelyén üzemeltet (jellemzően a fővárosban).

A **telefonos ügyintézés** lehetősége, fizikai elérhetősége (szabad vonalak) jelentősen megkönnyítheti az ügyintézését.

Egyes **pénztárak honlapjain** korlátozott ügyintézés lehet végezni (pl. adatváltozás bejelentése).

A nyílt **banki, biztosító háttérű pénztárak fiókhálózatában** az általános jellegű információk és az alapszintű tanácsadás közlekedési szempontból elérhető közelségben vannak ugyan – ami jelentős tényező az alapszolgáltatás

---

országos lefedettsége és olcsó elérhetősége miatt –, de számlára vonatkozó konkrét kérdésre a pénztári nyilvántartó rendszer függetlensége miatt választ adni nem tudnak.

Munkahelyi, ágazati pénztárak a banki, biztosítói háttérű pénztárakkal ellentétben nyilvános és formális hálózattal nem rendelkeznek, de esetükben a zárt jelleg miatt ez nem is szükségszerű. Az ilyen pénztárak esetében a munkahelyen, üzemegységben jelenlévő személyügyi ügyintéző, a munkahelyi lap, a szakszervezet és más informális csatornák biztosítják az információ áramlását.

**HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK MEGNEVEZÉSE
ÉS HASZNÁLT RÖVIDÍTÉSÜK**

Pénztári jogszabályok

- Mpbizt.** : 170/1997. (X. 6.) Korm. rendelet a magánnyugdíjpénztárak tevékenységéhez kapcsolódó biztosításmatematikai és pénzügyi tervezési szabályokról, valamint a szolgáltatási szabályzatra és a tartalékok kezelésére vonatkozó előírásokról
- Mpg.** : 282/2001. (XII. 26.) Korm. rendelet a magánnyugdíjpénztárak befektetési és gazdálkodási tevékenységéről
- Mpt.** : 1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról
- Mvhr.** : 222/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet a magánnyugdíjpénztárak beszámolókészítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól
- Öpg.** : 281/2001. (XII. 26.) Korm. rendelet az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak befektetési és gazdálkodási szabályairól
- Öpt.** : 1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról
- Övhr.** : 223/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak beszámolókészítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól

Egyéb jogszabályok

- Alkotmány** : 1949. évi XX. törvény a magyar köztársaság alkotmánya
- Art.** : 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről
- Bit** : 2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről
- Csödvtv.** : 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról
- Ebtv.** : 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól
- Eho tv.** : 1998. évi LXVI. törvény az egészségügyi hozzájárulásról
- Fgy. tv.** : 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről
-

-
- Fnsz tv.** : 2005. évi CXI. törvény a foglalkoztatói nyugellátást szolgálta-
tó intézményekről
- Hjt.** : 2001. évi XCV. törvény a Magyar Honvédség hivatásos és
szerződéses állományú katonáinak jogállásáról
- Hszt.** : 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állo-
mányú tagjainak szolgálati viszonyáról
- Nyesz tv.** : 2005. évi CLVI. törvény a nyugdíj-előtakarékossági számlákról
- Pm. tv.** : 2003. évi XV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megaka-
dályozásáról
- Pszáf tv.** : 1999. évi CXXIV. törvény a Pénzügyi Szervezetek Állami
Felügyeletéről
- Reklám tv.** : 1997. évi LVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenységről
- Szja tv.** : 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról
- Tao. tv.** : 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalék-
adóról
- Tbj. R.** : 195/1997. (XI.5.) Korm. rendelet a társadalombiztosítás ellátá-
saira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgálta-
tások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény végrehajtásáról
- Tbj.** : 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira
és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások
fedezetéről
- Tny.** : 1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellá-
tásról
- Tptv.** : 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a
versenykorlátozás tilalmáról
-

AJÁNLOTT IRODALOM

- AUGUSZTINOVICS MÁRIA SZERK.: Körkép reform után – Tanulmányok a nyugdíjrendszerről. Budapest, Közgazdasági Szemle Alapítvány, 2000.
- BALOGH GÁBOR: Társadalombiztosítási ismeretek – Bevezetés a társadalombiztosításban (A hét szabad művészet könyvtára). Zsámbék, Corvinus kiadó, 1996.
- BANYÁR JÓZSEF – MÉSZÁROS JÓZSEF: Egy lehetséges és kívánatos nyugdíjrendszer. Budapest, Gondolat Kiadói Kör, 2003.
- CZÚCZ OTTÓ: Az öregségi nyugdíjrendszerek. Budapest, KJK, 1994.
- ERDŐS MIHÁLY – DR. GECSE GÁBOR – DR. JUHÁSZ ISTVÁNNÉ – SZABÓ LÁSZLÓ: Gyakorlati ismeretek a magánnyugdíjpénztárakról és az önkéntes nyugdíjpénztárakról. Budapest, Saldo Rt, 1999.
- MICHELETZKY GYÖRGY: Nyugdíjbiztosítás (A hét szabad művészet könyvtára). Zsámbék, Corvinus kiadó, 1997.
- SIMONOVITS ANDRÁS: Nyugdíjrendszerek: Tények és modellek. Budapest, Typotex Kiadó, 2002.
- TAKÁCS GYÖRGY: Önkéntes és magánpénztárak I-II. (Hét szabad művészet könyvtára sorozat). Zsámbék, Corvinus kiadó, 1999.
-

statisztika-PÉNZÜGY-Számvitel